

336,

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI.

II.

ARISTOPHANES
VIGJÁTÉKA I.

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA ÁLTAL GR. KARÁCSONYI JUTALOMMAL KITÜNTETETT
FORDÍTÁS.

MÁSODIK KÖTET:

AZ ACHARNAEBELIEK. — A MADARAK. — A BÉKÁK. — LYSISTRATE.

BUDA-PEST, MDCCCLXXXIX.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

Eupolis atque Cratinus, Aristophanesque poëtae,
Atque alii, quo um *comoedia prisca* virorum est,
~~Si~~ quis erat dignus describi, quod *malus*, aut *fur*,
Quod *moechus* foret, aut *sicarius*, aut alioqui
Famosus, *multa cum libertate* notabant.

Horat. Serm. I., 4.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

AZ ACHARNAEBELIEK.

Aristophanes II. Arany.

SZEMÉLYEK:

DIKAIOPOLIS, athenaei polgár, földbirtokos.

Köz hírnök.

AMPHITHEOS.

Egy *prytan*.

A persa királytól visszatérő *athenaei követek*.

AL-ARTABAS, persa.

THEOROS, Thraciából megtérő követ.

Kar, acharnaei lakosokból.

Dikaiopolis *neje*.

Dikaiopolis *leánya*.

KEPHISOPHON, Euripides szolgája.

EURIPIDES.

LAMACHOS, athenaei hadvezér.

Megarai ember két leányával.

Egy *sykophanta*.

Boeotiai ember.

NIKARCHOS, *sykophanta*.

Lamachos *szolgája*.

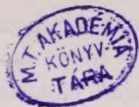
Egy *földműves*.

Vőfély és nyoszolyó-leány.

Követek.

Néma személyek.

Előadatott a 88-ik olympias 3-dik évében (Kr. e. 425.), a *Lenaeákon* (Dionysos őszi ünnepein). *Legelőször* az Aristoph. fenmaradt vígjátékai közül.

BEVEZETÉS.

E vígjáték Kr. e. 425. januárius havában a Lenaea ünnepen került színre. Az első díjjal jutalmazták meg; a másodikat Kratinosnak *Cheimazomenoi* című, a harmadikat Eupolisnak *Numeniai* című darabja nyerte el.

Az *Acharnaiak* Aristophanesnek időrend szerint harmadik vígjátéka. Az elsőt, a *Lakmározókat*, Kr. e. 427-ben Philonidessel, a másodikat, a *Babyloniakat*, 426-ban Kallistratossal, s ezt a harmadikat szintén Kallistratossal adatta elő. A hatáság és közönséggel szembe Kallistratos volt az *Acharnaiak* szerzője, a mit azért kell különösen megemlítenünk, nehogy azt, a mit a költő a parabasisban önmagáról mond, Kallistratos helyett Aristophanesre vonatkoztassuk.

Valamint a *Békének* s a *Lysistraténak*, úgy ennek a darabnak is témája és tendenciája a lacedaemonokkal való béke.

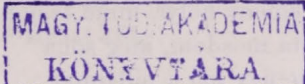
431 óta dühöngött a peloponnesusi háború. Az attikai községek kénytelenek voltak mindenüket odahagyni s a város falai közé menekülni. Az ellenség szemük láttára dúlta házaikat és földjeiket. Nevezetesen az acharnaiaknak keserves volt látniok mindenük pusztulását. Acharnae Attika legnagyobb községe, Athentől északra, a hol ma Menidi falu van. Egymaga képes volt 3000 nehéz fegyverzetű katonát (hoplitát) állítani. Erős derék nép lakta, mely szénégetéssel és szőlőműveléssel foglalkodott.

A háború sanyarúságaihoz még a dögvész is járult, mely a városba zsúfolt népet szörnyű mód irtotta s csak kevéssel az *Acharnaiak* előadása előtt szűnt meg. Nem csoda, ha a nép megsokalta volt a szenvedést és békét óhajtott. Hogy miért választotta Aristophanes épen az acharnaiakat vigjátéka személyeiül, azt az elmondottakból könnyű megérteni.

Dikaiopolis, acharnai polgár, ki a háború alatt a városba menekült, azt látja, hogy az athéni tanács a népet reményekkel kecsegteti, a háború folytatására sarkalja s a béke helyreállítását ellenzi. Azért ő a maga személyére külön békét köt a spártaikkal, a miért földieki üldözőbe veszik s majdnem megkövezik. De ő cselhez fogott. Elmegy szomszédjához Euripides költőhöz s kölesön kéri mind azt a koldusholmit, a mivel ez tragikus hőseit föl szokta ruházni, hogy szálnalmat keltsenek s azután megható beszédet mond a karnak, melynek a háború minden okát (a már meghalt) Periklesre s a megaraiakra tolja. A kar egyik része helyesli nézetét, de a többi még jobban megharagszik rá és segítségül hívja Lamachost, ki testestül-lelkestül a háború embere.

A vigjáték másik fele lazán egymáshoz függesztett jelenetekből áll, melyek komikusnál komikusabb módon mutatják Dikaiopolisban és Lamachosban a béke áldásait s a háború átkát.

Végül megemlíti azokat kedveért, a kiket érdekel, hogy a 100. és 104. vers eredeti szövegének eddigi összes magyarázatait dr. Pozder Károly az *Egyetemes philologiai Közlöny* IV. 296—7. lapjain kritikailag ismerteti.

AZ ACHARNAEBELIEK.

I.

(*A Pnyæen.*)

DIKAIOPOLIS.

Oh, mennyi méreg ette már szívem!

Öröm csak egy csepp, s négyszer ért csupán:

De a boszúság tengersokfővényszer.

Hadd lám, mi kedves ért, örülni méltó?

5 No hát: örvende szívem, hogy Kleonnal

Kihányták az öt talentumot.¹

Ujjongtam, és becsülöm érte a

Lovagokat: «méltó Hellashoz ez!»

De tragikus nagy fájdalom fogott el,

10 Midőn lihegye várom Aeschylost,

S kiáltják: «hozza bé *Theognis* ² a kart!»

Hogy' felkavarta szívem e kiáltás!

Örültem ismét, hogy Dexitheos

Bejött, dalolni versenyborjuért:³

¹ Vesztegetésül kapta a szigetektől. A «Lovagok» szorítván, ugyanannyira büntették. Így «kihányta». ² Gyenge tragodia-költő. ³ Cythara-versenynél borju lett volna a díj. D. jeles művész.

- 15 De pukkadóztam, hallva, mint veszen
Chairis, kemény helyt, mind *lággy* harmadot.¹
 De, a mióta mosdom, még soha
 Nem csípte úgy lúg a pilláimat,
 Mint most, — levén ma népgyűlés korán, —
- 20 Hogy íme a Pnyx most is még üres:
 Mind ott fecsegnek a vásárteren,
 Futván veres kötélről² fel s alá;
 Prytan se' jő egy is; de késve majd
 Tolongnak aztán az első padért,
- 25 Egyszerre mind beforrva. Béke meg
 Hogy' jönne létre, azzal nem törődnek.
 «Oh város, város!» — Én mindig legelső
 Jövök gyűlésbe, s itt ülök magam,
 Nyújtódzom, ásítok, f...gom, nyögök,
- 30 Pizskálom orrom' s szőrit tépdeselem,
 Unatkozom, firkálok, számolok,
 S nézek le, a mezőre, béke-vágygyal,
 «Várost gyűlölván, óhajtván falum',
 Hol nem kiáltják: «vegyenek szemet!»
- 35 Sem «ecztet» sem «olajt»; nincs is *vegyen* szó:
 Terem magától: ott így nem *veszünk*.³
 El is tökéltem, minden szónokot
 Lebögni, szidni és félbenszakítani
 Ki *nem* a béke mellett szónokol.
- 40 De végre jönnek, *délben*! a prythanok.
 Nem megjósoltam? és ni, hogy tolong,
 Mint mondtam, első helyre minden ember!

¹ *Chairis* rosz zenész. Lásd «Lovagok». ² Vörös festékbe mártott kötéllel hajtották gyűlésbe a fehér ruhás görögöket. ³ A szó kétértelműleg olvasandó.

HIRNÖK.

Előre még ott!

Előre, a szentelt¹ korlát közé!

AMPHITHEOS (jő).

45 Ki szónokolt már?

HIRNÖK.

Ki akar beszélni?

AMPHITHEOS.

Én.

HIRNÖK.

Már ki?

AMPHITHEOS.

Amphitheos.²

HIRNÖK.

Nem ember?

AMPHITHEOS.

Oh nem,

Sőt halhatatlan: mert Amphitheos³

Déméter- s Triptolémtől származik;

Ettől Keleos; ez nőül veszi

50 A nagyanyámat, Phainarete asszonyt,

Kitől Lykinos; ennek én, fia,

S így halhatatlan. Rám bízták, csupán,

Spártával békét kötni istenink.

¹ Malacz-áldozattal szentelték be a népgyűlés helyét. ² Szó szerint: körül-isten. ³ Déméter papja.

De nincs, barátim, halhatlan vagyok bár,
 55 Költségem útra: nem adnak a prythanok.

PRYTAN.

Poroszlók!¹

AMPHITHEOS (*vonszolják*).

Oh Triptolém, Keleos, elnézitek?

DIKAIOPOLIS.

Prytan urak, a gyűlést sértitek
 Elhurezolván ez embert, ki nekünk jött
 60 Békét csinálni, pajzsot szegre tenni.

PRYTAN.

Te ülj le, hallgass.

DIKAIOPOLIS.

Apollonra, én nem,
 Ha más, mint *béke*, lesz itt szőnyegen.

HIRNÖK (*jelent.*)

Követség a királytól.²

DIKAIOPOLIS.

Mit, királytól!

Útálok én már minden követet,
 65 Pávát³ és nyegleséget.

HIRNÖK.

Fogd be a szád.

(*Követek jönnek.*)

¹ T. i. dobják ki ez izgága embert. ² T. i. *persa* királytól, az athenaei küldöttek. ³ A *páva* még ritkaság volt, csak nagyúri fényűzés.

DIKAIOPOLIS.

Tyhű, Ekbatána-adta czifrasága!

KÖVET.

A «nagy királyhoz» küldétek, napi
Két drachma díjjal, még Euthymenes
Archon-korában....

DIKAIOPOLIS.

Jaj hát, mennyi drachma!

KÖVET.

70 Azóta ott nyomorgánk, a Kayster
Vidékin sátorozva, és puha
Hintó-ülésen hálva utazánk,
Elveszve csaknem....

DIKAIOPOLIS.

S beh *ki voltam* én,
Hálván szeméten, a bástyák mögött!

KÖVET.

75 Ott vendégeltek untalan s erővel:
Kristály s arany pohárból ittuk a
Jó édes színbort....

DIKAIOPOLIS.

Oh, Kranáa város.¹
Ládd, hogy nevet ki tennen követed!

¹ Athenaet érti, vagy *Kranaos* régi királytól, vagy, mert *sziklás* és népe *fejes*.

KÖVET.

Mert a barbárnak *az* csupán az ember,
 80 Ki legtöbbet bir enni, inni.

DIKAIOPOLIS.

Nálunk

Meg a parázna és a táglíkú.

KÖVET.

Negyed évre a királyhoz érkezénk,
 De nem találtuk honn: elment, hadastul,
 Nyolcz óra, f. sni, az Arany-hegyekbe.¹

DIKAIOPOLIS.

85 S mikor rántotta össze alf...ét?

KÖVET.

Hold töltekor; s úgy érkezett haza.
 Vendégle aztán kemenczébe sült
Egész ökörrel....

DIKAIOPOLIS.

Nyegleség! ki látott
 Kemenczében sült *egész* ökröket!

KÖVET.

90 És Kleonymnál² háromszor nagyobb
 Madárfajt tett elénk, *Füllents* nevűt.

¹ Fürdőre, úgy látszik, nyári residentiájába. ² Nagy test volt, de gyáva, ki paizsát eldobva megfutott a csatából. L.: *Felhők* 348. és *Darázsok* 19. v. v. Minduntalan előforduló név.

DIKAIOPOLIS.

Füllented ezt te, két drachmáidért!

KÖVET.

S hozzuk magunkkal most Álartabást, a
«Király szemét.»¹

DIKAIOPOLIS.

Hogy a holló neked

95 Kopácsolná ki a szemed, követnek!

HIRNÖK (*jelent*).

A nagy király szeme!

(Álartabas, roppant szemmel, jő.)

DIKAIOPOLIS.

Uram Herakles!

Egész hajó-lik a nézésed, ember!

Sziklát kerülve, tán révet keressz,

Csüngvén szemedről a szíjj-foglalók?²

HIRNÖK.

100 Most add elő, Álartabás, Athenae
Népének, hogy miért küld a király.

ÁLARTABAS.

Iartaman szur kolni khezdem korhadot.³

¹ Így hívtak egy persa főtisztviselőt, vagy a más államokhoz küldetni szokott követet. ² Ennek értelmét a commentatorok is csak gyanítgatják. ³ Aristophanes elferdített görög szavakat használ persa helyett; a fordító magyar szókkal helyettesíti azokat.

KÖVET.

No, értitek?

DIKAIOPOLIS.

Apollon uccse, én nem!

KÖVET.

Azt mondja, hogy aranyat küld a király. —
 105 Mondd érthetőbben az «aranyt» nekik.

ÁLARTABAS.

Khapsz nem aran tetagliku Iaonaú.

DIKAIOPOLIS.

Jaj, most megérttem jól.

KÖVET.

Mit mond tehát?

DIKAIOPOLIS.

Mit-é? azt mondja: táglikú az *Ión*,
 Ha még aranyt vár a barbar királytól.

KÖVET.

110 Nem, — tágnek a pénz-zsákot nevezi.

DIKAIOPOLIS.

Miféle zsákot? Csak nagy nyegle vagy te!
 Eredj; majd én kivallatom magam. (*A persához:*)
 No, monddsa nyilván, ez előtt, nekem
 (Különben bíbor színre festelek),¹
 115 Küld-é nekünk a nagy király aranyt?
 (*Álartabas tagadólag² int.*)

¹ Jól megverlek. ² A mi *igent* jelent, mint ma is a törököknél.

DIKAIOPOLIS.

Csupán rászednek, úgy-e, követink?

(Némelyek a persa kíséretből tagadólag [persául ráhagyólag] intenek.)

DIKAIOPOLIS.

Ni, hellén módra intenek, bizony:

Nincs máskülönben, mind *innen*valók.

Ama heréltet én jól ismerem:

120 Az Kleisthenes,¹ Sibyrtios fia.

Oh te beretvált, forró alf. lű,

Ily nagy szakállal jössz te, óh majom,

Herélt alakban hozzánk, mint követ?

Hát ez ki? nem Straton?²

HIRNÖK.

Nép, ülj le, hallgass.

125 «Király szemét» hivatja a tanács

A prytanaeonba.

DIKAIOPOLIS.

Hát nem méreg ez?

Én itt csavargok, s őket széltire

Vendéglik; ajtó zárva nincs előttük!

Hanem fordítok én egyet, nagyot!

130 Hol is van Amphytheos?

AMPHITHEOS.

Ehol vagyok.

DIKAIOPOLIS.

Ne, itt ez a nyolcz drachma: köss nekem

Lakedaemonnal békét, egymagam —

¹ *Felhők* 350. v. ² Már előfordult név. *Lovagok* 1267.

S nők s gyermekim részére, szaporán. (*Amph. el.*)
Ti meg szájtátva gyűléskedjetek!

HIRNÖK.

135 Jöjön Theóros¹ a thrák követünk!

THEOROS.

Jelen.

DIKAIOPOLIS.

Nagy csélcsapot hívnak megint.

THEOROS.

Nem késtünk volna Thráciában annyit....

DIKAIOPOLIS.

Nem istenuccse, napidíj nekül!

THEOROS.

Ha roppant hőesés nincs, s a folyók
140 Be nem fagynak mind, épen a mikor
Itthon Theognis adta színművét.²
Mi akkor tájt Sitalkesnél³ boroztunk,
Mert nagy barátja Athenaenek ő,
S belétek oly szerelmes, hogy falakra
Irkálja: „Szép *Athenaebeliek*;⁴
145 Hát a fia, kit polgárrá tevénk,
Az Apatúri⁵ kolbászt hogy eszi!

¹ Lásd: *Darázsok* 40. és 405. v. ² Vágás e fagyos költőre.

³ Thrák király. ⁴ Szokás volt, hogy a szerelmesek falra irkálták kedvesök nevét. V. ö. *Darázsok* 98. ⁵ Ünnepe neve, de a szóban *csal* értelem lappang.

Kérvén az apját, védje a hazát:¹
 És ez megesküdt, hogy segítni fog
 Oly nagy sereggel, hogy Athenae is
 150 Azt mondja rá: *mily tenger sáska jő!*

DIKAIOPOLIS.

Sülyedjek el most mindjárt, ha hiszek
 Belőle egy szót, a sáskán kívül!

THEOROS.

Most, a mi legvitézebb thrák hada,
 Im, küldi néktek.

DIKAIOPOLIS.

Ez már bizonyos!

HIRNÖK.

155 Elő, Theoros hozta thrák hadak!

(*Valami szemét nép, barbárnak öltözve, jő.*)

DIKAIOPOLIS.

Mi a nyavalya ez?

THEOROS.

Odománt² sereg.

DIKAIOPOLIS.

Mi a manó? miféle odománt?
 Hát ki metélte őket így körül?³

¹ Nem mondja melyiket: *Athenaet*-e, vagy *Thraciát*. ² Egy népfaj Thráciában. ³ T. i. körülmetéltek is és *rongyosak*.

THEOROS.

Ezek két drachma zsoldért¹ az egész
 160 Boeotiát agyon fogják nyilazni.

DIKAIOPOLIS.

Két drachma e körülmetélt csapatnak?
 Feljajdul erre a jó tengerész
 A város öre. — Jaj, végem van, íme
 Hagymámat² ellopá e thrák sereg.
 165 Nem teszitek le a hagymát?

(Nekik rohan, de visszaöklözik.)

THEOROS.

Közel

Ne menj hozzájuk: hagyma-mérgesek.

DIKAIOPOLIS.

Elnézitek, prytanok, hogy hazámban
 Így bánnak vélem barbár emberek? —
 Hanem megtiltom a további gyűlést
 170 A thrákok zsoldja végett, mert ihol
 Bal nap van: egy nagy *csöpp* esék reám.³

HIRNÖK.

A thrák mehet; harmadnap múlva jöjön.
 Eloszlatják a gyűlést a prytanok.

(A népgyűlés eloszlik.)

¹ Nagy zsold (2 ezüst huszas). ² T. i. egy zsák hagyma volt nála. ³ Ha eső, zivatar lett, nem volt szabad a népgyűlést folytatni.

DIKAIOPOLIS.

Hajh, mekkora, hagymás gombóczom elvesz! —

175 De íme Spártából Amphitheos.

(*Amphiteos jő.*)

Isten hozott, Amphitheos!

AMPHITHEOS.

Ne még!

Várj, hadd futok be; futnom kell erősen:

Kergetnek az *Acharnaebeliek*.¹

DIKAIOPOLIS.

Mi baj?

AMPHITHEOS.

Hogy a *te* békédet hozom

180 Sietve: megszagolják e gonosz

Achárhoi vénnek, e kérges, szívós,

E tölgykemény Marathon-bajnokok,

És rám kiált mind: «Oh te, nyomorú,

Szóllónk kivágva, s te békét hozasz?»

185 S kövel rakák a zubbonyuk tele.

Én elfutottam, ők ordítva üznek.

DIKAIOPOLIS.

Hadd böggjenek. De a békét hozod?

AMPHITHEOS.

Hozom szegént,² három kehelylyel: itt van.

Ez ím, öt éves. Izleld csak, nesze.

¹ Acharnae, egy község Attikában, melynek lakói leginkább akarták folytatni a háborút. ² Népi szólás, némi dicsekvőbb színnel, mint a *bizony*.

DIKAIOPOLIS.

190 Ajbaj?

AMPHITHEOS.

Mi lelt?

DIKAIOPOLIS.

Nem tetszik ez: Csupa
Szurok s hajókészület a szaga.¹

AMPHITHEOS.

Kóstold eme tíz évest hát, nesze.

DIKAIOPOLIS.

Ezen is érzik a fanyar követség
S húzó halasztó «társaink» szaga.²

AMPHITHEOS.

195 No, hát e harmincz esztendő pohár,
Mind szárazon, mind vizen?

DIKAIOPOLIS.

Szent Dionysiák!

Illatja nektár és ambrózia!

Nem «harmadnapra élelem hozás»³ ez!Azt mondja számban: «Járj a hól szeretsz».⁴

200 Ez kell nekem! hadd áldozom s iszom ki,

Istennek ajánlván az Achárnokat;

Én szabadulva gondtól, háborútól

Megülöm otthon a Dionysiát. (El.)

¹ T. i. új háború: «fegyveres béke». ² A sok diplomatia.

³ Hadba induló paranész. ⁴ T. i. szabadon, félelem nélkül.

AMPHITHEOS.

Én meg futok az Acharniak elől. (El.)

KAR.

[*Stropha.*]

205 Erre! üzze minden ember, kérdje úton-útfelen
 És minden jövőmenőtül: mert a város érdeke
 Hogy befogjuk azt az embert. A ki tudja, mondja hát
 Merre illant, merre bujkál ő, ki a békét hozá.
 Elszökött? Híre sincs, hamva sincs? Jaj, szegény agg
 erőtlen korom!

210 Hej, fiatalabb koromban, mikor egész teher szénnel¹ a'
 hátamon,
 Még Phaylossal² is pályaversenyt futék, nem osont
 volna el
 Tőlem ily könnyedén e barátságáhozó, hogyha én ker-
 getem!

[*Ant.*]

Ámde most, hogy már az ikrám összefonnyadott és
 merő

S vén Lakratides³-korúnak nehezek a száraim:

215 Eloson. De üzni kell, hogy azt ne mondja gúnyosan,
 Hogy, bár vének, az Achárni férfiaktól menekült.
 Ő, ki — oh Zeus atyám s istenek! ellenimmal pohárt
 áldozá,

Kikre hadi gyűlöletemet növeli tönkre tett birtokom,
 S nem hagyom, míg beléjek tövig nem hatok, mint a
 nyíl, élesen,

220 Fájdalom-okozva, hogy a szölleimet össze ne tiporja
 seregök soha

¹ Az acharnaeiek szénégetők s árulók voltak. ² Híres futó.
 L. *Darázsok* 1160. ³ Dárius korabeli archonja Athenaenek.

Hát keresni kell az embert, s *Dob*,¹ felé álljon szemünk ;
 Nossza, üzni helyről helyre, míg reá nem akadunk,
 Mert, a mit most rá ne *dobnék*, nincs a földön annyi kö.

II.

Változás.

*Egyik oldalon Dikaiopolis mezei laka, másikon Euripidesé, a háttérben
 Lamachos hadvezéré.*

DIKAIOPOLIS (*áldozni készül*).

Csend és figyelem! Csend és figyelem!

KAR.

225 Elhallgasson minden ember: hallga «csend és figyelem».

Itt van, a kit mi kerestünk. Vissza hát onnan kiki
 Láb alól, mert ím az ember — úgy tetszik — áldozni
 jő.

DIKAIOPOLIS.

Csend és figyelem! Csend és figyelem!

Előre kissé a kosárvívő lány!

230 Phallust merőbben tartsa Xanthias.

Kezdjük: leányom, tedd le a kosárt.

¹ A szintén *dobás* értelmű görög helynév helyett, magyar. T. i. meg akarják kövezni Amphitheost és Dikaiopolist is, a mért békét kötött.

LEÁNY.

Add hát, anyám, a pépmerő kalánt,
Hogy pépet öntsek e lángosra itt.

DIKAIOPOLIS.

Ez jól van eddig. — Oh, Dionys' uram,
235 Vedd jó neven e hála-ünnepélyt,
Engedj, a házam népével, neked
Áldozva, ülnöm víg Dionysiát,
Menten hadaktól; a békét pedig,
A harmincz-évest, jól eltöltenem.

NŐ.

240 Szép lányom, a kosárt szépen vigyed,
Borsfü-kaczéran. — Boldog, a ki téged
Nőül vesz, és hajnalra megteszi,
Hogy a görény se adjon több szelet¹.
Haladj; de jól vigyázz ám a tömegben:
245 Valaki el ne lopja ékszerid.²

DIKAIOPOLIS.

Te, Xanthias, jobban mereszd fel azt a
Phallust, a kasvivő leány mögött!
Utánad én a Phallus-dalt fuvom;
Te asszony a földélről nézd.³

(Leányhoz.)

Haladj.

¹ Homályos, de jobb nem magyarázni. ² Czelzás a szinpad körüli sok tolvajra. V. ö. *Béke* 697. v. ³ Miután *asszony* nem vehetett részt az áldozati körmenetben.

(Énekel.)

- 250 Phales,¹ Bacchos barátja, te
 Éjjel-csavargó, dáridós, fiú- és nősparázna!
 Hat év után hívlak megint, falumba vígan térve meg,
 Most, hogy *magánbékét* köték, minden *viszály*, minden
 Minden *vezértől* mentesen. [veszély,
 255 Mert sokkal édesebb ám, oh Phales, Phales,
 Ha Strymodór szép ifju thrák rabasszonyát
 Phelleus hegyén, mikor rőzsét lop, elfogom
 S derékon csípve, felkapom, földhöz vágom s magvát
 Phales, Phales, ha vélünk iddogálsz, [veszem.
 260 A béke korhelylevesét másnap vederrel hörpölsz;
 Ellenben, füstre teszszük a paizst.

KAR.

Itt van, ő ez, ő maga!
 Dobjad üssed, dobjad üssed, dobjad üssed
 A gonoszt! Nem dobod? Nem dobod?

DIKAIOPOLIS.

[Stropha.

- 265 Hérakles, ne hagyj! mi már ez? Csuprom összetöritek!

KAR.

Magadat kövezünk meg, akasztófára való!

DIKAIOPOLIS.

S mit vétettem, oh Acharnae tisztos és böles vénei?

¹ A nemző termékenység istene, kinek jelképe a phallus.

KAR.

Kérdezed? szemtelen vagy bizony
 És köpedelem, te hazaáruló, a ki egyedül iván
 270 Béke poharat, ni még szembe mersz nézni rám!

DIKAIOPOLIS.

Nem tudjátok ám, mi végre; azt halljátok meg előbb!

KAR.

Hallani, mi, tégedet? Vessz el itt! kövel agyon ve-
 rünk.

DIKAIOPOLIS.

Jaj, ne, míg ki nem hallgattok! várjátok, jó emberek.

KAR.

Nem fogok várni, nem! és ne is szólj nekem
 275 Mert gyűlöllek, Kleonnál is inkább, kiből
 A Lovagoknak pedig még saruszijat szabok.
 Tőled itt hosszú beszédet meg se' hallgatunk bizony,
 De lakolsz, hogy a Lakónnal békeáldomást ivál.

DIKAIOPOLIS.

Hagyjátok ki a beszédből, jó barátim, a Lakónt;
 280 Azt halljátok meg csupán, ha jól kötém-e a frigyet.

KAR.

Hogy' kötötted volna jól, ha *övelök* kötötted azt,
 Kiknek oltár és hit semmi, és nem áll az esküjök!

DIKAIOPOLIS.

En tudom, hogy — a Lakónra bármi szörnyen ráesünk —
 Nem minden bajnak közöttünk *ők* a szerző okai.

KAR.

285 Nem minden bajnak, gazember? S ezt te nyilván ki
mered
A szádon nekem bocsátni? S aztán még kiméljelek?

DIKAIOPOLIS.

Nem mindennek, nem mindennek! megtudnám mu-
tatni én,
Csak lehetne szólanom, hogy bántották ám őket is.

KAR.

Rettentő beszéd ez immár, szívlázasztó, hogy te mersz
290 S kész vagy esküdt ellenségink védelmére szólani!

DIKAIOPOLIS.

No s, ha nem valót beszélek s nem helyesli a gyűlés,
Hol van egy húsvágó tőke, fölteszem rá a nyakam!

KAR.

Ugyan, édes polgártársak, mit kiméljük a követ,
Szép piros posztót kalolni e gazember bőriből?

DIKAIOPOLIS.

295 Ejnye, mily tüzes zsarátnak forrt fel újra bennetek!
Hát nem hallgattok ki, hát nem, óh Acharnaebeliek?

KAR.

Nem, azért se' hallgatunk meg.

DIKAIOPOLIS.

Jaj-keserves hallanom!

KAR.

Vesszszek el, ha meghallgatlak.

DIKAIOPOLIS.

Kérlek, Acharnaeiak!

KAR.

Úgy tudd meg, hogy mindjárt meghalsz.

DIKAIOPOLIS.

Én is ártok hát viszont:

300 Megölöm, mi kedvesek közt néktek a legkedvesebb;
Túszotok van a kezemnél, azt kapom legyilkolom.

KAR.

Vajh, mivel fenyegetődzik e beszéd, Acharniak?
Földiek? talán közölünk gyermekét valakinek
Tartja zárva odabent? vagy mitől vett ily vérszemet?

DIKAIOPOLIS.

305 No s, dobáljatok ha tetszik: mindjárt összezúzódom ezt.
Tudom-istenem, Acharnae megsiratja a szent!

(Szene kast mutat.)

KAR.

Oh jaj, végünk! e kosár az én falumból . . . az enyém!
Meg ne tedd, a mit kimondál! azt ne tedd sehogy, se-
hogy!

DIKAIOPOLIS.

[Antistr.

Megölöm. Ordítsatok bár: én reá sem hallgatok.

KAR.

310 Megölöd szeretett, velem egykorú szénkosaram?

DIKAIOPOLIS.

Hát ti sem hallgattatok meg, hogy könyörgék, az imént.

KAR.

Ámde most szólj, ha tetszik; beszélj,
Még ha Lacedaemoni barátaidat emlegeted is, bizony
Még se' hagyom a kosaram, árulóként, soha!

DIKAIOPOLIS.

315 Rázzátok ki hát először kebletekből a követ.

KAR.

Földre van rázva, im, csak te is dugd be hát fegyvered.

DIKAIOPOLIS.

Csak nehogy még a zubbonyban több kő is kuttogjon
ott!

KAR.

Hisz' ki van rázva mind: rázhatom, ládd, üres;
Csak te ne keress ürügyet, és le az ölü vasadat!
320 Imhol, akar újra megrázzuk eme fordulaton.

(Táncz közben rázzák a köpenyt.)

DIKAIOPOLIS.

Jajgattatok is vón' mindjárt bizony.
Kicsin mult a Parnéthi¹ szén halála,
Hontársi balga tettéért pedig
Ontá is a szénport ijedtiben
325 Szegény kosár, mint úzve tintahal.
De szörnyőség az, így megegresedni

¹ Hegy, erdő.

Az indulatnak, ordítani, dobálni,
 Ki sem hallgatni mérsékelt szavam,
 Mikor fejem tőkére szánva mondom
 330 A spártaiakról a mit akarok;
 Hiszen csak én is féltém a nyakam!

KAR.

[Stropha.

Miért nem beszélsz tehát s nem hozod ki tőkédet is
 A mivel oly nagyra vagy, unalomig, szegény?
 Igen öl a vágy, mire lyukad ez a' dolog.
 335 Azonban, a mint törvényül szabád,
 Elő a tőkét, s úgy kezdj szólani.

DIKAIOPOLIS (kihozza.)

Látjátok. A húsvágó tőke itt van,
 S *ekkorka* ember csak, ki szólni kezd. (*Ujját mutatva.*)
 Hagyján! azért nem öltök nagy paizst.
 340 Csak elmondom, mit vélek a Lakónról.
 Félek pedig nagyon, mert tudom a
 Köznép szokását, hogy kap rajta, örvend,
 Ha nyegle férfi városát, magát
 Dicséri egyre, joggal-jogtalan,
 345 (Nem sejtve, hogy bőrére alkuszik);
 A vének¹ hajlamát is ösmerem:
 Vágyuk *szavazva marni*, semmi más;
 Azt is tudom, hogy' jártam én magam²
 Tavaly Kleonnal vígjátékomért.³
 350 Törvénybe hurezolt, megrágalmazott,
 Hazugsággal lenyelvelt, szólt-szapult,

¹ Biráskodó öreg polgárok. ² Szerző veszi át a szót. ³ Nem a *Lovagokat*, hanem a *Babyloniak* című (elveszett) vígjátékát érti.

Csávába tett; kis híja volt, bizony,
 Hogy a pizsok s húslás ¹ közt nem veszék.
 Most hát, előbb mint szólni kezdenék,
 355 Hadd készülök fel, bajvivó gyanánt.

KAR.

[Antistr.

No, mit csúrsz-esavarsz? mit ármánykodol s lopod a
 Nekem, akár vedd Hieronymos ² Hádesi [napot?
 Feketeködszörboruésüvegét, akár
 Használd a Sisypnos fortélyait:
 360 Nem bújsz ki e vitatkozás alól.

DIKAIOPOLIS.

Most kell tehát erős lelket merítnem,
 S Euripideshez mennem legelőbb.

(Kopogtat ennek ajtaján.)

Hé, hé!

KEPHISOPHON.

Ki az?

DIKAIOPOLIS.

Itthon Euripides?

KEPHISOPHON.

Itthon s nem itthon, a mint *van* eszed.

DIKAIOPOLIS.

365 Hogy' «itthonn és nem itthonn»?

¹ A bőrről vakart szennyest, nyálkás rész. (Igy értem az eredeti czélzását.) ² Igen szőrös ember, kinek az arcza nem látható a szőrtől, mint azé, ki Hades süvegét (láthatlanná tevő süveg) felteszi.

KEPHISOPHON.

Elméje künn, eszmécske-szedni jár,
Nincs honn tehát; de ottfenn ő maga
S tragoediát ír.

DIKAIOPOLIS.

Boldog férfiú,
Kinek szolgálja ily bölcsen felel!
370 Menj, hívd ki csak.

KEPHISOPHON.

De nem lehet.

DIKAIOPOLIS.

De mégis;
Mert én el nem megyek, sőt döngetem
Mindjár' az ajtót. (*Megteszi.*)
Héj, Euripides!
Euripideském, hallgass meg, ha földi embert valaha!
Dikaiopolis hív, a Chollida nemből.

EURIPIDES (*fönn*).

375 Nem érkezem.

DIKAIOPOLIS.

Gördülj ki, no.¹

EURIPIDES.

De nem lehet.

¹ A színi gépen, melylyel a ház bensejéből a játszó személyt a nézők elő gördítették, nemcsak földszinten, hanem emeleten is.

DIKAIOPOLIS.

De mégis!

EURIPIDES.

Kigördülök hát, de le nem megyek,
Nincs érkezésem.

DIKAIOPOLIS.

Hm! Euripides....

EURIPIDES.

No, mit «riadsz?»¹

DIKAIOPOLIS.

Magas helyt dolgozol;

Jobb volna földszint: nem csuda, hogy annyi
380 Sántát csinálsz. Szánalmas rongyokat
Viselsz: nem csuda, hogy merő koldust csinálsz.²
De, térden állva kérlek, add nekem
Avult drámáid ócska rongyait;
Mert nagy beszédet kell rögtönzenem
385 A Karnak, és ha nem győzők: halál.

EURIPIDES.

Minémü «foszlányt»? Hajh azt-é, miben
«Oineus dühöng, a balsorsu vén»?

DIKAIOPOLIS.

Nem, Oineusé volt, más-, még nyomorúbbé.

¹ Tragikai negélylyel beszélteti. ² Gáncsolták, hogy hatás-
vadászatból csupa sánta-béna koldus embereket léptetett föl tra-
goediáiban.

EURIPIDES.

Vak Phoinixé talán?

DIKAIOPOLIS.

Nem Phoinixé, nem az,

390 Más, Phoinixnál nyomorúbb, volt a hős.

EURIPIDES.

Minő «palást foszlányit» kéri ez? —

Tán a Philoktet koldusét akarnád?

DIKAIOPOLIS.

Nem; sokkal ennél, sokkal koldusabbét.

EURIPIDES.

Hát a «pizokdús jelmezt» gondolod,

395 Mit Bellerophon, e koldús viselt?

DIKAIOPOLIS.

Nem Bellerophon, — ámbár sánta volt

Az is, de szájas, nyelves, nagy czigány.¹

EURIPIDES.

Tudom már: a Mys' Telephos.

DIKAIOPOLIS.

Az, az!

Add, kérlek, annak a rongyát ide.

¹ Bocsanat ez anachronismusért; de a *czigány* itt, elvontan, a koldulás *módját* fejezi ki.

EURIPIDES (*szolgához*).

400 Add át, fiú, Telephos «rongyzatát»,
 Ott van, felül Thyestes rongyain,
 Az Ínóé között.

KEPHISOPHON.

Ne hát, vigyed.

DIKAIOPOLIS (*a világosság felé tartván*).

Oh Zeus, ki mindent átlátsz, és belátsz!
 Euripides, ha már szives valál,
 405 Add ráadásul e hozzávalót is
 A rongyhoz illő mysos főveget,
 «Minthogy ma koldusnak kell látszanom,
 S maradván, a ki voltam, nem mutatni;»
 Hogy a közönség tudja, ki vagyok,
 410 De a Kar ¹ állja, tűrje együgyűen
 Hogy mondókáimmal lúddá teszem.

EURIPIDES.

Adom; mert finom észszel könnyű eselt szösz.

DIKAIOPOLIS.

Áldás reád hát! «Telephosra meg
 Az, a mit gondolok.» — De ejnye no:
 415 Hogy' duzzadok már is a nagy szavaktól!
 Hanem, még a koldúsbót kellene.

EURIPIDES.

Vedd, íme, s távozz' a «kő-íven ² át».

¹ Annak nem szabad tudni, mint pl. ma sem a színésznek, bár a közönség már tudja a titkot vagy álkodást. ² Kapun.

DIKAIOPOLIS (*félre*).

No, én eszem! látod mindjár' kidobnak,

Pedig többféle szerszám kéne még;

420 Légy szemtelen hát, szívos, zsaroló. (*Fenn:*)

Euripides, könyörgök, add ide

Még azt a mécestől átégett kosárt.¹

EURIPIDES.

S mi haszna, jámbor, ím e «fonadék»?

DIKAIOPOLIS.

No, haszna semmi; csak mégis szeretném.

EURIPIDES.

425 Tisztulj lakomból! nyugös vagy, tudod.

DIKAIOPOLIS.

Ej!

Légy boldog, mint anyád volt néhanapján.²

EURIPIDES.

Elmenj nekem már!

DIKAIOPOLIS.

Nem, míg egy — csak egy

Lecsorbult szélü csuprocskát nem adsz.

EURIPIDES.

430 Ne hát, gebedj meg! únlak már, tudod.

¹ Méceset, vagy a szomszédból tüzet kosárral borítva vittek a szabad levegőre, így a kosár gyakran kiégett. ² Gúny. Zöldsegekofa volt.

DIKAIOPOLIS (talán *félre* :)

Még nem, biz isten. Hát te mennyit untatsz! (*Fenn*.)
 Euripides, galambom, még csupán
 Ezt a beföldött korsót add nekem.

EURIPIDES.

Elhordod a tragoediámat, ember!
 435 Ne hát, s eredj dolgodra.

DIKAIOPOLIS.

Elmegyek.
 Bár, mittevő leszek? *Egy* kéne még,
 A nélkül végem. Jó Euripides,
 Még *ezt*, s megyek, többé nem háborítlak:
 Adj egy kevés *zöldséget* e kosárba! ¹

EURIPIDES.

440 Megölsz. Ne hát! Minden drámám oda!

DIKAIOPOLIS.

Soh'se az. De távozom, «mert ím tolárd
 Levék, bár nem gyűlölöm a felsőbbeket.» ²
 Oh jaj szegény fejemnek! majd feledtem
 Azt, a mi sarka minden dolgaimnak.
 445 Euripides, galambom, édesem,
 — Ha kérek aztán többet, veszszek el —
 Adj egy maroknyi *tárkonyt*, az anyádét.

EURIPIDES (*szolgához*).

Ez ember gúnyol: csukd be «házam ajkát!» (*El.*)

¹ A föntebbi vágás, anyjára. ² Euripidesből idéz.

DIKAIOPOLIS.

O szívem, menni kell, tárkony ne'kül! —
 450 Pedig tudod, mily harczra kell kiállni,
 És Lacedaemon mellett szólni szót? —
 Indulj, szegény szív: megnyílt a sorompó. —
 Csüggedsz?... Hát nem benyelted az egész
 Euripidest¹? ... Derék! no csak, szegény szív,
 455 Előre, bátran! s tedd fel a nyakad,
 Aztán beszélj, mint tudnod adta isten!
 Bátran, eredj, menj! — Bámúllak, szívem.

KAR.

No, mit téssz? no mit szólsz?
 Szentelen egy ember vagy, és vas ember, tudod,
 460 Ki a nyakad' föltéve, mindenek
 Ellen kiállsz beszélni, egymagad.

FÉL KAR.

De nem reszket a' dologtól. No hát
 Beszéljen, ha oly erősen akar!

DIKAIOPOLIS (*szónokol.*)

«Ne gáncsoljátok, néző férfiak,
 465 Ha szólok Athenaehez államügyben
 Koldús létemre»² vígjátszó személy.
 Vígjáték is belátja, mi igaz,
 S én súlyosat beszélek, de valót.
 Most még Kleon sem vádolhat, hogy a
 470 «Társak» előtt szólom le városom:

¹ A szónokok Euripides finomságait negélyezték. ² Euripides Telephosából parodiáz.

Magunk vagyunk, mert lénacai ez ünnep,¹
 És vendég nincs jelen. Most még adót
 Sem hoznak a segítő városok;
 Magunk vagyunk, tisztára megszelelve
 475 (Polyvának értvén a zselléreket).

Hiszen gyülölöm én Spártát nagyon;
 Bárcsak Poseidon, Taenar' istene,
 Sülyesztené el minden házait:
 Mert nékem is kivágták szölleim.
 480 De (mert hisz' úgy se' hallja idegen)
 Mért a Lakónt okoljuk e miatt?
 Mi emberink — nem a városra értem —
 (Jegyezzük meg: nem az összesre értem)
 De bélyeges, czudar, jellemtelen

485 Árulkodó, hitvány kis emberek
 Megmotozák a Megarai szűrt,
 S kinél fügét találtak, vagy nyulacskát,
 Hagymát, malaczkát, sós halat: legottan
 «Megarai» lett s elkölt az nyomon.²

490 Mind ez csekélység, s így nálunk honi:
 De részeg ifjak, Megarába menvén,
 Ellopnak egy Simaetha rossz személyt;
 Viszont a hagymabősz Megariak
 Aspasia két hölgység elrabolják:

495 Innen szakadt, az összes Hellenekre,
 Három rimáért, a nagy háború.³

¹ Két időszakban adattak elő színjátékok évente: *tavaszzal* a Dionysziákon, mikor a szövetséges városok küldöttjei is (akkor hozván be az adót) rendszeren jelen voltak; s *ősszel* a Lenaeákon, mikor nem. ² Mint tiltott áru, elkoboztatott. ³ Ez a népies vádat tükrözi vissza Perikles ellen. A háboru igaz okait lásd Thukydidesnél.

- Ezért dühöngve «isteni» Perikles,
 Dörgött, villámlott, felkavarta Hellast,
 Törvényt hozott, mely úgy szól, mint a dal:
- 500 Hogy nem maradhat sem földön, vizen,
 Sem szárazon, sem tengeren sehol
 Sem a piacon, a Megarai.
 Ezt hogy fokónként sinylé Megara,
 Spártának esdett, hogy fordítaná el
- 505 Fejéről e rimák miatti törvényt:
 S kértek gyakorta, de nem engedénk.
 Azontul aztán csörgött a paizs.
 «Nem kellett volna!» mondja valaki:
 «Mi kellett volna hát? azt mondja meg.»¹
- 510 Ugyan, ha egy Lakón hajóra kél
 S Seríphosból² egy ebfit elkoboz:
 «Ülnétek itthonn? Vagy sok kéne hozzá»
 Hogy háromszáz hajót tüstént a vízre
 Bocsássatok? s *mi* lenne más e város
- 515 Mint harcztolongs, tengerész-robaj,
 Zsoldosztalék, hajó-aranyozás³
 Magtár nyögése, gabna, liszt-kimérés,
 Tömlő-, evedzőszíj-, csobány-vevés,
 Olaj, foghagyma és vörös, szatyorral,
- 520 Koszorú, rántott hal, síposnő, betört fej?
 A kikötő meg: mint lapát,⁴ gyalulás,
 Mint szegverő-zaj, evedző-kötés,
 Sípszó, parancsszó, fütty és pikula?
 Ezt tennétek, tudom. «De Telephost
- 525 Mi föl se' veszszük. Nincs ész bennetek.»⁵

¹ Euripides Telephosából idézett sor. ² Sziklás szigetke Athenae birtokában. ³ A hajó orrán levő Pallas szoborra érti.

⁴ Evező lapát. ⁵ Parodiázott sorok.

FÉL KAR.

Ugyan úgy-e, hé, ravasz s istentelen?
Koldus létedre azt mered nekünk
Szemünkre háyni? kém s árulkodó!

MÁSİK FÉL KAR.

Poseidon uccse, a mit mond, való!
530 Mind szent igazság, egy szót sem hazud.

FÉL KAR.

S ő mondja ezt szemünkbe, ha igaz?...
Nem köszöni meg, hogy beszélni mert! (*Neki ront.*)

MÁSİK FÉL KAR. (*Útját állja.*)

Hová rohansz, hé? itt maradj! — Ha ezt
Egy *újjal* illeted, ám lásd magad!

FÉL KAR.

535 Hahó, Lamachos te villámszemű!
Segítségre most, sisakgorgonos!
Hahó, Lamachos, barát és rokon!
Vagy, ha ki van csapatvezér más,
Hadvezér, avagy várvívó férfiú,
540 Segítsen hamar: derékon vagyok ragadva, de nagyon!

LAMACHOS (*a házából jő.*)

Honnan hatol fülembe harczüvöltés?
Hol kell segítni? hol bevágni zajjal?
Ki költi tokból a Gorgonpaizst?

DIKAIOPOLIS.

Oh, hős Lamachos, e taraj s karaj!

FÉL KAR.

545 Dicső Lamachos, hát nem leesepülte
Ez ember itten egész városunkat!

LAMACHOS.

Te, koldus! még *te* mersz itt szólani?

DIKAIOPOLIS.

Oh, hős Lamachos, megbocsáss, ha koldus
Létemre szóltam és eljárt a szám.

LAMACHOS.

550 S mit nyelvelél ránk? Nem szólsz?

DIKAIOPOLIS.

Nem tudom:

A fegyveridtől szédül a fejem.
Vidd el, könyörgök, e múmus-paizst!

LAMACHOS.

No.

DIKAIOPOLIS.

Fektesd a hátára, ott a földön.

LAMACHOS.

Le van.

DIKAIOPOLIS.

Most addsza sisaktolladat.

LAMACHOS.

555 Ne hát a toll.

DIKAIOPOLIS.

Most fogd meg a fejem :
Hányhatnám, úgy utálom tolladat.

LAMACHOS.

Te, mit csinálsz? Leokádod tollamat?
Tudod, miféle toll?

DIKAIOPOLIS.

Ugyan miféle
Madaré? nyegle szajkóé talán?

LAMACHOS.

560 Juhujj, be meghalsz!

DIKAIOPOLIS.

Sohse' én, Lamachos :
Hisz' nem birokra megy. Ha oly vitéz vagy,
Mért nem metélsz körül? Van fegyvered sok!

LAMACHOS.

Így mersz beszélni, koldus, egy vezérrel?

DIKAIOPOLIS.

Már én vagyok koldus?

LAMACHOS.

Mi vagy tehát?

DIKAIOPOLIS.

565 Mi? java-polgár, nem tisztkergető,
Hanem, mióta foly, harcskereső;
Te meg, mióta foly, zsoldkergető.

LAMACHOS.

Mert rám szavaztak.

DIKAIOPOLIS.

Rád! három kakó.¹

Ettől csömörlettem meg s kötém a békét,
 570 Látván sok ősz embert a harczi sorban,
 S megszökve ifjakat² minő te vagy,
 Kit Thráczíába, három drachma díjért,
 — Tisamenos-Phainipp-gaz-Hipparchidát; —³
 Kit meg Chareshez; kit Chaóniába,
 575 — A sok Geres-Theodort, Dio-kérkedőt;
 S Kamarinába, s Gelába, s a *nyilába*!

LAMACHOS.

Rájuk szavaztak!

DIKAIOPOLIS.

És mi az oka,
 Hogy bért *ti* mindég húztok valahol,
*Ezek*⁴ meg' egy sem? Szólj, Marilades,
 580 Voltál-e, ősz létedre, már követ?
 Tagadva int; pedig józan, serény.
 Hát te Drakyll' Euphorides, Prinídes?
 Láttátok Ekbatánát, vagy Chaont?
 Nem, úgy-e? Láttá Koisyra fia
 585 Bezzeg, s Lamachos! kiknek a minap még
 A lakma-rész⁵ s adósságok miatt,

¹ Bohó, esztelen. T. i. csak 3 szavazattöbbsége volt. ² Követnek, s más díjazott állomásokra. ³ Élő személyeket nevez, a bélyegesebbek közül. ⁴ A *karra* mutat. ⁵ Melyet a vendégek a lakomába vittek, s nem vinni nagy szégyen volt.

— Mint a ki este moslékot kiönt¹ —
Mind azt tanácszlák a baráti : *térj ki!*

LAMACHOS.

Ezt tűrni, oh szent demokratia!

DIKAIOPOLIS.

590 Nem azt, nem, hogy Lamachos bért ne kapjon!

LAMACHOS.

Már én, egész Peloponnesus ellen
Örökké harczolok; háborgatom
Gyalog, hajóval, mindenütt, erősen.

DIKAIOPOLIS.

Én meg nekik mind vásárt hirdetek :
595 Hadd jöjön Megara, Boeotia
Árulni hozzám, adni-venni bátran ;
Lamachoshoz pedig ne jöjön egy sem. (*Elmennek.*)

KAR.

Már győz ez az ember okos szóval, s békére beszéli a
népet:

Mi azért mostan, nekigyürkőzvé, fogjunk anapaestu-
sainkhoz.

¹ Értelme : Lamachos, és a Koisyra fia (nem bizonyos, ki?)
nem rég oly szegények voltak, hogy lakoma-részeket sem birták
bevinni, s annyira adósok, hogy barátaik csak azt tanácsolhatták
nekik : *bújj el!* — mint az, ki házából valami moslékot kiönt, e
szóval szokta figyelmeztetni az utczában elmenőt : *térj ki!* Most
pedig a sok közpénzből meggazdagodtak.

[Parabasis.

600 Mióta komoedia-kar feje lett, és mestere, a mi tanítónk,

Soha nem fordúlt a közönséghez, dicsekedni minő ügyes ember;

De mivel sok irigy gáncsolja „*korán-ítélő*“ népü Athénben,

Hogy csúffá teszi a közönséget, s a várost játszsza ki nyilván:

Most erre felelnie kell „*késsőn-megbánó*“ népü Athénnek.

605 Azt mondja tehát a költő, hogy sok irántatok érdeme inkább,

Ki megóvott, hogy ne igen tudjon rászedni vidéki követtség,

S ne örüljete a hizelgésnek, pipogyán szájtatva közügyben.

Azelőtt a más-városi küldött, titeket rászedni akarva,

*Ibolya-koszorús*nak¹ kelle csupán hogy szólítson: s ti azonnal

610 Dagadatok az ülésből, s *koszorús* névért farcsúcsra keletek.

Ha ki meg titeket, tyúkászva, *kövér*¹ *Athenaenek* monda: legottan

Nyert pere lön a *kövér* szóért, hogy *ponty-érdemet* agata rátok.

Ezeket tévén, úgymond, veletek, sok jónak lön okozója,

És megmutatá, mily népuralom gazdálkodik a szigetekben.

¹ A költőknél gyakran használt jelzői *Athenaenek*.

- 615 Már a követek, valahányszor adót szállitnak várositok-
ból,
Csak azért vágynak, mert azt a derék költőt ismerni
óhajtják,
Ki fejét veti rá, hogy igazt mondjon kereken az Athe-
naei népnek;
S már annyira elhata híre, bizony, bátorságának e
részben,
Hogy, Lakedaemon követit eselből faggatva, a persa
király is
620 Azt kérdi előbb: no, melyik város tengerhatalomra
erősebb?
Azután meg: hogy ez a mí költőnk melyiket dorgálja
leginkább?
Mert, kiket ő dorgál, azok — ugymond — derekabbak
lesznek idővel
És háboruban diadalmasak, ily embernek járva taná-
csán.
Ez okon hívnak békére fel a Lakedaemoniak titeket
most
625 És kéri Aegínát vissza, habár e szigettel mitse' törőd-
nek,
Hanem a költőt, mivel ottan bír, magukévá tenni sze-
retnék.
De ne adjátok! ne bizony soha; mert igazat mond ő
ezután is
Vigjátékaiban, s jóra tanít, és boldogságra vezérel;
Nem hízeleg, és díjjat sem ígér; nem szed rá czifra
cselekkel
630 Ármányt se' kohol, s nem főz le, hanem mindig a jóra
tanítgat.
«Mind erre» Kleon „most vetekedjék!

Ellenem untig mesterkedjék !
 Velem a köz jó, s mellettem ví
 Az igazság is ; soha nem fog rám
 635 Bizonyítani » ¹ köz ügyben, mint rá, hogy
 Pulya voltam, semmirekellő.

FÉL KAR.

[*Stropha.*

Jer tüzes Múza, jer lángharagu, izzatag Achárni lány !
 Mint midőn cserfa-szénből kipattan, fuvó' szélrohama
 által, a feldühült szikraraj,
 Míg sütő-rácson a hal pirul, sistereg
 640 S egy keveri a' kövérfejkötős thasiát ²
 Más kalácsot dagaszt : oly szilaj s hangzatos népi dalt
 Hozva jer, nép fiának, nekem !

KAR.

Régi vénnek, a városnak azt vetjük szemére, mi :
 Hogy nem ápol, ahhoz méltán, a' hogy érte tengeren
 645 Vívtunk egykor ; sőt gonoszt és hercze-hurczát szenved-
 dünk
 Töletek, kik vén létünkre perpatvarba rántotok,
 És, hogy a sok ifju rhétor kinevessen, tűritek,
 Most, midőn már néma lettünk, nyelve-tört síp, *sem-*
 misem,
 Kiknek a bot egyedüli «gyámoló ³ Poseidona» ;
 650 Mégis a szószék elé kell, ajk-rebegve, állanunk,
 Hol mi jogból mitse' látunk, mint csupán árnyoldalát.
 Míg az ifju — önjaváért buzgolkodván vádlani —
 Rendre vagdal és szorongat körmönfont beszédivel,

¹ Euripidesből parodizál. ² Mártásféle, halhoz. ³ Neptun egyik mellékneve.

Majd kereszt-kérdéseket tesz, a szó törét megveti,
 655 Tithonus korú vén embert húz, von, zaklat és zavar:
 Úgy hogy a vén ajkszorítva távozik, mint már adós,
 Könnye csordúl, s nyögve mondja künnlevő barátinak:
 «Min koporsót kelle vennem, ím adós vagyok vele!

FÉL KAR.

[Antistr.

Hogy lehetséges az: pörrel így veszni el öszöreg fér-
 finak,
 660 A ki e városért oly sokat fáradozott, annyi hő, férfias
 arczverítéket törölt
 Állva Marathon körül a helyét hősileg?
 Ámde, Marathon körül az üldözők *mí* valánk?
 Most mi üldöztetünk, sőt el is fognak az alávaló em-
 berek.

Erre feleljen valami Marpsias.¹

KAR.

665 Hát igazság, görnyedt ősznek, mint szegény Thukydi-
 des²
 Skytha vadság s nyomorúság³ közt vergődve veszni el,
 E miatt a Kephisodém' nyelvessé vádoló miatt?
 Úgy hogy, látva, megsajnáltam s egy könyvet morzsol-
 tam el,
 Zsoldos íjász⁴ hogy' nyomorgat tisztességgel aggott férfiút,
 670 A ki — Déméterre mondom! — míg „*Thukydides*“
 vala,

¹ Patvarkodó rhétor. ² Nem a történetíró, hanem Perikles egyik ellenfele volt. ³ Közmondásos: A *scythák pusztasága*, nagy nyomor helyett. ⁴ Azaz poroszló. Kephisodemus valamelyik őse scythá nőt vett el, azért csúfolja *scythának*, azaz athenei poroszlónak.

Még magától Achaiától ¹ sem túrt volna illet el,
 De legyűrt vón' legelébb vagy tiz Euathlōs szónokot,
 És agyon kiáltott volna íjászt három ezeret,
 S lenyilazta volna *ennek* apja minden rokonát.
 675 Oh, ha ősz embert álmához sem hagyjátok jutni már,
 Hozzatok törvényt, hogy a vád különíttessék el, s hogy a
 Vénnek a vén és fogatlan légyen a vádlója csak,
 Ifjúé meg táglikú, s a Klinias nyelves fia.²
 És ezentul fogjon perbe, s büntessen, ha elmaraszt,
 680 Vén embert csupán vén ember, fiatal meg fiatal.

III.

(*Helyszín marad.*)

DIKAIOPOLIS.

Vásárteremnek, ím, határa *ez* :
 Áruljon itt egész Peloponnesus,
 Boeotia és Megara : szabad,
 De *csak* nekem, Lamachosnak nem ám.
 685 Vásárbíróvá, sors szerint, e három
 Kérges fonásu korbácsot teszem.
 De sykophanta ám elő ne jöjjön,
 Mert itt nem árulhat *árulkodó*.
 Most még a béke-oszlopért ³ megyek,
 690 Felállítandó vásárom terén. (*El.*)

MEGARAI EMBER (*két leányával jő*).

Leegy üdvöz, oh voasaar, Athoana feüdeen !

¹ *Achaia*, a scholiasta szerint, Déméter mellékeve. ² Alkibiades. ³ A békekötést rendszeren oszlopra vésték s a köztérre állították.

Ugy voo'talàk' bi'isteng, mint ànyoamàt.
 Most, èh liaanyi eeheü' hautt àpoanàk,
 Feü',¹ loangos-enyi, hà kàpnoatok itt!
 695 Hau'gàsàtok raam, s szou'jjatok gyomorbou:
 Eü' àdjàlak? vàgy eeheztek tovoabb?

LEÁNYOK.

Csàk àdj eü', csàk àdj eü'!

MEGARAI.

Asz'ondom een es. De ki à bolond
 Ad eertetek peenzt, nyúgnék ees csàpaasnek?
 700 De màjd segejt a Megàrài esel:
 Málàcznek ütöztetlek, ees àsz'ondom:
 Gyesznót hozeek. Nesztek, málàczköröm.
 Osztaang dereek koczaára üssetek,
 Mer', Hermes-uccseng, hà megeen' hàzà
 705 Kerü'tök, àkkou lesz meeg koplàlaas!
 Meeg ezt àz orrmaanyt es, àz orrotokrà;
 Osztaang e zsoakbà bujjàtok belee.
 Oszteeg kunczogjàtok, rőfögjetek
 Mint a Dàmoater àu'dozó málàczja.
 710 Een màj' kàjoatom Dikaiopolist. —
 Dikaiopolis, keü' oucsou málàcz?

DIKAIOPOLIS.

Miféle Megarai?...

MEGARAI.

Voasaarà gyüttenk.

¹ Fel, t. i. a lépesőn az orchestrumból a szinpadra.

DIKAIOPOLIS.

S hogy' vagytok?

MEGARAI.

Eehen, à jou tűz körű'.¹

DIKAIOPOLIS.

Síp szóval, isten uccse, kellemes. —

715 Különben, hogy van Megara?

MEGARAI.

Csàk úgy. —

Hogy een hàzú'rou' eügyüveek, à voaros

Dougaat izeü'teek à tànaacsuràk:

Mineü' eleebb hogy' veszzünk eü', rákaason.

DIKAIOPOLIS.

Hamar kijuttok így, bajból.

MEGARAI.

Hàmàr haat. —

DIKAIOPOLIS.

720 Hát még mi ujság? Hogy' a gabona?

MEGARAI.

Naalunk *imaadik*, mint istent, bizony.

DIKAIOPOLIS.

Hoztál-e sót?

¹ A görög szó: *éhezünk*, így is ejthető: *iddogálunk*. Erre felel Dikaiopolis.

MEGARAI.

Mer' nem tieetek à sau !

DIKAIOPOLIS.

Hagymát se?

MEGARAI.

Hajmaat ? mer' bion ti nem

Kivoajnaatok czövekkeü' à fejeet,

725 Mint egerek, à haanyszer csak beüttök !

DIKAIOPOLIS.

Mit hozsz tehát?

MEGARAI.

Paar au'dozou mäläczkaat.

DIKAIOPOLIS.

Derék; mutasd.

MEGARAI.

Szeep állatok, bion.

Emeü'd csak, mily köveerek, sulyosák.

DIKAIOPOLIS (*tapogatja.*)

Mi a manó ez ?

MEGARAI.

Haat mäläcz, bi'estók.

DIKAIOPOLIS.

730 Ne mondd ! S hovávaló ?

MEGARAI.

Megaarai.

Haat nem mäläczkà ez ?

DIKAIOPOLIS.

Nem annak érzem,

MEGARAI.

Nem szörnyű hihetlenség ez osztáng!
 Asz'ondjà, nem málàcz. Fogadj velem haat,
 Hà tetszik, egy màrok gyémutkà-sauba,¹
 735 Hà nem málàcz, Hellen beszeed szerint.²

DIKAIOPOLIS.

Ember-malacz.

MEGARAI.

No haat ; Gyikles uccseng,
 Enyeem. Kieenek gondou'tád ? Hanem
 Szeretneed à szàvoat és hàllànyi ?

DIKAIOPOLIS.

Bizony.

MEGARAI.

Hàmàr haat, àdj hàngot, málàczkaam.
 740 Ne kuttogj ott, pusztijjon eü' az isten :
 Meü' visszaviszlek, uttárcseek, hàzà.

LEÁNYOK.

Koí, koí !

MEGARAI.

Haat nem málàcz ?

DIKAIOPOLIS.

Most már, úgy tetszik, az :
 Öt év alatt derék sertéje nőhet.

¹ Démutkával összetört só. ² Görögül a malacz szónak ob-
 scoen jelentése is van.

MEGARAI.

745 Velaagos; a szakajtott anyja lesz.

DIKAIOPOLIS.

De még áldozni nem jó.

MEGARAI.

Hogy' ne vou'na!

Maa' meeü'ne vou'na jau?

DIKAIOPOLIS.

Mert farka sincs.

MEGARAI.

Meü' meeg málacsz. Lesz mäj' südöü korukbà,

Lesz fàrkuk es, nàgy, vástàg ees veres.

750 Szeep keet málacsz, àjaanlom tàrtànyi. (*Kibùtatja.*)

DIKAIOPOLIS.

De hogy' hasonlít ez hátul ahoz!

MEGARAI.

Meü' egy ànyoatou, s egy kàntou vèlouk.

Hà mäj' feü'híznàk ees meszszörösödnek,

Szeep keet fàlèt lesz Aphrodíteenek ez.

DIKAIOPOLIS.

755 Nem járja, Aphrodíteenek malacsz.

MEGARAI.

Nem? Egy istennek se úgy, mint neki.

Ees e málaczkaak húsa oj puha

És gyöngé lesz, csak maa' nyáss keü' belee.

DIKAIOPOLIS.

S már tudnak enni, anyjok nélkül is?

MEGARAI.

760 Poteidan uccse, ápjuk neekül ees!

DIKAIOPOLIS.

És mit szeretnek?

MEGARAI.

Mindent, à mit àdsz.

Keerdjed màgàd.

DIKAIOPOLIS.

Malacz, malacz!

LEÁNYOK.

Koi, koi!

DIKAIOPOLIS.

Kell bab?

LEÁNY.

Koi, koi, koi!

DIKAIOPOLIS.

Hát aszalt füge?

LEÁNY.

Koi, koi!

DIKAIOPOLIS (*a másikhoz*).

Te is szólj: kell füge?

LEÁNY.

Koi, koi!

DIKAIOPOLIS.

- 765 Hogy' megvisítnak a fügére, lám!
 Hozzon ki hát belülről valaki
 Füget a¹ mancsinak, hadd egyenek.
 Tyhű, szent Herakles, mily csámcsogva falják!
 Hovávalók is? *Beélbe*, azt hiszem.²

MEGARAI.

- 770 De meeg se fau'tak feü' minden fügeet,
 Meü' een ez egyet töülök eü'gyugaam.

DIKAIOPOLIS.

Zeus uccse, furcsa étkes állatok.
 Mondd hát, mit adjak e két malaczért?

MEGARAI.

- Egy koszoruó hajmaat az egyikee',
 775 Ezee' à maasikee' egy meercze saut.

DIKAIOPOLIS.

No, várj hát, megveszem. (*Bemegy.*)

MEGARAI.

Ja'u vàn, legyen.
 Vaasaari Heü'mes! baar à feleseegem
 Adhàtnoam így eü', ees meg az ànyoamàt!

SYKOPHANTA (*jö*).

Hovávaló vagy, földi?

¹ *Mancsi, manka*: a malacz diminutivumai. ² Görögben is helynév van, szójátékkal a falánkságra.

MEGARAI.

Megàraabà,

780 Gyesznókupecz.

SYKOPHANTA.

No hát feladlak, érted,
Mint ellenségest, malaczod', magad'.

MEGARAI.

No laam! Ebböü eredt minden bajunk!

SYKOPHANTA.

Majd sirva megarázol! Addszi zsákod'.

MEGARAI.

Dikaiopolis! Dikaiopolis! felàdnàk!

DIKAIOPOLIS (*visszajő.*)

785 Ki bánt? ki adna fel? — Vásárbirák,
Kergessétek ki ezt a sykophantát.
Hogy' mersz itt árulkodni, áruló? (*Korbácsot ragad.*)

SYKOPHANTA.

Hát nem ellenséges vagyont adok fel?

DIKAIOPOLIS.

Majd kapsz, csak el ne hordd kém bőrödet!

(*Sykophanta elszalad.*)

MEGARAI.

790 Bion, nàgy ustor Athanoán ezek!

DIKAIOPOLIS.

Ne félj, barátom; itt a hagyma, só,

A mennyiért id'adtad malaczi-
Áldás reád!

MEGARAI.

Az naalonk nem honos.

DIKAIOPOLIS.

Szálljon *reám* hát, ha szabadkozol.

MEGARAI.

795 Eedes málaczkaaím, maa' most ápoatok
Neekül egyeetek à korpaat, hà lesz. (*El.*)

KAR.

[*Str. 1.*

Mily boldog ím e férfiú! nem hallottad, hogy' elsült
Minden tanácsa, terve már? Csak szedni kell gyümöl-
Itt ülve a vásárteren; s ha jőne holmi Ktésias [csét
800 Vagy sykophanta bármelyik, jajgatva elül majd;

[*Ant. 1.*

Se' más a zöldségtolvajok közül itt nem teszen kárt;
Se táglikuságát Prepis beléd itt nem törüli;
Kleónymus sem taszigál; s akár fényes köntösbe' járj:
Pert e miatt Hyperbolus nyakadba nem aggat;

[*Ant. 2.*

805 Itt nem találkozik veled s nem áll beszédbe mindig
Kratinos ¹ a beretvával rimásan megszikárlott;
Se' «a gázságos Artemon», ki rögtönverseket csinál,
S hónalja oly *bak* bűzü, mint *Bakonbeli* ² apja.

[*Ant. 3.*

Itt, e vásárba' nem gunyol ki Pausan, a rossz ember
810 Lysistratos se', a kiért pirul egész Cholargis, ³

¹ *Kratinos*. Nem a komikus ezúttal, hanem a lantosköltő.

² Magyar helynév, a kétértelmű görög helyett. ³ A községe.

E gazfestékbe áztatott, ki mindég fázik, éhezik
Több mint harmincz egész napot böjtölve havonkint.

BOEOTIAI EMBER (*jö. Vele Ismenias, a szolgája, és boeot. siposok*).

Möghúzta vállam a rúd, istenüccse!

Tögyük le a méntát, Isménias;

815 Ti mög, Thebábó' ¹ sipossak velem,

Fújjatok ennótát, az eb lukába! (*Sipszó.*)

DIKAIOPOLIS.

Hagyd, a manóba! Nem pusztulsz, darázs,

Ajtóm elől? Honnan zúdúlt ide

A vesszetthordta Chairis-féle ² raj?

BOEOTIAI.

820 Iolaus ³ uccse, gazda, joo' tövéd,

Mee' Thébátó' idáig mind lefútták

Hátamró' a ménták virágait.

Hanem, ha tetszik, vásájj, itt hozom

A sok csibét, mög a sáskát, ⁴ elanni.

DIKAIOPOLIS.

825 Légy üdvöz, oh lepényevő Boeót!

Mid van?

BOEOTIAI.

No, mindön joo Boeotiábó':

Gyopár, csombó'fű, gyékény, lámpabél,

¹ A thebaei, boeotiai fuvolások hiresek voltak. ² Chairis, rosz sipos, Arist. szerint; különben hires. ³ Egy a thebaieknél különösen tisztelt félisten (heros). ⁴ Ették. Alább Lamachos is emlegeti.

Vadkácsa, csooka, libucz és szalonka,
Siráj, ökő'szöm

DIKAIOPOLIS.

Húh, egész madár-
830 Zimankóval jössz a vásárra, hé!

BOEOTIAL.

Van a kosá'ba lúd, nyúl, rókafi,
Mókus, vakondok, sündisznó, aluttej,
Hód, vidra, *csík* a Kopais tavábó'.

DIKAIOPOLIS.

Angolna-csík! oh legdicsőbb falat!
835 Mutasd, ha hoztál; hadd szólok vele!

BOEOTIAL.

«Ötven Kopaisi lány anyja, te»
Gyű' csak ki, és köszöntsд szépen a gazdát!

DIKAIOPOLIS (*az angolnához:*)

Oh, rég ohajtott édes-kedvesem!
Jöttél, szív-vágya vigjátéki Karnak,
840 S Morychos ¹ szerelme. Lányok, hozzatok
Fúvót hamar ki és konyhát ide!
Nézzétek a szép ángolnát, leányok,
Hat évre ² most jött meg, nagy nehezen.
Beszéljeteк hozzá: én majd szenet
845 Adok, becses vendégünk örömére.

¹ Finnyás, puha ember, többször fordult már elő. ² Annyi
dő óta volt zárva Athenae, a háboru miatt, e darab előadásakor.

De vidd be: «mert még haldokolva sem
Válnék meg tőled» czéklazubbonyos! ¹

BOEOTIAL.

De, hát az ára hogy' lösz mög neköm?

DIKAIOPOLIS.

No, ezt az egyet helypénzül adod.
850 Különben szólj: mid van még eladó?

BOEOTIAL.

Hát mind *ez-e!*

DIKAIOPOLIS.

No, hogy' tartod tehát?
Vagy tán cserébe vinnél érte mást?

BOEOTIAL.

Nem bánom: a mi nálunk nincs, de itt sok.

DIKAIOPOLIS.

No hát Phaléri szárdellát, avagy
855 Cserépedényt?...

BOEOTIAL.

Edény? szárdella? van
Nálunk öleg; olyat mondj, a mi ott nincs,
Itt mög bőven teröm.

DIKAIOPOLIS.

No, *most* tudom már:
Vigy sykophantát, felkötözve mint
Cserépedényt.

¹ A czéklalevélbe takart angolna.

BOEOTIAI.

Biz istók, hé, majomkint
 860 Hurczó'va, sok gonosz tréfája végett,
 Jó nyereségre tönnék rajta szört.

DIKAIOPOLIS.

Itt jó Nikarchos ¹ épen, hogy feladjon.¹

BOEOTIAI.

Rövid a hossza.

DIKAIOPOLIS.

De talpig gonosz.

NIKARCHOS (*jő*).

Kié e holmi, hé?

BOEOTIAI.

Enyém bi'a,
 865 Thébábó, tudja Zeus!

NIKARCHOS.

Hát feladom,
 Hogy ellenséges.

BOEOTIAI.

No s mi lelt, hogy a
 Szögén' mádárkáknak hadat üzensz?

NIKARCHOS.

Sőt téged is feladlak.

BOEOTIAI.

Mit hibáztam?

¹ Czégéres sykóphanta neve.

NIKARCHOS.

Megmondom, a körülállókra nézve:
870 Ellenföldről csempésztél mécsbelet.

DIKAIOPOLIS.

Te meg *világot gyujtasz* ¹ mécsbelért?

NIKARCHOS.

Mert a hajógyárt még felgyújtaná.

DIKAIOPOLIS.

Mécsbél, hajógyárt?

NIKARCHOS.

Azt hiszem.

DIKAIOPOLIS.

Hogyan?

NIKARCHOS.

Bogárra kötné ² a Boeót, s mikor
875 Nagy szél van, a csatornán, a hajógyár
Felé bocsátná, meggyújtván elébb;
S ha egyszer a tűz a hajókba kapna,
Szörnyen leégne mind.

DIKAIOPOLIS (*üti*).

Oh, átkozott!

Leégne, egy bogár s mécsbél miatt!

¹ Azaz: *feladást* teszsz. A görögben szójáték. ² Mint a gyerekek a bogaras játékban.

NIKARCHOS.

880 Legyetek tanúim!

DIKAIOPOLIS.

Fogjátok be száját!

BOEOTIAI.

Addsz' ekkötelt, hagy' kössem fő', s vigyem!

KAR.

Kösd fel, barátom, áruját neki, [Stroph. 1.S gyöngyöld be jól, hogy össze ne törjék, a mint hátán
viszi.

DIKAIOPOLIS.

Én gondom az; kivált hogy ily repedt (Antistr. 1.
 885 Fazék módjára kong, zörög az istenverte rossz edény.

KAR.

S mi hasznát vészi ennek? [Stroph. 2.

DIKAIOPOLIS.

Mindenre hasznos ez, mint [Stroph. 3.

Ármánymerő, patvartörő, vádlottat fényre hozni mé-
 És fazék, ügyet kavarni benne. [cses-

KAR.

890 Hanem, ki szánja rá magát, hogy ily edényt tartson
 Mely örökké így kong és zörömböl? [magánál,

DIKAIOPOLIS.

Meg van szorítva, földi, úgy, hogy
 El nem törik, ha mindjárt lábbal fölfelé
 S fejfelé alá akasztod.

[Stroph. 4.

KAR.

895 Ez jól meg van teremtvé !

[Antistropa 2.]

BOEOTIAI.

Mingyá' fő'terhölöm hát.

KAR.

Terheld, barátom s vidd el innen,
 Dobd, a hová neked tetszik, az árulkodó,
 Mindenre semmi embert.

[Antistr.]

DIKAIOPOLIS.

900 Alig tudám megkötni, vesszen el.
 Kapd fel, Boeót, és vidd edényedet.

BOEOTIAI.

Kushaszd le hát tört vállad, Ismenich;
 Osztán vigyázva, csöndessön, vigyed.

DIKAIOPOLIS.

Jóféle terhet nem visesz, de hagyján:
 905 Ha portékádban azt nyered, hogy a
 Kémektől ment maradsz, boldog leszesz.

(Boeotiai el.)

LAMACHOS SZOLGÁJA (jó).

Dikaiopolis !

DIKAIOPOLIS.

Ki az ? mit orgonálsz ?

L. SZOLGÁJA.

Lamachos úr azt mondta, adj ezért a

Drachmáért a kancsó ünnepre ¹ fenyvest,
 910 S Kopaïsi ángolnát háromért.

DIKAIOPOLIS.

Ki az a Lamachos, hogy ángolna kén neki?

L. SZOLGÁJA.

A Gorgonrázó rettentő vezér,
Kinek három nagy árnyas tolla lóg.

DIKAIOPOLIS.

Nem én, egész pajzsáért sem, biz isten !
 915 Csak rázza tollát sóshalon tovább ;
 S ha zaklat, hívom a vásárbirákat. (*A korbácsot mutatja.*)
 De most, rigó- és fenyvesmadarim
 Fölszedve hón alá, beballagok. (*El.*)

FÉL KAR.

Látod, oh látod-e ma, város, ezen ildomos, ez éleseszü
 férfiut,
 920 Mily szabadon adja-veszi (békepocharát megiván) áruit:
 Tartani való madarat, és olyat a mely dicső enni me-
 legében a
 Vig lakoma népeinek! Ámde föl is van vele,
 Íme, mutogatni hogyan él, ide kiszórta dísz tollait.²
 Már neki, magába, dűl minden, a mi drága, jó.
 925 Nem fogadom én be lakomára soha Háborút,
 Nálam ugyan, itassan, a Harmodios énekét
 Ő soha dalolni nem fogja, velem egy padon,

¹ A *choai*. Bacchus ünnepe, illetőleg a dionysziák egy része

² Az ajtó elé, hogy lássák a jövőmenők. Szokás volt.

Ő, ki java-múlatozásunk közepett ránk töre
 S döntve, borogatva, dulakodva szilajon, velünk
 930 Annyi gonosz at teve ; hiába csilapítgatám :
 «Dűlj le közibünk, igyál ; fogd, ez öröm-áldomás !»
 Még dühösebben raká tűzre a szállókarót,
 És az új bort vesszejéből még idétlen zúzta ki.

MÁSİK FÉL KAR.

Oh te, deli Küprisiz és a gyönyörű Kellemek társ-
 rokona, Békelány,
 935 Hogy' lehete szép alakod' annyira felejténem !
 Vajha veled egy oly Erosz engem egyesítne már,
 Mint ama virágkoszorus, írva fali képeken !
 Vagy te öregelsz nagyon is — úgy-e — bizony engemet ?
 Még kitelik tőlem is *e* három ölelés azért :
 940 Egyike : hogy a lugasok hosszú sorait nyitom ;
 Másika : hogy ápolom az új figejövéseket ;
 Végre : az olajfa művelést *ez öreg* ¹ érti jól,
 Melylyel az egész teleket én ha beszegem körül,
 Lesz mivel kenődni újhoid ünnepén neked s nekem.

IV.

HIRNÖK (*kiált az utcán*).

945 Hallgass reám, nép ! — Kancsó-ünnepet
 Kell inni, kürt szóval, szokás szerint ;
 És a ki azt kiissza legelebb :
 Dijul Ktesiphon tömljét ² nyeri.

¹ T. i. ő maga. ² Tömlőre ment az ivás. Ktesiphon pot-
 rohos volt.

DIKAIOPOLIS.

Fiúk, leányok, nem hallátok ezt ?
 950 Mért nem fogadtok szót a hirdetőnek ?
 A nyúlat sütni-főzni kell hamar,
 Lehúzni nyársról; fűzni koszorút ;
 Hozz nyársat a fogolynak, hadd vonom rá !

KAR.

Csudálom bölcs tanácsodat [Stropha.
 955 Oh férfiú, de még inkább csudálom jó ebéded.

DIKAIOPOLIS.

Hát még, ha majd látjátok a fogolyt, megsülve szépen!

KAR.

Bölcsen feleltél, mondhatom.

DIKAIOPOLIS.

Szítsd a tüzet, hagy' égjen.

KAR.

Hallád-e, mily szakácsilag,
 Mily módosan s ingyenczesen szolgál magának immár !

FÖLDMIVES (jő).

960 Oh jaj nekem !

DIKAIOPOLIS.

Ki ez, uram Herakles !

FÖLDMIVES.

Boldogtalan ember.

DIKAIOPOLIS.

A fejedre¹ szálljon.

FÖLDMIVES.

Jó ember, úgy hallom, békét kötél:

Juttass nekem, ha csak öt évit is!

DIKAIOPOLIS.

Mi baj?

FÖLDMIVES.

Végem van: két ökröm oda!

DIKAIOPOLIS.

965 Honnan?

FÖLDMIVES.

Phylaeből hajták el Boeótok.

DIKAIOPOLIS.

S nem öltesz értök gyászt, boldogtalan?

FÖLDMIVES.

Zeus uccse, a kik tápláltak, hogy úsztam

A trágyalében.

DIKAIOPOLIS.

Aztán most mi kell?

FÖLDMIVES.

Ökröm siratván, megvakult szemem.

970 Ha szánsz tehát, engem Szemest, Phylaeből,

Kenj a szememre egy kis béke-irt.

¹ A boldogtalanság. Babonás óvatosságból szokták mondani.

DIKAIOPOLIS.

De, jámbor, én közorvos nem vagyok.

FÖLDMIVES.

Könyörgök, adj; ha megkerülne ökröm.

DIKAIOPOLIS.

Nem járja; menj Pittalus orvosékhoz.

FÖLDMIVES.

975 Csak egy kicsit csöppents, e szalmaszárba.

DIKAIOPOLIS.

Nem, egy fikarczot sem; lódulj, gebedj meg!

FÖLDMIVES.

Jaj hát nekem! jó szántó ökreim! (El.)

KAR.

Ez ember édes-mit talált

[Antistropa.

A békeségben, s úgy látszik, nem ad belőle másnak.

DIKAIOPOLIS.

980 Önts mézet a hurkába, hé. Süsd a halat, te másik!

KAR.

Hallád, miket parancsol ez?

DIKAIOPOLIS.

Ángolna süljön ott, hé!

KAR.

Éhen megölsz s szomszédidat
A sült' szagával, s hangoddal, ha effélét kiábálsz.

DIKAIOPOLIS.

Süssétek ; aztán szép pirosra, te !

VŐFÉLY (jó). NYOSZOLÓ-LEÁNY (néma személy).

985 Dikaiopolis

DIKAIOPOLIS.

No s, ki ez ? ki ez ?

VŐFÉLY.

Egy vőlegény e húst küldé neked
A lakzijából

DIKAIOPOLIS.

Jól tevé, akárki.

VŐFÉLY.

És kér viszont : tölts e balzsamedénybe
— Hogy a seregtől honn maradjon, a
990 Menyecske mellett — egy gyűszűnyi békét.

DIKAIOPOLIS.

Vidd, vidd a húsozat ! nekem ne add !
Ezer drachmáért sem töltök, bizony. —
Hát e leány ki ?

VŐFÉLY.

Nyoszolyó-leány :
Titkon üzent a mátka valamit.

DIKAIOPOLIS.

- 995 Súgd meg tehát, no. — Boldog istenek!
 Beh furcsa kérés a menyasszonyé:
 Hogyan maraszsa otthon, a mit óhajt.
 Hozzátok a békét: csupán ez egynek
 Adok, mivel nő, s a harczban nem ok.
 1000 Tartsd, lányom, a szelenczét. És tudod
 Hogy' bánni ezzel? — Mondd meg az arának,
 Hogy majd mikor a katonát szedik,
 Kenje meg ebből éjjel az uráét. —
 (Szolgának.) Vidd vissza békém. Addsa bormerőt,
 1005 Hadd töltögessek a kancsókba bort.

KAR.

Felvont szemölddel itt jő valaki,
 Mint a ki szörnyü dolgot hoz hírül.

HIRNÖK (*Lamachosnál kopogtat*).

Haj, harczy baj! zímankó és Lamankó!

LAMACHOS.

Ki döngeti ércztarajzott lakhelyem?

HIRNÖK.

- 1010 Indulsz, ma rögtön, fővezér parancsa.
 Szedj össze dandárt-kantárt hirtelen,
 S eredj, a hó hátán les-örzeni;
 Mert híre jött, hogy martalócz Boeótok
 Törnek reánk e kancsó-ünnepen. (El.)

LAMACHOS.

- 1015 Haj, haj vezérek — több, mint jó! — No de
 Nem szörnyűség ez, hogy már ünnepem sincs!

DIKAIOPOLIS.

Oh, harczlamankós, háborús zimankó!

LAMACHOS.

Oh jaj, szegény fejem! Még kikaczagsz? *(Neki ront.)*

DIKAIOPOLIS *(lánczos ebére mutat).*

Kikötsz eme négylábu Gérionnal?

LAMACHOS.

1020 Ajaj,

Beh isszonyú hírt monda e követ!

DIKAIOPOLIS.

Ajaj, de hozzám mér' fut e követ!

KÖVET.

Dikaiopolis...

DIKAIOPOLIS.

No s?

KÖVET.

Ebédre jőj:

Vedd a szelenczét¹ és kancsót, hamar,

1025 Mert a Dionys főpapja küldte érted.

Hanem siess; miattad várnak éhen,

Mert máskülönben kész a dáridó:

Fejvankos, asztal, matrác, kerevet,

Virág, kenőcs, az ételek, rimák,

1030 Lepény, pogácsa, zézam, csőröge,

¹ Azt a tokot vagy ládikát, melyben a vendégségbe enni-valót szoktak vinni.

Hármodiusra ¹ lejtő szép leányok.
Siess, a mint tudsz.

LAMACHOS.

Istenverte én!

DIKAIOPOLIS.

Mert hát az a nagy Gorgon ² istened.
(*Szolgának :*) Te zárogass be; egy meg rakjon ételt.³

LAMACHOS.

1035 Hé, hé! eredj csak, hozd ki a tarisnyám.

DIKAIOPOLIS.

Hé, hé! eredj csak, hozd ki a szelenczém.

LAMACHOS.

Hozz paprikás-sót, foghagymát, fiú.

DIKAIOPOLIS.

Nekem vadsültet; a hagymát unom.

LAMACHOS.

Hozz füstön állott nyers kolbászt, fiam.⁴

DIKAIOPOLIS.

1040 Nekem meg frisset, majd ott megsütöm.

LAMACHOS.

Most hozd ki még a forgó-tollamat.

¹ T. i. dalára, melynek egy szövege (Kallistratestől?) ránk is fenmaradt. ² Medusafő, paizsán. ³ A ládikába. ⁴ Szó szerint nehéz fordítani a fügelevélbe takart görög ételt.

DIKAIOPOLIS.

Fenyvesmadárt, galambot hozzon egy.

LAMACHOS.

Beh szép ez a strucz-toll, bodros, fehér!

DIKAIOPOLIS.

Beh szép pirosra sült ez a galamb!

LAMACHOS.

1045 Tokját a hármass forgómnak, hamar!

DIKAIOPOLIS.

A nyúlnak és a sültnek tálat adj.

LAMACHOS.

Ni, a moly összerágta tollamat.

DIKAIOPOLIS.

Étvágynak ezt a «vérest»¹ megeszem.

LAMACHOS.

Ember, ne gúnyold a fegyverzetem!

DIKAIOPOLIS.

1050 Ember, ne tessék húrosimra nézni!

LAMACHOS.

Ember, ne tessék hozzám szólni!

¹ Hurkafélét.

DIKAIOPOLIS.

Nem is; csak e szolgálával foly vitám :
 «Fogadsz velem — s bíró legyen Lamachos, —
 Hogy jobb a szöcske a húros rigónál?»

LAMACHOS.

1055 Ne csúfolódj'.

DIKAIOPOLIS.

A szöcske jobb, *neki*.

LAMACHOS.

Menj, vedd le dárdám s hozd elő, fiú.

DIKAIOPOLIS.

Menj, vágj le hurkát s hozd elő, fiú.

LAMACHOS.

Tartsd, hadd vonom le a dárdának a
 Tokját, fiam.

DIKAIOPOLIS.

Te meg tartsd ezt a nyársat.

LAMACHOS.

1060 Pajzsomnak állványt hozz, gyerek, hamar.

DIKAIOPOLIS.

S te hozz kemenczéből ma-sült kenyért.

LAMACHOS.

Add Gorgon-köldökű pajzsom körét.¹

¹ Tragikai affectatióval beszélteti Lamachost a költő.

DIKAIOPOLIS.

Adj túróköldöktű lepény körét.

LAMACHOS.

Nem tiszta csúfság az embernek ez?

DIKAIOPOLIS.

1065 Nem jó ízű lepény embernek ez?

LAMACHOS.

Önts a paizsra, hé fiú, olajt.¹Itt látok egy *vént*, a ki pörbe jut

A gyávaságért.

DIKAIOPOLIS.

Önts mézet te a

Lepényre: mert világos, hogy az a *vén*1070 Gorgáz' fiát ² Lamachost megveri.

LAMACHOS..

A harczi *vértem* hozd elő, fiú.

DIKAIOPOLIS.

Hozz bikavért, egész kancsót, nekem.³

LAMACHOS.

Csatára mellem azzal *vértezem*.

DIKAIOPOLIS.

A dáridón majd abból *vért* iszom.

¹ A mivel fényesítik. ² Csúfolódik a Gorgonnal. ³ Az eredeti szójáték fordíthatatlan.

LAMACHOS.

1075 Az ágyneműt kösd a paizsba, szolgálám;
 Én majd a táskát elviszem magam.

DIKAIOPOLIS.

Kötözd az ételt a tokjába, szolgálám;
 Én majd a zubbonyt fölveszem, s megyek.

LAMACHOS.

Vedd a paizst, s te menj elül, fiú.
 1080 Havaz. Huhúj! be télies világ van! (*El.*)

DIKAIOPOLIS.

Vedd az ebédet. Borivó világ van!

KAR.

Indúljatok a csatatérre tehát;
 Mennyire más-más leszen útatok ám:
 Ez mén, hogy igyék koszorúzottan
 1085 S azután háljon deli szép lánynyal;
 Té pedig, hogy hálj s dideregj, sanyarogj
 Az előrsön,
 Dörzsölgetvén az izédet.

FÉL KAR.

[*Strophe.*]

Antimachost, a dalirót, a Psakas fukar fiát,
 1090 Hogy röviden kimondjam, Zeus atya pusztítsa el:
 A ki nem adott nekem a Lénaeán enni se' mint kar-
 vezér.¹

¹ A karvezér tiszte volt megvendégetni a költőt és színészeket.

Kit valaha még szeretnék látni, mikor sült halra éhe-
 Mely sustorog már, parthoz érve, asztalán, [zett
 S mikor feléje nyujtaná kezét,
 1095 Hát kapja el az eb, s fusson el vele.

MÁSİK FÉL KAR.

[Ant.

Jól van, ez egy; más meg ilyen érje: majd ha éjtszaka
 Lázbetegen lovagkörből hazafelé megyen,
 Törje be egy részeg Orestes dühösen a koponyáját
 neki;
 Ő meg, a mint kő után nyúlna, sötétben markoljon föl
 1100 Rakás ujdon-szült ember-micsodát, [egy
 S nekihúzalkodván e márványdarabbal,
 Hibázza el — s találja meg Kratint.

V.

LAMACHOS SZOLGÁJA.

Fel, fel Lamachos szolga népe mind!
 Vízet hevít, bögrében, vizet!
 1105 Tépést, viasztapaszt készítesetek,
 Gyapjút s a lába-szárának kötést.
 Urunk, hogy árkot ugrék, egy karó
 Hántotta meg szárcsontját szöktiben;
 Fejét is beszakasztá, köre esvén,
 1110 S paizsáru a Gorgont lehúllatá;
 Nagy gög-taréja is leomla mély
 Sziklák közé, miért bús dalra jaidúlt:
 «Utolszor látlak, én fényes diszem!
 Itt hagylak, meghalok, szemem világa!»
 1115 Ily szókkal esvén a csatorna-lébe

Feláll most, s a futókat visszatartja
 S dárdával űzi a rabló hadat. —
 De épen itt jő; nyiss ajtót neki.

LAMACHOS (*hozzák*).

Jajajajajaj! jajajajajaj!
 Iszonyu marczona fájdalom, gyötrelém!
 Elpusztulok, szegény fejem, kit harci dárda sebze meg!
 S az volna még jajkeserves, siralmas dolog nekem,
 Ha Dikaiopolis így látna, vérbe-fagyba,
 S kacagna rettentő sorsomon.

DIKAIAPOLIS (*lakomán*).

1125 Jujujujujuj! jujujujujuj!
 Ezt a cziczijét, milyen kemény birsalma ez!
 Csókoljatok meg, így kéjelgve, aranyim,
 Amaz édes-tüzes nyelvjátszi csókkal!
 Mert én ivám ki a kancsót elébb.

LAMACHOS.

1130 Oh gyász eset, az én borzasztó kínaim!
 Jaj, jaj, az én fájdalmas sebem!

DIKAIOPOLIS.

Ujjujujuh! Vigan, Lamach-lovacskám!

LAMACHOS.

Nyomorult fejem!

DIKAIOPOLIS (*egyik leányhoz* :)

Te, te, mit puszilsz?

LAMACHOS.

Szomorú sorsom!

DIKAIOPOLIS (*a másikhoz :*)

Te, te, mit harapsz ?

LAMACHOS.

1135 Szegény fejem ! drágán fizettem e napot !

DIKAIOPOLIS.

Már *ki* fizetné a borát Kanecsó-napon ?

LAMACHOS

Ió, ió ! Paeon, Paeon ! ¹

DIKAIOPOLIS.

Hisz' nincs ma Paeon ünnepe.

LAMACHOS.

Tartsátok a lábam, fogjátok meg ! jajaj !

1140 Fogjátok meg, jó emberim !

DIKAIOPOLIS.

Nekem meg az izém, derékban, ketten is
Fogjátok meg, jó asszonyim !

LAMACHOS.

Beh csábult a fejem, hogy kővel megdobák !
Ugy szédeleghetném !

DIKAIOPOLIS.

1145 Engem meg vonsz az ágy, tüzel feszít a vágó :
Úgy édeleghetném !

¹ A gyógyító Apollon.

LAMACHOS.

Vigyetek ki Pittalos orvoshoz, engemet,
Csínján, törött tojásként!

DIKAIOPOLIS.

Vigyetek a borbirák elé! hol a király?¹
1150 Adjátok ide a tömlőt.

LAMACHOS.

Keserves kínos dárda ment a csontomon keresztül.

DIKAIOPOLIS.

Látjátok-e hogy már üres? *Hajdínom, diadalmom!*

KAR.

Legyen *dínom* tehát, öreg, ha mondod, s *diadalmod!*

DIKAIOPOLIS.

Merő bort töltöttem belé, s felhajtám egy huzamra.

KAR.

1155 *Hajdínom*, édes emberünk, menj, vidd elűl a tömlőt.

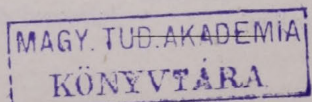
DIKAIOPOLIS.

Utánam hát, dalolva, ti: *hajdínom diadalmom!*

KAR.

Megyünk, megyünk a kedvedért
Dalolva tömlődnek s neked: *hajdínom diadalmom!*

¹ A lakoma királya *Rex*, a rómaiaknál is.

A MADARAK.

SZEMÉLYEK:

EUELPIDES
PEISTHETAIROS } athenaei kalandorok.
LIBUCZ (madár) a Banka szolgája.
BANKA.
Madarak kaja.
LÁNGMADÁR.
FÜLEMILE.
HIRNÖK.
PAP.
POÉTA.
JÓSLATFEJTŐ.
METÓN, földmérő.
VÁROSRENDEZŐ.
TÖRVÉNYÍRÓ.
Két KÖVET.
IRIS, istennő.
APAGYILKOS.
KINESIAS, dithyrambköltő.
SYKOPHANTA.
PROMETHEUS, }
POSEIDON, } istenek.
HERAKLES, }
TRIBALLOS, thrák isten.
Peisthetairos szolgája.
Néma személyek.

Előadatott: olymp. 91. 2. Kr. e. 414.

BEVEZETÉS.

A *Madarak* Kr. e. 414. márczius havában a nagy Dionysiában kerültek színre. Velük pályáztak Ameipsias (éjjeli) *kalandozói* s Phrynichos *Remetéje*. Csak a második díjt nyerték el: az elsőt Ameipsias, a harmadikat Phrynichos darabjának ítelték oda.

E híres vígjátékot, mely kétségkívül Aristophanes költészetének színe-virága, némelyek allegoriának magyarázzák. Bármily elmésen van is e magyarázat kigondolva, mely szerint e darab a siciliai expeditio képtelenségét akarja szemünkbe tüntetni, a figyelmes kutató előtt alaptalannak bizonyul. Minden egyes vonatkoztatás, a mit tenni kell, nehézséggel sőt erőszakkal jár. Csak egyet mondunk, ki képes az *öreg* Peisthetairos szerepében a szép és fiatal Alkibiadesre ráismerni?

Athént akkoriban a vállalkozhatnámság fogta el. Hatalmától mámorítva nagyravágyó terveivel még a valóság határait is túlröpülte. A 421-ben befejezett tízéves háború okozta sebek behegedtek volt, az ellenséges szövetségek bomlásnak indultak, a város a szövetségi adó fölemelése óta új és bő pénzforrásokkal rendelkezett, a keleti tenger legnagyobb része az ő hatalmában volt. Most hát azt remélték az athéniek, hogy a 415-ben fogánatosított siciliai expeditio által hatalmukat a nyugati tengerre is kiterjesztik, hogy Siciliát elfoglalják, Karthágot leigáz-

zák, szóval: semmi sem látszott nekik lehetetlennek. Ebben az atmosphærában született a *Madarak* című vígjáték, melyben nem a történeti tények és személyek vannak allegoria képében feltüntetve, hanem csak az akkori közhangulat phantastikus módon viszhangozva.

Két elégedetlen ember, Peisthetairos és Euelpides, odahagyják Athént s a madarak segítségével a levegőben felleghvárat építenek, melyet *Felhőkakukvárnak* neveznek el, s madár birodalmat alapítanak. Ez által az ég és föld közti közlekedés megakadt. Az emberek most csak a madarakat tisztelik, az isteneknek többé nem áldoznak, a kiéheztetett olympusiak kénytelenek a madarakkal s képviselőjükkel Peisthetairossal alkuba bocsátkozni, s oly szerződést kötnek, mely szerint Zeus átengedi Peisthatairosnak menyasszonyul Basileiát (a világuralmat) s a vígjáték azzal végződik, hogy Peisthetairos Basileiával a madarak egész seregétől kísérve mint a madarak fejedelme palotájába bevonul.

Aristophanes darabjai közt egy sincs, mely oly annyira kosmopolitikus, a maga általánosságában minden időhöz oly könnyen alkalmazható volna, mint ez. Goethe 1780. az ettersburgi színpad számára remek német darabot csinált belőle.

A MADARAK.

I.

(*Sziklás, erdős vidék.*)

EUELPIDES (*kezében csóka, ennek szól:*)

Csak arra, úgy-e, hol ama' fa látszik?

PEISTHETAIROS (*a nála levő varjúnak:*)

Pukkadj meg; ez meg *vissza* károg ismét.

EUELPIDES (*a társához:*)

Mi haszna bolygunk fel s alá, szegény,
Mint a vetéllő?¹ Elveszünk, hiába.

PEISTHETAIROS.

5 Hogy én, szegény fejem, varjú szaván
Indulva, több mint ezer stádiumnyi
Útat tevék!

EUELPIDES.

S hogy én, boldogtalan,
Csókát követve, már lekoptatám
A lábam-ujja minden körmeit!

¹ Szövő eszköz (Schifflein).

PEISTHETAIROS.

10 Azt sem tudom már, hol vagyunk, bizony.

EUELPIDES.

Haza találnál innen a hazádba?

PEISTHETAIROS.

Innen, Zeus uccse, Exekestides ¹ sem.

EUELPIDES.

Haj, *baj*!

PEISTHETAIROS.

De *Bajjra* ² csak *te* menj, komám.

EUELPIDES.

Beh lóvá is tett a madárteren

15 Az a bolond kufár, Philokrates, ³

Ki rábeszél, jöjünk kérdezni *Téreüs*

Bankához, a madártalan madárhoz, ⁴

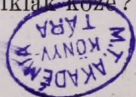
S ki ránk tukmálta e csókát vezérnek

Egy obolért s a varjút háromért:

20 Pedig semmit se tudnak, mint harapni. —

No, mit tátogsz megint? Hová vezetsz

Sziklák közé? hisz út sincs ott sehol.

PEISTHETAIROS.

De meg osveny sincs, engem uccsegen !

¹ Jött-mentnek gúnyolták : se országa, se hazája, hogyan találjon haza ! ² Helység neve. A szójátékot ezzel lehetett megközelíteni. ³ Madárárus. ⁴ Azaz, ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. A monda ismeretes. Különben l. alább 217. v.

EUELPIDES.

Hát a te varjad most semmitse mond?

PEISTHETAIROS.

25 Most már nem arra károg, mint előbb.

EUELPIDES.

Mit mond tehát az útra nézve?

PEISTHETAIROS.

Mi mást?

Azt mondja, hogy lerágja ujjomat.

EUELPIDES.

Nem szörnyűség ez, hogy mi készakarva
És vágyva-vágynánk «a hollók közé»¹

30 Aztán az utját nem leljük sehogy?

Mert hát nekünk, oh néző férfiak,
Ellenkező bajunk van mint *Sakas*nak.²

Ez, mint *nem* polgár, bétolakodik:

Mi, származásra, nemre tisztetek,

35 Igaz polgári törzs, — nem hessegetve

Ím fölrepülénk két lábbal honunkból,

Nem mintha gyűlölnők magát a várost

S tagadnók hogy virágzó, nagyszerű,

¹ Közmondás. Annyi mint: a *manóba*, a *pokolba*! Különbén ép e közmondás adhatta Aristophanesnek a *Madarak* eszméjét. Jól folyván már az athenaeiek dolga: igen megragadta őket a *vállalkozó szellem*, mindenki gyarmatot telepíteni, a távolban meggazdagodni sietett; ezt gúnyolja ki jelen vígjátékában.
² *Akestor* nevű egyén gúnyneve. *Sakas* egy thrácziai népfaj, tehát *barbár*.

Köz mindenekkel,¹ s kobzott kincse sok.

- 40 Azonban, a tücsök egy-két havig
Czirpelget ágán: Athenae pedig
Mind fújja a pört² teljes életében.
Ezért kelénk mi útra; s áldozó
Edény-, kosár-, mirrhával bújdosunk,
45 Keresni egy patvartól mentt helyet,
Hogy azt megülve, béken éldegéljünk.
Most Téreus bankához indulánk
Megtudni tőle, nem látott-e olyan
Várost, a merre járt-kelt röptiben?

PEISTHETAIROS.

50 Hé! . . .

EUELPIDES.

No s, mi baj?

PEISTHETAIROS.

A varju fölfelé

Intett megint.

EUELPIDES.

A csóka is, bizony,

Mind arra tátog, *fel* mutatva mintegy :
Madárnak kell ott lenni, többnek is.
Megtudni mindjárt, ha zörejtsz csinálunk.

PEISTHETAIROS.

55 Tudod mit? Lábbal horzsold a követ.

EUELPIDES.

Te meg fejeddel; kétszerezd a zajt.

¹ Szabad köztársaság. ² Mindig törvénykezik.

PEISTHETAIROS.

Vég egy követ s kopogtass.¹

EUELPIDES.

Jó, teszem. (*Kopogtat.*)

Babám! babám!

PEISTHETAIROS.

Te, mit beszélsz? babának
Szólítod a Bankát? mondd *babukának*.

EUELPIDES.

60 Babukám! Ha nem jössz, újra zörgetek. (*Kopogtat.*)
Babukám!...

LIBUCZ² (*madárfejjel*).

Ki jár ott? ki ordítja gazdám?

EUELPIDES.

Mentő Apollon, beh nagy szája van!

LIBUCZ.

Oh jaj nekem: madárfogók ezek!

EUELPIDES.

Ily szörnyüséget csak kimondani!

LIBUCZ.

65 Vesznétek el!

¹ Mint ajtón. ² Más tájon *bibicz*. Lehetne *ökörszem* is, de a vízparton futkosó *libuczot* alkalmasbna véltém ily szolgálatra.

EUELPIDES.

Hisz' nem vagyunk mi ember.

LIBUCZ.

Mi hát?

EUELPIDES.

Én Szeppents,¹ libyai madár.

LIBUCZ.

Az nem beszéd.

EUELPIDES.

Tapintsd a czombomat.²

LIBUCZ.

Hát ez miféle jómadár? ... Felelsz hát?

PEISTHETAIROS (*lerogy ijedtében*).

Én meg, követlek, gém vagyok, f... ó.

EUELPIDES.

70 De *te* mi állat vagy, az istenért?

LIBUCZ.

Én, *szolgáló* madár.

EUELPIDES.

Tán a kakas

Hajtott igába?

LIBUCZ.

Nem; gazdám, mikor

¹ Mert fél nagyon. ² Hogy nedves, úgy fél.

Bankává változott, könyörge, hogy
Legyek madárrá s szolgáljam tovább is.

EUELPIDES.

75 Hát kell madárnak szolgaféle is ?

LIBUCZ.

Ez, gondolom — hogy ember volt előbb —
Szerette a phaléri szárdinát,
S én *futva* hordom tállal azt neki.
Ha meg lencsét kíván : fazék, kalán kell,
80 S *futok* kalánért.

EUELPIDES.

Ez *futár* libucz.¹

Tudod hát mit, Libucz ? menj, hívd elő
A gazdádát nekünk.

LIBUCZ.

De alszik épen,
Jóllakva hangyával s mirtusz-bogyóval,

EUEPIDES.

Eredj azért, költsd fel.

LIBUCZ.

Tudom bizonynyal

85 Hogy megharagszik, de a kedvéért
Felköltöm. (*El.*)

¹ A görög szójátékot nem lehet lefordítani. A *fut* értelem a madár nevében rejlik (*trochilos*).

PEISTHETAIROS (*utána :*)

Uh! dögölj meg; majd halálra

Ijesztél.

EUELPIDES.

Jaj! csókám is elrepüle

A félelem miatt.

PEISTHETAIROS.

Te gyáva jószág,

Féltedben elszalajtád madarad?

EUELPIDES.

90 No, hát te a varjút, midőn elestél?

PEISTHETAIROS.

Én nem, biz istók.

EUELPIDES.

Hol hát?

PEISTHETAIROS.

Elrepült.

EUELPIDES.

S *nem* elszalasztád, jámbor? de vitéz vagy!

BANKA (*a színpadon kívül*).

Nyiss *erdőt*,¹ hadd megyek ki. (*Jö bankafejjel*).

EUELPIDES.

Szent Herakles!

¹ Ajtó helyett.

Miféle állat ez? miféle tolla
 95 Miféle hármass bóbítája van?

BANKA.

No, ki keres?

EUELPIDES.

Úgy látom, téged is
 Megvert mind a tizenkét isten.

BANKA.

Úgy-e
 A tollamért csufoltok, mert előbb
 Ember valék?

EUELPIDES.

Nem téged nevetünk.

BANKA.

100 Mit hát?

PEISTHETAIROS.

A csöröd nekünk oly fura.

BANKA.

Így meggyalázott a tragoediában
 Sophoklész, engem Téreus királyt! ¹

EUELPIDES.

Te Téreüs vagy? madár, vagy páva² az?

BANKA.

Madár bizony.

¹ Madárfejjel léptette föl. Arist. azt a jelmezt használja

² A páva oly ritkaság volt, hogy nem mindenki ösmerte.

EUELPIDES.

Hát a szárnyad hová lett?

BANKA.

105 Kihullt.

EUELPIDES.

Talán *beteg* voltál, azért?¹

BANKA.

Nem a bizony; hanem, mert télire²
 Minden madár vedlik; más nő megint.
 De hát ti kik vagytok?

EUELPIDES.

Mi? emberek.

BANKA.

Hovávalók?

EUELPIDES.

A szép hajók honába.

BANKA.

110 Tehát *birák* is?

EUELPIDES.

Sőt ellenkezőleg:

Bíráatlanok.

BANKA.

Mert *az* mind ott terem.

EUELPIDES.

Keresni sem kell, szedhetsz a mezőn is.³

¹ Mint a haj. ² Tréfa. Tavasszal vedlik. ³ *Bíró*t. Annyi van Athenaeben, hogy *vadon* terem.

BANKA.

S mi jóér' jöttetek? mi kell?

EUELPIDES.

Veled

115 Kivántunk értekezni.

BANKA.

No s, miről?

EUELPIDES.

Te hajdan ember voltál mint mi most,
 Adós lehettél másnak mint mi most,
 Fizetni sem szerettél mint mi most;
 Aztán madárrá változván, repülsz
 120 Köröskörül mind földön, tengeren;
 Tudsz gondolkozni mint ember, s madár.
 Azért jövének hát most, könyörgve szépen,
 Ha mondanál egy várost, egy *puhát* ¹
 Heverni rajta, bolyhost mint a pokrócz.

BANKA.

125 Hát még nagyobb kén', mint Kranáa város? ²

EUELPIDES.

«Nagyobb ugyan nem, de nekünk valóbb.» ³

BANKA.

Arisztokráeciát kívánsz tehát?

¹ Kényelmest. ² Athenae. Másutt is előforduló gúnynév.³ Euripidesből parodia. Másutt is előfordúl. V. ö. *Lovagok* 1145. v.

EUELPIDES.

Én ?

Még Skellias fiát ¹ is gyűlölöm.

BANKA.

Miféle város tetszenék tehát ?

EUELPIDES.

- 130 Olyan, hol *ez* vón' a legfőbb dolog :
 Korán beszólna hozzám egy barátom
 Mondván: «olympi Zeus nevére kérlek,
 Jer ma ebédre hozzám, gyermekiddel,
 S elebb fürödj' meg, mert nászom ma van.
 135 De el ne múlászd semmikép: különben
 Hozzám ne jöjj ha majd *nyomorba estem!*»

BANKA.

Zeus uccse, hitvány dolgokat kívánsz !
 No, hát te ?

PEISTHETAIROS.

Én is affélét.

BANKA.

Mifélét ?

PEISTHETAIROS.

- Hogy szép fiúnak, ha előtalál,
 140 Az apja, mintegy *sértve* hányja föl :
 «No szép: találtad — hogy megfordve a
 Tornából jött fiam — Stilbonides !

¹ Mert *Aristokrates*nek hívták. Vezér volt.

S hozzá se' szóltál, meg se csókolád
 Haza sem vitted, meg sem csipkedéd;
 145 Pedig barátom vagy, apánk is az volt!»

BANKA.

Ohé, gonosz csont, még mit nem kívánsz!
 Hanem van a vörös tenger körül
 Egy város, a minőt beszéltek.

EUELPIDES.

Oh,
Tenger körül ne! mert egy reggel ott
 150 Teremne váddal a Salaminia.¹
 Nem tudnál hellén várost mondani?

BANKA.

Hát *Lepreonba'* nem jó volna lakni,
Elisbe'?

EUELPIDES.

Nem bizisten, úgy utálom
 — Látatlan is — *Melanthios* miatt.²

BANKA.

155 Mondok tehát mást: Lokrisban *Opus*;
 Az jó lakóhely.

EUELPIDES.

Én, opunti ember,³

¹ Államhajó, mely rendszeren a vállottakat (többi közt Alki-
 biadest) idézte haza. ² *Lepreon* szó a bélpoklosságra emlékeztet.
Melanthios traegoedia-költő, úgy látszik, e nyavalyában szenved-
 dett. ³ Azaz *vaksi*, *fél szemű*; mely értelem az *opunt* szóban
 rejlik. (*Opus*, — untis.)

Nem lennék egy arany talentomért! —
 Minő az élet a madárvilágban?
 Te csak tudod.

BANKA.

Nem kellemetlen az
 160 Ha már viseltes: ¹ itt erszény ¹ se' kell.

EUELPIDES.

Úgy sok hamis pénz ² nem jár köztetek!

BANKA.

Kertben legeljük a mákot, fehér
Sesam-magot, méntát, mirtusz-bogyót

EUELPIDES.

Igy hát menyasszony ³ módra éltek itt.

PEISTHETAIROS.

165 Hahó!
 De mily magasztos tervem van! s minő
 Hatalmas lenne a madárvilág,
 Ha szót fogadnátok nekem!

BANKA.

Miben?

PEISTHETAIROS.

Miben? Először: mit repestek úgy
 170 Szájongva fel s alá? Nem illik az.

¹ Ha már megszokta az ember, mint a *viselt* ruhát. *Pénzre* semmi szükség. ² Sokféle csalárdság hiányzik. ³ Mert a föntebbieket az arának szokták adni.

Nálunk is a röpkét ¹ ha kérdezik:

«Minő madár?» azt mondja Téleas: ²

«Ember-madár az, röpké, állhatatlan,
Jellemtelen, nem biztos semmiben».

BANKA.

175 Dionysra! méltán kárhoztatsz ezért.

De mit tegyünk?

PEISTHETAIROS.

Várostartépitsetek.

BANKA.

Madár létünkretárostarté? Hogy? hová?

PEISTHETAIROS.

Valóban? Oh te, oktalan beszédű!

Nézz csak *le*.

BANKA.

Nézek.

PEISTHETAIROS.

Most nézz fölfelé.

BANKA.

180 Nézek.

PEISTHETAIROS.

Tekergesd a nyakad.

BANKA.

Manóba!

S mi hasznom, ha kitekerem?

¹ Vizeszűt. ² Ez maga is vizeszű állhatatlan ember volt.

PEISTHETAIROS.

Látsz már valamit?

BANKA.

Felhőket és eget.

PEISTHETAIROS.

No, hát nem a madarak vára ez?

BANKA.

Vár? hogy-hogy?

PEISTHETAIROS.

Mintha *várót*¹ mondanál.

185 Mert *várni* kell, míg rajta átjutunk,
 Azért *ma* felleg-*várnak* mondható:
 Hanem megülve s békerítve majd
 A *vár* helyett *város* lessz a neve:
 Ottan uralni fog ember s tücsök,
 190 S éhen vesztjük az isten-hadat.

BANKA.

Hogyan?

PEISTHETAIROS.

No, hát ég s föld között van a *lég*:
 És mint mi, át kelendők Delphibe,
 Szabadmenést kérünk Boeotiától:
 Úgy majd, ha földi ember áldozik,
 195 Ha vámot nem fizetnek az istenek.
 A légürön, mint idegen városon,
 Oltári füstjét nem bocsátják át.

¹ Nehéz szójáték az eredetiben.

BANKA.

Ujú! újú!

Föld-uccese, tör-, háló-, kelepceze-uccese,

200 Ügyesb tanácsot nem hallék soha!

Úgy hogy megülném a várost ma is,

Ha rálennének többi társaim.

PEISTHETAIROS.

S ki adja nekik a dolgot elő?

BANKA.

Te.

Én megtanítám őket — barbarok

205 Léven elébb — beszélni nagysokára.

PEISTHETAIROS.

S hogy' hívod össze?

BANKA.

Könnyen. Bémegyek

Id' a sűrűbe, s felköltvén az én

Hú társam' ¹ ottan, a fülemilét,

Úgy összehívjuk. Futva gyűlnek aztán

210 Mihelyt a hívódal fülökbe jut.

PEISTHETAIROS.

Oh kedves, jó madár, kérlek tehát

Ne késedelmezz', menj gyorsan be a

Bokorba s költsd fel a fülemilét.

¹ *Procne*, Tereus neje, fülemilévé változott, mint ő bankává
Lásd mindjárt alább.

BANKA *(a bokorban, dalol.)*.

- Nosza én társam, ne aludjál már
 215 Ébreszd amaz isteni himnuszokat
 Mikkel keserűli magasztos szád
 Ityst,¹ siratott fiam' és fiadat,
 Jajgatva könyáztatta bus énekit
 Szürke fajodnak!
 220 Tisztán szálljon dallamod a tölgy
 Lombfürtein át Zeus csarnokihoz,
 Hol aranyhaju Phoebus hallja meg, és
 Elefántesonttal kirakott lantját
 Zendítve keservidre, vezesse az
 225 Isteni kart; hogy az égiek ajkán
 Öszhangzatosan keljen az istenek
 Felséges jajdala ottfenn.

(Sipszó, mely a fülemile hangot utánozza.)

PEISTHETAIROS.

Oh Zeus király, hogy' zeng az a madár!
 Behinti mézzel az egész pagonyt!

EUELPIDES.

230 Te!...

PEISTHETAIROS.

Mit, no?

EUELPIDES.

Nem hallgatsz szépen?

¹ Procne, gyanúból, hogy férje, Tereus, hűgát Philomelát szereti, fiokat Ityst megölte s feladta ebédre Tereusnak; miért ez nejét halálra üldözvén, *Procnét*, könyörgésére, az istenek *fülemilévé*, férjét *bankává*, hűgát *fecskévé* változtatták.

PEISTHETAIROS.

Minek?

EUELPIDES.

A banka ismét énekelni készül.

BANKA.

Babuka, baba, babuka, baba,

Ió, ió, elő, elő, elő,

Elő, elő, én tollas-társaim

235 Kik a földműves vetett telkein

Legeltek, gabnaevők száz ezrei,

S ti sebesen röpülő magevők fajai,

Olvadó dalt hangicsálók,

Kik a barázda rögeit

240 Édesen csicsergitek körül

E szapora dallal:

Tyio-tyió, tyio-tyió, tyió;

S valahány közzületek kerti borostyán.

Ágairól csipeget; a hegyi szárnyasok,

245 Meg az olajfabogyó-, meg az afonyaevők:

Siessetek ide repülni e dalomra,

Trioto, triotofritty!

És ti az olajfa sűrűben éles szavu

Szúnyogot kapdosók, és ti kik harmatos

250 Réteken vagy Marathon lapályin tanyáztok:

Fajdnemű tarkatollas madarak;

S halcyonokkal a' tengeri hullám

Tajtékján repeső ezerek ti:

Mind ide, mind ide, hallani új hirt!

255 Mind ide gyűljenek a fölemelt nyaku

Madarak hozzám seregestül.

Mert egy fortélyos vén ember jött új tervvel

S uj dolgot, nagy dolgot mozgat.
 Jöjtek hát értekezni mind elő, elő, elő!
 260 Torotorotorotorotitty, kikkabau, kikkabau,
 Torotorotorolilitty.

PEISTHETAIROS.

Látsz már madárt?

EUELPIDES.

Apollon uccse, én nem;
 Pedig szájtátva nézem az eget.

PEISTHETAIROS.

Hiába ment hát Bankánk a sűrűbe
 255 Dalolni, oly hangon mint egy lile.¹

LÁNGMADÁR ² (jő).

Torotitty, torotitty.

PEISTHETAIROS.

Nézd, barátom, itt miféle nagy madár jő, látod-e?

EUELPIDES.

Hát madár az? a' biz isten; vaj mi lesz? nem páva³ tán?

PEISTHETAIROS.

Banka bátyánk majd megmondja, hogy miféle nagy
 madár.

BANKA.

270 Ez nem ollyas aprómarha, mint ti láttok rendesen,
 Ez mocsárban él.

¹ Madár. (Regenpfeifer.) ² Flamingo. ³ Ritkaság volt még akkor Athenében.

EUELPIDES.

Teremtöm! jaj be szép piros madár!

BANKA.

No, természetes; hisz' épen *lángmadár* a neve is.

EUELPIDES.

Hallod-é, te!

PEISTHETAIROS.

Mit kiábálsz?

EUELPIDES.

Más madár jön ott megint.

PEISTHETAIROS.

Más, bizisten, és külföldi mint az első. Vaj mi ez
 275 A jóst játszó, hegyremászó, helytelen gögös madár?

BANKA.

Ezt úgy hívják: *méd* kakas.¹

PEISTHETAIROS.

Méd? Oh, Herakles istenem!Aztán hogy repülhetett bé, tevé nélkül,² hogyha *méd*?

EUELPIDES.

Ott jön ismét egy taréjos, bóbitás fejű madár.

¹ Érti a közönséges kakast, mely Persiából származott Görögországba. ² Minthogy a *médet* (persát) tevé nélkül képzelni se tudja.

PEISTHETAIROS.

Hát mi már e csudaszerzet? Nem csupán magad vagy
 280 Banka? még egy másik is van? [itt]

BANKA.

Ez Philokles-bankafi
 Származéka, én meg ennek a nagyapja; mint mikor
 Ezt mondjuk: Hipponikusfi Kallias, — avagy viszont.

PEISTHETAIROS.

Kallias ¹ hát e madár, hogy vedli tollát szüntelen.

EUELPIDES.

Koppasztják a sykophanták mint afféle bőkezűt,
 285 Aztán még a sok nőstény is tépi szárnya tollait.

PEISTHETAIROS.

Szent Poseidon, hát az ott miféle sokszínű madár?
 Mi lehet a neve annak?

BANKA.

Ezt úgy hívják, hogy *szodé*.¹

PEISTHETAIROS.

Van *szodé* hát más madár is, nem csupán Kleónymus?
 S hogy — Kleónymus léte — el nem hányja taraját!²
 290 Aztán meg, miért viselnek mind taréjt e madarak?
 Vagy versenyfutásra jöttek?⁴

¹ Pazarló volt. ² Magyar szó, a. m. *falánk*. ³ Kleonymus, a *paizs elhányó*, és *falánk* többször előfordul. ⁴ Volt egy futóverseny, tarajos, bokrétás sisakokkal.

EUELPIDES.

Mint a *károk* nemzete,
Ormon ¹ laknak, siskot hordnak és taréjat, te bohó!

PEISTHETAIROS.

Szent Poseidon, nézd csak mennyi renyhe tollas ösz-
szegyült!

EUELPIDES.

Én királyom, oh Apollon, mily felleg jön erre! tyhú!
295 Úgy elfogják a bejárást, azt se látni, merre van.

PEISTHETAIROS.

Ez fogoly, amaz vadkácsa, ez fajd, az meg vészmadár.

EUELPIDES.

Hát amaz hátrább miféle?

PEISTHETAIROS.

Hogy mi? *nyir*fajd a neve.

EUELPIDES.

Hát van oly madár is, mely *nyír*?

PEISTHETAIROS.

Hogyne? Ott van Storgilos.²

Az meg ott bagoly.

¹ A *cariabeliek*; harczos nép, mely állítólag először viselt sisakot és taréjt (*lophos*) s nagyobb biztosság végett hegy-ormokon (*lophos* ez is) tanyázott. De az eredeti szójáték fordíthatatlan.

² *Borbély*, kinek úgylátszik madár gúnyneve volt.

EUELPIDES.

Ki hozna «baglyot Athenaebe»? te!¹

PEISTHETAIROS.

310 Szarka, vadgalamb, pacsirta, vércse, örvösgerlicze,
 Kánya, sólyom, ölyv, veresbég, esiz, kakuk, harkály,
 maró,
 Szárcsa, bűvár, héjja, sírály, saskesely, rigó, fakúsz...

EUELPIDES.

Tyühé, tyühé, beh sok madár!

Tyühé, tyühé, beh sok rigó!

305 Hogy csipegnek, hogy futosnak nagy lármával fel s alá!
 De vajon nem bántnak minket? Jaj ni, hogy tátognak
 Nézve rád s reám keményen! [ott]

PEISTHETAIROS.

Úgy tetszik magamnak is.

KAR. 2

Ki-ki-ki-cso-cso-cso-da-da-da hitt engem elő?

[Strophe.]

Hol, merre legel?

BANKA.

310 Itt vagyok rég, nem bujkálok én barátaim elől.

KAR.

[Antistrophe.]

Mi-mi-mi-cso-cso-cso-da-da-da jó dolgot akarsz
 Hát közleni, szólj!

¹ Közmondás, mint tengerbe vizet. ² Madarakból.

BANKA.

Biztos, üdvös, igazságos, kedves, hasznos közügyet.
Mert ma hozzám két furfangos tervező ember jöve

KAR.

315 Ki ? mi ? hol ? hogy ?

BANKA.

Érkezett, mondom, két ember a lakomba, két öreg,
Hozva roppant nagy dolognak gyökerét és terveit.

KAR.

Oh te legnagyobb bajszerző, a mióta megvagyok,
Mit beszélsz ?

BANKA.

Ne félj a szótul.

KAR.

Mit cselekvél énvelem !

BANKA.

320 Elfogadtam két oly embert, ki közöttünk élni vágy.

KAR.

Azt cselekvéd ? szörnyűség az

BANKA.

Sőt örvendek, hogy tevém.

KAR.

S itt vannak már, itt minálunk ?

BANKA.

Úgy minálunk, a hogy én.

KAR.

[Strophe.

Ohé! eladatánk, oda vagyunk gonoszúl!

Ki barátunk volt,

325 Ki velünk azonegy legelőn nőtt fel,

Áthágta ős törvényeink,

Áthágta esküinket!

Lépre csala, odavete engemet a kárhozatos emberi nem-
nek, a mely

Rám fenekedik mitőlfogva e világra lett.

330 Ámde később e' *madárral* majd beszélünk, számolunk :

Most lakoljon e két ember, azt javaslom, ízibe,

Nossza rajta, tépjük szélyel.

PEISTHETAIROS.

Tüstént elveszünk, de hogy'!

EUELPIDES.

El bizony, de mind e bajnak *te* vagy oka egymagad :
Mért vezettél ilyen helyre?

PEISTHETAIROS.

Hogy kövess.

EUELPIDES.

Igen bizony,

335 Hogy míg élek is, sirassam.

PEISTHETAIROS.

Már minő bolond beszéd :
Hogy siratnál, és mivel, ha ki lesz vágva a szemed?

KAR.

[Antistrophe.]

Ohé! nosza csatára dühösen, madarak,
Harczi rohammal!

Szárnyad kanyarítsd, vágjad, bekerítsd!

340 Hogy megsirassák e napot,

Vagdadjuk össze csőrrel.

Mert se hegyek árnya, sem az ég fekete föllegei, sem
pedig az ős habok

Közt menekülésre hely nincsen előlem sehol.

Hát ne késsünk csípni, vágni őket és koppasztani.

345 Hol van a vezér? vezesse a jobb szárnyat szaporán!

EUELPIDES.

Ehol van, ni! merre fussak, én szegény?

PEISTHETAIROS.

De itt maradsz!

EUELPIDES.

Hogy széttépjenek?

PEISTHETAIROS.

S mi módon képzeled, hogy menekülsz?

EUELPIDES.

Hogy mi módon? nem tudom.

PEISTHETAIROS.

Na, megmondom hát én neked:
Helyt kell állni, harcot víni, s fazekat ¹ ragadni fel.

¹ Úgy látszik, madár ijesztőnek használták, mint ma is.
Póznára tűzve, ember fejhez hasonlít.

EUELPIDES.

350 Mit segít fazék mirajtunk?

PEISTHETAIROS.

A *bagoly* nem bánt: *honi*.

EUELPIDES.

Hát eme' horgas körműek? ...

PEISTHETAIROS.

Kapj egy nyársat, húzd reá!

EUELPIDES.

S a szemem hogy' óvjam tőlük?

PEISTHETAIROS.

Ott van egy tál, tartsd elé.

EUELPIDES.

Oh te nagy böles, hogy' kilelted! csupa hadvezérileg!
Meghaladnád harczi esellel már magát is Nikiast.¹

KAR.

355 Rajta, indulj csörszegezve! rajta! késni nem szabad:
Tépjed, üssed, húzzad, nyúzzad; vágd előbb is fazekát!

BANKA.

Ejnye már no, mit miveltek, ti fenevad állatok!
Így megölni, szétezibálni ártatlan vendégimet,
Attikából nőmnek polgártársait és rokonit!

¹ Ismeretes hadvezér, főleg a sicíliai hadjáratból. L. *Lovagok*.

KAR.

860 Hát mivel több kíméletre méltók, mint a farkasok?
 Vagy ki volna még ezeknél verboszúnkra érdemesb?

BANKA.

Ellenink csupán alakra, ámde szívök jó barát;
 Most is milyen üdvös tervre jöttek megtanítani!

KAR.

Hogy' taníthatnának üdvös, hasznos tervre ők, holott
 865 Esküdt ellenségi voltak még a szépapámnak is!

BANKA.

Hisz' leginkább ellenétől fog tanulni az okos.
 Óvatosság tart meg mindent: s ezt baráttól nem tanulsz,
 Míg az ellenség erővel s egyenest rákényszerít.
 Nem baráttól — ellenségtől tanulák a városok
 870 Köfalat hogy' kell emelni s nagy hajókra tenni szert;
 Mely tanulság tart meg aztán házat, gyermeket, vagyont.

KAR.

Meg lehetne tán először a tanácsuk hallani:
 Hátha jó lesz. Ellenségtől is tanulni okosat.

PEISTHETAIROS.

Már dühök lohadni látszik: kissé húzódj' vissza te.

BANKA (*a Karnak*).

875 Szép ez töletek s méltányos: köszönettel tartozom.

KAR.

Hát hiszen másban se' szoktunk ellenkezni teveled.

PEISTHETAIROS.

Már alkalmasint meglessz a béke: úgyhogy

Rakd le mostan azt a tálat és a bögrét.

Ámde a nyársat, mint dárdát, kézbentartva, itt a védő

380 Fegyverink közt járjunk körbe, leskelődven a fazékról,¹

Mert elfutnunk nem szabad.

EUELPIDES.

Nem? Hát ha eltalálunk esni

Hol temetnek el?

PEISTHETAIROS.

Ne búsulj: a Kerameikos² fogad be:

Eltemetnek közköltségen, mert azt mondjuk a vezérnek

Hogy elestünk, a hazáért harczolván *Madarason*.³

KAR.

385 Sorakozz' ismét oda, hol voltál,

Dühödöt lábhoz! haragod mellé,

Lehajolván mint paizsos férfi!⁴

Meg fogom őket elébb tudakolni, kik?

Honnan jöttek ide, micsoda szándékkal?

390 Hé, Banka, tőled kérdezem

BANKA.

Mit kívánsz tőlem hallani?

KAR.

Kik és honnanvalók ezek?

¹ Mint valami bástyáról. ² Temető, a csatában elesettek számára. ³ *Orneae*, város Argolisban. Le kellett fordítani, hogy a szójáték kivehető legyen. ⁴ Vezényszók. Fegyver helyett a *dühöt*, *haragot* rakatja le.

BANKA.

«Bölcs Hellasból», vendégeim.

KAR.

S mi sors vezérlé

395 Közénk, a madári világba, ma őket?

BANKA.

Vágy, élni mint mi élünk,

Folyton itt lakni, egy társaságban velünk.

KAR.

Ne mondd! s miféle okát beszélük?

BANKA.

Még hallva is hihetlen az!

KAR.

400 Mi hasznát sejti a mért érdemes

Velem lakozni? azt hiszi

Jobban legyőzi ellenét, s több jót tehet barátival?

BANKA.

Nagy boldogságot emleget, hallatlant és hihetlent:

Hogy tiéd itt körül minden,

405 S a mi fent van, a' mi lent van, jobbra-balra, mind
ural.

KAR.

Az esze ment el, ugyan?

BANKA.

Dehogy! okos nagyon is.

KAR.

Van-e a tervben okos?

BANKA.

Legravaszabb szövevény,
Fortély, esel, ármány, furfang az egész.

KAR.

Mondd, mondd tehát: beszéljen;
410 Hogy halljam, mit emlegetsz, már égek, a beszédet.

BANKA.

No hát te, és te, a fegyverzetet,
Isten nevében, függeszszétek a
Kémény alá fel, a fazékfogásra; ¹
Te meg ezeknek mondd el, a mivel
415 Felbízattam.

PEISTHETAIROS.

Apollon uccse, én nem,
Ha szerződésre nem lépnek velem
Mint egykor a nejével a majom ²
A késcsináló, hogy meg sem harapnak,
Belém se rúgnak, s nem vájják ki a

KAR.

420 Ezt ³ úgy-e? nem mi.

PEISTHETAIROS.

A szememre értém.

KAR.

Felfogadom.

PEISTHETAIROS.

Esküdj' meg hát reá.

¹ Ott szokták tartani az athenaebeliék. ² *Panaitios* nevű, ki erősen papucs alatt nyögött. ³ Valami obscoen mozdulattal.

KAR.

Megesküszöm — biráim mind ezek,
Meg a közönség.

PEISTHETAIROS.

Jó, ebben maradjunk.

KAR.

S ha megszegém — én győzzek egy bíróval.¹

HIRNÖK (*hirdet*).

425 Hallgass reám, nép! Most a fegyveres had
Fölszedve fegyverét, menjen haza,
És várja majd, mit hirdetünk a táblán.

KAR.

Ravasz állat az emberi nem, születve már [*Strophe.*]
Az is marad míg él. De azért te beszélj :

430 Lehet, oly derék dolgot fedeztél föl
Avagy oly nagy erőt bennem, a mit bizony eddig
Soha még figyelembe se vett ez az oktalan ész.
Hanem, a mit tudsz, jelentsd közre,
Mivel a' nyereség, mit

435 Netalán ma nekem szerzenél, közös lesz.
Legyen a terved, mi felől meg vagy győződve magadban,
akármi :

Nosza mondd bizvást, mivel a fegyverszünetet nem
bontjuk előbb fel.

PEISTHETAIROS.

Hiszen úgy is mondhatnám! a beszéd megkelt már
bennem egészen

¹ A *komoediaszerzők* diadala akkor volt teljes, ha mind az öt bíró rájuk szavazott; ha csak 3 szavazott rájuk, *egy* bíróval győztek, a mi majdnem bukásnak tekintetett.

Mint a kovász, csak dagasztani kell. — Koszorút ide,
 hé fiu! Egy meg
 440 Hozzon szilajan kéz-mosni vizet!

EUELPIDES.

Lakomázni fogunk-e ma, vagy hogy?

PEISTHETAIROS.

Zeus uccse, nem azt; de beszélni fogok; keresem már
 régen a házott
 Nagy szavakat, hogy ezek szívét megrendítsem. —
 Mennyireszánlak,
 Hogy ti, királyok lévén azelőtt

KAR.

Mi királyok? ugyan ki királya?

PEISTHETAIROS.

Hát mindeneké, az enyím, meg ezé, meg Zeusé végre
 magáé,
 445 Ösebbek, elébbszületettek mint Kronos, a Titánok, a
 Föld is.

KAR.

A Föld is?

PEISTHETAIROS.

Apollón uccse, igaz.

KAR.

Zeus uttartson, sohse' hallám.

PEISTHETAIROS.

No, mer' együgyü és tanulatlan vagy, keveset koptattad
 Aesopust,

Ki leírja, miként a pipiske madár legelőször lett a
világra,
Mielőtt föld volt; aztán, hogy az apja kimult nyava-
lyában, ötöd nap
450 Vala már kiterítve, mivel nem volt még föld hogy
sírba tehesse:
Mit lön tennie végre is? apját a tulajdon *agyába*
temette.

EUELPIDES.

Így hát a pipiske papája bizony most ott nyugszik
Kephalaeban.¹

PEISTHETAIROS.

Ha tehát megvoltak, elébb mint föld, mint istenek, és
ha idősbek:
Nem övék jogosan s méltán az egész nagy mindenség
birodalma?

EUELPIDES.

455 De, Apollón uccse, övék. Hanem a csőrt meg kell fen-
niök aztán:
Nem fogja hamar Zeus, és könnyen, jogarát kibocsátni
fakúsznak.²

PEISTHETAIROS.

Hogy az emberi nem fejedelmei és királyi nem istenek
— oh nem —
Hanem a madarak voltak régen: van rá sokféle bizony-
ság.
Mindjárt is megmutatom nektek, hogyan országot leg-
először

¹ Fordíthatnók: *Agyaházán*. ² Madár.

460 A Kakas, ő bírván a perzsát, Dareioszt és Megabazust;
Így lőn neve *perzsa* madár e fő urodalmaért, s ma is
az még.

EUELPIDES.

No, azért lépdél hát oly begyesen mint a nagy perzsa
királyok,
S visel oly tarajos süveget most is, egyedül valamenyi
madár közt.

PEISTHETAIROS.

S oly nagy vala, oly félelmes, erős akkor, hogy régi
hatalma
465 Jeleül most is, valahányszor az ő riadóját hallja, fel-
ugrál
Virradta előtt munkára kovács, fazekas, tímár, saruvarga,
Füldös, lisztmérő kofa, molnár, kobos sztergálypaizs-
áros,
17 És indulnak sarufűzve legott, még éjtszaka....

EUELPIDES.

Én tudom azt csak!
Oda még ma is egy köpenyem (finom *phryg* gyapju)
miatta, szegénynek!
470 A városba komának ¹ lévén meghíva, borozni leülék
S elaludtam, előbb mint a vacsorát feladák. *Ez* ráku-
korékol:
Virrad, gondolom, és indulék Alimusba; de jól ki sem
érek

¹ Népszerűen fejezém ki; különben oly vendégség, mikor
a fiúnak 10 éves korában nevet adtak.

A város falain: kapezabetyár nagyot üt hátamra do-
ronggal,
Lerogyok, kezdek kiabálni; de már köpenyemmel szé-
pen odébb állt.

PEISTHETAIROS.

475 Akkor-időben *Héja* király volt a hellének fejedelme.

BANKA.

A helleneké?

PEISTHETAIROS.

S ő hozta, az ő fejedelmi parancsa, szokásba
Meghengergőzni a héja előtt.¹

EUELPIDES.

Dionys uttarts! magam én is
Hengergöztem, héját látván; s a mint szájtátva hanyatt
föl-

Nézek, lenyelém az obolt² s üresen kellett hazavinnem
a zsákot.³

PEISTHETAIROS.

480 Aegyptus pedig és Phoenicia *Kakukot* tisztelte királyul:
Most is, ha kakuk elkezd: *kukukk!* az egész Phoenicia
népe
Siet a búzát és árpavetést szántóföldjén learatni.

EUELPIDES.

No, azért mondják hát: «szól a kakuk, mezőre körül-
metszettek!»

¹ Tavasszal, mikor az első héját látta valaki ² Zseb nem
lévén, szájban hordták az aprópénzt. ³ Melybe lisztet akart venni.

PEISTHETAIROS.

És oly hatalommal uralkodtak, hogy azóta is, a mikor
egy-egy
485 Agamemnon uralkodik a hellén városban vagy Mene-
láos,
Jogarán ott ül a madár,¹ s részt vesz az ajándékból
ura mellett.

EUELPIDES.

Ezt nem tudtam soha én eddig! Bámultam rajta nem
egyszer,
Ha tragoedia-hős, valamely Priamos, jogarán föllépe
madárral;
Hát várta Lysikratest nyilván, hogy ajándékkal keni
markát.²

PEISTHETAIROS.

490 Valamennyi között legnyomatékosb pedig az, hogy
Zeus maga, íme,
Ki ma országol mint égi király, a szobrán sasmadarat
hord,
A lánya bagolyt, szolgája pedig, mint illik solymot,
Apollon.

BANKA.

Déméter anyám! helyesen mondod. S minek a mada-
rat körülöttök?

PEISTHETAIROS.

Hogy, ha ki áldozván johot ad, mint szertartás hozza
magával,
Kezeikbe: lecsap madarak s Zeusnél is előbb vesz részt
a johokból. —

¹ Faragva, vagy ércből kiverve. ² Lysikrates vezér. Haj-
landó a megvesztegetésre, mind passive mind active.

495 Hajdan nem is esküdtek az emberek istenre, csupán
madarakra,

Lampon¹ ma is azt teszi, esküdvén folyvást a *lúdra*,
mikor csal.

Oly nagy vala, oly szent a nevetek, oly fennsők volta-
tok egykor:

És most, rabok, együgyűek, szolgák.

Sőt, mint valamely eszelőst, még a

500 Szenthelyeken is meghajigálnak;

Minden madarász megveti nektek

A kelepczét, tört, lépet, kalitot,

Hurkot, hálót, czinkefogót;

Azután visznek vásárra csomónkint,

505 Ott a vevő nép tapogat s megvesz;

És még ha — mikor sütni akarnak —

Odatennének szépen a tűzhöz;

De nem! összekevernek olajt, túró, t,

Aszatot s eczetet, s hozzá valami

510 Mártást habarintva, kövért, édest,

Mindezt melegen nyakatokba zuhintják,

Mint valamely bé-

Balzsamozandó múmia testnek.

KAR.

[*Antistrophe.*

Nagyon is, nagyon is szomorú beszédeket

515 Hozál, oh ember; s hajh, siratom keserűn

Az apák bűnét, kik nem hagyák énram

Az elődeim által keresett uraságot.

De ihol ma szerencse nekem szabadítani hoz

¹ Jós; egyébaránt Soerates is esküdött trefásan a *lúdra*. (*Ma Zéna h. ma chéna*, olyanforma trefás eskü, mint *biz istók.*)

S valamely jó szellemem téged:

520 A miért felajánlom

Lakosúl magamat és fiók-családom'.

De tanácsolj most, mit kell tennünk; mert élni sem
érdemes így már,

Ha királyságunkat, akárhogy s mint, nem bírjuk visz-
szaszerezni.

PEISTHETAIROS.

No, tanácsom először is az, hogy ti *egy* nagy várost
telepítvén,

525 Körül a levegőt, s mind azt, mi az ég s föld közt van,
téglafalakkal

— Babylon módjára — kerítsétek be, madárvárosnak,
egészen.

BANKA.

Szent Kebrionés és Porphyrion,¹ beh roppant város
ez aztán!

PEISTHETAIROS.

S miután ez megvan, az országlást Zeustől felkéritek;
aztán

Ha *nemet* mond rá s vonogatja magát, s meg nem követ
a bitolásért:

530 Ellene szent háborut indítottok, s megtiltjátok vala-
mennyi

Istennek az átjárást, hamikor kéjelgeni földre leszáll-
nak,

A ti határitokon, mint azelőtt jártak buja gerjedelemmel

¹ K. és P. gigások. Az utóbbi *madár* név is.

Alkménék-, Alopék-, Semelékhez ; s ha lemennék mégis,
a tiltott

Holmijokat lepecsételitek, hogy több kárt ne tehesse-
nek ottlenn. —

535 Más madarat meg az emberi nemhez indítottok a földre
követnek :

Hogy, ti uralkodván, *nektek* kell ezután áldozniok elsőbb,
Úgy később az isteni fajnak. S madarat kell osztani
minden

Istenhez, kiki olyt kapván, mely hozzá illik egészen :
Ha ki Aphroditének akar : búzát áldozzon szárcsa ma-
dárnak ;

540 Ha Poseidonnak viszi áldozatát : árpát szentelni kacsá-
nak ;

Ökröt ha akar Héraklesnek : csüllöt kérlelje lepénynyel ;
Végre, ha Zeusnak kost : madarak fejedelme *ökörszem*,¹
Neki kell áldozni előbb Zeusnál, s kan hangyát vágni
le kosnak.

BANKA.

Hátha reánk Zeus «a mennykövező villámát sujtja
röpítve» ?

EUELPIDES.

545 Hangyát vágni ! be tetszik nekem ez. «Ám hadd menny-
dörögjön a nagy *Zán*»²

BANKA.

S hogy hinnék el az emberek azt, hogy isten — nem
csóka — vagyunk mi

Mikor íme repülünk, szárnyunk van ?

¹ A magyar mese szerint is, elnyerte a királyságot, mikor a
repülő-versenyen csellel meggyőzte a sast. ² Zeus.

PEISTHETAIROS.

Hát Hermes, balgatag, és Zeus
Nem repül isten létére? meg a legtöbb nem szárny-
viselő-e?

Ott van Niké,¹ aranyos szárnyon repül, és Zeus uccse,
Erós is:

550 Irist pedig a «röpke galambhoz» hasonlította Homéros.
Ha tehát ők már oktan észszel titeket csak semmibe
néznek

Az olympiakat pedig istennek: támadjon fellege rájuk
Verebek- s magevőknek, az ő bevetett földjük tisztára
kivágni:

S mérjen nekik aztán Déméter ² gabonát, mikor öldösi
éhség!

EUELPIDES.

555 Zeus uccse, de nem fog mérni, hanem meglásd, ürügyet
keres inkább.

PEISTHETAIROS.

No meg a hollók az igás barmok szemeit, melyekkel a
földet

Szántják, s a juhokét vagdalják ki, amúgy próbára: s
Apollon

Gyógyítsa meg aztán! hiszen orvos; bérért szolgálni
szokása.³

EUELPIDES.

Ne, ne! míg én két ökröcskémen valahogy túladha-
tok elsőbb.

¹ Győzelem istenasszonya. ² Ceres. ³ Mint Laomedonnak, az építésnél.

PEISTHETAIROS.

560 Ha pedig *te* vagy istenök, életök, az Anyaföld, te Kronos, te Poseidon:
Akkor csupa jót várhatnak, izend.

BANKA.

Mondj egyet ama' csupa jókból.

PEISTHETAIROS.

Fiatal szöllőhajtásaikat nem fogja leenni a sáska,
Mert ezt a bagoly- és vércsesereg mind elpusztítja kegyetlen;
Se fügéiket a cserebűly, a darázs nem fogja lerágni örökké,
565 Mert őket egy-egy seregély-csapatunk tisztára leöldösi mindet.

BANKA.

De vagyont, kincset, honnan adunk nekik? a miért úgy él-hal az ember.

PEISTHETAIROS.

Hiszen a nemes érczek bányáit jósló madarak fedezik fel.
Nyereséges vállalatok végett ily jóslathoz folyamodnak,
Úgyhogy senki, hajózva, ezentúl oda nem vesz.

BANKA.

Hogy' oda nem vesz?

PEISTHETAIROS.

570 Hát, megmondja előre madár, ha ki jósoldat tengeri útra:
«Most ne hajózz: vész lesz. Most indulj: biztos, nyereséges az útid.»

EUELPIDES.

Bárkát veszek és tengerre kelek. Dehogy is maradok
veletek már!

PEISTHETAIROS.

Ezek a hajdankorban elásott dús kincset megmutogatják,
Az aranyt, az ezüstöt: hisz tudják. Nem hallani szün-
telen ílyet:

575 «Nem tudja, hová van az én kincsem elrejtve, *egyéb a
madárnál*».

EUELPIDES.

Eladom bárkám, ásót veszek és kincset fogok ásni fa-
zékkal!

BANKA.

Hát az egészséget hogyan osztjuk nekik? «Istennél az
egészség».

PEISTHETAIROS.

Nem egészség az, ha magokat *jól birják* és jól foly a
dolguk?

Bizony, a ki *magát sem birja*, eből van az ollyannál az
egészség.

BANKA.

580 Hát aggkort hogyan érnek az emberek? ez Olympus
ajándoka szintén.

Vagy mint csecsemők halnak mind el?

PEISTHETAIROS.

Sőt háromszáz kerek évvel
Toldják meg éltök hosszát a madarak.

BANKA.

Honnan?

PEISTHETAIROS.

Magukéból.

Hát nem tudod: «öt embernyomot is túlél a károgi
varjú?»¹

EUELPIDES.

Ejhaj! hisz' ezek derekabb uraink lesznek mint Zeus
vala, sokkal.

PEISTHETAIROS.

585 Hát nem sokkal? nagy templomokat nem kell építeni
kőből

Sem arannyal verni ki ajtókat; hanem a bokor és a
magyaltölgy

Kész lakhelyök; a legfőbb madarak dísz temploma
árnyas olajlomb.

Áldozni se' járunk Delphibe és Ammonhoz, csak ki-
megyünk a

Vad olajfa, kukocza közé, s búzát, árpát hordozva ke-
zünkben,

Úgy könyörögjük tőlök az áldást;

590 S valamit kérünk, tüstént meglesz ha kevés búzát oda
szórunk.

KAR.

Oh kedves öreg, te ki ellenből lettél egyszerre barátom,
Lehetetlen hogy én már ezután mellőzzem, akarva,
tanácsid!

Söt vérszemet kapván beszédiben,

Kimondom, esküt is teszek reá,

595 Hogy, ha te velem igazán, szentül szövetkezel

¹ *Hesiodus* után.

Az istenek ellen, csalfaság nélkül velem
Tartván, tudom bizonynyal, nem soká
Bitolják trónomat az istenek.

Hanem, a mit testi erő által kell tenni, *mi* arra kiállunk;
600 A' mit tervezni okossággal, mind azt javasolni *te* tiszted.

BANKA.

Zeus uccse, nincs is már időnk tovább
Szunnyadni, készülödni hosszasan,¹
De tetteré kelni gyorsan. Jöjenek
Először is fészkembe — szalma- és
605 Rőzse-lakomba, már a micsodás; —
Hanem, hogy' is hínak?

PEISTHETAIROS.

A legkisebb:
Az én nevem Peisthetairos.

BANKA.

S ezé?

PEISTHETAIROS.

Euelpides, Triéből.

BANKA.

Üdvözöllek

Monnótokat.²

PEISTHETAIROS.

Köszönjük.

¹ Szorosabban fordítva: *Nikiá*szkodni soká. Nikias vezér a görögök *Fabius Cunctator*a volt, csakhogy szerencsétlenebb. ² *Mindkettő*. Régi szó.

BANKA.

Erre tessék!

PEISTHETAIROS.

610 Megyünk, vezess te.

BANKA.

Jertek hát velem.

PEISTHETAIROS.

De a manóba! jer csak vissza, jer :
Hadd lám elébb, hogyan férünk mi össze
Mondd, szárnyasokkal a szárnyatlanok?

BANKA.

Jól.

PEISTHETAIROS.

Hisz' megirta már Aesopus, a
615 Mesében, hogy' járt az egyszeri róka
Midőn a sassal akart társalogni.

BANKA.

Cseppet se félj : van nálam egy gyökér,
Melyből ha esztek, mindjárt szárnyatok nő.

PEISTHETAIROS.

Így már megyünk. Szolgáim Xanthias
620 És Manodor,¹ hozzátok bé a podgyászt.

KAR.

Hé, Banka, megállj, ne siess.

¹ Néma személyek.

EUELPIDES.

Biz' én meg is csókolnám szívesen.

PEISTHETAIROS.

635 De, istenadta, ládd nyárs-csőre van.

EUELPIDES.

Le kell hámozni a héjját fejről
Mint a tojásnak ¹ úgy csókolni meg.

BANKA.

Gyerünk no.

PEISTHETAIROS.

Hát vezess, isten neki. (El.)

KAR.

Oh szeretett, és oh minden madarak között
640 Legkedvesb rokonom, velem zengő fülmile társam,
Látlak, itt vagy! itt vagy! [don ²
Hozván dalt nekem édeset; most hát szépszavu sípo-
Zendítsd meg tavaszénekid, s kezdj vídám anapaestust!

[Parabasis.]

Nosza hát ti bizonytalan életűek, hulló falevéltre ha-
sonló

645 Emberi nem, gyalgó sáralkat, tehetetlen, erőtelen
árnyak,

Egynapi csirkefiúk, nyomorultak, tüneményszerű
gyenge halandók,

¹ Azaz, mikor a csibe már búvik a tojásból, de a fejét még borítja a tojás héjja, ezt a gazdasszony le szokta «hámozni» róla.

² Fuvolásnő játszotta a fülemilét.

Ide fordítsátok az elmétek', mireánk halhatlan, örökké-
 Élő, örökifju, romolhatlan végzésű légi urakra,
 Hogy igaz tanokat hallván tőlünk a világürről, a te-
 remtés:

650 Istenek és folyamok lénye felől, Erebos, Chaos eredetéről,

Helyesebben tudjátok s Prodikost¹ csapjátok el a nyaval-
 valyába. —

Legelébb vala Zür, a barna Sötét, meg az Éj, s a Tartaros öble:

De sem ég, sem föld, sem lég nem volt. A Sötétnek zordon ürében

Legelőször is a feketeszárnyú Éj himnélküli tojást szül,

655 Melyből, az idők betelése után, Szerelem báj istene költ ki,

Vállán ragyogó aranyos szárnynyal, mint a szélforgatag, oly gyors.

Ez, az éjfeli röpke Világzürrel közösülve a Tartaros öblén,

Nemzette fajunkat fészkében s ezt hozta világra először.

Mert nem vala isteni faj sem előbb, mint mindent összevegyített

660 Szerelem, s mást mással közösítvén; úgy lett ég, tengerek és föld

S az enyészetnélküli mennyei faj. Mi vagyunk hát korra legelsők

Valamennyi dicső istenség közt. S azt, hogy Szerelemtül eredtünk,

¹ *Prodicus Ceus*, sophista, ki a cosmogoniával foglalkozott.

Sok jel bizonyítja: repülni tudunk; szerelmnek az eszköz-
közi lévén

Sok viruló de makacs szép gyereket, kora teljében,
szeretője

665 *Mi* segítségünk, *mi* erőnk által bir meghódítani magá-
nak,

Adván neki fürjet vivni, kakast, vagy gúnárt, vagy tavi
gyöngyvért.

Aztán *mi* szabályozzuk, madarak, minden dolgában az
embert:

Mi jelentjük meg neki a tavasz és a tél meg az őszi
idejét, hogy

Vessen mikor a daru költözik át, nagy *krúgással*, Li-
byába,

670 A hajós ugyanakkor, kormányát felakasztván szegre,
aludjék,

Ám az Orestes ¹ szőjjön gúnyát, hogy fázva ne bántsa
a másét.

A héja pedig, hazajöttével, meg más évszak jelölője:

Mikor a juhokat már nyírni lehet; s mikor aztán fecske
van, el kell

Bizvást adni meleg téli csuhát, és venni lebernyeget
arán.

675 *Mi* vagyunk néktek az Ammon, Delphi, Dódóna Phoe-
bus Apolló:

Madarat kérdeztek előbb, azután fogtok nagy vállala-
tokhoz:

Tengerre ki mén, üzletbe ki vág, vagy férfi ki házasu-
landó.

¹ *Orestes*, a fentebb említett kapezabetyár: *köntösabló*
E hősnevet adták azon éjjeli csavargóknak.

És végre *madár* a nyelveteken minden jósjel neve:¹
szózat'

Hangja: madár; trüszkölni: madár; ha mi bukkan az
utba: madár az;

680 Egy lárma: madár; egy szolga: madár; csacsi botlik:
szinte madár lesz.

Hát nem bizonyos már, hogy mi vagyunk nektek jós-
isten Apollon?

Ha azért istennek elősmertek: mi leszünk jósló Múza
leányitok,

Szabad a jóslat a légben, az évben, télen, nyáron, deres
évszakokon;

Elosonva nem is heverünk felhő hátára kevélyen, mint
most Zeus,

685 Hanem itt maradunk s adományinkat szórjuk, nektek,
gyermekiteknek

S unokátoknak:

Kincs, vagyon, épség, élet, egészség, kaczaj, ifjúság,
béke, dal és táncz —

Madarak teje is, lesz minden elég, hogy beleúntok a
csupa jóba;

Úgy felszülünk valamennyit!

FÜLEMILE.

[*Strophe.*

690 Erdei Múza,

Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines,

Czifra dallamú, kivel

Berkekben és hegyek tetőin én is

Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines,

695 Lombhaju körösön, ülve, az én fakó

¹ A latin *omen*-t a görög nyelv *madár* (*oionos*) szóval fejezi ki.

Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines,
 Fajom énekeit dalolom Pánnak,
 S a hegyi Istenanyának is ünnepi
 Tánczaihoz szent kardalokat,
 700 Totototo, totototo, tototototines;
 Honnan méhekind legelte
 Phrynichos ¹ ambroziás dala kellemes ízű gyümölcsét
 S mindig mézzel rakodva tért meg.
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines.

KAR.

705 Hogyha, nézők, valamellyik életét közületek
 Vigan vágy leélni: az csak ide jöjön, miközénk.
 Mindaz, a mi nálatok rút, s törvény sujtja vagy szokás,
 Nálunk a madárvilágban szép dolog s dicséretes.
 Mert ha ott gyalázat és bűn jól megverni az apát,
 710 Nálunk még becsületére válik hogyha kis kakas
 Ráüt és rivall apjára: «sarkantyút emelj, ha vivsz!»
 Vagy, ki ott szökött rabszolga s van sok bélyeg sütve rá:
 Annak e madárvilágban *tarka* fajt lesz a neve.
 S a' ki ott *phryg* és oly barbar, mint akár csak Spin-
 tharos,²
 715 Phrygből köztünk *pintymadár* lesz és Philammon ²
 rokona.
 Ha pedig rabszolga és *kár*,³ millyen Exekestides ²
 Ősöket csinálhat nálunk, s nemzetsége fölragyog.
 Vagy, gazoknak fel akarván adni Peisias fia ⁴

¹ Négy *Phrynichos* volt. Ez itt lyricus és tragoedia-költő. Másik komikus, harmadik is költő, negyedik hadvezér. ² *Sp. Ph. Ex.* barbar származásukért gúnyoltattak. ³ Káriai. ⁴ Peisias fia, s ennek árulása, ismeretlen.

A kaput: *fogoly* lesz nálunk, apjához méltó csibe,
 720 Mert közöttünk semmi szégyen a fogolynak, hogy *fogoly*.¹

FÜLEMILE.

Így dalolának [Antistrophe.]
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines,
 Csattogatva szárnyaik'
 A hattyuk; így zengék együtt Apollont,
 725 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines,
 Hebrus ezüst vize dalteli partjain,
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines;
 S fel, az ég ködein át, harsog a dal,
 Félve figyeltek el a vadak ezrei,
 730 S a habokat lelohasztja derült csend,
 Totototo, totototo, tototototines;
 S visszazöng egész Olympus,
 Megdöbbentek az istenek, és az olympusi Múzsák
 És a Charisok versent riadtak,
 35 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotines.

KAR.

Nincs kényelmesebb dolog, mint a kinek jó szárnya van
 Lám, ha most a nézők közül szállni tudna valamé'k,
 S megunná éhen-szomjan a hosszú tragoediát:
 Kirepülne, haza szállna, otthon jól ebédlene
 740 S teli hassal úgy repülne vissza közzétek megint.
 Vagy, ha egy Patroklidesre² itt ráérne a baja,
 Nem izzadna zubbonyába: kirepülne, és magát
 Jól kifújva, jól kinyögve, szállna vissza könnyedén.

¹ Eredetiben *szökevény* szójáték van a *perdiare*. ² Úgy látszik, megtörtént dolog.

Vagy, ha volna köztetek, ki szeretőt tart, s a Tanács
 745 Padjain ott ¹ a menyecske férjét megpillantaná:
 Hirtelen csak szárnyra kelne, s eltűnvn közületek,
 Csókot lopna, úgy teremne később a szokott helyén.
 Hát van a kerek világon a szárnyaknál becsesebb?
 Lám Diitrephest, pedig csak vessző szárnya ² volt neki,
 750 Megtevék lovas hadnagynak, majd vezérnek; semmiből
 Kész lovag lett, urat játszik, és valódi ló-kakas.³

II.

PEISTHETAIROS (*szárnyasan*).

Ez jól van eddig. Hanem, istenuccse,
 Furcsábbat ennél nem láttam soha.

EUELPIDES (*színtén úgy*).

De mit nevetsz?

PEISTHETAIROS.

Azt a te szárnyadat.

755 Tudod, mihez hasonlítsz szárnyasan?
 Olyan vagy, mint *roszul* festett liba.

EUELPIDES.

Te meg, mint egy kopasz fejű rigó.

¹ A színházban. V. ö. *Béke*: 826. v. ² Kosárfonó mester-
 sége, miből meggazdagodott. ³ Költött állat. Kakas mert *begyes*;
 ló, mert *lovon* jár.

PEISTHETAIROS.

El is mondhatjuk, Aeschylus szerint:

«Nem a *más* tolla lőtt meg: a *magunké.*»¹

BANKA.

760 No, most mi a teendő?

PEISTHETAIROS.

Legelőbb

Nevet kell adni — cifrát, nagyszerűt —

A városunknak,² úgy áldozni aztán

Az isteneknek.

EUELPIDES.

Én is azt javaslom.

BANKA.

Hadd lám, mi legyen városunk neve?

PEISTHETAIROS.

765 Jó lesz ama' nagy név Lacedaemonból?

Nevezzük el *Spártának*.

EUELPIDES.

Szent Herakles!

*Pártának*³ mondanám a városom,

Hogy még *pártába* sült vén lány legyen.

PEISTHETAIROS.

Minek nevezzük hát?

¹ A sással mondatja Aeschylus, kit tulajdon tollával készült nyil sebesít meg. ² Melyhez még hozzá sem fogtak. (Épen mint Amerikában). ³ Az eredeti szójáték (sparta: *kötél*) fordíthatatlan.

EUELPIDES.

Innét a felhős

770 Légtájrul adjunk néki valamely
Puffanes nevet.

PEISTHETAIROS.

Jó lesz *Felhőkakukvár?*

BANKA.

Ihaj, juhaj, be nagyszerű! beh eltaláltad a nevét!

EUELPIDES.

Ez hát ama' híres Felhőkakukvár,
Hol Theagenesnek ¹ *több* jószága fekszik

775 S Aeschínesé ¹ *mind?*

PEISTHETAIROS.

Többet ér az is,
Mint Phlegra földje, ² hol az istenek
Agyon górálták a földtől eredt
Gígasokat merő szőnyegleséggel.

EUELPIDES.

Beh csinos, eszemadta városa!

780 De hát ki légyen a védistene?

Kinek szőjjünk palástot? ³

¹ Gazdagsággal kérkedő s urat játszó szegény emberek.

² Mely csak a költők képzeletében létezett (azaz már akkor *Pal-lene* félsziget volt a prózai neve). ³ A panathenaeák alkalmával palástot (peplon) adtak, melyre a hazafiúi érdemek be voltak hímezve.

PEISTHETAIROS.

Nem lehetne
Athenát hagyni meg védistenül?

EUELPIDES.

Hogy' lenne jó rend oly városba', hol
Az isten — asszony létére — teljes
785 Fegyverzetet hord, Kleisthenes¹ meg orsót?

PEISTHETAIROS.

S ki őrzi városunk Pelarg-falát?²

BANKA.

Egy perzsa származásu hős madár,³
Ki legvitézebb — hallom — mindenütt,
Ares csibéje.

EUELPIDES.

Oh, uram Csibe!
790 Alkalmas isten a sziklára,⁴ lakni.

PEISTHETAIROS.

No, most eredj a légbe, s ott segits
Szolgálni a kőművesek körül:
Adogass követ, vetközz' le sár-taposni,
Hordj fel habarcsot, létráról zuhanj le,
795 Őrséget állits, a tüzet takard be,

¹ Többször volt már elő. ² Célzás Athenae ú. n. Pelasgus-falaira, s egyszersmind a gólyára (*pelargos*). ³ A közönséges kakas. ⁴ Az Akropolisra, mely sziklán épült. A kakas szereti a magas helyeket. — *Ares* (Mars) csibéje, mint harcos madár.

Csengettyühordó¹ légy, hálj mindig ott;
 S küldj hirnököt: egyet az istenekhez
 Föl, mást alá az emberek közé,
 Egyet hozzám hírt adni s a parancsot
 800 Megvinni tőlem.

EUELPIDES.

És te, itt maradván,
 Gebedj meg, tőlem.²

PEISTHETAIROS.

Menj, hékás, fogadj szót,
 Tudod, hogy semmi sem megy nélküled,
 Én majd, új isteninknek áldozandó,
 Hívok papot, ki a pompát vezesse. (*Szolgákhoz:*)
 805 Vedd a kosárt, hé; te meg a medenczét.
 (*Banka elmegy papért.*)

KAR.

Veled tartok, kész vagyok,
 Helybehagyva dolgodat,
 Nagyszerű dicséreteket zengeni együtt
 Az isteneknek s rá'dásul leölni
 810 Valami kis juhót is.
 «Föl, föl tehát istenhez a «paeon» dalok!»
 Chairis³ pedig kísérje síppal.
 (*Banka visszajő egy pappal és sípossal.*)

BANKA.

Hagyd el, ne fújd már. — Hérakles, mi ez?

¹ Éjjel az öröket csengettyűvel szokták körüljárni. A ki nem felelt, megbüntették, hogy elaludt. ² Azaz: miattam. A *tőlem* kétértelműen használva. ³ Több helyen mint *rosz* sípost gúnyolja.

Mi már ez? Sok csudát láttam, bizisten,
 815 De szájkosárral varjút¹ még soha!
 Dologra, pap! áldozz új isteninknek.

PAP.

Teszem; de hol van a kosárvivő? —
 Könyörögjetek Hestia² madáristennek, és ölyvnek, a
 tűzhelyek őrének,
 És minden olympi madárnak, minden olympi madár-
 nőnek . . .

KAR.

Üdv, Sunium ölyve s Eszterág-király!³

PAP.

És a pythiai, délosi hattyunak, és a fürjánya Létónak,⁴
 És a tengelicz-Artemisnek⁵

PEISTHETAIROS.

Hát nem *Kolainis*?⁶ Tenglicz-Artemis?

PAP.

És pinty-Dionysosnak,⁷ és nagy strucznek, az istenek'
 emberek' közös anyjának

KAR.

820 Urnóm, Cybele-strucz, Kleokritos⁸ anyja!

¹ A sipos varjúnak van álcázva, és száján a fuvalások szokott szíjféke. ² Vesta. A pap litániás prózában beszél. ³ Gólya-király. ⁴ Latona görög neve. ⁵ Diana. ⁶ Artemisnek egyik mellékneve. ⁷ Bacchus. ⁸ Esetlen, nagy természetű ember.

PAP.

Hogy ez a Felhőkakukvár legyen ép, egészséges lakó-
hely, maguknak
És a Chios-belieknek

PEISTHETAIROS.

Derék, hogy mindig ott fetreng Chios!¹

PAP.

És minden hősmadárnak,² hősmadárnénak, a gyöngy-
vérnek, a fakúsznak, a pelikánnak, vércsebagolynak,
és a nyirfajdnak, és a pávának, és a vöcsöknek, ker-
cze-ruczának, és a kócsagnak, kanalas gémmek, vízi
buvárnak, és a libucznak, és czinegének....

PEISTHETAIROS.

Juj, juj, ne hívd már, hagyd el a manóba!

Boldogtalan, miféle áldozatra

Csödítenél sast, keselyűt ide?

825 Nem látod: *egy ölyv* elbírná juhocskám?

Lódulj közölünk, süveged magad:

Meggyőzőm ezt áldozni magam is.

PAP.

[*Antistrophe.*]

Hiszen még egy második

Istenfélő éneket

830 Kellene mondanom a kézvízre, azután

¹ Egy időben az athenaeiek minden könyörgésökbe befoglalták Chioszt, mint barátságos szigetét. ² Következnének a nagy istenek után a félistenek (herók, heróinák); azok helyett, madarakat nevez.

Egyenként hívni rá az isteneket,
 Ha volna mit enniök:
 Mert a mi itt van áldozatbarom,
 Annak bizony csak szőri-szarva.¹

PEISTHETAIROS.

883 Könyörödjünk hát a szárnyas isteneknek.

POÉTA (jő).

Nosza magasztald a dicső Felhőkakukvárt
 Oh Múza, dalodnak bájjengzetiben!

PEISTHETAIROS.

Hát ez miféle szerzet? Szólj, ki vagy?

POÉTA.

Én mézajakú dalok zengedezője vagyok,
 840 «Múzák fürge cseléde»
 Mint mondja Homéros.

PEISTHETAIROS.

Hát mért viselsz haját, ha szolga vagy?

POÉTA.

Nem úgy; de mind azok vagyunk, mi költők,
 «Múzák fürge cselédei»
 845 Mint mondja Homéros.

PEISTHETAIROS.

No, nem hiába nyütt el a csuhád.
 Hanem, mi a csapás hoz erre költő?

¹ Magyarban megfelel: csontja-bőre.

POÉTA.

Felhőkakukvárt jöttem üdvözölni
 Költvén reá sok szép kör-éneket,
 850 Szűz-karra is, Simónides-modorban.

PEISTHETAIROS.

Ugyan ? te költél ? és mikor ? mióta ?

POÉTA.

Réges-régóta zengem én e várost.

PEISTHETAIROS.

Hisz névadóját ¹ csak most áldozom,
 Nevét csak most adám, mint kis gyerekek.

POÉTA.

855 Ám, gyorsan röpül a Múzák szava,
 Mint paripák sugár-szökeme.
 De most «atyám, Aetna alapítója,
 Hasonnevű *szent* isteninkhez» ²
 Adj nekem, a mit akarsz szívesen
 860 Magad fejétől nyújtani !

PEISTHETAIROS.

E nyavalyával meggyúl a bajom,
 Ettől menekvés nincs, míg nem adok.
 Hé szolga, van dolmányod és subád :
 Add bölcs poéta úrnak egyiket. —
 865 Fogd a subát, ne ! látom, fázol úgy is.

¹ Névadási áldozatát, ünnepét. ² Pindarus éneklí Hierónak (kinek neve *szent* értelmű). Aetna, város, az ily nevű hegy alatt.

POÉTA.

Ez ajándokot, édes
 Múza, fogadd édes örömmel;
 Te pedig vedd elmédbe ezen Pindari dalt

PEISTHETAIROS.

Ez ember innét nem tágul soha!

POÉTA.

570 «Legelőn lakozó skythák között bolyg
Stratón» ki fonálszövevény ruhát «nem élvez,¹
 Noha dísztelen» a suba dolmány nélkül:
 «Érted, mi szándokom».

PEISTHETAIROS.

Értem: szeretnéd a dolmányt is, úgy-e? (*Szolgának:*)
 875 No, vesd le; a költőn segíteni kell. —
 Ne hát, s eredj dolgodra.

POÉTA.

Távozom,
 S mentemben a városra költöm ezt:
 «Zengjed, aranytrónuszú, a levegőt, remegőt!» ...
 «A hólepte, sok útu mezőkre jutottanak» ...
 880 Hajjahaj! (*El*).

PEISTHETAIROS.

Zeus uccse, attól már megmenekültél:
 A remegéstől: jó subát kapál.
 Hanem biz' azt magam se' gondolám,

¹ *Lovagok* : 1267. v.

Hogy városunknak ily gyors híre fut. (*Szolgának:*)
 885 Folytasd körútd, vedd föl a medenczét.

PAP.

Csend és figyelem!

JÓSLATFEJTŐ (*jön*).

Ne tépd azt a bakot.¹

PEISTHETAIROS.

S ki vagy *te*?

JÓSLATFEJTŐ.

Én? Jóslatfejtő.

PEISTHETAIROS.

No, veszs meg.

JÓSLATFEJTŐ.

Jó ember, a szent dolgokat ne fitymáld;
 Mert van Bakisnak ² egy jósmondata,
 890 Mely épen Felhőkakukvárra szól.

PEISTHETAIROS.

Mért nem mutattad hát a jóslatod,
 Mielőtt a város-építésbe kezdtem?

JÓSLATFEJTŐ.

Nem engedé az istenség.

¹ Zsengéül, szőrt az áldozatbarom homlokáról. ² Lásd *Lo-
 vagok* 124. v.

PEISTHETAIROS.

De tán

Most már szabad lesz hallanom?

JÓSLATFEJTŐ (*könyvből*).

895 «Ámde, ha farkasok és ősz varjak együtt telepítik
Városukat, Sikyon s Korinthosnak közepette»

PEISTHETAIROS.

Mi tartozik rám a Korinthusod!

JÓSLATFEJTŐ.

A lég-öbölre érti azt Bakis. —

«Pandórának elébb áldozni fehérhaju kost kell;

900 A ki pedig jósló szavam első megviszi, annak
Tiszta fehér köntöst és újdонат-új sarut adni»

PEISTHETAIROS.

A saru is benne van?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.

«Adni kehelyt neki, és markát teletömni johokkal....»

PEISTHETAIROS.

«Johot adni» benne van?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.

905 «Ezt ha teszed, boldog fiatal, telyesítve parancsom:
A felhők sasa léssz; de ha mindezt meg nem adándod,
Gerlicze sem léssz; nem sas, de egy árva fakusz
sem.»

PEISTHETAIROS.

És mind ez benne van ?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.

PEISTHETAIROS.

Nem úgy szól hát az a' te jóslatod,

910 Mint a mit én leirtam Delphiben :

«És mikor áldozatod' hívatlan nyegle halandó

Háborgatja, kinek johot ennie jött vala vágya:

Ütni legottan kell neki a két horpasza közzé»

JÓSLATFEJTŐ.

Haszontalan beszéd.

PEISTHETAIROS.

Olvasd, ne a könyv.

915 «És semmit ne kiméld, bár a felhők sasa lenne,

Semmit, bár Lampón,¹ vagy bár maga nagy Diopeithes.

JÓSLATEEJTŐ.

És mind ez benne van ?

PEISTHETAIROS.

Olvasd, ne a könyv.

Kotródol a manóba ! (üti).

JÓSLATFEJTŐ.

Jaj nekem !

¹ Jósok, jóslatfejtők. *Diopeithes maniacus* ember.

PEISTHETAIROS,

Nem nyargalsz jóslatiddal másuvá?! (*Jós elfut*).METÓN 1 (*jő*).

920 Jöttem közéték....

PEISTHETAIROS.

Uj isten-csapás.

S mi czéllal aztán? vagy miféle terved

És szándokod van? mért oly lábhegyen?²

METON,

Felmérni jöttem néktek a leget

S dülőkre osztani.

PEISTHETAIROS.

Az istenért!

925 S ki vagy te aztán?

METÓN.

Én, ki? hát Metón,

Kit ösmer Hellas és Kolónos.³

PEISTHETAIROS.

Ejnyes!

De hát ezek mik?

METÓN.

Légmérő rudak.

Lám mondom, a lég olyanforma, mint

Egy katlan öble. Most ezt a rudat

930 Hozzáillesztem, a görbét, felül,

S körzöt szúrok belé... érted?

¹ Hires astronom és mérnök. ² Gögösen. ³ Mintha mondaná
«Magyarország és Soroksár».

PEISTHETAIROS.

Nem értem.

METÓN.

S megmértem az egyenes ruddal, hogy a
 Kör négyszegű legyen, tudod; s közepén
 Piacz, — feléje, mint központba, sok
 935 Egyenes út vigyen s mint sugarak,
 Lövelljenek szét a kerek piaczból,
 Mindenfelé.

PEISTHETAIROS.

Ez ember kész Thales.

Metón!...

METÓN.

No, mit?

PEISTHETAIROS.

Tudod, hogy én szeretlek:
 Fogadd tanácsom: állj odébb az útból.

METÓN.

940 Mi baj?

PEISTHETAIROS.

Verik ki, mint Spártában,¹ az
 Idegent; meg is ugrattak már néhányat.
 Olcsó az ütleget.

METÓN.

Tán lázongatok?

PEISTHETAIROS.

Nem mi bizony.

¹ Ismeretes a spártai *xenelasia*: idegenek kiűzése.

METÓN.

Hát?

PEISTHETAIROS.

Közhatározatból

Kiverjük a nyeglét, mind a ki van.

METÓN.

945 Úgy elvonúlok.

PEISTHETAIROS.

Nem tudom, bizisten,

Ráérsz-e? mert ni, húll már az ütés! (*Veri.*)

METÓN.

Jaj, jaj nekem, jaj!

PEISTHETAIROS.

Régen mondom, úgy-e? —

Pusztulsz, *magad'* fölmérni, másuvá? (*Metón el.*)RENDEZŐ¹ (*jön.*)Hol a vendéglátók?²

PEISTHETAIROS.

Ki e Sardanapal?

RENDEZŐ.

950 Jövök, mint sorsjelölte rendező,

Felhőkakukvár városába.

¹ *Episkopos* (a spartaiaknál *harmostes*) volt azon polgár neve, ki a vizzálydúlta kisebb városokba, a rend helyreállítására szokott küldetni. ² Vendéglátó: *proxenos*. Az a polgár, ki az idegen követek stb. ellátására volt kijelölve.

PEISTHETAIROS.

Rendező?

S ki küldte, rossz esont?

RENDEZŐ.

Ím az oklevél

Teleas archontól.

PEISTHETAIROS.

Kell hát napidij?

S izgága nélkül még dolgozdra?

RENDEZŐ.

Jó.

Ugy is gyűlést kell otthon tartanom.

955 Szoktam lendíteni Pharnakes¹ ügyén.

PEISTHETAIROS.

Ne hát, s eredj! ez a díjad, nesze! (Üti.)

RENDEZŐ.

Mi már ez?

PEISTHETAIROS.

Gyűlés, Pharnakes javára.

RENDEZŐ.

Legyetek biztonyságim, hogy rendező

Létemre, megvert!

¹ Persa vezér. Tehát megvesztegetve az ellenség részére dolgozik.

PEISTHETAIROS.

Nem tisztulsz hamar
 960 Szó-vedreiddel? ¹ Hát nem szörnyűség,
 Hogy rendezőket küldenek nyakamra
 Mielőtt áldoztam az új városért!

TÖRVÉNYIRÓ ² (*könyvvel.*)

«Ha felhőkakukvári lakos athenaei embert megbánt...»

PEISTHETAIROS.

Hát már e könyves mi a nyavalya?

TÖRVÉNYIRÓ.

Törvényárus vagyok, javaslatot
 965 Árúlok, újat, köztetek.

PEISTHETAIROS.

Mics'a?

TÖRVÉNYIRÓ.

«A felhőkakukváriak ugyanazon mértékkel, súlylyal,
 törvényekkel éljenek, mint a *bajváriak*» ³

PEISTHETAIROS.

S te, a melyekkel a *jajváriak*. (*Üti.*)

TÖRVÉNYIRÓ.

Mi lelt, na?

Edény, melybe a szavazó-jegyeket (bab, csiga, kövecs) rakták. ² Ki kész *törvény-* vagy *határozati* javaslatot árult az athenaei népnek. ³ Szójáték végett magyarátván.

PEISTHETAIROS.

Nem pusztulsz törvényeiddel?

No, majd adok törvényt, de keserűt!

RENDEZŐ.

Idézem Peisthetairost, személyes bántalomért, Munichion hóra.....

PEISTHETAIROS.

Ugyan úgy-e, hé? Hát itt vagy még te is? (Üti.)

TÖRVÉNYIRÓ.

«Ha pedig valaki elúzi a tisztviselőt és nem fogadja be törvény szerint...»

PEISTHETAIROS.

970 Oh boldog isten! hát te még is itt vagy? (Üti.)

RENDEZŐ.

Megöllek, tönkreteszlek, tízezer
Drachmára büntettetek!

PEISTHETAIROS.

Én pedig
Izzé-porrá töröm szó-vedreid.

RENDEZŐ.

Aztán lerondítád az oszlopot¹

975 Az este, ne feledd!

¹ Melyen a békekötések, törvények stb. voltak felírva. A vád szemtelen ráfogás.

PEISTHETAIROS.

Ejnye! megállj! utána! (*Rendező elszalad.*)

PAP.

Jerünk, vigyük be innen a bakot ¹

S áldozzuk ott-benn meg az isteneknek. (*Mind el.*)

KAR.

[*Strophe.*

Nékem, mindentlátónak,

Mindentbírónak fog már a

Hálás földnép áldozni.

Mert mind e' földet szemlélvén

Örzömi zsendült termésök', pusztítván a férgek rút

Nyáját mely a földön termő

Polyvafüveket lelegelészi fogas állaival,

985 S fára telepedve, letarolja mi gyümölcse van.

Elpusztítom mind a szagdús kertek csúszómászó népét,

A rovarokat, bogarakat, melyek az

Ágyakat emésztik, ölöm egyre, valahol kápom.

Hirdetik ma város-szerte, hogy ha ki Diagorást ²

990 A melosít, meggyilkolja: egy talentom lessz a díj,

Ha viszont a régen elhalt zsarnokok közül egyet

Bárki elfog élve-halva: egy talentom annak is. ³

Most tehát mi is kiadjuk, madarak, e hirdetést:

Ki Philokratest ⁴ megölve hozza bé, a Verebit ⁴

995 Egy talentomot kap, s négyet hogy ha élve adja át.

Mert ez a csízt összeszedvén, hetet ad egy obolért,

A fenyőmadárt felfuvja ⁵ s úgy mutatja dísztelen,

¹ Előbb juh volt. ² Akkor tájban száműzték. ³ Bohóskodik, a közmondás szerint megölni a halottat. ⁴ Madarász volt. Mel-
lékneve tréfásan költött. L. 15. v. ⁵ Hogy kövérebbnek lássék.

A rigónak orrlikába tollat dugván, felköti,
 A galambot összefogván kényszeríti, hogy rabul
 1000 Megkötözve, hálójába csalja többi társait.
 Ezt mi megtiltjuk jövőre; ki tehát közületek
 Madarat tart a házánál, azt mondjuk, bocsássa el:
 Mert, ha szóra nem hajoltok, elfogunk, mi madarak,
 S lépre tűzve, nálunk fogtok hívogatni másokat.

1005 Boldog szárnyas nemzetség, [Antistrophe.
 Melynek télen ködmön nem kell,
 Sem gyapjúköntöst nem vesz;
 Sem fojtó nyárban csillámló
 Napfény minket nem bágyaszt: mert a szép zöld lan-
 1010 Hús lombok keblén nyugszom, [kákon
 A mikor az isteni dalos tücsök a déli heven
 Zöngedezi visszafelelő dalait élesen;
 S télen, barlangok mélyében, hegylakó nymphákkal
 És legelem a tavaszi szűzi fehér [játszom;
 1015 Mirtuszokat, a Charisok kerti veteményeit.

A bírákhoz¹ is van egy szónk e mai győzelem felől,
 Mennyi mindent nyernek tőlünk, ha javunkra döntik el,
 Ugyhogy még Alexandroznál² is becsesbet kapnak ők.
 Mert először — a mit óhajt minden bíró, jól tudom —
 1020 Sohse' hagynak el jövőre Laurionnak baglyai,³
 Mind ott laknak házatoknál, ott fészkelnek a saját
 Erszénytekben, ott költik ki a sok apró érmeiket.
 Aztán, mintha szentegyházban laknátok, mi a sasig,
 A tetőig, mind fészekkel rakjuk bé a házatok.

¹ A színbírákhoz. ² Paris. Ismeretes a Venus ajándéka.

³ Laurion bányából került ezüst drachmák, bagolyképpel.

1025 Vagy, ha egy kis hívatalhoz jutva, esenni, rablani
 Kedvetek szottyan, mi hozzá körmös solymoeskát
 adunk;
 Dús ebédre hogyha mentek: küldünk jó madár-zuzát.
 Ám, ha ellenünk ítéltek: nosza, bádog-csillagot¹
 Rakjatok fel, mint a szobrok; mert ha ily csillag nem óv
 1030 Majd, kivált ha szép fehér új köntös lészen rajtatok,
 Épen akkor állunk bosszut, mi madarak, — s lekö-
 pünk.

III.

PEISTHETAIROS.

Az áldozat jól folyt le, madarak;
 De a falakról hogy' még sincs követ
 Hírt adni róla, mi történik ottan!...
 1035 De itt jön egy, s fú, mint az Alpheus.²

ELSŐ KÖVET.

Hol, merre van? hol, merre, merre van?
 Hol Peisthetairos főnökünk?

PEISTHETAIROS.

Ehol van.

ELSŐ KÖVET.

Felépült a fal.

¹ Hogy a madarak rá ne szállhassanak. Tüskés ércsugarak, görögül *holdacsókák*. ² Azaz: Alpheus melletti olympiai játékon a versenyző. *Fű*, a fáradtság miatt.

PEISTHETAIROS.

Isten szól belőled.

ELSŐ KÖVET.

Gyönyörű egy munka! nagyszerű! dicső!

1040 Hogy rajta Proxenides, a Kérkedi,
 Theagenessel ¹ szembe, két kocsit
 Hajtván, kitérhetnének, bár lovuk
 Akkorka lenne, mint a trójai.

PEISTHETAIROS.

Herakles!

ELSŐ KÖVET.

A magassága pedig

1045 (Megmértem) száz öl.

PEISTHETAIROS.

Beh magas, Poseidon!

S ki rakta ekkorának a falat?

ELSŐ KÖVET.

Madár mind, senki más (egyiptomi
 Nem volt jelen se' kőmives sem ács);

Sajátkezűleg rakták, nagy csodámra.

1050 Jött Libyából vagy harmincezer

Daru, ők hozák begyökben a követ.²Ezt csőreikkel mások ³ kifaragták;

A téglát hordta gólya, tízezer;

¹ Két csélesap ember, minőt a görögök *füstnek* gúnyoltak.

² Azon mese szerint, hogy a darvak, súly gyanánt, kövecset nyelnek el. ³ *Krex*. Nem tudni, miféle madár.

Vizet meg a földről a légbe hordtak
 1055 Libucz, sirály s más vízi madarak.

PEISTHETAIROS.

Hát sárt ki hordott?

ELSŐ KÖVET.

A kanáli gémek
 Kalánjaikkal.

PEISTHETAIROS.

S hogy hányták belé?

ELSŐ KÖVET.

Azt is kigondolták bölesen, tudod:
 A sárt ludak taposván, lábaikkal,
 1060 Mintegy lapáttal, hányták a kalánba.

PEISTHETAIROS.

Mit végre nem hajt a láb,¹ ha ügyes!

ELSŐ KÖVET.

És feltürközve a kacsák, bizisten,
 Hordák a téglát; a fecskék pedig
 A vakoló kalánt, mint gyermekek,
 1065 Vitték repülve, meg szájokba' sárt.

PEISTHETAIROS.

Hát mér' fogadjon napszámost az ember!...
 Hadd lám, mi van még?... Igen, a famunkát
 Ki készítette?

¹ *Közmondás* szerint kéz. Ezt travestálja.

ELSŐ KÖVET.

Ács is mind madár volt:

- Ügyes fakúszok éles csőreikkel
 1070 Bárdolták a kaput; kopácsolásuk,
 Mint egy hajógyár, messze zajt üte.
 Most már kapukkal védve jól a hely,
 Zárjában a makk,¹ s őrség áll körül,
 Csengettyűhordó,² őrvizsgálatok,
 1075 Jeltűz, vigyázók, őrszem mindenütt,
 Minden toronyban. Most futok haza
 S kimosdom; a többi végezd magad. (El.)

KAR.

Mi lelt, barátom? Úgy-e bár; csudálad
 Hogy ilyen gyorsan elkészült a fal?

PEISTHETAIROS.

- 1080 Igen biz' én, mert hisz' csudára méltó;
 Valóban, oly hazugság-színe van. —
 De itt jön újra ló-halálban egy
 Őr vagy követ, s nyíl, dárda néz szeméből.

MÁSODIK KÖVET.

Jujúj, jujúj, jujúj, jujúj, jujúj!

PEISTHETAIROS.

- 1085 Mi baj no?

MÁSODIK KÖVET.

Szörnyen megesett nekünk!

¹ Némely vidéken ismeretes még a primitív fa zár, mely három czövek (*makk*) leltűllása által záródik, s fölemelése által nyílik. ² Lásd fönebb: 796. v.

Kapunkon az imént Zeus isteni
Közl egy átrepült a *mi* legünkbe,
A csóka-örök észre nem vevén.

PEISTHETAIROS.

Ez már veszélyes, borzasztó dolog!
1090 És mellyik isten?

MÁSODIK KÖVET.

Nem tudjuk; de tudjuk
Hogy szárnya van.

PEISTHETAIROS.

S nem küldtetek legott
Honvédeket rá.

MÁSODIK KÖVET.

Küldtünk, gyorslovag
Nyilas solymot reá harminczezet,
S a görbe karmu nép: a vércse, sas,
1095 Bagoly, gatyás-ölyv, keselyű kiment mind,
Szárnycsattogásuktól viszhangzik a lég
A mint az istent hajtják, keresik;
Pedig nincs messze, itt lesz valahol.

PEISTHETAIROS.

Tüstént parittyát kell ragadni és
1100 Nyilat; siessen hozzám a legénység,
S mindenki lőjön; adjatok parittyát!

KAR.

[Strophe

Kiütött a háború, rettenetes háború

Köztem meg az istenek közt : de vigyázzon kiki,
Nehogy a ködös legen át — az Erebos fián —

1105 Lopva kiszökjék egy is amaz istenek közül. [nyaló
Mindenki hát nézzen körül, mert hallik egy «fönszár-
Isten robajja már, a mint örvényt kavarnak szárnyai.»¹

PEISTHETAIROS (*Irist meglátván*).

Hé, hé! hová repülsz? hová? megállj!
Ne moccanj! veszteg állj; maradj! ne fuss!

1110 Ki vagy? mi vagy? honnanvaló? felelj.

IRIS (*repülve jő*).

Olympos istenségitől jövök.

PEISTHETAIROS.

S mi a neved? hajó-e, vagy sisak?²

IRIS.

Gyors Íris a nevem.

PEISTHETAIROS.

A *Paralos*, vagy a *Salaminia*?³

IRIS.

1115 Mi már ez?⁴

PEISTHETAIROS (*a madarakhoz*).

Még se' fogta meg, utána

Repülven, egy gatyás?⁵

¹ Tragikai affectatio. ² A mint repül, hajóhoz hasonlítja; Merkur szárnyas süvegéért, melyet fején visel, *sisakhoz*. ³ Két állami hajó neve Athenaeben. ⁴ T. i. mért bántják. ⁵ Ölyv. Lásd 1095. v. Az eredeti szójátékban még obscoenabb célzás rejlik.

IRIS.

Engem ? miért ?

Miféle hűhó ez ?

PEISTHETAIROS.

Majd megtudod !

IRIS.

Beh egyetlen dolog !

PEISTHETAIROS.

Melyik kapun

Jövé a várba, te istentelen !

IRIS.

1120 Zeus uccse, nem tudom minő kapun.

PEISTHETAIROS.

Hallátok ezt ? még csúfolódni mer.

A csóka-örön jöttél ? Nem felelsz ?

Pecséted, a golyáktól van ?

IRIS.

Mi ménkő ?

PEISTHETAIROS.

Nincs ?

IRIS.

Elment az eszed ?

PEISTHETAIROS.

Se bélyeget

1125 Madár-parancsnok nem nyomott reád ? ¹

¹ Mint vámon az árucikkre. (Obscoen kétértelműség.)

IRIS.

Nem énrám senki semmit, te bolond!

PEISTHETAIROS.

Aztán te így orozva átrepülsz
Más nemzet városán s a légürön?

IRIS.

Hát hol repülnék másutt? istenek!

PEISTHETAIROS.

1130 Zeus uccse, nem tudom; de itt nem! az szent.

IRIS.

Ez nem igazság.

PEISTHETAIROS.

Nem? hát nem tudod:
Az vón' igazság — a' ki Írised van! —
Hogy mentre meghalj, érdemed szerint.

IRIS

De nem vagyok halandó.

PEISTHETAIROS.

Annyival

1135 Inkább meg kéne halnod! — Szörnyűség ez,
Hogy másokon uralkodunk, ti meg,
Ti istenek, rugódoztok, feledve
Hogy *mi* parancsolunk, feljebbvalók.
Szólj csak: «hová eveznek szárnyaid?»

IRIS.

1140 Hová? Zeus küld, alá az emberekhez,
 Izenve tőlem, hogy áldozzanak
 Olympos istenségének kövér
 Juhot meg ökröt, oltárok tűzén.

PEISTHETAIROS.

Miféle isteneknek? mit beszélsz te?

IRIS.

1145 Mit? hát nekünk, az égi isteneknek.

PEISTHETAIROS.

Ti, istenek volnátok?

IRIS.

Hát *ki* más?

PEISTHETAIROS.

Madárfaj a halandók istene,
 Zeus ucsese, annak kell áldozni már.

IRIS.

Oh balga, balga! fel ne költsd boszúját
 1150 Az isteneknek, hogy «átkos nemed
 Ki ne vágja, Zeus kapájával, *Diké*»¹
 S hogy lángüszök villámesapása szénné
 Ne zúzza tested s «házad burkonyát».²

¹ Aeschylosból parodiáz. *Diké*, az igazság istennője. ² Euripidesből. Tragikai affectatio.

PEISTHETAIROS.

Hallád-e, hé? Hagyd a szó-puffokat.

1155 Hadd lám, ne mocczanj: «*lyd* vagy *phryg*¹ vagy-e,»

Ki nagy szavakkal így múmuskodol?

De tudd meg, hogy, ha Zeus búsít tovább is,

Én csarnokát «s hajlékit Amphiionnak

Felpörkölöm lánghordozó sasommal»²

1160 S egére küldök hatszáznál fölös

Égő kaczagányu lángmadárt; pedig

Hajdan csak *egygyel*³ is meggyült baja.

Te meg, ha búsítsz, szolgálója Íris,

Előbb is, szétfeszítve czombodat

1165 Megékellek, hogy elbámulsz belé,

Hogy ily öregnek oly kemény az éke.

IRIS.

Pukkadj meg, a beszédiddel, bolond!

PEISTHETAIROS.

Kotródol innen? vagy sipp-supp?⁴

IRIS.

Ha e

Gyalázatért meg nem lakolsz atyámtól.....

PEISTHETAIROS.

1170 Forgózom atta! nem repülsz odább,

Lefőzni nálam ifjabb valakit? (*Iris el.*)

¹ Parodia Euripidesből. ² Aeschylusból. ³ A madár görög neve, *Porphyrion*, volt neve a Zeus ellen feltámadt gigások egyikének is. ⁴ Verés kell?

KAR.

Kirekesztők innen a Zeus ivadék-istenit,
 Városomon nem röpül át soha egy is, bizony,
 Sem a halandók közül senki az én földemen
 1175 Nem ereget áldozat-füstöt az egek felé.

PEISTHETAIROS.

Szörnyű dolog, hogy már az emberekhez
 Küldött követség nem tér meg soha!

HIRNÖK (jő).

Oh Peisthetairos, oh te böles, oh boldog, oh szeren-
 [csefi,
 Oh híres, oh fényes nevű, oh, elborítlak....¹

PEISTHETAIROS.

Mit beszélsz?

HIRNÖK.

1180 Tisztelne bölcseséged, ímhol ez
 Arany koszorúval koszorúz meg a nép.

PEISTHETAIROS.

Köszönöm. S mért tisztel a nép oly nagyon?

HIRNÖK.

Oh, légi fényes vár alapvetője,
 Te nem tudod, mily becsben állsz, s mi nagy
 1185 E honba vágyás lent az embereknél.
 Mert, míg ezen várost nem alkotád,
 Lakónizáltak mind, haját növeltek,

¹ «Koszorúval» akarja mondani, de P. szavába vág.

- Saslódva,¹ szennyesen *szokrátizáltak*,
 Füttyköst viseltek; most pedig viszont
 1190 Madárdühönczök lettek, és gyönyörből
 Mind azt cselekszik, a mit a madár.
 Korán, miként ti, kelve fészkeikből,
 Mennek legelni a közlegelőre,²
 Ott néki esnek mind a sok *levélnek*,
 1195 Törvényt legelni és ítéletet,
 S oly nagy közöttük e madár-bolondság,
 Hogy soknak épen *neve* is madár.
 Egy sánta csaplárt úgy hínak *fogoly*,³
 Menippos *fecske*, míg Opuntius,
 1200 Világtalan *varjú* nevet visel;
Pipiske Philokles, *rókalúd* Theagenes,
Ibisz Lykurgos, *denevér* Chairephon,
 Syrakosios meg *szarka*, Meidias *fürj*,⁴
 Mert olyan is, mint vívőfürj kinek
 1205 Fejére a játszó fricskát adott.
 S madárlatnáságból minden dalukban
 Kell hogy legyen vagy *fecske*, vagy *rucza*,
 Vagy *lúd*, *galamb*, — vagy egy szárny legalább
 Vagy egy pöhölyszál, bárminő *picziny*.⁵
 1210 Ilyen világ van ott. De mondok egyet:
 Fog jöni mindjárt több mint tizezer,
 Hozzád, ki szárnyat s görbe karmokat kér:
 Szárnyat teremts hát új polgáraidnak.

¹ Strapácztiát állva ki. Régi népies szó. ² Érti a köztért, a gyűléseket. (A szójáték: *törvény* — *legelő* (nomos) elvesz. ³ Ravasz madárnak tartották a régiek. ⁴ Mind élő személyek gúnynevei. *Chairephon* Socrates tanítványa. ⁵ Ez a poétákra, kik mindig szárnyat, repülést stb. emlegetnek.

PEISTHETAIROS.

Nincs hát időnk, bizisten, ácsorogni:

1215 Hanem szaladj *te!* minden kast, kosárt
 A mennyi csak van, szárnynyal rakj tele:
*Manes*¹ meg onnét hordja majd nekem;
 Én várom a ki jő és fogadom.

KAR.

Neve *népes* lesz — szaporán gyarapúl [Strophe.
 1220 Ez a mi városunk.

PEISTHETAIROS.

Segélje a szerencse!

KAR.

Ide vágy telepedni, közénk, a világ.

PEISTHETAIROS.

Hozzad ma, hé, a szárnyat!

KAR.

Kinek is ne öröm volna lakozni miköztünk,
 1225 Hol a Bölcsesség, Szerelem, Charisok s a Béke be-
 Szép nyájasan honolnak. [csületes arcza

PEISTHETAIROS.

Beh lusta vagy, te szolgál te! Poroszkálsz-é ma job-
 ban?

KAR.

Ide a szárnynyal tele kast valaki!

[Antistrophe.

¹ Szolga.

Te meg nógasd csak ezt,
 1230 Verd hátba bottal, így ni:
 Minek olly iszonyú tunya, mint a számár.

PEISTHETAIROS.

Bizony, Manes nagyon rest.

KAR.

Te pedig rakogasd rendbe a szárnyakat addig:
 Külön a dalos, a jós, a tengeri madarak szárnyát,
 hogy az ember
 1235 Természetéhez oszthasd.

PEISTHETAIROS (szolgának:)

Szent vércse-uccse, már nem állhatom
 Verés nélkül, hogy ily rest, lomha vagy.

APAGYILKOS (jó).

«Vólnék magason röpdülő sas,
 Hogy szállanék sivar habok fölött,
 1240 Kék tengerek dagályán!»¹

PEISTHETAIROS.

Úgy látom, a követ nem volt hazug:
 Ihol jön egy már, és *sast* énekel.²

APAGYILKOS.

Ejhaj!
 Nincs kedvesebb dolog mint a repülés.
 1245 Madárszokásért él-hal a szívem,

¹ Sophokleszi töredék. ² Lásd 1206. vers.

Madárhatnám, röpöshetném nagyon,
Vágyom közétek és törvényitekre.¹

PEISTHETAIROS.

Melyikre? sok törvényünk van nekünk.

APAGYILKOS.

Hát mindre; főleg arra, mely szerint
1250 Apát harapni, fojtogatni szép.

PEISTHETAIROS.

Zeus uccse, nálunk hősi tett is az,
Ha egy fiókmadár megtépi apját.

APAGYILKOS.

Azért kívántam felköltözni, és
Apám megfojtva, bírni mindenét.

PEISTHETAIROS.

1255 De van nekünk a gólyák oszlopin²
Más, régi jó törvényünk is, mely így szól:
«Ha fölnevelte mind, anyjányivá,
Fiát a gólya-nemző, a fiók
Apját viszont táplálni tartozik.»

APAGYILKOS.

1260 Belényerék hát útamba, bizisten,
Ha még apámat is kell tartanom!

¹ Itt is a *törvény* s *legelő* szójáték elvész, mint 1193 v.

² Oszlopra írták a törvényeket.

PEISTHETAIROS.

- Sohse azt ; ha itt vagy már, isten neki,
 Megszárnyasítlak, mint *árva* madárt.
 De hé, öcsém, nem roszra intelek,
 1265 Csak arra, mit magam gyerek koromban
 Tanúltam : az apádat te ne bántsd,
 Hanem, ne, itt a szárny egyik kezedbe,
 Másikba meg sarkantyú;¹ most ezekhez
 Képzeld magadnak egy kakastaréjt,
 1270 S menj hadba, örnek, tartsd zsoldon magad';
 Apád hagy' éljen; te pedig, ha oly
 Vivós vagy, indulj Thráciába, és vívj!

APAGYILKOS.

No, Bacchus engem! jót mondasz ; megyek,
 Hajlok szavadra. (*Indul.*)

PEISTHETAIROS.

Lessz eszed, bizisten. (*Ap. el.*)

KINESIAS² (*jő.*)

- 1275 «Felröpülök én az Olympusra sebes szárnyakon»³
 Röpülök, s hol emez hol amaz új dal-utat....

PEISTHETAIROS.

Tyhű, ennek aztán kell szárny, egy teher!

KINESIAS (*folytatólag :*)

Követi merész
 Szellemem és légi testem.

¹ A régi görög jegyzet szerint *paizst* és *kardot* ad neki.

² Költő. ³ Anakreoni töredék.

PEISTHETAIROS.

1280 Üdvözlöm a hárssal-kötött ¹ Kinesiást.
Mért sántikál hozzám karika-lábod?

KINESIAS.

Madár szeretnék — hangosan
Zengő fölmile — lenni...

PEISTHETAIROS.

Ne énekelj hát, mondd szóval, mi kell?

KINESIAS.

1285 Tőled nyerendő szárnyakon lebegve
Akarnék szedni a felhőkben új, —
Fris hólepett, széllengetett *dalolmányt*.²

PEISTHETAIROS.

Ugyan ki látta, légből szedni *dolmányt*!

KINESIAS.

Hisz' onnan függ minden művészetünk.
1290 A dithyrambok lelke és java
Mind légszerű, homályos, szürkefényű,
Fenszárnyaló. Halld csak, mindjárt tudod.

PEISTHETAIROS.

Nem hallgatom.

¹ Mert hosszú, vékony ember volt, kit, mint a szöllőt, karóhoz kellett kötni; egyszersmind *sánta*. ² A szó (anabola) jelent *dalnyitányt* és vállra vetett *köpeny-félét*.

KINESIAS.

Fogod, Herakles uccse!

Mert sorba dallok az egész leget

1295 S a hosszunyakú, aetherhasító

Szárnyas madarak nemeit...

PEISTHETAIROS.

Hó-hopp!¹

KINESIAS.

Bolyongva homályos úton,

Szállnék a szelek fuvalmin....

PEISTHETAIROS.

Beléd fojtom, Zeus uccse, «a fuvalmat!»

KINESIAS (folytatólag).

1300 Járva hol a délszaki ösvényeket,

Hol az éjfeli tájhoz közelítvén;

Szelve az ég kikötötlen útait. —

Bölcsen találtad e várost, öreg.

PEISTHETAIROS.

Nem köszönöd meg mindjárt, úgy repülsz! (Üti.)

KINESIAS.

1305 A karvezérrel bánsz te így, kiért

Athenae minden törzse hajba kap?

¹ Azaz: *elég már!* Vezénykiáltás hajón, az evezés megszüntetése végett.

PEISTHETAIROS.

Akarsz tanítani hát, köztünk maradván,
 Leotrophides ¹ modorban, könnyü kart
 A szárnyasok kekropsi nemzetének?

KINESIAS.

1310 Csúfolsz, világos; de nem nyugszom addig,
 Azt tudd meg, a míg szárnyat nem kapok
 Tőled, hogy a lég útait bejárjam.

SYKOPHANTA (jő).

«Mely szárnyas had ez itt? semmi-biró, tarka madár
 «Terebély-röpü» fecske-madár, te! [sereg?» ²

PEISTHETAIROS.

1315 Nem kis baj ez, mely a nyakamra gyűl:
 Itt is jön egy, dúdolvá, lám megint.

SYKOPHANTA.

«Terebély röpü fecske», ha mondom!

PEISTHETAIROS.

Úgy tetszik, e dalt köntösére zengi,
 Mert, látom, annak fecske ³ kell, de sok.

SYKOPHANTA.

1320 Ki osztja itt a szárnyat a jövőknek?

¹ Egy kartanító. ² Alkaiosból paródiáz. ³ Tavasz, mert rongyos.

PEISTHETAIROS.

Itt áll; mi a baj? meg kell mondani.

SYKOPHANTA.

Szárny kell nekem, szárny; hogy többször ne kérdd.

PEISTHETAIROS.

Tán Pellenébe ¹ szállnál egyenest?

SYKOPHANTA.

Zeus uccse, nem! de a szigetlakók ²

1325 Vádlója és sykophanta vagyok....

PEISTHETAIROS.

Dicső mesterség!

SYKOPHANTA (*folytatólag:*)

S pörhajász, kinek

Szárny kell, hogy hirtelen körülrepesve

Idézzem perbe a községet.

PEISTHETAIROS.

S ügyesb idéző lennél szárnyasan?

SYKOPHANTA.

1330 Nem úgy; de hogy rablók ne bántsanak.

Majd visszatérnék a darvakkal aztán,

Gyomromba' sok váddal kövecs ³ helyett.

¹ Hol gyapjuköntös volt a pályadíj. ² A szövetséges (azaz alávetett) városok pereit mind Athenaeben folytak. ³ Lásd 1051 vers.

PEISTHETAIROS.

Ily dolgokat csinálsz te hát? ugyan te,
Ifjú létedre, így árulkodol?

SYKOPHANTA.

1335 Hát mit tegyek? kapálni nem tudok.

PEISTHETAIROS.

Van tisztos életmód elég, bizony,
Melyből megélhet már ily nagy legény
Igaz úton inkább, mint vádaskodással.

SYKOPHANTA.

Jámbor, tanácsod nem kell: szárnyat adj.

PEISTHETAIROS.

1340 *Most* szárnyasítlak, szóval.

SYKOPHANTA.

Hogy' lehetne
Az embert *szóval* szárnyasítani meg?

PEISTHETAIROS.

Szárnyat növeszt a szó mindenkinek.

SYKOPHANTA.

Mindenkinek?

PEISTHETAIROS.

Hát nem hallod, mikor
Borbélyműhelyben a fiatalokról
1345 Ilyes beszéd foly az apák között:

«Ez ifjú szónok, e Diitrephes,¹
 Ugyancsak szárnyra kelt: már lovat is tart.»
 Más a fiáról mondja, hogy esze
 Mind csak tragoediára száll, röpös.²

SYKOPHANTA.

1350 Tehát a *szó* növel szárnyat nekik?

PEISTHETAIROS.

Azt mondom én; *szó* embert fölemel,
 Elmét magasztal; így most téged én
 Hasznos tanácscsal szárnyasítva meg,
 Akarlak jóra birni.

SYKOPHANTA.

Semmi kedvem.

PEISTHETAIROS.

1355 Hát mit csinálsz?

SYKOPHANTA.

Én meg nem szégyenítem

A nemzetségemet: nálunk ősi
 Kenyér-kereset a sykophantaság.
 Hanem csak adj gyors, könnyű szárnyakat,
 Solyom- vagy vércse szárnyat; hadd idézem,
 1360 Hadd vádolom be a szigetbelit
 S repülök vissza másikért.³

¹ Lásd 749 vers. ² A görög szólam sajátosságát, a *szárnyasodással*, nem lehet talpraesetten visszaadni; azért ez a hely homályos marad. ³ Másik vádlottért.

PEISTHETAIROS.

Tudom.

Úgy érted, hogy előbb mint ideérne,
Makacsságban marasztod el?

SYKOPHANTA.

Találtad.

PEISTHETAIROS.

S míg ő hajón van erre, visszaröppensz
1865 S elkobzod a vagyonját?

SYKOPHANTA.

Bölcsen érted.

Csapó-csigának kell itt lenni!¹

PEISTHETAIROS.

Értem

Csigádat: és, bizisten, hajtani
Ehol van két szép kerkyrai szárny.²

SYKOPHANTA.

Jaj, jaj! hisz' ostor az!

PEISTHETAIROS.

Ne, itt van a szárny;

1870 Majd csaplak én már, hogy futsz, mint csiga. (Üti.)

SYKOPHANTA.

Jaj, jaj nekem, jaj!

¹ Oly gyorsnak, mint a gyerekek játszó csigája. ² Azaz korbács, mely hires volt Kerkyrában.

PEISTHETAIROS.

Nem repülsz tova?

Nem párologsz el, átkozott gonosz?

Megkeserüld a per-csürcsavart. — (*Syk. elfut.*)

Mi meg, fölszedve szárnyaink, jerünk be. (*El.*)

KAR.

[*Strophe.*]

1375 Sok csudásat láttunk már mi, szárnyon járva-kelve

Új és szokatlan dolgokat.

Van például egy csodás fa, Kardiától¹ távolabb

Úgy hívják, hogy Kleónymus,

Haszna semmi sincs, mert bár nagy, de gyöngye és
puha;

1380 Ez kihajt minden tavasszal² és virúl és sykophantáz,

Ámde télre kelve² ismét elhullatja — paizsát.

[*Antistrophe.*]

Van továbbá a sötétség országában egy hely,

A mécspek pusztasága,⁴ hol

A hősökkel esznek-isznak s múlatnak az emberek,

1385 Kivéve, alkonyat után:

Ám ekkor sehogyse biztos a találkozás velök,⁵

Mert ha rábukkan Orestes⁶ hősré éjjel a halandó:

Meztelen marad és gutta csapja meg a jobb felét.

PROMETHEUS (*beburkoltan jő*).

Jaj istenem, csak meg ne látna Zeus!

1390 Hol Peisthetairos?

¹ *Kardia*, város neve. A szó szívet jelent; czélzás Kl. gyávaságára. ^{2 3} Tavasz a *béke*, tél a *háború*. ⁴ Közmondás: a *scythák* pusztasága. E helyett tréfásan mécspek pusztasága, hol nincs mécs. ⁵ Azt tartották, ki *herossal* (félisten) találkozik, megüti a gutta. ⁶ Köntösrabló, lásd föntebb.

PEISTHETAIROS.

Ejnye, már mi ez?

Ki e beburkolt?

PROMETHEUS.

Nem látsz valamely

Istent utánam ott lenn?

PEISTHETAIROS.

Nem biz' én.

Ki vagy?

PROMETHEUS.

Mi tájt lehet már az idő?

PEISTHETAIROS.

Mi tájt? Haladta kissé a delet.

1395 Hanem ki vagy te?

PROMETHEUS.

Ökör-kifogás

Ideje, vagy több?

PEISTHETAIROS.

Jaj, be únlak, ember!

PROMETHEUS.

Hát Zeus¹ hogy áll? derül-e vagy borul?¹ Az időjárás.

PEISTHETAIROS.

Hogy a manó !....

PROMETHEUS.

Így már kiburkolódzom.

PEISTHETAIROS.

Oh szent Prometheus!

PROMETHEUS,

Csitt, csitt! ne kiálts.

PEISTHETAIROS.

1400 Mi baj?

PROMETHEUS.

Hallgass, ne szólíts nevemen:

Végem miattad, ha Zeus észrevesz.

Hanem, hogy elmondhassam, hogy mi újság

Az égben, e napernyőt¹ tartsd fölém:

Ne lássanak meg isten társaim.

PEISTHETAIROS.

1405 Tyühé, tyühé!

Ezt bölcsen és előrelátva² gondolád.

Bújj hát alá, s kezdj bátran a beszédhez.

PROMETHEUS.

Hallgasd tehát.

¹ Aldozatnál használtak napernyő-félét. ² *Prometheus* «előrelátót» jelent.

PEISTHETAIROS.

Beszélj csak, hallgatom.

PROMETHEUS.

Hát, vége Zeusnak.

PEISTHETAIROS.

Mekkor tájt veszett el?

PROMETHEUS.

1410 Azóta, hogy *ti* várost ültetek.

Nem áldoz egy lélek se' már nekik,

Égő tetem-füst nem szállt fel soha

Hozzánk azóta; hanem böjtölünk

Mint a Thesmophoriákon ¹ áldozat

1415 Nélkül; a barbar istenek pedig,

Éhezve mint az illyrek, rikoltnak,

S haddal akarják megrohanni Zeust

Ha újra vásárt nem nyittat nekik,

Hol megvehessék a le-szelt juhót.

PEISTHETAIROS.

1420 Vannak tehát más, barbar istenek

Tirajtatok kül?

PROMETHEUS.

Hogyne? Hát nem az

Az Exekestides ² védistene?¹ Nők ünnepe, melynek egyik napján semmit sem ettek.² Lásd 12. vers.

PEISTHETAIROS.

S mi a nevök e barbar isteneknek?

PROMETHEUS.

Mi? hát *Triballos*.¹

PEISTHETAIROS.

Értem: annyi mint

1425 *Ribancz*;² ez a szó abból lett, ugy-e?

PROMETHEUS.

Természetes. De halld csak, mondok egyet.

Jő majd követség Zeustól és az égi

Triballusoktól, mely békét ajánl;

De meg ne kössétek, hanemha Zeus

1430 Átadja nektek önkint jogarát,

És Basiléiát³ még nőül neked.

PEISTHETAIROS.

Ki Basiléia?

PROMETHEUS.

Gyönyörű leány;

Ez gyúrja Zeusnak a villámkövet,

És mind a többi: a józan tanácsot

1435 Eszélyt, jó rendet és törvényt, hajógyárt⁴Rágalmazást, pénzosztót, három-oblot.⁵

¹ Barbar nép neve Moesiában. ² Az eredeti szójáték sem sokkal sikerültebb. ³ Királyságot jelent a szó. ⁴ Athenaei dolgozat fog Zeusra. ⁵ Birák napidíjja és a ki azt osztja, a pénztárnok.

PEISTHETAIROS.

Ő bánik ezzel mind?

PROMETHEUS.

Valóigaz.

Ha bírod e lányt, minden a tiéd.

Azért jövék csak, ezt megmondani:

1440 Mindig szerettem az embert, tudod.

PEISTHETAIROS.

Bizony, halat se sütnénk nélküled.¹

PROMETHEUS.

S gyűlölöm istentársaim', tudod.

PEISTHETAIROS.

Te mindig istengyűlölő valál.

PROMETHEUS.

Valódi Timon. De most már futok,

1445 Hozd a napernyőt, hogy ha Zeus lenéz,

Gondolja, kasvivő leányt² kísérek.

PEISTHETAIROS.

S te hozd a széket, légy székhordozó.³ (*Elmennek.*)

KAR.

[2. Antistr.

Van az Árnyéktalpuaknál⁴ egy tó, hol mosdatlan
Sokrates szellemet idéz:

¹ Mert a *tűz* Prometheus ajándéka. ² Áldozatoknál. ³ Szintén áldozati szertartás. ⁴ Mesés, négykézlábjáró emberfaj, oly széles talppal, hogy fölemelve árnyékot tart egész testének.

1450 Oda ment Pisander ¹ is, hogy lássa önnön szellemét
 Mely még élteben elhagyá,²
 S áldozatkép egy tevének a *bárányát*³ ölvé le
 Távozik, mint egy Odysseus;⁴ és feljött az alvilágból
 Vérszagára a tevének Chairephón⁵ a bőregér.

IV.

(Poseidon, Herakles és egy Triballos jönnek.)

POSEIDON.

1455 Felhőkakukvár, a város, hova
 Jövünk követnek, im itt áll előttünk. (A Tryballushoz:)
 Hé, mit csinálsz? *jobb* vállon köntösöd?
 Egyszerre átvesd a *baloldaladra*!⁶
 Tán súlyos a szárad, boldogtalan?⁷
 1460 Oh demokrácia, hová vezetsz még,
 Ha *ezt* is megteszik az istenek
 Követnek!

TRYBALLOS.

Csendesen hát.

POSEIDON.

Kössenek fel:

¹ *Pisander* (Peisandros) a peloponnesusi háború alatt lázadást indított Athenében, s aztán, mikor kenyértörésre került a dolog, megszökött. ² Gyávaság miatt. ³ Tréfásan. ⁴ Homerosnál. ⁵ Socrates tanítványa, sápadt, sovány ember. Odysseus áldoz, s a vérszagra jönnek az alvilági *árnyak*: itt Chairephon, ki ép oly test nélküli soványság. ⁶ Mint barbar, nem tudja, hogy kell. ⁷ Barbar módra, nadrágot visel.

Ily barbar istent nem láttam soha.
No s, mit tegyünk, Herakles?

HERAKLES.

Mondtam épen:

1465 Megfojtom azt az embert, bár ki ő,
Ki elfalazta az isteneket.

POSEIDON.

De, jámbor, béke-kötni küldtek ám.

HERAKLES.

Kétszerte inkább megfojtom tehát.

PEISTHETAIROS (*benn, de látható*).

Hol a turóskanál? Hozz aszatot.
1470 Adjon turót egy; szítsd azt a tüzet.

HERAKLES.

E férfit üdvözljük, istenek
Mi, härman.

PEISTHETAIROS.

Nincs időm : turót kenek.

HERAKLES.

Miféle hús az ?¹

PEISTHETAIROS.

Némely madarak

¹ Heraklest a vígjátékírók mint falánkot szokták jelezni.

Fellázadának a köztársaságban :

1475 Most *így* lakolnak.¹

HERAKLES.

S te még előbb

Aszatot vakarsz reá?

PEISTHETAIROS (*mintha most ismerné meg*).

Oh, üdv, Herakles;

Mivel szolgálhatok?

HERAKLES.

Jövünk ide

Az istenektől, béke-követek.

SZOLGA.

Nincs az olajtartóban már olaj.

PEISTHETAIROS.

1480 Pedig a madárhús úgy jó, ha kövér.

HERAKLES.

Mi sem nyerünk a háborúba' semmit;

Ti meg ha jó lábon lesztek velünk,

Mocsáritokban mindig lesz esővíz,

S ünnep gyanánt foly minden napotok.

1485 Mind erre nálunk felhatalmazás van.

PEISTHETAIROS.

A háborút mi nem kezdők előbb sem

Az istenekkel; s most készek vagyunk,

¹ Azok húsa ez.

Ha jogszerűleg bántok el velünk,
 Békére lépni. Jogszerű pedig
 1490 Az, hogy nekünk Zeus a világ uralmát
 Engedje által. Így ha összeférünk,
 Ebédre hívom a küldötteteket.

HERAKLES.

No, én helyeslem és rászavazok.

POSEIDON.

Mit, esztelen? bárgyú vagy és falánk:
 1495 Megfosztod a királyságtól apádat.

PEISTHETAIROS.

Hogy is ne? tán nem nől az istenek
 Hatalma; ha *mi* országunk alatt?¹
 Hisz' most, felhők alatt bujkálva, bátran
 Esküsznek a halandók hamisan:
 1500 De majd, legyen csak isten és madár
 Közt védszövetség, s esküdjék hamissan,
 Teszem *Hollóra* s *Zeusra*, valaki:
 Orozva mindjárt rárepül a holló,
 S kivágja a gaz esküvő szemét.

POSEIDON.

1505 Poseidon uccse, helyösen beszélsz!

HERAKLES.

Azt tartom én is.

¹ T. i. a földön, s az alsó légben.

POSEIDON.

Hát te, hé?

TRYBALLOS.

Nabajszatreû.¹

PEISTHETAIROS.

Látod? helyesli ő is. Még egyet
Mondok, mi nagy jót tészek véletek.

Ha istenének a szorúlt halandó

1510 Könyörgve szent ajándékot fogad,

Aztán elokoskodja fukarul,

Mondván: «türelmesek az istenek»:

Azt is eligazítjuk.

POSEIDON.

No s, hogyan?

PEISTHETAIROS..

Mikor pénzecskéjét olvassa épen

1515 Az ilyen ember, vagy fürdőben ül:

Hozzárepül egy ölyv, s az isteneknek

Elkap vagy két juh ára büntetést.

HERAKLES.

Át kell bocsátni a kormányt ezeknek,

Azt mondom ismét.

POSEIDON.

Kérdezd a Triballt is.

¹ Mint barbar, érthetetlenül beszél.

HERAKLES.

1520 No hát, Triballus, kell bot?

TRIBALLOS.

Szaunaka

Baktarikrúsa.

HERAKLES.

Ez helyesli szörnyen.

POSEIDON.

Ha ketten úgy szavaztok, én is úgy.

HERAKLES. (*Peisth.-nak:*)

Tehát kiadjuk a kormányt, barátom.

PEISTHETAIROS.

Most jut eszembe, még van egy, bizisten.

1525 Én Héra asszonyt Zeusnak meghagyom,

De Basiléiát, a lányát, nekem

Kell adni nőül.

POSEIDON.

Nincs hát szándokod

Békülni: menjünk.

PEISTHETAIROS.

Hát mit bánom én!

Szakács, az a mártás édes legyen.

HERAKLES.

1530 Poseidon, édes bátya, mit csinálsz?

Hát háborúskodjunk egy asszonyért?

POSEIDON.

De mit tegyünk?

HERAKLES.

Mit? Kössük meg a békét.

POSEIDON.

Eh, nyomorúlt! megcsalnak, nem tudod?

S magadnak ártasz: mert ha Zeus apád

1535 Királyságát ezeknek adva hal meg,

Szegény leszesz; holott máskép tiéd

Zeusnek, ha meghal, minden vagyona.

PEISTHETAIROS.

Jaj, hogy befonna álokoskodással!

Jer csak idébb, hadd mondjak valamit. (*Halkan:*)

1540 Gúnyt űz belőled isten úr, szegény:

Apád után még egy fikarcznyi sem

Néz rád törvény szerint, mert fattyu vagy.

HERAKLES.

Én fattyu? mit beszélsz?

PEISTHETAIROS.

Te uccsegen!

Külföldi nőtől. Vagy tán azt hiszed,

1545 Athena, mint lány, örökös lehetne

Ha volna élő, törvényes fivér?

HERAKLES.

De hátha nékem hagyja birtokát

Halálos ágyán?

PEISTHETAIROS.

Tiltja ám a törvény.

Ez a Poseidon, ki most felloval,

1550 Fog tenni rá először is kezet,

Mert Zeusnak, úgymond, édes öccse ő.

Halld a Solon törvényét is reá:

«Fattyúnak nincs öröködése, törvényes fiak létében;
 ha pedig törvényes fiak nincsenek, a legközelebbi
 oldalrokonság öröklí a vagyont.»

HERAKLES.

Rám semmi sem néz az apai

Vagyomból?

PEISTHETAIROS.

Nem bizony. Vagy hát, felelj,

1555 Beíratott-e már apád, ugyan,

A nemzetségbe?

HERAKLES.

Nem biz' engemet;

Csudáltam is rég.

PEISTHETAIROS.

Mit acsarkodol?

Mit vetsz az égre oly mérges szemet?

Hiszen, ha mellénk állasz, én királylyá

1560 Teszlek, s madár tejével tartalak.

HERAKLES (*fent*).

Úgy látszik, hogy kívánatod jogos

A lányra nézve: én átengedem.

PEISTHETAIROS.

S te?

POSEIDON.

Én ellenkezőre szavazok.

PEISTHETAIROS.

Dönt a Triballus. Mit mondasz, Triball?

TRIBALLOS.

1565 Szepet leáni és nadiot királni
Madarnag átadok.

HERAKLES.

Átadod tehát.

POSEIDON.

Nem mondja ez, hogy átadja, bizisten,
Csak, mint a fecske, értetlent gagyog.

PEISTHETAIROS.

Azt mondja, a *fecskék*nek adja át.

POSEIDON.

1570 Béküljetek hát, egyezkedjetek
Ti ketten, a többség: én hallgatok.

HERAKLES (*Peisth.-nak*).

Mi hát megadjuk mind, a mit kívánsz.
Most jer velünk az égbe, Basiléiát
Elhozni, s a mi ott fenn már tiéd.

PEISTHETAIROS.

1575 No, jókor ölték e madarakat¹
A nászra épen.

HERAKLES.

Jó lesz? én sütöm
Itt addig ezt a húst: ti menjetek.

POSEIDON.

A húst sütöd? Gyomor beszél belőled.
Csak jer velünk!

HERAKLES.

Pedig jól megcsinálnám!

PEISTHETAIROS (*szolgáknak* :)

1580 Adjátok a nászkontösöm hamar! (*Elmennek*).

KAR.

[*Epodos.*

Vádvárosban² a Vizóra³ forrás mellett él egy
Ravasz nyelvműves⁴ nemzedék,
Mely csupán nyelvével szánt-vet, azzal arat s szüretel
Mind szöllőt mind pedig fűgét;
1585 Származásra barbarok: Gorgias⁵ mind és Philippos.
E nyelvműves, e Philippos-féle had miatt szokás az
Áldozat nyelvét kívágni Attikában mindenütt.

¹ Lásd 1475 vers. ² Athenae. ³ Volt *Klepsydra* nevű forrás, de a dikasterionbeli vizórára céloz. ⁴ Mint kézműves: a szónokok.

⁵ Plató híres sophistája. *Philippos* rhetor.

V.

KÖVET (jő).

- Oh, mondhatatlan jóknak részesi,
 Oh, szárnyasállatok boldog neme,
 1590 Fogadd királyod felséges lakában!
 Mert ím közelg, — nem jó ragyogva csillag
 Arany lakából oly fénygazdagon,
 Sem a nap messzevillogó sugára
 Oly tündökölve nem kél, mint urunk jő,
 1595 Megnyerve mondhatatlan szép nejét,
 Villámot rázva, Zeus szárnyas nyílát;
 Egy megnevezhetetlen illat ömlik
 Az ég ölen szét, s mily szép látomány
 A széllengette tömjénfüst-gomoly! —
 1600 Már itt van ő. Nyiljék tehát a Múza —
 Istenleányok zengő ajka most!

KAR.

- Nosza fel! sorakozz' ¹ kanyarodj', igazodj', repesd körül
 E boldogot nagy boldogan!
 Oh mely szépség, melly ifjúság!
 1605 Oh te, kinek násza e városra szerencsét hoz!
 Nagy az üdv, nagy az üdv mit ez a férfiú
 Mireánk, a madárnemre kiáraszt.
 Nosza hát, nászdalt
 S ara-üdvözlőt zengve fogadjuk
 1610 Öt s a gyönyörű Basiléiát.

¹ Tánccra.

FÉL KAR.

[Strophe. 1.]

Hérát, az olymposit, hajdantan az istenek
Fentrónu királya' nász-ágyába emígy vivék
A Sorsnök¹ aradallal. — Hymen, oh, Hymen éjhaj!

MÁSİK FÉLKAR.

[Antistr. 1.]

1615 Gyeplőt pedig ott arany-szárnyú koszorús Erósz
Kormányza, ki vőfelök volt, Zeus' meg az isteni
Hérának lakodalmán. — Hymen, oh, Hymen éjhaj!

PEISTHETAIROS.

(Ki Basiléiával fényes felhőn szállt le.)

Gyönyöröm telt a dalban, a szóban:
Szeretem, köszönöm. Nosza most maga Zeus
1620 Nagy-rettenetes dőrejét s villám-
Tüzeit hirdesse karéneketek,
S borzasztó mennyköve fényét.

KAR.

Oh, ragyogó kövek égi aranytüze!
Oh, Zeus menyei lánglövelő nyila!
1625 Oh, záporral-elegy, földrázó, rettenetes dőrej,
Melylyel most ez a földet rengeti, birva hatalmad
Által mindeneket, s Basiléiát.
Hymen, oh, Hymen, éjhaj!

PEISTHETAIROS.

[Stroph. 2.]

Kövessétek menyegzőm,
1630 Ti minden szárnyas társaim,
Zeus fénylő csarnokába most, és az ő nász-ágyaig.

¹ Moirák (Párkák).

Te meg, dicső arám, nyújtsd
Karod, s megfogva szárnyamat
Lejtsünk együtt: tánczközben én felragadlak szárnyim.
mon.

KAR.

[Epodos.

Ujújjuh! ié Paion!
Hajdínom, diadalmom!
Oh, boldogok legfőbbike!

A BÉKÁK.

SZEMÉLYEK:

XANTHIAS, Dionysos szolgája.

DIONYSOS (Bacchus), isten.

HERAKLES, félisten.

Egy *halott*.

CHARON, isten.

BÉKÁK.

AVATOTTAK (mysták) kara.

AIAKOS, félisten.

Persephone (Proserpina) istennő *szolgálója*.

Korcsmárosné.

Másik korcsmárosné, PLATHANÉ nevű.

EURIPIDES }
AISCHYLOS } árnyékai.

PLUTÓN, az alvilág istene.

Néma személyek.

Előadatott: Olymp. 93. 3. Kr. e. 405.

BEVEZETÉS.

A *Békákat* Kr. e. 405. januárius havában a Lenæa ünnepen adták elő. Velük pályáztak Phrynichos *Múzsái*, melyeknek a második, és Platon (vígjátékiró) *Kleophonja*, melynek a harmadik díj jutott. Aristophanes oly fényes sikert aratott, hogy nemcsak az első díjjal jutalmazták meg, hanem azonfölül még egy ágat is adtak neki a szent olajfáról, amely kitüntetés csak keveseket ért, mint pl. Thrasybulost a harmincz zsarnok elűzése után, s mely arany koszorúféle jutalommal egyenlő értékűnek vétetett. A vígjáték — valószínűleg 404. márczius havában, a nagy Dionysiában — másodízben is színre került.

Kelte oly időbe esik, mely nem volt ugyan még kétségbeejtő, hanem azért elég szomorú. Athén legjobb államférfiai és hadvezérei vagy meghaltak, vagy elesetek, vagy kivégezték: a melyik még élt, vagy önként vagy kénytelen külföldön tartózkodott. A költészetet is súlyos csapás érte. Kevéssel a *Békák* előadása előtt meghalt Euripides s nemsokára rá Sophokles. Agathon, a ki e költő után a legnagyobb tragikus volt, Archelaos macedoni király udvarába költözött. Így tehát a komoly dráma Múzsája elárvult, s ez a körülmény indította Aristophanest e vígjáték megírására. Fictiója szerint Dionysos, a drámai ünnepek istene, leszáll az alvilágba, hogy onnan visszahozza Euripidest. Sok ügygyel-bajjal

Pluton palotájához ér. Itt épen akkor Euripides azt követelte Aeschylustól, hogy ismerje el őt legnagyobb költőnek s engedje át neki a trónt. Pluton és Dionysos színe előtt versenyre kerül a dolog, melyben Aeschylus és Euripides költői és emberi jelleme a legszembeeszköbb s legélezeesebb kritikával ábrázoltatik. Ami Aeschylusban gyarló vagy divatját múlta, azzal Aristophanes csak kiméletesen tréfál; de annál szigorúbb Euripides művészi fogyatkozásai iránt, s mondhatni, hogy sújtó ítélete eltalálta az igazat. Úgyde a költészet történelmileg nem abszolút becséhez képest hat, hanem ahhoz képest, mennyire bírja a kor szellemét előre érezni, s e tekintetben Euripides fölülmúlatlan. Aristophanesnek annyiban igaza van, hogy Aeschylus szelleme jótékonyabb hatású a polgári erényekre, mint az Euripidesféle tépelődő bölcsélet, mely mindent a maga foruma elé idéz. Csak abban nincs Aristophanesnek igaza, hogy épen Euripidesnek veti szemére azt, ami annak a kornak általános iránya.

Végül megemlítjük, hogy Kazinczy Ferencz (Levelezése Berzsenyivel 100. lap, olvasható saját szavai szerint). *A békák* című *originál* költeményében a *pajkosság* tónusát Aristophanesből vette.

A BÉKÁK.

I.

(*Útban az alvilágra.*)

XANTHIAS (*számáron ül, vállán teher*).

Ne mondjak egy szokott tréfát, uram,
Mit a közönség mindig megkaczag?

DIONYSOS (*bíbor köntösben, felül oroszlánbőr, lábán női cipő, kezében buzogány*).

Mondhatsz akármit, csak ne, hogy «szorít már» ;
Csak ezt kerüld ; mert nagy csömör nekem.

XANTHIAS.

5 Se más furát?

DIONYSOS.

Csak azt ne : «jaj be rám ért!»

XANTHIAS.

Mit hát? ama nagyon nevetteget?

DIONYSOS.

Bátran, bizisten ; csak egyet ne.

XANTHIAS.

Mit?

DIONYSOS.

Átvette terhed,¹ azt hogy — a hasad fáj.

XANTHIAS.

Még azt se, hogy ha súlyos terhemet
 10 Le nem veszik, mindjár' nagyot szelentek?

DIONYSOS.

Kérlek, ne! csak ha hányni akarok.

XANTHIAS.

Minek hát rajtam e sok készüllet,
 Ha tenni nem szabad, mit Phrynichos
 Szokott, meg Lykis, meg Ameipsias?²
 15 Mind terhelődznek³ a komoediában.

DIONYSOS.

Te csak ne tedd azt, mert ha színpadon
 Afféle furcsaságot látok, egy
 Évvel öregszem, vagy tán többel is.

XANTHIAS.

Oh hát ez a szerencsétlen nyakam,
 20 Hogy feltörik, de nem mondhat furát!

DIONYSOS.

Hát ez nem orczátlan nagy kényelem,

¹ Másik vállra. ² Komoeiaszerzők. ³ Terhet vitetnek, hogy aljas tréfát mond hassanak.

Hogy én, Dionysos, a Kulacs¹ fia,
 Gyalog vesződvén, *ezt* felültetem,
 Hogy ment legyen fáradtságtól, tehertől?

XANTHIAS.

25 Hát nem viszem?

DIONYSOS.

Hogy vinnéd, szamaron?

XANTHIAS.

A vállamon.

DIONYSOS.

Hogy-hogy?

XANTHIAS.

Keservesen.

DIONYSOS.

Hát a *te* terhed' nem számár viszi?

XANTHIAS.

Nem azt, bizisten, a mit *én* viszek.

DIONYSOS.

Te, hogy' viszed? kit szinte más viszen?

XANTHIAS.

30 Nem tom, de húzza vállam', annyi szent.

¹ «Zeus fia» helyett.

DIONYSOS.

No hát, ha nem segítség a számár,
Te vedd hátadra a számárt s vigyed.

XANTHIAS.

Oh jaj, miért is harczba¹ nem menék,
Hogy hagytalak vón' itt, a nyavalyába!

DIONYSOS.

35 Szállj le, gazember; itt már a kapu²
Elöttem, a hová először is
Be kelle ténnem. (*Kopogtat.*) Hé, hé! nyisd ki, hé!

HERAKLES.

Ki dönget itt? Centaurus-módra jár,³
Akárki. No s, mi már ez? szólj, mi baj?

DIONYSOS (*a szolgálához:*)

40 Fiú...!

XANTHIAS.

Parancs...

DIONYSOS.

Nem vetted észre?

XANTHIAS.

Mit?

DIONYSOS.

Hogy' megijedt?

¹ Az *Arginusae* melletti tengeri csatába, mert az ebben részt vett szolgák megszabadítottak. ² Herakles temploma, Melitében.

³ Durván lép fel.

XANTHIAS.

Hogy örült vagy,¹ bizisten!

HERAKLES.

Szent Déméterre,
Nincs mód megállnom nevetés ne'kül!
Ajkam' marom, de mégis kaczagok.

DIONYSOS.

Jó ember, jöszte csak; halld mire kérlek!

HERAKLES.

45 De nem birnék ocsúdni a kaczajból,
Látván orozslánbört bársony mezen.
Hogy' illik össze buzgány és czipő? —
Hová van útag?

DIONYSOS.

Kleisthenesre² szálltam.

HERAKLES.

S vívtál hajódon?

DIONYSOS.

Sőt el is sülyeszténk

50 Tíz vagy tizenkét ellenes hajót.

HERAKLES.

Ti?...

DIONYSOS.

Uccsegen!

¹ Azért vered úgy az ajtót. ² Mint hajóra. (Obscoen.) A név sokszor előfordult már.

HERAKLES.

S akkor fölébredél.¹

DIONYSOS.

S a mint az Andromedát² olvasom
Hajómon : egybe', mit gondolsz, heves
Vágy csapja meg a szívem' hirtelen.

HERAKLES.

55 Vágy hé ? minő ?

DIONYSOS.

Piczinyke, mint Molon.³

HERAKLES.

Asszonyra ?

DIONYSOS.

Nem.

HERAKLES.

Fiúra ?

DIONYSOS.

Arra sem.

HERAKLES.

Hát férfira ?

DIONYSOS.

Fhuj!

¹ Görögben : felébredék. De magyarul így érthetni meg a tréfát. ² Euripidestől. ³ Sőt ez nagy testű ember volt.

HERAKLES.

Hisz' voltál Kleisthenessel!

DIONYSOS.

Bátyám,¹ ne gúnyolj, mert ebül vagyok :

«Oly nagy kívánság dúlja szívemet.»

HERAKLES.

60 Miféle már, öcsém?

DIONYSOS.

Nem mondhatom ki

Másképp : talányban közlöm azt veled.

Voltál-e már úgy, hogy lencsét kívántál?

HERAKLES.

Lencsét? hahó! ezerszer életemben.²

DIONYSOS.

Folytassam-é hát? vagy más példa kell?

HERAKLES.

65 Ne mondd a lencsét: azt nagyon tudom.

DIONYSOS.

Oly nagy kívánság marczongol tehát

Euripidesre, most hogy már halott;

S nincs ember, a ki le bírjon beszélni,

Hogy fölkeressem.

Mert *apára* testvérek. ² Herakles a vígjátékok nagyevője.

HERAKLES.

Lent az alvilágban ?

DIONYSOS.

70 Zeus uccse, még ha lentebb volna is !

HERAKLES.

Mi célra ?

DIONYSOS.

Jó poéta kell nekem :«Mert a ki *volt*, nincs ; s a ki *van*, silány.»¹

HERAKLES.

No s, hát Iophon² nem él ?

DIONYSOS.

Ez egy maradt

A régi jókból, — ha maradt ez is :

75 Mert nem tudom bizonynyal, hogy' van e sor.³

HERAKLES.

S mért nem Sophoklest — ki Euripidesnél

Különb — hozod fel, ha *onnét* akarsz ?

DIONYSOS.

Nem, mig Iophont, — hogy mit csinál magára,

Sophokles nélkül — meg nem kongatom.⁴

80 Aztán Euripides, a mily tolárd,

¹ Euripidesből. ² Sophokles fia. ³ Iophont gyanúsították, hogy apja tragoediáit adja ki mint sajátjait. ⁴ Ki nem kémlem. (Mint az edényt, nem hasad-e ?) Megvárja, míg elfogy az apjáé.

Úgy is kiszöknék Sophokles után :
Mig ez, szerény itt, ott len is szerény.

HERAKLES.

De hát Agathon ?

DIONYSOS.

Elment, itt hagyott
A jó költő, s baráti óhaja.¹

HERAKLES.

85 Hová, szegény ?

DIONYSOS.

A boldogok honába.

HERAKLES.

Hát még Xenokles ?²

DIONYSOS.

Vesszen el, bizisten !

HERAKLES.

Pythangelos ?³

XANTHIAS.

S én számba sem jövök
Hogy vállam' a súly borzasztón töri !

HERAKLES.

Hát nincsen ott még más tragoedia-

¹ Pedig ezt is bántja a *Nők ünnepe* című darabjában.

² A Karkinos fia. Volt említve a *Darázsok*ban. ³ Ez is rossz tragikus.

90 Csináló ifju, több mint tízezer,
Euripidesnél csacsább egy határral?

DIONYSOS.

Billengek ¹ az mind, és szájaskodás,
Mind «fecskemúzsa» ² és kontárművészet,
Mely, ha csupán kart kap ³ is, oda van
95 Mihelyt belényalt a tragoediába;
Magvas poétát, a ki lelkesen
Tudjon beszélni, — írul sem találsz.

HERAKLES.

Magvast, hogyan?

DIONYSOS.

Egy oly magvast, ki merjen
Efféle bátor hangon szólani:
100 «Aetherre Zeus lakára, s az Idő
Lábára!» elmém fél az eskütől,
«De a nyelvem megesküszik hamissan.» ⁴

HERAKLES.

S ez kielégít?

DIONYSOS.

Örjögök belé!

HERAKLES.

Kóficz pedig; majd rátérsz magad is.

¹ Éretlen fürtöcskék. ² Euripidesből. ³ *Kart kapni* (s karvezért, ki a költséget viselje) annyi mint a darab előadását biztosítva látni. ⁴ Euripidesből.

DIONYSOS.

105 Ne gondolkozz' helyettem, csak magadnak.¹

HERAKLES.

Egy szóval: a bizony nagyon selejtes.

DIONYSOS.

Csak *enni* oktass.²

XANTHIAS.

S rólam semmi szó!

DIONYSOS.

De, a miért e jelmezben jövök,

Utánzva téged: kérlek, útasíts:

110 Kik voltak a gazdáid, a mikor

A Cerberust felhozni arra jártál?

Hol volt, nevezd meg, kikötő, piac,

Bordély, letérő, menhely, út, ivóvíz,

Város, megálló, s vendéglő hol a

115 Poloska ritkább ...?

XANTHIAS.

S rólam semmi szó!

HERAKLES.

Boldogtalan, le mernél menni, *te*?

DIONYSOS.

Azzal ne gondolj; csak mondd melyly uton

¹ Vagy: Az *én* fejem sohse fájjon *neked*! Szó szerint: «Ne lakd az én eszem: van hajlékod.» ² Egyébhez nem tudsz. Herakles a vígjátékok *nagyehetője*.

Érek minél előbb az alvilágba;
Csakhogy ne *forró*t mondj, ne is fagyost.

HERAKLES.

120 Hadd lám, melyiket mondjam hát elébb? ...
Van egy : kötélre, zsámolyon,¹ magad'
Felkötni.

DIONYSOS.

Hagyd el: *tikkasztó* nagyon.

HERAKLES.

Van egy rövid, *tört* ösvény is, *mozsárral*.²

DIONYSOS.

Bürokkal, úgy-e?

HERAKLES.

Hát.

DIONYSOS.

Nagyon *hideg*:

125 Egyszerre megfagy a láb-ikra tőle.³

HERAKLES.

Mondjak tehát egy gyorsat, nyaktörőt?

DIONYSOS.

Ne, ne, bizisten! győzöm a gyaloglást.

HERAKLES.

Eredj Keramikosba.⁴

¹ Melyet aztán kirugjon láb alól. ² Melyben a *bürcöt* (méreg) *megtör*ik. ³ E méreg (a scholion szerint) elébb a végtagokat *hidegíti* meg. ⁴ Az areopag alatt fekvő város rész. Temető is volt ily nevű.

DIONYSOS.

No s, minek?

HERAKLES.

Mászsz' a magas toronyba.

DIONYSOS.

S mit tegyek?

HERAKLES.

130 Nézzed, hogy' indul lent a lámpa-verseny: ¹

Aztán, ha majd a nép kiálltja: «indulj!»

Indulj te is.

DIONYSOS.

Hová?

HERAKLES.

Le, nyakrafőre.

DIONYSOS.

Elveszne agyvelőmből két adag. ²

Nem, nem megyünk ez úton.

HERAKLES.

Hát melyiken?

DIONYSOS.

135 A min te jártál.

¹ E versenyen égő lámpával futottak. Kinek lámpája elaludt, ha első volt sem győzött a futásban. ² Eredetiben *két töltelék*. T. i. a velőt fügelevélbe töltötték, enni, mint mi a káposztát.

HERAKLES.

De sok a hajózás.

Előbb is egy nagy és mély tóhoz érsz...

DIONYSOS.

S hogy kelni rajta által?

HERAKLES.

Ekkora ¹

Picziny csónakban ősz-öreg hajós

Visz átal, hogyha két oblot fizetsz.

DIONYSOS.

140 Hajh,

Mit nem tesz mindenütt a két obol!²

De hogy' került oda?

HERAKLES.

Theseus vitte be.³

Aztán kigyót látsz és fenevadat

Ezret meg ezret...

DIONYSOS.

Ne ijeszsz, ne rémíts:

145 Mert nem beszélsz le.

HERAKLES.

Aztán sűrű sárt

S folyó ganajt: ⁴ ebben fetreng, ha ki,

¹ Markát mutatja. ² Célzás a bírák napidijára, mely előbb 2, azután 3 obol volt. ³ A két obol fizetés szokását; mert ő előbb járt az alvilágban, mint Hercules. (Célzás Periklesre, ki a bírák napidiját szokásba hozta.) ⁴ Vesd össze Danté *Poklával*.

Mint gazda, vendégét bántalmazá,
 Fiúval élve, pénzt elcsené,
 Vagy elcséplé az anyját, vagy pofon
 150 Ütötte apját, vagy hamissan esküdt,
 Vagy Morsimosból ¹ írt ki mondatot.

DIONYSOS.

Meg még az is, szentuccse, a ki egy
 Fegyverdalt ² megtanult Kinesiasból. ³

HERAKLES.

Aztán sipok fuvalma leng körül,
 155 Látsz fényt, dicsőbbet mint a napvilág
 És mirtuszberkeket, s nők, férfiak
 Üdvöz csoportját, hallasz tapsokat...

DIONYSOS.

S ezek kik aztán?

HERAKLES.

A beavatottak. ⁴

XANTHIAS.

Én hát, bizisten, a szentségvivő
 160 Szamár vagyok: ⁵ de nem tartom tovább.

(Ledobja terhét.)

¹ Tragoedia költő, de fagyos. ² Dal, mely mellett a fegyvertánczot járták. ³ Dithyramb költő. ⁴ A mysteriumokba. ⁵ Az eleusisi mysteriumokat szamár vitte. Xanthias bosszankodott már régóta magában, hogy ő róla semmi szó, nem mondják, hogy tegye le a terhét.

HERAKLES.

Kik, a mi' kell, mindent megmondanak,
 Mert ők a Phiton házához vivő
 Úton s küszöbje környékin tanyáznak.
 Élj boldogúl, öcs.

DIONYSOS.

Áldás, jó egészség,
 165 Veled. Te meg, hé, kapd fel azt a podgyászt...

XANTHIAS.

Hát már *letettem*? ¹

DIONYSOS.

Még hamar pedig!

XANTHIAS.

Kérlek ne! — inkább bérelj valakit.
 Az erre járó halottak közül.

DIONYSOS.

S ha nem talállok?

XANTHIAS.

Úgy viszem.

DIONYSOS.

No, jó:

170 Itt hoznak épen egyet kifelé.
 Hé, hallod-é? neked szólok, halott!
 Nem vinnéd e csomót az alvilágba?

Azaz: alig tettem még le.

HALOTT.

Melyiket ?

DIONYSOS.

Ezt-e !

HALOTT.

Két drachmát megadsz ? ¹

DIONYSOS.

Zeus uccse, annyit nem.

HALOTT.

Hát menjetek.

DIONYSOS.

¹⁷⁵ Megállj, barátom: hátha összeférünk.

HALOTT.

Ha két drachmát le nem téssz, ne beszélj.

DIONYSOS.

Kilencz obol, ne !

HALOTT.

Támadjak fel ² inkább.

XANTHIAS.

Be kényes a czudar, hogy veszne meg!

Inkább magam viszem.

¹ 12 obolos. ² Ha élne, azt mondaná: haljak meg inkább.

DIONYSOS.

Derék fiú vagy.

180 Most a ladikhoz!

CHARON (*csónakját a parthoz terelve*).

Hó — hopp! «révbe-fordulj!»

XANTHIAS.

Mi már ez?

DIONYSOS.

A tó, mely felől beszélt,
Bizisten, — és már látom a hajót.

XANTHIAS.

Poseidon uccse! *az* meg benne Charon.

DIONYSOS.

Üdv, Charon, üdv Charon, üdv, Charon, üdv!

CHARON. ¹

185 Ki jó nyugodni bú és baj közül?

Ki Létke-partra, vagy számárnyirőbe? ²
Taenarba? Cerber-honba? s a manóba?

DIONYSOS.

Én.

CHARON.

Szállj be hát hamar.

¹ Kiáltja utja irányát, mint induló hajós. ² Ered. *számár gyapjába*. Közmondás: a. m. *képtelenség*.

DIONYSOS.

Hová igyekszel?

Igazán «manóba?»

CHARON.

Kedvedért, bizisten.

190 Úlj bé.

DIONYSOS.

Fiú, gyer!

CHARON.

Szolgát nem viszek,
Ha nem harczolt hajón, a húsa ¹ végett.

XANTHIAS.

Zeus uccse, akkor fájt volt a szemem.²

CHARON.

Futsz hát, és megkerülöd a tavat?

XANTHIAS.

S hol várjalak be?

CHARON.

«Száradj-meg»-kövön,³

195 A pihenőnél.

DIONYSOS.

Érted?

¹ Szabadsága végett. Lásd 33. v. ² Borivástól gyakori volt a csipa-betegség. ³ Czelzatos csinált helynév.

XANTHIAS.

Nagyon is :

Bal lábbal keltem már ma fel, szegény.

CHARON (*D.-nak*).Úlj a lapátra.¹ — A ki jő, siessen! —

Hé, mit csinálsz?

DIONYSOS.

Mit? a lapátra ülök,

A mint parancsolád.

CHARON.

Nem úlsz *ide*

200 Mindjárt, te gyomros?

DIONYSOS.

Íme.

CHARON.

Nem veted

Előre, és nyújtod ki karjaid?

DIONYSOS.

No.

CHARON.

Fecsegsz tovább s nem hajtod a hajót

Egész erődből?

DIONYSOS.

Hogy' tudnék evezni

¹ T. i. az evező mellé.

Tapasztalatlan, tengerhez-szokatlan,
 205 Salamistalan ¹ létemre ?

CHARON.

Könnýü az ;
 Első csapásra bájdal vesz körül.

DIONYSOS.

Miféle ?

CHARON.

Békák és hattyúk dala,
 Bámulatos szép.

DIONYSOS.

Adj tehát vezényszót.

CHARON.

Hó-hop-hop ! hó-hop-hop !

BÉKÁK (*künn*).

210 Brekekekex, koáx, koáx !
 Brekekekex, koáx, koáx !
 Tavak s folyók gyermeki,
 Fel, zengjük öszhangzatos
 Hymnusainkat, — az én bájdalomat,
 215 Koáx koáx,
 Mit Zeus fiának, a nysbi
 Dionysosnak, Limnében ² harsogunk,
 A mikor ittasan a nép
 Szent Fazok-ünnepen ³ összetódul

¹ Ki részt nem vett a salamisi ütközetben. ² Hely, egyike azoknak, hol Bacchus lenaeai ünnepei tartattak. (*Limne* tulajdonkép *tavat* jelent.) ³ A lenaeák 3-ik napján.

220 Ligetembe ¹ s templomom körül.
Brekekekex, koáx, koáx !

DIONYSOS.

De már nekem meg fájni kezd
A farcsikám, ² koáx, koáx.

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx !

DIONYSOS.

225 Bánjátok is ti, úgy-e bár ?

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx !

DIONYSOS.

Vessz el, koáxostul, czudar !
Örökké csak: koáx, koáx.

BÉKÁK.

Hogyne, néked, vakmerő te !
230 Ámde szeretnek engem magok a lantverő Múzsák-
S a szarukörmű, a szalmasipon füttyölő Pán,
És gyönyörködik bennem maga kobzos Apollon
A lanthoz-süvöltő nádért, mit tavamban termelek.
Brekekekex, koáx, koáx !

DIONYSOS.

235 Nekem meg hólyagosra tört

¹ A *Lymne* nevű helyre. ² Töri az evezőpad, a mint a békadal gyors tactusára kell eveznie.

És izzad a vápám nagyon,
S görnyedve mindjárt így teszen :

«Brekekekex, koáx, koáx.»

Hanem, ti dallamos nép,

240 Hagyjátok el.

BÉKÁK.

Sőt jobban kuruttyolunk,

Ha szép verőfényes napokon valaha

Ugrándoztunk a rekettye

S káka közt, és szerteúszó

Dalainkba' gyönyörködénk ;

245 Vagy, Zeus záporától futva, nedves tánczhoz énekeltünk

Változatos dalt a mélységben, locspocsbugyborékolót.

Brekekekex, koáx, koáx.

DYONYOSOS.

Ezt elszivelni töletek !

BÉKÁK.

Hallgatni rettentő dolog.

DIONYSOS.

250 Rettentőbb nekem, ha itt az evezésben megpukkadok.

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS.

Gebedjetek meg, bánom én !

BÉKÁK.

Hát azért is csak rekegjünk

Mind egész nap, meddig a szánk nyúlik
S torkunkon kifer.

255 Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS.

Rajtam ki nem fogtok bizony.

BÉRÁK.

Te sem mirajtunk semmikép.

DIONYSOS.

Ti sem rajtam sehogy, soha :

Mert túlrekeglek naphosszat, ha kell,

260 Míg elnyomom koáxolástokat,

Brekekekex, koáx, koáx. —

No, csakhogy végre megszűnt a koáx.

CHARON.

Megállj, megállj ! — tereld a partra ; szállj ki

S fizesd meg a bért.

DIONYSOS.

Ne, a két obol.

II.

(Az alvilágban.)

DIONYSOS.

265 Hé, Xanthias ! — Hol Xanthias ? — Te vagy ? . . .

XANTHIAS *(ki a tavat megkerülte).*

Ha-hó!

DIONYSOS.

Jer hát idebb.

XANTHIAS.

Üdv, oh uram!

DIONYSOS.

Milyen világ van ott?

XANTHIAS

Sár, meg sötét.

DIONYSOS.

Hát láttad a hamissan-esküvőket
S apagyilkosokat, kikről beszélt?

XANTHIAS.

S te nem?

DIONYSOS *(a nézőkre).*

270 Poseidon ugyse', most is látom őket. —

No, mit csináljunk?

XANTHIAS.

Legjobb lesz, megyünk

Tovább: ez a hely a fenevadak

Tanyája, úgy mondá.

DIONYSOS.

Meg is siratja!

Hetykén ijesztett, hogy rémüljek el,
 275 Pedig tudhatja, mily vitéz vagyok ;
 «Csak nincs is oly nagy nyegle» ¹ mint Herakles.
 Báresak találnék is már valamit
 S vívnék ez úthoz méltó viadalt!

XANTHIAS.

Zeus uccse, hallok már valami neszt.

DIONYSOS.

280 Hol? hol?

XANTHIAS.

Mögöttünk.

DIONYSOS.

Jer hátam mögé!

XANTHIAS.

Vagy, a biz ott elül volt.

DIONYSOS.

Menj elül.

XANTHIAS.

S látok, bizisten, egy nagy állatot.

DIONYSOS.

Mit?

XANTHIAS

Szörnyü az; s mindegyre változik:
 Elebb ökör, majd öszvér, most leány
 285 Még szép pedig.

¹ Euripidesből.

DIONYSOS.

Hol van? hadd csipem el.

XANTHIAS.

De nem leány most már, hanem kutya.

DIONYSOS.

Úgy hát lidércz.¹

XANTHIAS.

Az arcza legalább
Tűz-láng merőben.

DIONYSOS.

Hát a lába *réz*?

XANTHIAS.

Poseidon uccse! s a másik ganaj.²

290 Tudod hát?

DIONYSOS.

Most hová bújjak?

XANTHIAS.

S hová én?

DIONYSOS (*papjához, ki előtt ül a nézőteren*).

Védj pap! tudod, majd dözsölünk együtt.

XANTHIAS.

Végünk uram, Herakles!³

¹ *Empusa*. Egy kísértetes phantom. ² *Kratinos*ból veszi az Empusának e leírását. A magyar *lidércz* is *pénzt* hord, vagy — a másikat. ³ Dionysosnak mondja, ki Herakles jelmezét viseli.

DIONYSOS.

Csitt! ne szólíts
Ember! ne mondd ki, kérlek, e nevet.¹

XANTHIAS.

Dionys' tehát.

DIONYSOS.

Ezt még inkább ne mondd.

XANTHIAS.

295 Ni, hol megyen! . . . Elő, uram, elő!

DIONYSOS.

Mi az?

XANTHIAS.

Ne félj: már jól vagyunk megint,
S mint Hégelochos² mondhatjuk mi is:
«Szélvész után ím *megcsendült* a tenger!»
Eltűnt a lúdvércz.

DIONYSOS.

Esküdj meg.

XANTHIAS.

Bizisten.

DIONYSOS.

300 Még egyszer.

XANTHIAS.

Ist'uccs'.

¹ Fél. ² Színész, ki szélcsend helyett (galéné) macskát (galé) talált ejteni, de a szójáték így nem fordítható.

DIONYSOS.

Esküdjél.

XANTHIAS.

Bizisten.

DIONYSOS.

Láttára, júj! hogy is megsáppadék ;

(a papra, ki vörös ember :)

Ez meg féltében ní hogy elpirult !

Jaj, honnan is jött rám ez a gonosz ?

Melyik istent okoljam vesztémért ?

305 «Aethert Zeus kis lakát, vagy az Idő

Lábát? ...»¹*(Fuvola-hangok.)*

XANTHIAS.

Uram !

DIONYSOS.

Mi az ?

XANTHIAS.

Hallád-e ?

DIONYSOS.

Mit ?

XANTHIAS.

Sípok fuvalmát.

¹ Lásd fentebb 100. v.

DIONYSOS.

Vajigen, s szövétnek
 Titokszerű szellője leng körül.
 De megvonulva csöndesen, figyeljünk.

AVATOTTAK KARA (*künn*).

310 Iacch', óh Iacche! Iacch', óh Iacche!

XANTHIAS.

Ez a mit mondott volt: az avatottak
 Dalolnak itten valahol, uram;
 Zengvén Iacchost, mint Diagoras.¹

DIONYSOS.

Úgy tartom én is. Legjobb lesz tehát
 315 Halkan figyelni, hogy tudjunk valót.

KAR (*föllép*).[*Strophe*.]

Iacchos, te kinek tiszteletes hajlokod itt van,
 Iacch', óh Iacche,
 Jersze lejtteni kart, szent mezeidre
 Avatottaid körébe,
 320 Fejeden fürtös bogyóval
 Tele, dús gyümölcsű mirtusz-
 Koszorút rázván,
 S lábad ropva merészen velem a zabolátlan,
 Alakos, deli tánczot,
 325 Charisokkal telyeset, szüziét, ünnepiest,
 Avatottid szent karában.

¹ Dithyramb-költő, ki sokat emlegette Iacchost.

XANTHIAS.

Déméter úrnöm felséges leánya,¹
Beh jó malaczhús ² szaga üt felém!

DIONYSOS.

Légy csöndesen hát, majd hurkát is adnak.

KAR.

[*Antistrophe.*]

330 Lobogasd lohadó fáklyavilágod, kezeidben

Csoválván Iacche,

Ünnepünk ragyogó csillaga éjjel!

Tüzeinktől fénylik a rét,

Öregink tánczot bokáznak,

335 Keserű bú-bajt lerázván

S az idők hosszú

Sorát, éveiket, tiszteletes dali tánczban.

De te fáklyavilággal,

Vizenyös réti virágzó mezeidre vezesd

340 Előre, Boldog! a kart.

[*Epirrhema.*]

Csend és figyelem; térjen ki hamar s távol legyen e
mi karunktól ³

Ki az ily szentségbe avatatlan, s nincs megtisztúlva
szívében;

Ki a szüz Múzsák orgia-tánczát soha nem lejtette, se'
látta,

¹ *Persephoné*hoz imádkozik, mert az alvilágban jár. ² *Déméter*nek (*Ceres*) malaczczaal áldoztak. ³ A karvezér, ki ezeket mondja, mint rejtelmi ünnepeknél, áldozatoknál szokás volt, eltiltja az avatatlanokat (*procul este, profani!*); de tréfásan elébb a művészetbe avatatlanokra travesztálja, azután a rossz hazafiakra.

345 Vagy kapva kap az idején kívül használt oltárlesi
tréfán ;

Vagy nem csilapít fene villongást, nem nyájas a városi
néphez,

Sőt szítja tovább, élesztgeti azt, egyedül önhasznára
okaért;

Ki, midőn hullám s vész hányja honát, mint árchon,
ajándok után les.

Vagy elárul őrhelyet és gályát; tilos árút lopva ki-
szállít

350 Aeginából — mint Thórikion, nyomorult huszados:²
evező-bőrt

Kötelet, szurkot csempészve orúl Epidaurus révibe
által.

Vagy az ellenség hadi gályáit pénzzel gyarapítani loval
mást;³

Vagy Hekataeon-fülkébe csunyít gajdolván kyklosi
tánczdalt;⁴

Vagy, ki poéták érdeme-díjját szónok létére lerágja,

355 A miért Bacchus honi ünnepein vigjátékban kine-
vették :

Ezeket tiltom, másodszor is és harmadszor is újra
kitiltom.

Távozzanak ez avatott körből! Ti pedig riadozzatok
immár

Vigan, egész éjjel, szent dalokat, mint illik ez ünnepi naphoz.

¹ *Bikafalo*: Bacchus mellékneve, melyet Kratinos vígjátékíróra visz át. ² *Huszados*: a jövedelmi huszad beszédje. ³ Alkibiades rábeszélte volna Kyros persa satrapát, hogy Lysandert pénzzel segítse az atheneiek ellen. ⁴ Kinesias költőt vágja, ki azt cselekedte.

FÉL KAR.

[*Strophe.*]

És most bátor léptekkel
 360 Menjünk a zöldelő rét keblére
 Tánczot ropván, tréfálkozván, gúnyt és élczet szórván;
 Lakmározzunk illendően.

MÁSİK FÉLKAR.

[*Antistrophe.*]

Rakjad hát, és szép dallal
 Zengd Megtartó-istennőnket,¹ a ki
 365 Úgy ígéré, e hont mindvégig híven megtartja,
 — Bár Thórikionnak² nem tetszik.

KAR.

Nosza most másféle dalokra szereld a lantot, s gabna-
 tenyésztő
 Fejedelmi anyánkat, Démétert³ hirdesse az isteni
 ének.

FÉL KAR.

[*2. Stroph.*]

Déméter, a szűz orgiák királyi nője, légy jelen
 370 S őrizd meg a saját karod';
 S engedj egész nap biztosan tánczolnom és enyelg-
 nem;

MÁSİK FÉLKAR.

[*2. Ant.*]

S mondanom sok tréfa szót, de sok komolyt is közte; és
 Méltóan ünnepedhez itt
 Játszván, gunyolván, majd fejem győztes szalag körítse.

KAR.

[*Epod.*]

375 De rajta még, ifju istenünket⁴ is

¹ Athena. (Minerva). ² Imént volt : 350. v. ³ Ceres. ⁴ Bacchust, bár némelyek *Iacchost* ettől különböző istennek veszik.

Dalaitokba' hívjátok fel, a ki társ velünk
E körtánczban úgyis.

FÉL KAR.

[*Stroph.*]

Imádatos Iacchos, ki ez ünnepélyre
Az édes dalt szerezted, jöjj velünk az
380 Istennőhöz,
S mutasd meg, hogy kifáradás nélkül nagy útat elbírsz.

KAR.

Tánczkedvelő Iacchos, lejts velünk !

MÁSİK FÉLKAR.

[*1. Antistrophe.*]

Mert im, te lépted el, hogy már nevetség
S valódi csúfság, a sarunkat, és e
385 Foszlott köpenyt ;
S te lelted azt ki, hogy lejtsünk, tréfáljunk büntetetlen.

KAR.

Tánczkedvelő Iacchos, lejts velünk !

FÉL KAR.

[*2. Antistrophe.*]

Hogy félrepillanték, hát egy leánynak
Játszótársink közöl, szépnek pedig, haj !
390 Láttam imént
Kéttérepedt foszlányiból szűz bimbaját kibúni.

KAR.

Tánczkedvelő Iacchos, lejts velünk !

XANTHIAS.

Én meg nagyon nyájas, kezes¹ vagyok, s e szép
leánynyal
Szeretnék játszva lejtetni.

DIONYSOS.

Én is, bizony!

KAR.

[*Strophe.*

395 No, most együtt, ha tetszik, gúnyoljuk Archedemost
Ki már hét éves, és maig sem nőtt — polgárjoga.²

FÉL KAR.

[*1. Antistr.*

Ő ott fen, a halottak³ közt, népvezérkedik már,
S főfő kolompos a *democsokrácziában*.

MASIK FÉLKAR.

[*2. Antistr.*

Hát Kleisthenes, a síron, hogy tépi hallom a szőrt⁴
400 Az alfeléről, s magát ugyan pofozza.

KAR.

[*3. Antistr.*

Úgy verte görnyedezve, úgy jajgatott kiáltott
Sebinosért mind, a ki Anaphlystosi.⁵

[*4. Antistr.*

Meg Kalliaszt beszélük, ezt a nagy Hippolatrot :
Oroszlánbőrbe' harczol a köténnyel.

¹ Oly értelemben, mint *kezes* bárány stb. ² Azt várjuk : nem nőtt ki a *foga*, s arra fordítja : nincs felvéve athenai polgárnak. Bitang. ³ *Erkölcsei* halottak, miután Arginusaenál rozszúl vitézkedtek. ⁴ Bújában Kleisthenes, Sabinos sírján, kivel rút viszonyban élt. ⁵ *Anaphlystos*, egyik attikai község.

DIONYSOS.

[5. Ant.

405 Ki tudna útasítani, Pluton lakása merre?
Mert jövevények vagyunk, most érkezettek.

KAR.

[6. Ant.

Fáradni messze nem kell, se kérdést tenni többször:
Mert íme épen ajtajához értetek.

DIONYSOS.

Vedd fel tehát, fiu, a podgyászt megint.

XANTHIAS (*midőn felveszi*).

410 Hát ez miféle jószág?
Mi más e lazsnakon, mint «Zeus fia, *Korinthus*?»¹

KAR.

Most menjetek föl, istennők körtánczait
Lejtve, a szent ligetbe,
Ti, kiknek a részvét szabad
415 E kegyes ünnepélyben.
Én a leányokkal megyek
S asszonyokkal, éji
Ünnepén az istennőnek
Szent fáklyát viendő.

FÉLKAR.

[Stroph.

420 Jerünk a rózsaberkek- és virágzó szép mezőkre,
Mentünkbe' szokás szerint lejtven dali tánczokat,
Melyekhez a kedvező Moirák² sorakoznak!

¹ Poloskát lelt. Annak nevére (*koreis*) szójáték a *korinthus*, mely város Zeustól származásával untig kérkedett. ² *Parcák* a rómaiaknál.

MÁSİK FÉLKAR.

[Antistr.

Mért csak minékünk a nap és tündöklő fénye vidám
 A kik be vagyunk avatva, és kegyesek valánk
 425 Ott-fenn jövényhez és polgárhoz egyenlőn.

DIONYSOS.

No hát hogyan zörgessek e kapun?
 Minő kopogtatás van itt divatban?

XANTHIAS.

Ne tétovázz, csak nyúlj hozzá merészen,
 Hiszen Herakles vagy, kívül-belől.

DIONYSOS (kopogtat).

430 Hé! hé!

AEAKOS. 1

Ki a'?

DIONYSOS.

Herakles nagy vitéz.

AEAKOS (kijő).

Oh szemtelen, förtelmes, vakmerő,
 Istentelen, gonosznál is gonoszb,
 Ki elraboltad Cerberus kutyánkat
 S kötélre fojtva megszökél vele
 435 Kire én ügyeltem. De kapóra jössz:
 A Styx sötétkeblű kőszála és
 Acheron vérhullató sziklája fog,
 Őrizni s Kokytos száguldozó
 Ebei s a százfejű Echidna szörny,

¹ Az alvilági bírák egyike. Arist. kapussá teszi.

440 Mely szívedet kitépi, — a tüdöd' meg
 Tartézi sárkány, — s a veséd' belestül,
 Még véresen czibálják Gorgonok,
 Kikért rohanva tüstént nyargalok. (El.)

XANTHIAS.

Uram, mi lelt?

DIONYSOS.

Alám ment. Hívd az istent.¹

XANTHIAS.

445 Oh beh nevetség vagy. Nem állsz fel onnan
 Míg meg nem látja más?

DIONYSOS.

De szédülök.

Hozz a szívemnek spongyiát hamar.

XANTHIAS.

Ne hát.

DIONYSOS.

Töröld meg.

XANTHIAS.

Hol van? Boldog isten,

Ott tartod a szíved?

DIONYSOS.

Mert féltiben

450 A végbelembe szállt.

¹ Megtörtént a folyadék-áldozat: most hívd az istent, *szertartásos* kifejezés.

XANTHIAS.

Oh, istenek'

És emberek leggyávabbikja!

DIONYSOS.

Én?

Én gyáva? hát nem kértem spongyiát?

Más ember azt se' merte volna.

XANTHIAS.

Hát?

DIONYSOS.

Szagolta volna, fekve, gyávaságát.

455 De én felálltam s megtörülközém.

XANTHIAS.

Be' nagy vitézség!

DIONYSOS.

Elhiszem, bizisten.

De hát te nem féltél a zord szavaktól

S fenyegetéstől?

XANTHIAS.

Zeus uccse, föl se' vettem.

DIONYSOS.

No hát, ha oly konok vagy és vitéz,

450 *Te légy az én*: vedd ezt a buzogányt

S oroszlánbört, ha oly bátorszívú vagy;

Én majd viszont terhhordozód leszek.

XANTHIAS.

Jó, addszí hát hamar — szót kell fogadnom —
 S meglátod, a Herakles-Xanthiast,
 465 Ha gyáva lessz-e, s mint te, nyűlszívű.

DIONYSOS (*átadja jelmezét*).

Zeus uccse, nem, sőt a Melitei¹
 — Gazember. Így a málhát fölszedem.

PERSEPHONE *szolgálója* (*jön*).

Édes Herakles, jössz? kerülj belől.
 Az istenasszony, hallva jöttödet,
 470 Czipót dagasztott, három-négy fazék
 Lencsét le-főzött; megsütött egész
 Tulkot, lepényt, kalácsot. Jöszte hát be.

XANTHIAS (*mint Herakles*).

Mind szép, de kérem . . .

SZOLGÁLO.

Nem tűröm, bizisten,
 Hogy éhen elmenj: mert már fojtva a sok
 475 Madár vadlére, a csemege kész
 Színbor vegyítve, a legédesebb.
 Csak jer velem be.

XANTHIAS.

Kérem

¹ Herakles mellékneve, de most a *melite*-beli *Kallias*t érti, kiről fentebb (403) mondta, hogy oroszlánbőrben vitézkedik az asszonyok körül.

SZOLGÁLÓ.

Ne szabadkozz!

Mert nem bocsátlak. Sípосnő is ott
Vár, még pedig szép, még tánczosleány

480 Kettő vagy három is . . .

DIONYSOS.

Tánczosleány?

SZOLGÁLÓ.

Most serdülők, kicsípve haj! kinyalva.
Csak jer be; a szakács már veszi le
A sült halat, s már benn az asztal is.

XANTHIAS.

Eredj, előbb is mondd a bennlevő
485 Leányoknak: mindjárt megyek magam. (*D.-nak*):
Hé, szolgál, jöszte: hozd podgyászat!

DIONYSOS.

Megállj, te! Csak nem vetted komolyan
Hogy Heraklesnek öltöztettelek
Tréfából? Ne bolondozz Xanthias,
490 Hanem, ne a podgyász, czipeld megint.

XANTHIAS.

Mit? Nem veszed tán vissza oly hamar
A mit magad adál?

DIONYSOS.

De vissza, tüstént.

Vesd azt a bőrt le!

XANTHIAS *(a nézők felé)*.

Legyetek tanúim,
S bírám az isten!

DIONYSOS.

Már miféle isten?

495 Hát nem bolond hiúság, hogy halandó
És szolga lévén, Alkmené fia
Szerepére vágyol?

XANTHIAS *(leveti)*.

Semmi no! se' baj:
Majd rám szorulsz még, ha úgy adja isten!

KAR.

[*Strophe.*

Már ez ildomos, eszélyes férfihoz méltó dolog,
500 A ki sokat utazott hajón,
Mindig a hajónak biztosb oldalára hengeredni
S nem maradni egy helyen, mint a festett fakép;
Mert mindig a kényelmesebb oldalra által forgani:
Ezt ügyes legény tudja csak, Theramenes ¹ természetű.

DIONYSOS.

[*Antistr.*

505 Nem nevetség volna, ha Xanthias, a szolgavér,
Milétosi drága szőnyegen
Hencseregve csókolgatná a tánczosnőt s edényt kérne:
Én meg a szemem koppanva, markolásznám a paszulyt,
Aztán ő, a milyen szemfűl, ha észrevenné, jól pofon
510 Vágna öklivel, s kiütné egy egész sor zápfogam?

¹ Isokrates tanítványa, politikus és hadvezér, köpenyforgató ember.

KORCSMAROSNÉ (jő).

Plathané, Plathané! jer csak! itt a gazember
 Ki egyszer a koreszmánkba jött, s befalt
 Tizenhat szép cipónkat¹

PLATHANÉ (jő).

Isten uccseg'

Ez az, tulajdon!

XANTHIAS.

Kap most valaki!

KORCSMÁROSNÉ.

⁵¹⁵ Meg húsz darab sült húst azonfelül,
 Mind fél-obolost

XANTHIAS.

Lakol most valaki!

KORCSMÁROSNÉ.

Meg a temérdek hagymát

DIONYSOS.

Ne darálj

Asszony, ha nem tudod, mit.

KORCSMÁROSNÉ,

Azt hívéd,

Hogy — mert sarud van — rád nem ismerek?

⁵²⁰ Ni! még a páczolt húst, a sós halat
 Majd elfelejtém, meg se' mondanám.

¹ Heraklesnek véli.

PLATHANÉ.

De még a sok lágy-sajtot sem, bizisten,
 Mit kosarastul felfalt e gonosz!
 Aztán, hogy a pénzt kértük volna tőle,
 525 Rám nézett mérgesen, és rám rivallt.

XANTHIAS.

Ő tette, szent: így szokta mindenütt.

PLATHANÉ.

Meg a kardját kirántá, mint egy örült.

KORCSMÁROSNÉ.

Ugy volt, galambom.

PLATHANÉ.

Mi gyorsan felugránk
 Ijedve a ház padlás-lépcséjén;
 530 Ő elrohant, a gyékényt is vivé.

XANTHIAS.

Mind ennek a munkája.

KORCSMÁROSNÉ.

Mit tegyünk?
 Hívd csak, szaladj, a gazdánkat *Kleont*! ¹

PLATHANÉ.

Te meg Hyperbolost ² ha megtalálnád;
 Hadd törjük össze.

¹ Az athenei híres demagog, kit alvilági korcsmárosnak tesz a költő. ² Szintén demagog.

KOCSMÁROSNÉ.

Oh te, gaz torok,

535 Beh kedvem volna kövel a fogad'

Kiverni, mely sok holmim' rágta meg!

PLATHANÉ.

Nekem meg a mélységbe dobni rögtön!

KORCSMÁROSNÉ.

Én meg szeretném a gégéd' kívágni

Sarlóval, a mely sok czipóm' benyelt.

540 Hanem futok Kleonra,¹ hogy ma tüsténtA bélből is motóllálja ki! (*Elmennek.*)

DIONYSOS.

Én veszszelek el, ha nem szeretem Xanthiast.

XANTHIAS.

Tudom, tudom már; csak hagyd el, ne szólj:

Mert nem leszek Herakles.

DIONYSOS.

Xanthikám,

545 Ne mondd azt.

XANTHIAS.

Hogy' lennék, halandó

És szolga lévén, Alkmené fia?

DIONYSOS.

Tudom, haragszol; és méltán, tudom;

Sőt, hogyha megversz is, hallgatva tűröm

¹ Rá megyek, rá esem.

Ha többször elveszem tőled,¹ magam,
 550 Nőm, gyermekem, pusztúljak irmagostul
 Meg Archedemos,² a csipás szemű is.

XANTHIAS.

No, áll az esküd: így elfogadom.

KAR.

[*Strophe.*]

Most, hogy ismét visszakaptad
 Mellyet egyszer már viseltél az oroszlánybőr kacza-
 gányt,
 555 Tartsad ám magad' legényül
 S nézz megint zordúl, az istent nem feledve, a kihez
 Vagy hasonló jelmezében. Mert, ha ostobán utánzod
 És kiejtesz gýáva szót:
 Újra föl kell venni a podgyászt és czipelni hátadon.

XANTHIAS.

[*Antistrophe.*]

560 Férfiak, nem roszra kértek,
 Épen én is felgondoltam ezt magamban az imént;
 Bár tudom: ha jól megy a sor,
 Megkisérti visszavenni tőlem ezt a kaczagányt.
 Mindazáltal bátorságot, hős keblet fogok mutatni,
 565 S ürmöt pillant a szemem.
 Kell is, úgy látszik, mert íme, zörgést hallok a kapun.

AEAKOS (*többed magával*).

Meg kell az ebtolvajt kötözni mindjárt,
 Hogy hadd lakoljon!

¹ A heraklesi jelmezt. ² Ezt váratlanul vegyíti ide. Lásd
 föntebb: 395. v.

DIONYSOS.

Kap most valaki !

XANTHIAS (*védi magát*).

Manóba, innen !

AEAKOS.

Még birokra jössz ?

570 Hé, Ditylas, Skeblyas, Pardokas ¹

Elő, elő csak ! meg kell verni jól.

DIONYSOS.

Nem szörnyűség, úgy ütni, mert lopott,
S külföldit azt is.

XANTHIAS.

Inkább különöst.²AEAKOS (*ütés közben*).

Szörnyű biz' az, rettentő.

XANTHIAS.

De, biz isten,

575 Haljak meg én, ha jártam itt, soha,

Vagy loptam egy hajszál-érődöt el !

Azonban, íme, nagylelkű leszek :

Vallasd ki e fiút,³ fogd jó keményen,

S ölj meg, ha vétség sül rám ellened.

AEAKOS.

580 Hogy' vallatom hát ?

¹ Szolgái. ² T. i. háromfejű ebet. ³ Szokásban volt a kínvallatást polgár helyett *szolgáján* hajtani végre.

XANTHIAS.

Mindenhogy : bitóra

Felkötve, csékkal ostorozva, nyúzva,
 Csigázva, töltve orrlikába ecz'tet,
 Hasára téglát rakva, s így tovább;
 Csak gyenge hagyma szárával ne üsd.¹

AEAKOS.

585 Ez már igazság; és ha kárt teszek
 Szolgádban a veréssel: itt az ára.

XANTHIAS.

Ne add nekem; csak *úgy* ² vallasd, vigyed.

AEAKOS.

Itt vallatom, hogy a szemedbe mondja.
 Tedd csak le, hé, a podgyászt, és nehogy
 590 Hazudni merj!

DIONYSOS.

Megtiltom bárkinek,
 Vallatni engem, halhatatlan istent!

XANTHIAS (*Aeakosnak*).

Okold magad', ha nem teszed.

AEAKOS (*D.-nak*).

Mi az, hé?

DIONYSOS.

Mondom : Dionysos, a nagy Zeus fia
 Vagyok, s ez szolgám.

¹ Azaz: verd meg, de *ne kicsit*. ² Ingyen.

AEAKOS.

Hallod ezt?

XANTHIAS.

Igen.

595 Annál is inkább meg kell ostorozni:

Ha isten, úgy sem érzi.

DIONYSOS.

No s hát te,

Mint mondod, isten vagy szintén: neked

Ne jusson annyi ütleget mint nekem?

XANTHIAS.

Ez már igazság: s a melyik elébb

600 Jajgat közölünk, vagy fel is veszi

Az ütleget: kisűl, hogy az nem isten.

AEAKOS.

Látom, derék ember vagy, annyi szent;

Igazságot kívánsz. Vetkezzetek hát.

XANTHIAS.

De hogy' vallatsz egyenlőn?

AEAKOS.

Könnyű az:

605 Ütöm hol egyiket, hol másikat.

XANTHIAS.

Jó.

No üss; vigyázz rá, moccanok-e bár?

AEAKOS (*üti*).

Már rád ütöttem.

XANTHIAS.

Nem te, istenuccse.

AEAKOS.

Már most *ahoz* megyek, s ütöm (*üti*).

XANTHIAS.

Mikor hát?

AEAKOS.

Hisz már ütöttem.

DIONYSOS.

S hogy' nem tüsszkölék? ¹

AEAKOS.

610 Nem tom. No most meg *ezt* próbálom újra (*üti*).

XANTHIAS.

Hamar hát. Jujjuj!

AEAKOS.

Mit jujjuj?

Tán fájt?

XANTHIAS.

Bizisten nem : csak a Herakles-
Ünnep jutott eszembe, hogy mikor lesz.

AEAKOS.

Vallásos ember. — Most *ezen* a sor (*üti*).¹ Mintha csiklandozná.

DIONYSOS.

615 Jaj, jaj!...

AEAKOS.

Mi a bajod?

DIONYSOS.

Beh sok lovag!¹

AEAKOS.

Mért könnyezel hát?

DIONYSOS.

Foghagymát szagoltam.

AEAKOS (*üti*).Hát *ezt* sem érzed?

DIONYSOS.

Bánom én! Csak üss.

AEAKOS.

Most menni kell hát a másikhoz újra. (*üti*).

XANTHIAS.

Áj-váj!

AEAKOS.

Mi lelt no?

XANTHIAS (*a talpát feltartva*).

Húzd ki a tövist.

¹ Mintha lovagokat látna és csudálkozva jajgatott volna.

AEAKOS.

620 Mi a manó? Most *ehhez* fordulok. (*üti*).

DIONYSOS.

«Apollon, Délos és Python ura!»

XANTHIAS.

Fájt néki, hallod?

DIONYSOS.

Nem biz a; csak egy
Jambust szavaltam, Hippónax sorát.

XANTHIAS.

Nem boldogulsz: elől üsd, a hasát.

AEAKOS.

625 Jó lesz, biz isten; hisz' már tartja is. (*üti*).

DIONYSOS.

«Poseidon!...»

XANTHIAS.

Eljajdult már valaki!

DIONYSOS.

«Ki Aegaeum fokán, s kék tengerek
Örvényein uralkodol!»¹

AEAKOS.

Déméter uccse, nem tudom kivenni
630 Melyőtök isten. Menjetek be hát,

¹ Sophoklesből paródiáz.

Ottbenn az úr¹ és Persephatta¹ majd
Megismer, minthogy ők is istenek.

DIONYSOS.

Böles gondolat: de bár az ütlegek
Előtt csináltad volna ezt velem! (*mind el*).

Parabasis.

KAR.

[*Strophe.*

- 635 Múzsza, jövel, dalaim gyönyöréül, szent seregébe
A mi Karunknak;
Nézd el a műértők e böles tömegét, mely alatt
Úl sok ezrivel ma,
Nemesebb becsvágygyal Kleophonnál, kinek is fecsegő
ajakin
640 Zúgva rikácsol a thrák fecske² rekedt szava
S idegen galyon ülve kesergi az ő
Siralommal teli fülmile énekeit!
Hogy vesszen el, fölmentve³ is!

FÉLKAR.

- Tiszte lévén e szent karnak inteni s tanítani a
645 Népet a város javára: ezt tanácslom legelőbb,
Hogy minden polgár egyenlő, s rettegéstől mentt legyen.⁴

¹ *Pluton és Persephone.* ² A barbar nyelveket a fecskeszó-
hoz hasonlították. Kleophont csúfolja, hogy thrák nemzetű. ³ Ered.
«egyenlő szavazat esetében», mert akkor a vádlott menekült.

⁴ Minden polgár *egyenlő* legyen. Azon polgárok becsületének visz-
szaállítását érti ez alatt, kik Phrynichossal a 400-ak uralma támo-
gatásában részt vettek és azért *becstelenség* (atimia) büntetésébe
estek.

S ha ki vétett, elsodorva Phrynichos mozgalmitól,
Most szabad legyen mentséget hozni fel s az akkori
Vétségét tisztára mosni, a miért eltántorult.

650 Aztán senki a városban ne maradjon böcstelen.

Hisz' gyalázat, hogy kik *egyszer* vívtanak hajócsatán,
Már Plataea-béliek ¹ mind, és rabszolgából urak:

(Ámbár ezt se' mondom, mintha nem jól történt volna
így,

Sőt helyeslem: mert kiváltkép *ezt* tevétek okosan):

655 Ellenben, kik, és az apjok, száz csatában, száz hajón
Vívtak együtt s vérrokonság fűzi össze veletek:

Illő, kérve, megbocsátni ezt az egy balesetök'.

Félre hát most a haraggal, ti kik természet szerint

Bölcsék vagytok! minden ember hadd legyen szives
rokon

660 És becsült és polgár köztünk, a ki együtt vítt velünk.

Mert ha kényesen megvonjuk tőlük a polgárjogot

És fitymáljuk, most kivált, míg «hányatunk hullám
ölen»

Józanúl gondolkozóknak a jövő sem tart soha.

KAR.

[*Antistrophe.*

«Élte sorát igazán ha tekintem a férfinak,» ² a ki

665 Jajgat ugyan még:

Nem viszi már e majom se' messze, ki most zavarog,
Kleigenes, az apró, ³

A legistentelenebb fürdős, ki hamuval hamisítva, silány
Szíksavat és nem igaz tiszta kimóli port ⁴

¹ Az Arginusaenál harczott rabszolgák, mint *plataeabeliek* irattak be Attika polgárai közé. L. f. 33. vers. ² *Ion* tragicusból.

³ Demagog. ⁴ Salitromos agyag, Kimolos szigetéről.

670 Elegyít a fürdőbe; de szurkol is
E tudva, nehogy köpenyét levegyék majd,
Bot nélkül részegen ha jár.

FÉLKAR.

Sokszor elgondoltuk már, hogy úgy van e mi városunk
Érdemes polgárral, kik tette, fajra nemesek,
675 Mint a régi jó arannyal, és az újjal, mely ma jár.
Mert, habár megkorcsosítva nincs a régi pénzdarab,
Sőt, úgy látszik, valamennyi közt csak ez van verve jól,
Hellenek közt, barbarok közt elfogadják egyaránt,
S mind tartalma mind csengése legszebb, legjobb: még
se' jár;

680 Hanem ezzel a tegnap vert és minap vert nyomorú
Rézzel ¹ élünk, melynek a leghitványabb az érzvegye.
Polgárink közül is a ki, tudjuk, hogy józan, nemes
Férfiú és igaz ember, jó családú és művelt,
Kit művészetben neveltek, torna, táncz és zene közt,
685 Sárba rántjuk; a ki meg *réz*, és bitang, és Pyrrhiás ²
És pimasz vér, apja, maga, — alkalmazzuk mindenütt;
A legújabb jött-ment népet, kiket városunk elébb
Áldozatra, bűnbakúl ³ se' használt volna szívesen.
De, ha későn is, ti balgák, jobb szokásra térve már,
690 Válaszszátok újra mindig a legérdemesbeket.
Igy, ha győztök: nagy dicsőség; de, ha buktok is kicsit:
«Szép fáról még *függni* is szebb» — ⁴ a ki bölcs, ezt
mondja rá.

¹ T. i. *rosz* arannyal. ² Azaz: szolga, idegen. ³ Tisztító emberáldozatúl a városért. ⁴ Közmondás. Értelme a szövegből ki-
vehető.

III.

AEAKOS.

Zeus engem uttaracson, derék ember
Az a te gazdád!

XANTHIAS.

Hogy ne vón' derék,
695 Ki nyelni és ölelni tud csupán?

AEAKOS.

Csontod' se' törte, lám, midőn kisült
Hogy szolga létedre úrnak meréd
Magad' nevezni.

XANTHIAS.

Megsiratta volna!

AEAKOS.

Ezt jól adád: szolgálásan. Ilyet én is
700 Szeretek csinálni.

XANTHIAS.

Mit? Szeretsz, könyörgök?

AEAKOS.

Sőt úgy lesem, mint a beavatást,¹
Hogy lopva jól leszidhassam a gazdát.

XANTHIAS.

Hát, hogy moroghass, a midőn botot
Kapván, kifordúlsz?

¹ A mysteriumokba. (A. m. üdvösségét, mert az avatottak üdvezültek.)

AEAKOS.

Az is jól esik.

XANTHIAS.

705 Vagy kotynyeleskedj?

AEAKOS.

Annál nincs dicsőbb,

XANTHIAS.

Oh, rokonias¹ Zeus! Hát még hallgatózni

Hogy mit csevegnek benn?

AEAKOS.

Őrjöngök érte.

XANTHIAS.

Hát elfecsegni künt?

AEAKOS.

Jól esik-e?

Ettől, bizisten, már el is köpök.

XANTHIAS.

710 Oh Phoebus Apollon! addsa jobb kezed,

Csókolj meg, én is hadd csókoljalak meg,

S Zeusra, a csapnivalók² védurára,

Felelj: miféle zaj, szitok van ottbenn?

AEAKOS.

Aeschylus és Euripides miatt.

¹ Egyik mellékneve. *Rokonvédő*. ² Szolgák.

XANTHIAS.

715 Ah!

AEAKOS.

Nagy dolog van ott, nagy mozgalom
És pártütés benn a holtak között.

XANTHIAS.

Miért?

AEAKOS.

Törvény van ott,¹ hogy a nagyobb
S nemesb művészetekben, a ki legjobb
Saját szakában társai között,
720 Ebédet kapjon a prytaneonban
S Pluton melletti ülést....

XANTHIAS.

Ertem.

AEAKOS.

A míg

Más érkezik, ki a művészetében
Jelesb. Akkor helyet kell adnia.

XANTHIAS.

S mért háborítá ez föl Aeschylust?

AEAKOS.

725 Ő bírt üléssel a tragoediában,
Mint leghatalmasb mester.

XANTHIAS.

És ki most?

¹ Ilyen törvény Athenaeben volt.

AEAKOS.

Euripides lejövén, itt azonnal
 Próbát szavalt a költeményiből
 A tolvajok, zsebmetszők és zsiványok,
 730 Apagyilkosok, házfeltörők előtt,
 Kiknek nagy itt a száma. És ezek
 Hallván a sok tekervényt, csúrcsavart,
 Szó-visszavágást, őrzöngtek belé
 És úgy ítélték, hogy a legjelesb ő.

735 A min elbízakodva, Aeschylus
 Székét igényli.

XANTHIAS.

És meg sem kövezték?

AEAKOS.

Nem istenuccse! sőt ítéletért
 Ordítóz a nép, hogy melyik jelesb.

XANTHIAS.

A gaz tömeg?

AEAKOS.

Bizony, s eget verőleg.

XANTHIAS.

740 Hát Aeschylusnak nem volt pártfele?

AEAKOS.

Kevés az értő, ott is, mint *emitt*. (A nézőkre.)

XANTHIAS.

Már most hogyan tesz Plúton igazat?

AEAKOS.

Versenyre hívja s ítéletre őket
S művészetökből vizsgát tart.

XANTHIAS.

De hát

745 Sophokles hogy' nem kérte a helyet?

AEAKOS.

Ő nem, bizony; hanem, midőn lejött,
Megcsókolá s ölelte Aeschylust,
És ez felállott a székről neki.¹
Most meg, Kleidemidestől² úgy tudom,
750 Másod-vívó³ lesz: és ha Aeschylos győz,
Vesztég marad; ha *nem*, megküzd, igéri,
Euripidessel a művészetért.

XANTHIAS.

Lesz nagy dolog hát.

AEAKOS.

Rettentő, bizony,
S itt, e helyen, mindjárt nagy mozgalom:
755 Fonton mérik meg a költészetet.

XANTHIAS.

Fonton, *juh* módra, a tragoediát?

¹ Székét át akarta engedni, de Sophokles nem fogadta el.

² A színésztől, ki Sophokles darabjait játszani szokta. (Mások szerint fia Sophoklesnek). ³ Ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett.

AEAKOS.

Hoznak vonalzót és mértékrudat
 És összehajtó négyszeg téglamérőt,
 S függőt¹ meg éket; mert Euripides
 760 Soronkint méri a tragoediát meg.²

XANTHIAS.

Neheztel is — gyanítom — Aeschylos.

AEAKOS.

Busán nézett a földre, mint bika.

XANTHIAS.

S ki lesz a bíró?

AEAKOS.

Ez volt bökkenő:

Nagy szűkit érzék a bölcs férfiaknak.
 765 Aeschylos az athenaebeliek
 Bíráskodását sem fogadta el...

XANTHIAS.

Mert tán sokallá a házfelverőt?³

AEAKOS.

S úgy vélte, balga mind a többi is
 Itélni a költészet lényegéről.
 770 Uradra bízták hát, ki otthonos
 E művészetben.⁴ — Most jerünk be ám,

¹ Így hallottam a *függőölmet* nevezni magyar kőmivesektől. ² Aprólékoskodik a részletekben. ³ A ki ott van. Az *ochlokratiára* céloz. ⁴ Bacchus ünnepein tartattak a színi előadások.

Mert, hogyha gazdánk dolga sietős,
Mi szolgák szoktuk azt megkeserülni. (*El.*)

KAR.

Hah, mily rettenetes lesz a mennydörgő ¹ dühe ottbenn
775 Látva: fogát fecsegő ellenfele ² mint köszörűli;
S hogy' forgatja szemét fene szörnyü haragban
Akkor, örült módra majd!
Lesz sisakingós versenye ott fenröptü beszédnek,
És gyaluforgács- és tollsikárlás-szerü munka,
780 A mint védi magát *ez* ³ a gondolat-ácsnak
Lóhátas beszéditől.
S *az*, borzasztva saját ⁴ haja sűrű bozontu sörényét,
Homloka zordon ránczba vonúl, s ordítja hajószeg-
Pántolt nagyszavait, s táblánként ontja le
785 Óriás fuvallata.
Majd a szavak szájas bonczmestere, a síma nyelv, jő
És tekeregve, irigy zaboláit rántva, elemzi
A nagymondatokat, s leterécsli, tudónek
Annyi fáradalmait.

IV.

EURIPIDES (*Dionysosnak:*)

790 Engem ne oktass: a trónt nem hagyom;
Különb művésznék tartom magam' *ennél*.

DIONYSOS.

Mért hallgatsz, Aeschylus? tán érted a szót?

¹ Aeschylus. ² Euripides. ³ Euripides. ⁴ Mert Euripides *ál-*
hajat viselt.

EURIPIDES.

Begyeskedik, — mint volt szokása mindig
Pompázni a tragoediáiban.

DIONYSOS.

795 Te vakmerő, ily nagy hangon ne szólj.

EURIPIDES.

Jól ismerem, átláttam rajta rég:
Goromba költő és erőszakos,
A szája fékezhetlen, tárt kapu,
Letorkolhatlan, szópöffpuffbeszédű.

AESCHYLOS.

800 «Úgy-é, te parlag-istennő fia?»¹
Te mondd ezt — szószátyárság edénye,
Kolduscsináló, rongyfoldó — *nekem?*
Hanem, megállj csak!....

DIONYSOS.

Szűnjél, Aeschylos,
Ne forrald fel haraggal májadat.

AESCHYLOS.

805 Nem, míg föl nem derítem, hogy ki ez,
E sántagyártó, e hetvenkedő.

DIONYSOS.

Bárányt elő, fekete bárányt, fiúk!²
Mert lám kitörni készül a vihar.

¹ Euripidesből parodiáz, anyjára, hogy zöltségkoka volt.

² Hajósok a vihart fekete bárány áldozattal engesztelték.

AESCHYLOS.

Te, krétai monódiák kovácsa,
 810 Művészetünkbe vérnászt behozó!

DIONYSOS.

Megállj, megállj csak, tisztelt Aeschylos. —
 A jég elől, szegény Euripides,
 Vonúlj födél alá, ha van eszed;
 Nehogy furkós beszéddel agyba-főbe
 815 Vervén, kiüsse onnan — Telephost;
 Te meg ne oly haraggal, Aeschylos,
 Hanem szép szóval gáncsolódjatok;
 Költőhez illetlen, kenyérkofa
 Módjára szitkozódni; ámde te
 820 Egyszerre pattogsz, mint a tölgy ha ég.

EURIPIDES.

Én kész vagyok, s nem is szabadkozom
 — Ha néki tetszik — marni és maratni
 Először is tragoediám szövegjét
 Dalt, párbeszédet, összealkotást;
 825 A «Peleust» az «Aeolost» meg a
 «Meleagrost» meg kivált a «Telephost».

DIONYSOS.

No hát te, Aeschylos, mondd, mit akarsz?

AESCHYLOS.

Akartam volna, *nem* vitázni itten,
 Mert nem egyenlő a fegyverünk.

DIONYSOS.

Hogyan?

AESCHYLOS.

830 Velem nem halt meg a költészetem,
 Ezzel pedig meg: ő könnyen idézhet.¹
 De már, ha néked úgy tetszik, legyen.

DIONYSOS (*szolgáknak:*)

No, hozzatok hát tömjént és tüzet,
 Hogy hadd könyörgök e tudós vita
 835 Előtt, s lehessek benne műbíró. —

(*A karnak:*)

S ti mondjatok dalt a Múzsáknak elsőbb.

KAR.

Oh, ti kilencz hajadonjai Zeusnak
 Szűz Múzsák, kik az eszmedobáló férfiak elmés
 Finom czélzatin átláttok, mikor élesen össze-
 840 Tűznek, ügyes nyelvvel birkózva, forogva vitában,
 Jertek nézni ma két ékesszavu ajakat, hogyan ontja
 Mondatit² és forgácsit a szónak³ [hatalmas
 Mert a művészeti nagy viadal ezek között
 Már indul épen.

DIONYSOS (*miután áldozott*).

845 Előbb ti is hát mondjatok fohászt.

AESCHYLOS.

Déméter, a ki feltápláltad elmém,⁴
 Oh, hadd legyek méltó szent titkaidhoz!

¹ Euripides költészete *ott van* az alvilágon; de Aeschylosé *fenmaradt*, tehát nincs kezénél. Igen finom vágás. ² Aeschylos.

³ Euripides. ⁴ Aesch. Eleussisban született, hol Ceres mysteriumai tartattak.

DIONYSOS.

Ne, vess te is tömjént a tűzre.

EURIPIDES.

Jó; de

Más isteneknek szól az én imám.¹

DIONYSOS.

850 Magán sajátid? új verés?²

EURIPIDES.

Az ám.

DIONYSOS.

No hát imádkozzál ten-istenidhez.

EURIPIDES.

Aether, ki táplálsz; s nyelvem Tengelye!

S te Ész! s ti szagló finom Orrlikak!

Hadd czáfolom meg jól, a ki belém köt!

KAR.

855 Mi is óhajtjuk hallani művész

Férfiak ajkán valamicske ügyes

Lejtelmait a szóbeli táncznak.

Mert a nyelvök tűzbe jött már,

Keblöket merény feszíti

860 És elméjük indulat.

Várni tőlük most valószínű:

¹ Mint Sokrates követője beszél. Lásd a *Felhöket*. ² Mint a pénz.

*Ettől finomat, csiszoltat,
Élezes, elmés dolgokat ;
Az meg rárohan, s gyököstül*
865 *Szaggatott nagy mondatokkal*
Szétver a szók polyvahalma közt.

DIONYSOS.

Gyorsan tehát, kezdjétek el ; de úgy, hogy illedelmes,
Módos legyen ; s ne képbeszéd, minőt akárki tudna.

EURIPIDES.

Költészetemről, hogy milyen, később fogok beszélni ;
870 *Először ezt bírálgatom, mily nyegle és csaló volt,*
Hogy' szedte rá nézőit, a balgákat, együgyűen
Találva őket, úgy, a mint még Phrynichos nevelte.
Először is hát egy személyt kiültetett burokban,
Achillest, vagy Niobét mit, az arczát nem mutatva,
875 *Czímernek a tragoedia elé, ki meg se' mukkant...*

DIONYSOS.

Nem istenuccse !

EURIPIDES.

Míg a kar ontotta csöstül a dalt,
Egy sorba négy-öt éneket ; s azok hallgattak egyre.

DIONYSOS.

No, én pedig szerettem azt, és nem kisebb gyönyör
E hallgatás, mint most a sok teréclés. [volt

EURIPIDES.

Mert, tudod mit,

880 *Bárgyú valál.*

DIONYSOS.

Elismerem. S mért tette azt e jámbor?

EURIPIDES.

Hatás-vadászatból, hogy a nézője lesse-várja:
Mikor szólal Niobe meg? De a darab lefolyt így.

DIONYSOS.

Oh, a gonosz csont! mennyiszor, s hogy' rászédett ez
engem!

(Aeschylosnak :)

No, mit meredsz s boszankodol?

EURIPIDES.

Hogy elevenén találtam.

885 Aztán, ha így bolondozott, — már a darab közepén
Járván, — nagy marha mondatot tizenkettőt kivága,
Sisaktollas, szemöldökös, ménkö múmus-beszédet,
Mit a néző nem érthetett

AESCHYLOS.

Oh, túrni ezt!

DIONYSOS.

Te hallgass,

EURIPIDES.

Világos egy szó sem vala ...

DIONYSOS *(Aesch.-nak).*

Ne csikorgasd fogad, hé.

EURIPIDES.

890 Csak mind Skamanderek, merő sánczok, vagy a paizsra

Rézből kivert nagy griff-sasok, és nyaktörő nehéz szók,
Melyekhez még konyítani sem volt könnyü...

DIONYSOS.

Isten engem!

Én is soká törém fejem', s egész álmatlan éjjel,
A ló-kakas madáron, hogy miféle szárnyasállat.

AESCHYLOS.

895 No, hát czímer, te oktalan, csak festve, a hajókon.

DIONYSOS.

*Eryxisnek*¹ gondoltam, a Philoxenos fiának.

EURIPIDES.

S kellett *kakast* csinálni a tragoediába?

AESCHYLOS.

Hát te,

Istentül elrugaskodott, mi mindent nem csináltál?

EURIPIDES.

Már ló-kakast, Zeus uccse, nem, se mint te kecske-
szarvast

900 Minők a perzsa szőnyegen szoktak himezve lenni;
Hanem, mihelyt átvettem a mesterséget tetőled
Dagadtan a fenhéjazó, mázsás nehéz szavaktól:
Előbb is karcsuvá tevém, a súlyát megcsapolván
Kis versikék, könnyű viták és répafőzet által,
905 Szájaskodás könyvből leszűrt nedvét adám be néki;

¹ Valami idomtalan ember.

Képhisophonnal ¹ fölkevert magándalon neveltem;
 S nem, a mi szó a számra jött, úgy buktam bé, lihegve,
 Hanem, ki előbb megjelent, elmondá a darabnak
 Nemét, faját...²

DIONYSOS.

Rád nézve jobb, hogy azt, mint a *tiédet*.³

EURIPIDES.

910 Aztán, mikor megindult a beszélgetés: hiába
 Nem állt egy is, hanem beszélt az úr, a szolga, nékem,
 Asszony, leány és vénbanya...

AESCHYLOS.

No, nem megérdemelted
 Voln' e merényért a halált?

EURIPIDES.

Nem ám, Apollon uccse!
 Demokratásan tettem azt.

DIONYSOS.

De már ezt, hé, ne bizgasd:
 915 Nem a legillendőbb neked erről sokat beszélni.⁴

EURIPIDES.

No meg, tanítám ezeket (*a nézőkre*) ékes-beszédre...

AESCHYLOS.

Úgy van:
 De bár pukkadtál volna szét előbb, mint megtanítád!

¹ Eurip. szolgája, kivel csufolták, hogy munkatársa. ² Az expositiót, vagy a darab előtt történeteket érti. ³ Megint anyjára, hogy kofa volt. ⁴ Mert olygarchákkal társalgott.

EURIPIDES.

Könnyű vonalzót tenni rá, verset kimérni szögre,
Figyelni, nézni, érteni, csavarni, asszonyozni,

920 Roszat sejtetni, terv szerint kimesterkedni...

AESCHYLOS.

Úgy van.

EURIPIDES.

Családi éltet hozva be, mit mind tudunk, gyakorlunk,
Miben gáncs könnyen érhetett: mert, ismervén a nézők,
Gáncsolhaták művészetem'. Nem ugratám ki őket

A józan észből kérkedő, dagályos nagy-szavakkal,
925 Vagy Kyknosok s csengőczafrang-csikóju Memnon
által.

Meglátszik ez tanítványin, ki az övé, enyém ki:

Övé Manes, Phormisios, Megainetos, e harsány

Kürtláncsatorzonbajszuak, ez álfenyőfatépők;

Enyéim Kleitophon, megint Theramenes,¹ a csinos.

DIONYSOS.

930 Theramenes? bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű nagy
szer,

Úgy hogy, habár veszélybe jut s az örvény szélén áll is:

Kicseppen a veszély közl; — *Keosi*, nem *Chiosi*.²

¹ Mindezek nem tragoedia-költők, hanem *erkölcsseikre* nézve mondatnak tanítványoknak. ² A *keosiak* becsületes emberek hírében állottak, a *chiosiak* semmire kellők voltak. *Theramenes*, bár maga is egyike volt az *Arginusae* melletti tengeri ütközet után halálra ítélt 10 hadvezérnek, a népnél kivitte, hogy ő életben maradjon.

EURIPIDES.

Minderre hogy gondoljanak, én oktatám nézőimet,
 Művészetembe ildomot hozván be és böles nézletet,
 935 Ugy hogy mindent belátnak, és jobban észlelnek mint
 előbb,
 Kivált a háztartás körül, és szemlélődnek: «Hogy' van
 «Hová lett az?» «Ki vette el?» ... [ez?]

DIONYSOS.

Úgy, engemuccse! mert ha most házába lép az átheni,
 Nagyot rivall szolgáira; és kérdi: «Hol van a fazék?»
 940 «Hát innen a lazacz fejét ki ette meg?» — «A tavalyi
 Korsónak is már vége van!» — «Hol a foghagyma-
 maradék?»
 «Olajbogyót innen ki falt?» — holott elébb úgy ültek ott
 Bámulva, mint málészájuk s anyámasszony-vitézi.

KAR.

«Látod-e ezt, óh híres Achilles?»¹
 945 De hát te mit szólsz mindezekre?
 Nehogy azonban, dühöd ragadván,
 Túl vigyen pályád határin!
 Mert kegyetlenül lehordott; mindazáltal, oh nemes,
 Ne felelj haraggal vissza; sőt vitorlád összevonva
 950 Csak szélit használd először, majd jobban-jobban
 Most vigyázz, hadd [kibonthadd,
 Csendesedjék, símuljon le, s legyen állandó a szél.
 Nosza hát te, ki a hellének közt legelébb tornyozva
 magasztos
 Szólamidat, díszre emelted a szint, — zúgódat bátran
 ereszd meg!

¹ Aeschylosból, és neki.

AESCHYLOS.

955 Bosszant engem ez a szembelevés, s indulat emészti
veséim'

Hogy ez ellen kell magam itt védnem: — de hogy azt
ne beszéld, megakadtam:
No, felelj hát, mér' kell a költőt bámulni, csodálni leg-
inkább?

EURIPIDES.

Az ügyességért, s hogy jóra eszel; — hogy az állam-
ban nemesebbek-
S jobbakká teszi az embereket.

AESCHYLOS.

Ha tehát ezt nem cselekedted,
960 Söt derekakból és nemesekből nyomorult példákra ta-
Mire vagy méltó? ítélj te magad. [nítád:

DIONYSOS.

Haljon meg. Tőle ne is kérdd.

AESCHYLOS.

Nézd hát, mikor átvetted először tőlem, mily karba'
valának:
Nemesek bizony, és hat-láb-magasak; nem olyan köz-
pálya-kerülők
S piaczon-forgók, ravaszok, mint most; se' nem oly csa-
lafinta bohócok;
965 Hanem, ellenben, mind dárda-gerelyt lehelők és harci
szekernyét
S hősintarajú sisakot, süveget; mind hétbikabőr-ha-
ragúak.

DIONYSOS (*félre*).

No, ehol már a nyavalyája megint! látom, megöl a sisakokkal.

EURIPIDES.

De, ugyan mit tettél *te*, hogy őket ollyannyira megne-
mesítéd?

AESCHYLOS.

(*Sértődve hallgat.*)

DIONYSOS.

Szólj, Aeschylos, és ne csak úgy büszkén méltatlan-
kodva neheztelj.

AESCHYLOS.

970 Drámát költék, teli Áreszszel.

DIONYSOS.

Melyiket?

AESCHYLOS.

«A Thébe alatti
Hét hőst», melyet ha ki megnézett, hős vágyott lenni
azonnal.

DIONYSOS.

Hanem ezt rosszul cselekedted ugyan: mert Thébe
lakóit ez által
Harczra vitézebbekké tüzeléd; botot érdemlesz bizony
érte.

AESCHYLOS.

Hisz' rajtatok állt gyakorolni viszont: de ti nem gon-
doltatok erre.

975 Aztán, mikor a «Persákat» adám, gerjeszteni vágyat
akartam

Mindig győzni az ellenségen, hirdetve a nagy dia-
dalmat.

DIONYSOS.

Biz' örültem is én, mikor a diadalt jósolta Dareios a
sirból,

A kar ¹ pedig összecsapott kézzel feljajdult rá: Iauoi!

AESCHYLOS.

Illyenre kapassa igaz költő a férfiakat. Hisz' akár
nézd:

980 Kezdetől fogva mi üdvös volt a nagy költők be-
folyása.

Orpheus ünnepeket rendele, lám, s megtiltott ember-
öléstől;

Musaeos nyavalyát orvoslani és jóslani, Hésiodos meg
Földet munkálni taníta, vetést, aratást; míg ősi Ho-
méros

Mivel érdemelé isteni hírét, mint hogy csatarendre, vi-

985 Küzdeni, fegyverkezni taníta? [tézül

DIONYSOS.

De lám Pantoklest, az ügyetlent,
Még se' vihette biz' ő semmire; mert minap is, hogy
díszmeneten volt,
Felkapcsolta *előbb* a sisakot, s *úgy* tűzött volna ta-
réjt rá.

AESCHYLOS.

De igen, sok más derekat, kiknek vala egyike Lama-
chos, a hős;

¹ Tudvalevőleg persákból áll.

Honnan ¹ az én képzeletem sok hős alakot vázolt le:
oroszlán-

990 Patroklusokét és Teukerekét, hogy azokhoz lenni hasonló

Törekedjék a honfi, mihelyt a csatakürtöt hallja riadni.
De nem irtam olyan rima Phaedrákat, Stheneboiákat
bizonyisten,

S nem tudja reám senki se', hogy nőt alkottam volna
szerelmest.

EURIPIDES.

Mert semmise' volt Aphroditéből benned, Zeus uccese !

AESCHYLOS.

Nem is kell;
995 De tebenned s a te családotban volt bezzeg, több is
elégnél,
Úgy hogy magad is tönkre jutottál miatta.²

DIONYSOS.

Biz' isten, ez úgy volt:
Mert, a mit a más feleségeiről irtál, magad abba rekedtél.

EURIPIDES.

De mit ártottam, nyomorult ember, Stheneboiáimmal
a köznek ?

AESCHYLOS.

Tisztos nőket, tisztos férjek feleségeit arra lovaltál
1000 Igyanak bürköt, csupa szégyenből, — a te Bellerophon-
jaid által.

¹ Homérból. ² Euripides neje kicsapongó lett.

EURIPIDES.

S nem megvala már — vagy az ujjamból szoptam tán
Phaedra meséjét?

AESCHYLOS.

Igenis, megvolt: hanem a költő a rosszat rejtse, ta-
karja,

Ne pedig mutogassa, tanítsa bizony; mert lám, a
gyenge gyerekeknek

Van, ki vezesse, tanító: ilyen felnőtt embernek a
költő.

1005 Mi tehát mindig csak jót mondjunk.

EURIPIDES.

S ha te Parnész' és Lykabettos¹
Nagyságú szavakat vágsz ki nekünk: ez lesz a jóra
tanítás?

Kinek emberileg kellene szólnod?..

AESCHYLOS.

De, szerencsétlen, magas eszmék-
S gondolatoknak kifejezést is méltót kell szülni ma-
gukhoz.

Félistenek ajkára beszéd is magasabb kell minden-
esetre,

1010 Valamint hogy köntöseik sokkal ragyogóbbak mint a
miéink.

Mire én jó példát adtam eléd: de te megcsúfoltad.

EURIPIDES.

Ugyan hogy?

¹ *Parnes, Lykabettos*, hegyek Attikában.

AESCHYLOS.

Fejedelmi személyeket, elsőbb is, hitvány rongy mezbe
takartál,

Hogy szánakozást gerjeszsenek a népnél.

EURIPIDES.

S vétettem ez által?

AESCHYLOS.

E miatt nem akar senki, ha dús is, vállalni hajószerelést¹ ma,

1015 Hanem inkább rongyba takarva magát jajgat, s azt
mondja szegény ő.

DIONYSOS.

Déméter anyára, igaz! de alól puha finom gyapju zekét
hord,

S ha ez ámitás sikerült, mindjár' a halvásárba² lyukad ki.

AESCHYLOS.

Aztán meg az ifjúságot üres fecsegésen kapni tanítád,
Mely kiüríté a tornákat s a nyelves fiataloknak

1020 Ülepét elnyűtte; meg a matróz-tömeget szájalni
usztá

Felsőbbjeik ellen, bár egyebet sem tudtak szólani
hajdan

Mikor én éltem, mint kétszersült kenyeret s *hurrát*
kiabálni.

¹ Gazdagabb polgárookra gyakran rávetették, hogy egy államhajót szereljenek fel saját költségökön (trierarchos). ² Gazdag és ingyencz polgárok maguk szerették venni a halat, s ott magukat mutogatni.

DIONYSOS.

Meg, Apollon uccse, az alsorban ¹ evezők szájába
poszogni,
Büdösíteni a közebédeken, és ha kiszálltak, rablani
köntöst;

1025 Ma pedig felesel, evezőt nem hajt,
Csak lögérez ² hol ide s hol oda.

AESCHYLOS.

És hány galibát okozott már *ez*! ³
Nem színre hozott kerítő nőket,
S kik az oltárnál betegesznek le,
1030 S kik a bátyjukkal közösülnek, vagy
Ezt mondják: «élni nem élet»? ⁴
Aztán *e* miatt tele a város
Jogi firkászok s oltári-bohóc
Népmajmok renyhe hadával,
1035 Kik a népet szüntelen ámitják;
A lámpafutásra ⁵ meg egy se való
Testi gyakorlatlansága miatt.

DIONYSOS.

Zeus uccse nem, úgy hogy majd nevetés
Fojtott meg a nagy Panathenaeán ⁶
1040 Mikor egy testes, halavány, pöffedt
Ember futa görnyedten legutól
Páhogva; kit a Kerameus ⁷-beliek,
A kapuikból, nosza ütni, hason,

¹ A több-sor evezős hajókon a felső sor, az alsónak rézsut felette ült. ² A *lavioz* helyett e népies szót lehetne használni.

³ Eurip. ⁴ Eurip. *Phryxos* című darabjából. ⁵ Lásd 130. vers.

⁶ Ünnepe. ⁷ Városrésze.

Horpaszba, az ágyékát, ülepét;
 1045 A megtenyerelt pedig a lámpát
 Elfújta, s egyet
 Durrantván hátra, elillant.

KAR.

[*Strophe.*]

Nagy dolog van, szörnyű patvar, foly kemény harc-
 háború.
 Itt nehéz lesz ám itélni, mikor ez dühössen támad
 1050 Az serényen visszafordul s megfeszíti lábait.
 De ne nyuzzatok mind' egyet:
 Vannak ám az érvelésnek sok egyéb fogásai.
 Rajta hát, ha min pöröltök, mondjátok ki, bonezolja-
 tépjetek föl régít, újat,
 1055 Sohse féljeteK tanult és finom dolgot mondani.

[*Antistrophe.*]

Mert, ha attól tartanátok, hogy tudatlanság miatt,
 A mit finomúl beszéltek, a néző nem érti majdan,
 Ettől már ne féljeteK, mert már nem úgy van, mint
 elébb.
 Jól be vannak gyakorolva,
 1060 S könyve lévén mindeniknek, önmagát képezheti;
 Jó az érczők természettel, s most ki vannak élesítve.
 Semmit is ne féljeteK hát
 A nézők miatt, mert böleseK, bátran mindent mond-
 jatok.

EURIPIDES.

No' mindjárt kezdem a *prologidon*,
 1065 Hogy, a mi első a tragoediában,
 Elébb is azt gáncsoljam a jelesnél.
 Homályos nála a tény-előadás.

DIONYSOS.

S melyiket gáncsolod?

EURIPIDES.

Nagyon sokat:

De mondd, elébb is az *Oresteiából*! ¹

DIONYSOS.

1070 Csitt hát mindenki! kezdjed Aeschylos.

AESCHYLOS (*szaval*):

«Hermes a földben, te atyám hatalma'
Látója, légy megőrzöm, harczfelem,
Mert ím jövök s megtértem a hazámba...»

DIONYSOS.

Lelsz gáncsot ebben?

EURIPIDES.

Többet egy tüczetnél!

DIONYSOS.

1075 Mind össze sem több, három sor csupán.

EURIPIDES.

De mindenikben hús is a hiba.

DIONYSOS (*a nyugtalan Aeschyloshoz*):

Hallgass, asz'ondom, Aeschylos: ha nem,
Majd ráadást kapsz három jámbusodra.

¹ Közös neve az *Agamemnon*, *Choëphorok*, *Eumenidák* trilogiának.

AESCHYLOS.

Ennek hallgassak én!

DIONYSOS.

Ha szómra hajtasz.

EURIPIDES.

1080 Milyet hibázott már is! égig ér.

AESCHYLOS.

Ládd hogy vadat beszélsz?

EURIPIDES.

Mit bánom én hát.

AESCHYLOS.

Hol monddod a hibámat?

EURIPIDES.

Kezdd elől.

AESCHYLOS.

«Hermes a földben, te atyám hatalma
Látója» —

EURIPIDES.

Ezt Orestes, úgy-e, meghalt
1085 Atyjának mondja sírján?

AESCHYLOS.

Nincs különben.

EURIPIDES.

Azt mondja hát, hogy látta Hermes, a mint

Titkos csel által és erőszakos
Asszony kezektől atyja elveszett?

AESCHYLOS.

Nem azt a Hermest: a *segélyhozót*
1090 Szólítja meg, kinyilvánítva ezzel
Hogy ezt a tisztet atyjától vevé. ¹

EURIPIDES.

Úgy még hibásabb vagy mint én akartam.
Ha ezt a tisztet atyjától vevé ...

DIONYSOS.

Úgy hát az apja' sírrablója volt.

AESCHYLOS.

1095 Dionysos, beh zákányos bort iszol! ²

DIONYSOS.

Szavalj tovább; — te lessed a hibát.

AESCHYLOS.

..... «légy megörzöm, harczfelem,
Mert ím jövök s megtértem a hazámba.»

EURIPIDES.

Kétszer mond egyet a bölcs Aeschylos!

DIONYSOS.

1100 Hogy' kétszer?

¹ Minden commentálás daczára, homályos hely. ² Attól beszélsz ily badart.

EURIPIDES.

Érts szót: majd kifejtem én.

Azt mondja, hogy «jövök» s «megtértem a
Hazámba»: *jöni és megtérni egy.*

DIONYSOS.

Zeus uccse, mintha szomszéd kérne így :
«Adj egy *sütöteknőt*, vagy egy *dagasztót.*»

AESCHYLOS.

1105 Azért sem úgy van, s nem mindegy, világ-
Legszájasabbja! sőt igen helyes.

DIONYSOS.

Hogy' van tehát? hogy' érted? add elő.

AESCHYLOS.

Honába *jő*, kivel még köz hona,
Ki minden kényszer nélkül távozott;
1110 A bujdosó, ha megjön, *visszatér.*¹

DIONYSOS.

Apollon uccse, jó! S te mit felelsz?

EURIPIDES.

Nem tért Orestes vissza *így*, ha mondom,
Mert lopva jött, nem visszahívatott.

DIONYSOS.

Hermesre! jól van; csak hogy már nem értem.

¹ A görög szó (κατέρχομαι) főkép a száműzöttek visszatérését fejezi ki.

EURIPIDES.

1115 Folytasd tovább hát.

DIONYSOS.

Folytasd, Aeschylos,

Sietve ; és *te* lessed a hibát.

AESCHYLOS.

«Sírhalmodon kiáltlak, oh atyám,

Hallgass meg, érts meg — »

EURIPIDES.

Ismétel megint :

«Hallgass meg, érts meg» egyre megy bizony.

DIONYSOS.

1120 Hiszen halottnak mondja, te gonosz,

S annak kiálthat még háromszor is.

AESCHYLOS.

S te hogy' csináltad a prologusid' ?

EURIPIDES.

Halld hát ; — s ha kétszer mondom ugyanazt,

Vagy benne hézagpótló szót találsz :

1125 Köpj a szemembe.

DIONYSOS.

Rajta hát, szavald :

Hadd lám, helyesbek-é prologjaid ?

EURIPIDES (*szaval*).

«Először Oedipus boldog vala ...»

AESCHYLOS.

Zeus ucsce, nem ; sőt már születve is
 Boldogtalan, kiről, még meg se' lett,
 1130 Midőn Apollon megjósolá, hogy apját
 Meg fogja ölni. Hogy' lett volna boldog?

EURIPIDES (*folytatja:*)

«Aztán a legszerencsétlenb halandó....»

AESCHYLOS.

Zeus isten a tanúm! mindig is *az* volt.
 Hogy is ne? mindigárt születésekor,
 1135 Télen, kitették egy cserép fazékban,
 Hogy felnövéen apját ne ölje meg;
 Aztán Polybos házához került
 Dagadt bokával; majd nőül veve,
 Ifjú létére, egy banyát — tulajdon
 1140 Anyját pedig: — majd a saját szemét
 Kiásta.

DIONYSOS.

Mily boldog lett volna hát
 Ha Erasinidessel ¹ vezérkedik!

EURIPIDES.

Tréfálsz. De *jók* az én prologusim.

AESCHYLOS.

No, én nem firtatom minden sorod',

¹ Egyike az arginussaci ütközet után kivégzett hat hadvezérnek. (Mily boldog lett volna Oedipus, ha *csak* kivégzik!)

1145 Hanem, Zeus uccse, ha isten segít,
Butykossal ¹ rontom el prologjaid'.

EURIPIDES.

Butykossal? az enyím?

AESCHYLOS.

Egygyel csupán.

Mert úgy verselsz te, hogy minden beillik

— Akár *butykos*, akár *juhőr*, akár *zsák* —

1150 A jámbusidba. Én megmutatom.

EURIPIDES.

Te megmutatnád?

AESCHYLOS.

Meg.

DIONYSOS.

Szavalj tehát.

EURIPIDES.

«Aegyptos, a mint legtöbbben regélik,

Ötven fiával, evezős hajón,

Argosba érvén —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

¹ Szük száju korsó. Eredetiben olaj- vagy kenőcstartó edényke, melyet a görög mindig magával hordott.

EURIPIDES.

1155 Mi ménkő butykos az? Nem veszne meg?

DIONYSOS.

Kezdj más prologot: abba szúrj be!

EURIPIDES.

«Dionysos, a ki thyrsust s kaczagányt
Viselve gim-bórbül, Parnásuson
Lejt fáklyafénynél —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykos.

DIONYSOS.

1160 Oh jéh' megint megbutykosolt biz az.

EURIPIDES.

No semmi, nem baj. Ebbe a prologba
Tudom nem szúrja ki a butykosát. (*Szaval:*)
«Nincs boldog ember mindenben, sehol:
Mert a nemesnek élni nincs miből,
1165 A nemtelen meg —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykos.

DIONYSOS.

Euripides!....

EURIPIDES.

No s?

DIONYSOS.

Szedd be a vitorlát:

Erős vihart fú e butykos neked.

EURIPIDES.

Déméter uccse, nem törődöm azzal,

Mert a kezéből mindjárt kiütöm.

DIONYSOS.

1170 Kezdj mást, — de óvd a butykostól magad.

EURIPIDES.

«Hogy Sidon várost Agenor fia

Elhagyta, Kadmos —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

DIONYSOS.

Oh, árva lélek, vedd meg butykosát,

Ne rontsa mind el a prologjaid'.

EURIPIDES.

1175 Mit! én vegyem meg?

DIONYSOS.

Ha szavamra hajtasz.

EURIPIDES.

Nem én ugyan; van sok prológusom még,

Hová nem szúrja be a butykosát.

«Pelops a Tantalosfi gyors lovon

Pisába menvén —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

DIONYSOS.

1180 Látod beszúrta butykosát megint.

Csak rajta, jámbor, vedd meg minden áron :

Szép s jó edény : egy obolért tied.

EURIPIDES.

Zeus uccse, nem : hiszen van még nekem sok.

«Oeneus, hogy egykor —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

EURIPIDES.

1185 Megállj, barátom ! hadd végzem be a sort.

«Oeneus, hogy egykor földjéről kalász-

Zsengét áldozna —»

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

DIONYSOS.

Míg áldozott ? S ki csente el, vajon ?

EURIPIDES.

Hagyján, barátom. Ebbe szúrja hát :

1190 «Zeus, mint az Igazság istennője mondja ...»

DIONYSOS.

Hagyd el ! belévág : «elveszté a butykost».

Mert olyan e butykos prologjaidnak,
Mint a szemén az árpa. Vedd elő,
Istenre kérlek, a kar-énekit.

EURIPIDES.

1195 Hát hisz' meg is tudom mutatni, mily
Rosz énekszerző; ismétél örökké.

KAR.

Mi lesz most, mi dolog, vajon?
Mert gondolni sem tudhatom, mily gáncsot fog a férfiú
Ellen hozni fel, a ki a legszebb kardalokat teremté a
mostaniak közt,

1200 Bámulok: mibe köt belé a tragoedia-fejdelem'
Lantos-féle remekjei közzől, — s féltém a jámbort.

EURIPIDES.

Beh felséges dalok no! Majd kísül:
Mindjárt lerántom őket, egy csomóban.

DIONYSOS.

En a hibát majd számolom kavicscsal.

*(Fuvola-kíséret.)*EURIPIDES *(Aeschylosból, összevissza:)*

1205 «Phthiószí Achill! hallvád e férfiölő vést,
Miért nem közelgsz a baj-íru¹ segélylyel»? . . .
«Hermest tiszteljük mi elődül, mi tavi nemzet . . .»
«Miért nem közelgsz a baj-íru segélylyel»? . . .»

¹ *Veszélyt orvosló.* De rövid szó kellett ο — ο mértékre.

DIONYSOS.

Kettő neked, Aeschylos, a baj-ír.

EURIPIDES.

1210 «Dicső Achaios,

Atreus fejedelmi utódja, megérted ...»

«Miért nem közelgsz a baj-íru segélylyel? ...»

DIONYSOS.

Már harmadik, Aeschylos, a baj-ír.

EURIPIDES.

«Csend, figyelem! ti Melissa-papok

1215 Nyissátok az Artemis egyházát ...»

«Miért nem közelgsz a baj-íru segélylyel? ...»

«Zenghetem én daliák jó-csillagu hősi hadútját ...»

«Miért nem közelgsz a baj-íru segélyre? ...»

DIONYSOS.

Oh Zeus király, ez a temérdek ír!

1220 Megyek fürödni, mert már a sok írtól

Büdös vagyok.

EURIPIDES.

Ne, míg a cziterás

Dalokbul is nem hallasz egy csomót.

DIONYSOS.

No rajta hát, — de írt belé ne rakj.

EURIPIDES.

«Hogy az Achájok két trón-ura s a hellén fiatalság». ¹

¹ Agamemnonból kiszaggatott sorok. (A lirom-lárom nem tartozik hozzá.)

- 1225 Trallárom-lirom, trallárom-lárom,
 «Küld baljóslatu Sphinxet, erőszak ebét...»
 Trallárom-lirom, trallárom-lárom,
 «Bosszu-gerelylyel s karral az ádáz sas...»
 Trallárom-lirom, trallárom-lárom,
 1230 «És martalékul adván fene légi kutyáknak...»
 Trallárom-lirom, trallárom-lárom,
 «Az Ajasban bízó csapat...»
 Trallárom-lirom, trallárom-lárom.

DIONYSOS.

- Miféle lirom-lárom ez? «Marathon»¹
 1235 Vagy mely darabból szedted össze ezt
 A kútra-járó dalt?

AESCHYLOS.

Nem; én a szépet

- Kiválogattam a szépből, nehogy
 Phrynichossal a Múzsák egy-azon
 Szentelt virányán láttassam legelni.
 1240 De ez minden lebúj-dalt összehord,
 Kár² dúdolást, Melétosz bordalát,
 Sirató- és tánczdalát. Mindjár' is kitűnik.
 Adjátok a lantom! vagy hisz' minek
 Ehez lant? hol van a repedt fazékkal
 1245 Zörgő menyecske? ... Jer, Euripides
 Múzsája, kísérd ezt az éneket.

(*Kéjleány jő.*)

DIONYSOS.

E Múza lesbizálni³ nem szokott? nem?

¹ Aeschylos színműve volt. ² *Káriai*, azaz rabszolgai. ³ Rút szerelem. Lesbos szigetből került.

AESCHYLOS (*Eurip. modorát parodiázva:*)

«Halkyonok, kik a tenger örökfolyamú
 Habja fölött csicseregtek,
 1250 Áztatván nedű-harmatos csöppel szárnyaitok hegyét;
 És, kik fenn, az eresz mögött
 Haj-haj-hajlitjátok az újjotokon,
 Póksereg, a kifeszült szövevényt
 Pörge csüvöllő ¹ gondjai közt;
 1255 Hol kékorru hajók előtt a delphín felugorva mond
 Jóslatot és pihenőt
 Szöllőinda örömeit, fürtök baj-nyugató kacsait.»

(*A nőnek:*)

Ölelj körül hát, gyermekem! — (*D.-nak:*)
 Ládd e lábat ² emitt?

DIONYSOS.

Igen.

AESCHYLOS.

1260 Hát *ezt* látod-e itt?

DIONYSOS,

Igen.

AESCHYLOS (*Eur.-nek:*)

Így verselve, te még mered fitymálgatni az én dalom',
 Te, ki használod Kyréné ³ mind a tizenkét fogását?
 Kar-énekid hát ilyenek. De még
 Magándalodbul is veszek mutatványt.

¹ Szövéshöz tartozó eszköz, melyen a fonalat *csőre* tekerik, hogy *vetéllőbe* lehessen alkalmazni. ² Verslábat. ³ Kéjhölgy; rima-fogás (in concubitu).

- 1265 «Oh Éjnek sötétszínü homálya,
Mily boldogtalan álmot
Küldél te orozva nekem, Hades követét,
Lélek nélküli lelket,
A fekete Éj gyerekét, iszonyút
- 1270 Ránézni halotti mezében,
Gyilkos, gyilkos tekintetűt,
Fegyvereset nagy körömmel?...
Szolgálók, nosza gyújtani mécset!
Hozni folyamból harmatot és melegíteni fazékkal!
- 1275 Hadd mossam le az isteni álmot.
Hajh, tengerek istene! Itt van!...
Hajh, házi cselédim, láttatok ily csodát?
Kakasom' Glyké ellopta, s elillant!
Nymphák, bércezi leányok!.... Oh, Mania ¹
- 1280 Fogd el!....Én meg, nyomorult, épen
Házi dologhoz láttam, az orsót,
A fonáltelyeset, haj-haj-hajlítva kezemmel,
Pázmára kfonva, hogy hajnalban
Vásárra vigyem, eladandó.
- 1285 Hát csak felröppene-röppene a levegőbe,
Szárnyai könnyű sugarával,
Hagyván nekem, ah! fáj-fájdalmat,
S könnyet ah! könnyet a szemeimből
Ejteni, ejteni árva fejemnek!
- 1290 De ti, krétaiak, Ida szülőtti, nyilat
Ajazva segítsetek és gyors inalással
Fogjátok körbe hajlokát!
S veletek gyönyörű Diktynna, ² kopóit
Hozva, kutassa fel a háztájat.

¹ Rabnő neve. ² *Artemis* (Diana) egyik mellékeve.

1295 S te, ki Zeus kétlángu mécsét viseled
 Gyors kezeidben, Hekaté
 Világíts Glyké lakába,
 Hogy bemenve, megmottozzam !»

DIONYSOS

Hagyjátok el már.

AESCHYLOS.

Nekem is elég.

1300 Most hajtom a mérleghez : mert csak az
 Mutatja meg, hogy mé'k költő különb.
 A súlya döntsön egyes mondatinknak.

DIONYSOS.

No jöjjetek hát, hogyha már nekem
 Kell mérni a költők művészetét,
 1305 Mint sajt-kufárnak.

KAR.

Csak jó a pihent ész,
 Már ki látott, vagy ki hallott ily szokatlan új csodát ?
 S más ki gondolt volna ilyet? Én, biz isten nem, s
 na fű-fa
 Mondta voln' se' hittem volna
 1310 De sőt azt véltem volna, hogy csak énvelem bolondoz.

DIONYSOS.

No, álljatok hát a két serpenyőhöz.

AESCHYLOS és EURIPIDES.

Megvan.

DIONYSOS.

No, fogja meg most mindenik,
Szavaljon egy sort, és el ne bocsássa
Míg én azt nem mondom : kukuk.

EURIPIDES.

No, megvan.

DIONYSOS.

1815 Most mondjátok a serpenyőbe verset.

EURIPIDES.

«Argo naszádja bár ne röpült voln' át soha!...»

AESCHYLOS.

«Oh Spercheios folyam s ti nyájdús legelők!...»

DIONYSOS.

Kukuk! ereszszétek; jóval lenyomta
Ezé.

EURIPIDES.

S mi ennek, vajjon, az oka?

DIONYSOS.

1820 Egész *folyót* tett rá, s mint gyapjukalmár
A gyapjut, megvizezte mondatát :
Te meg *repülő* sort tettél belé.

EURIPIDES.

Mondjon tehát mást, s mérjük össze azt is.

DIONYSOS.

Fogjátok újra meg.

AESCHYLOS és EURIPIDES.

Megvan.

DIONYSOS.

Szavalj hát.

EURIPIDES.

1325 «Oltára nincs Peithónak ¹ más, csak a szó.»

AESCHYLOS.

«Csak a Halál-isten nem kap ajándokon.»

DIONYSOS.

Bocsásd, bocsásd: *ezé* megint lehúzta:
A legsúlyosbat tette rá: halált.

EURIPIDES.

Én meg *hivést*, a legjobb versemet.

DIONYSOS.

1330 De a *hivés* könnyű, s nincs benne ész.
No csak keress mást, nyomatékosabbat
A mi lehúzza; nagy legyen s erős.

EURIPIDES.

Hol van nekem, hol, ilyes?

DIONYSOS.

Mondok én:

¹ A *rábesszélés* istennője. (*Hitetés*, *Hivés* értelme is van a szónak.)

«Koczkán Achilles kettőt meg négyet dobott...»

1335 Na, szóljatok, mert ez lesz az utolsó.

EURIPIDES.

«Jobbjába érczsulyos buzgányt kapott...»

AESCHYLOS.

«Szekér szekéren, s holttesten halott...»

DIONYSOS.

No látod, ismét rászedett.

EURIPIDES.

Hogyan?

DIONYSOS.

Hát két kocsit tesz rá, meg két halottat,

1340 A mit le nem húz száz egyiptomi. ¹

AESCHYLOS.

Ne így, soronként: hanem ülj magad,

Nőd, gyermekid, meg még Kephisophon ²

A serpenyőbe, rakd fel könyved' is mind:

Én meg csupán két versem mondom el.

DIONYSOS..

1345 Én itt, barátim, nem ítélni lehetek,

Nem haragítom rám egyiket is:

Ez böles, becsülöm; ezt meg szeretem.

¹ Híres terzhordók voltak. ² A szolgálja. L. f. 906. v.

PLUTON.

Úgy semmit sem csinálsz, a mért jövől.

DIONYSOS.

S ha ítélek?

PLUTON.

Vihetd az egyiket

1350 A kit választasz, — s nem hiába jártál.

DIONYSOS.

Az isten áldjon. Halljátok tehát:

Én *költőért* jövők.

EURIPIDES.

Mi végre aztán?

DIONYSOS.

Hogy majd, — ha mentve lesz ¹ — kart ünnepeljen

A város. A melyik hát jobb tanácsot

1355 S intést tud akkor adni, azt viszem.

Alkibiadesről, hadd lám csak előbb is,

Melyik mit tart? — mert a város vajúdik.

EURIPIDES.

S mit tart felőle a *város*?

DIONYSOS.

Mit-é?

«Kivánja, gyűlöli, s mégis szeretné.» ²

1360 De szóljátok *ti* mit véltek felőle?

¹ A peloponnesusi háborúból. ² *Ion* tragikusból travestált sor.

EURIPIDES.

Gyűlölöm a' polgárt, ki városának
Használni lassu, míg gyors ártani;
Ügyes magának, a honnak tehetlen.

DIONYSOS.

Poseidon uccse, jó! No hát *te* mit vélsz?

AESCHYLOS.

1365 Nem kell oroszlánkölkyöt felnevelni,
A városban, oroszlánt még kevésbbé:
De a ki fölnevelte, tűrje is.

DIONYSOS.

No, Zeus uttareson, már most felakadtam:
Amaz bölcsen szólt, ez világosan.
1370 De *egyre* mondjatok még véleményt:
Hogy kéne a várost megmenteni?

EURIPIDES.

Kleokritosnak ¹ szárnyat kellene
Kinesiasból ¹ kötni, s tengeren át
Szélnek bocsátni...

DIONYSOS.

1375 Bolondos ötlet; hogy vág ez ide?

EURIPIDES.

Hajócsatán majd ellenségeink
Szemébe onnan hintenének ecz'tet.
Tudom én, hogy' kéne: megmondjam?

¹ *Kleokritos* roppant testes ember; *Kinesias* dithyramb-költő, ki a felhők közt száll. Ezt tehát, szárnyul, amarra kötteti.

DIONYSOS.

No nat.

EURIPIDES.

Nem kéne hinnünk, a kiknek hiszünk,
 1380 S hinnünk, a kiknek nem.

DIONYSOS.

Hogy van? nem értem.
 Szólj együgyűbben, de világosabban.

EURIPIDES.

Ha, kikbe' most bizunk, polgáraink
 Közöl, azokba' nem biznánk; s kiket
 Ma nem használunk, használnók: talán
 1385 Úgy megmaradnánk; mert ha most ezek
 Romlásba visznek: hogy ne vinne jóra, ki
 Ezekkel ép' ellenkezőt csinál?

DIONYSOS.

Palamédes uccse, ez jó! böles egy eszme.
 Magad lelted ki, vagy Kephisophon? ¹

EURIPIDES.

1390 Ezt én magam, Kephisophon az *ecz'tet*.

DIONYSOS.

No, hát *te* mit szólsz?

AESCHYLOS.

Mondd elébb: a város
 Kiket használ? a jobbakat?

¹ Lásd 906. v.

DIONYSOS.

Dehogy!

Gyűlöli rútul.

AESCHYLOS.

S örvend a gazoknak?

DIONYSOS.

Nem épen; csak használja, kénytelen.

AESCHYLOS.

1395 Ki ment'ne hát meg ily várost, s hogyan,
Melynek se' posztó nem kell, sem guba? ¹

DIONYSOS.

Találj *te* olyat, a mivel kimászszon.

AESCHYLOS.

Majd mondok ottfen; itt nem akarok.

DIONYSOS.

Ne ottfen; innét küldj valami jót.

AESCHYLOS.

1400 Ha majd az *ellen* földet azt hiszik
Sajátjuk, s az *övék* az ellené;
S hogy a hajó *kincs*, és a kincs *szegénység*. ²

DIONYSOS.

Jó; csakhogy a birák ³ mind föleszik.

¹ Sem jó, sem rossz. ² Ha majd nem otthon kincseket gyűjtnek, hanem hajóikban bíznak. ³ A *heliasták*, sok ezer polgár naponként 3 obollal fizetve.

PLUTON.

Itélj tehát már.

DIONYSOS.

Itélettek ez :

1405 Azt választom, kit a lelkem szeret.

EURIPIDES.

Ne feledd, hogy istenekre esküvél :

Engem viszesz föl ; úgy válaszs sz barátot.

DIONYSOS.

«A nyelv megesküdt»¹ — Aeschylost viszem.

EURIPIDES.

Jaj, mit tevé l, isten nélkül való !

DIONYSOS.

Én ?

1410 Győztesnek Aeschylost ítéltem. — Aztán ? ...

EURIPIDES.

S még rám mersz nézni ily rút tett után ?

DIONYSOS.

«*Mi rút, ha a nézők előtt nem az ?*»

EURIPIDES.

Elnézed, hitvány, hogy halott maradjak ?

DIONYSOS.

«Ki tudja : *élni* nem *meghalni*-é ?»

1415 Lehellni : jó ebéd, s alunni : pokrócz ?

¹ Az idézetek Euripidesből.

PLUTON.

Most jöjtek be, Dionys.

DIONYSOS.

Miért ?

PLUTON.

Megvendégellek, útra.

DIONYSOS.

Bölcs szavak

Bizisten ; már ezért meg nem haragszom. (*El.*)

KAR.

[*Strophe.*

Boldog ember, a kinek

1420 Jól mivelt elméje van :

Ez kitetszik mindenütt.

Imhol *ez*, ki bölcseségét megmutatta, visszatér

Polgártársinak javára,

Öröme és javára vérei, s barátinak, mert

1425 Müvelt, értelmes ember.

Azt becsülöm, a ki nem

[*Antistrophe.*

Sokrates körül fecseg

Eldobván művészetet

S mellőzván a színi múzsa legmagasb termékeit ;

1430 Ellenben dagályos szókkal

S hajszálhasgató beszéddel az időt hiába ölni

Bolond emberhez illik.

V.

PLUTON.

Nosza hát vígan, Aeschylus, indulj
 S mentsd meg szeretett városodat
 1435 Helyre-tanácsdal; hozd észre, tanítsd
 A bolondokat (e bizony ott sok van);
 Ezt ¹ pedig, ím, vedd s add Kleophonnak,
 Ezt meg azoknak, kik adót szednek,
 Myrmexnek emezt s Nikomachosnak,
 1440 És ezt Archenomosnak;
 S mondd: jöjenek ám szaporán ide — és
 Ne soká czihelődjenek — énhozzám;
 Mert, ha hamar nem jönnek, Apollon
 Szentuccse, sütéssel
 1445 Megbélyegezem, ² békóba vetem
 S a fehértaraju Ademantoshoz ³
 Dobom a föld mély fenekébe!

AESCHYLOS.

Telyesíteni fogom; de te a székem
 Az alatt add át őrzeni híven
 1450 Számomra Sophoklesnek, mire majd
 Ide visszajutok; mert másodikúl
 Őt ítélem a művészetben.
 De vigyázz, nehogy e ravasz ember, ez a
 Hazug és oltárlesi, — még ha belé

¹ Talán zsineget a nyakára. *Kleophon* a néppárt vezére, *Nikomachos* a Solon törvényei revisiójával bízott meg, a többi ismeretlen. ² Mint a szolgákat. ³ Hajóhad vezér volt. Olvassák úgy is: *Leukolophides* fia (*leukos*: fehér, *lophos*: toll, taréj).

1455 Tenné is erővel *más* — valaha
Székembe úgy is beleüljön!

PLUTON (*a karhoz:*)

Ti azért ennek gyújtsatok immár
Szent lámpákat, s a saját dalait
Zengve, kísérijétek haza, önnön
1460 Énekivel, dicsőítvén.

KAR.

Földbeli szellemek! adjatok előbb is hazatérő,
Már napfényre jutó költőnknek kellemes útat
S jóra való eszmét szülevárosa üdve-, javára;
Mert nagy ijedségtől fognánk szabadulni ezáltal
1465 S marczona hadvéstől; Kleophon hadd vívja csatáit,
És vele a ki akar, honi földjök messze határin.¹

¹ Kleophont mint idegen eredetűt gúnyolja.

LYSISTRATE.

SZEMÉLYEK:

LYSISTRATE }
KALONIKE } athenaei nők.
MYRRHINE }
LAMPITO, spártai nő.
Más *nők*, mint néma személyek.
VÉNEK kara.
NŐK kara.
Egy TANÁCSOS, poroszlókkal.
STRATYLLIS, egyik nő, Lysistrate mellett.
KINESIAS, Myrrhine férje.
Fiacskájok.
Spártai HIRNÖK.
Spártai KÖVETEK.
Lézengő athenaei csöcselék.
Egy *kapus*.
Egy athenaei ember.
Lakón és *athenaei* kar.

Előadatott: Olymp. 92. 1. Kr. e. 411.

BEVEZETÉS.

A *Lysistrate* Kr. e. 411-ben valószínűleg a márcziusban ünnepelt Dionysiákon Kallistratos által került színre. Hatásáról, valamint arról, hogy mely darabokkal versenyzett, semmit sem tudunk.

Miután Aristophanes az *Acharnaiakban* és a *Békében* a béke szükséges voltát politikai szempontból ábrázolta, *Lysistratéjében* azt láttatja velünk, hogy a háború a családi viszonyokat is mennyire feldúlta. A nők, kik minden áron békét akarnak, egymással összeesküdnek, hogy a gyöngé férfiak helyett ők fognak a közös érdekért működni. Athénben egybegyűlnek, megszállják a várat, védik a maguk jogait a senatussal szemben, s állhatatosságukkal, minthogy Athén és Spárta férfiai nők nélkül tovább már el nem lehetnek, kieroszakolják a békekötést, melyet tánczszal és énekkel ünnepelnek.

Nagyon jellemző egy dolog, hogy az országos nyomor idejében, mikor Athén mindenünnen ellenségtől volt fenyegetve, s demokratikus alkotmányától megfosztva, Aristophanes ilyessel volt képes a szegény népet mulattatni. E vígjáték nagyon is feltűnteti az Aristophanes-féle költészet árnyoldalát és pedig a nélkül, hogy a nyers testi-séget valami erkölcsi eszmével ellensúlyozná.

A régi vígjáték alakjára nézve a *Lysistrate* sok tekintetben tanulságos. Két kar fordul benne elő, a mely mindig szemben áll egymással, a mi olyatén elhelyezkedést tesz szükségessé, a minő úgy látszik, semmiféle más darabban nem volt. A nők kara folyvást fönt a színpadon szerepel, a vének kara a színpad előtt lent az orchestrában.

Nem kevesbbé felölő, hogy a parabasis itt nem az, a mi Aristophanes többi darabjaiban, t. i. sem alakra sem tartalomra nézve nem felel meg annak, a minőnek az I. köt. X—XI. lapján jellemeztük. A *Lysistratéban* a parabasis a drámai folyamat kiegészítő részévé van átváltoztatva.¹

¹ V. ö. A parabasis Aristophanes vígjátékaiban. A kolozsvári t. egyetem által 100 forinttal jutalmazott pályamű. Irta dr. Boros Gábor. Budapest. 1880. (Az Egyet. Phil. Közl. IV. évfolyamából való lenyomat.)

LYSISTRATE.

I.

Utcza Athenben. Háttérül az Akropolis.

LYSISTRATE.

Hívná az ember őket Aphrodite'
Bacchus, a Nemtők, vagy Pán ünnepére: ¹
A kézi dobtól ² meg se' férne itt;
De most egyetlen egy nő sincs jelen,
5 Kivéve — ott jő szomszéd asszonyom.
Üdv, Kalonike.

KALONIKE (jő).

Neked is, Lysistrate.
Mit háborogsz? Ne durczáskodj', fiam,
Ne vond úgy ívbe a szemöldököd'.

LYSISTRATE.

Esz ám a méreg, jó Kalonike,
10 S bosszankodom tirátok asszonyokra,
Hogy, mig ravasznak tart a férfi-nem
Bennünket...

¹ Női ünnepek. ² Melylyel a nők tánczaikat kísérték.

KALONIKE.

És azok vagyunk, bizisten.

LYSISTRATE.

Most, hogy gyűlésbe vannak híva, és
Tanácskozásra nem csekély dologban,
15 Alusznak, egy se' jön.

KALONIKE.

Majd jönek, édes.

Nehéz ám nőnek a kimozdulás:
Ki a férje körül bajoskodik,
Ki a cselédet költi, gyermekét
Altatja, vagy fürösztli, éteti...

LYSISTRATE.

20 De volna annál elsőbb dolguk is.

KALONIKE.

Mi hát? miféle ügy, Lysistrate,
Melyért bennünket nőket összehívsz?
És mekkora?

LYSISTRATE.

Nagy.

KALONIKE.

Nemde vastag is?

LYSISTRATE.

Vastag bizony.

KALONIKE.

Hát hogy' nem csődülünk? ¹

¹ Ne feledjük, hogy a női szerepeket férfiak játszották.

LYSISTRATE.

- 25 Nem arra értem (úgy jönénk hamar):
Hanem, kifőztem én, meghányva-vetve
Sok álmatlanság közt, egy valamit.

KALONIKE.

Könnyű lesz az, ha háyni-vetni birtad.

LYSISTRATE.

- Oly könnyű, hogy mirajtunk nőkön áll,
30 Most már egész Hellas megmaradása.

KALONIKE.

Mirajtunk nőkön? úgy hát kicsi tartja.

LYSISTRATE. ¶

Csupán mitőlünk függ a város üdve,
Vagy, hogy mi vesszünk, és Pelops-sziget... ¹

KALONIKE.

Úgy hát, biz isten, vesszünk mind együtt.

LYSISTRATE (*bevégi mondatát*).

- 35 Ne vesszen, sem egész Boeotia.

KALONIKE.

Ne az egész! az ángolna ² kivétel.

LYSISTRATE.

Mert Athenaeről effélékkel a szám'
Se' hütöm (azt énrólam föl se tedd);

¹ Peloponnesus. ² A Kopais tóban sok szép ángolna volt.

Hanem, ha összegyűlnek itt a nők
40 Boeotiából, a Pelops-szigetről,
S mi mind : közül megmentjük a hazát.

KALONIKE.

Ugyan mi telnék asszonytól okos
Avagy dicső, ki felvirágozottan
Bársonyban, és kifestve üldögél
45 Kimber-szoknyásan, a lábán czipő ?

LYSISTRATE.

Hisz' épen ez fog ám megmenteni,
A sárga köntös, a kenet, czipő,
A berzseny, és az áttetsző ruha.

KALONIKE.

Ugyan mikép ?

LYSISTRATE.

Úgy, hogy többé soha
50 Dárdát se markol férfi férfi ellen ...

KALONIKE.

Bársonyba öltözöm !

LYSISTRATE.

Paizst se' fog ...

KALONIKE.

Kimber-szoknyát veszek !

LYSISTRATE.

Kardot se' ránt ...

KALONIKE.

Úgy varratom már a cipőt.

LYSISTRATE.

No, hát?

Nem minden nőnek itt kén' lenni már?

KALONIKE.

55 Repülve jönniök már rég, bizisten!

LYSISTRATE.

Hát nem tudod, te, hogy az atheni
Mindent később csinál mint kellene?
De lám, a Partról¹ sincs még asszony itt,
Se Salamisból.

KALONIKE.

Hajnal óta már

60 Nyeregbe vannak — azhogycsolnakon.

LYSISTRATE.

Sem, kikre vártam s bizton számolék
Hogy elsők lesznek, az Achárni nők,
Azok se' jőnek.

KALONIKE.

De Theagenesné

Megkérde a Hekataeont,² jöjjön-e.

65 Azonban itt jó, ládd-e, már nehány,
Amott is egy csapat. Juhaj! juhaj!
Honnan valók?

¹ Attikában a legradikálabb néposztály a *tengerparti*.² Hekate szobrát, a házi oraculumot, mint babonás, ovatos asszony.

LYSISTRATE.

Dögfárul.²

KALONIKE.

Istenuescse!

Mert mintha dögfát ráznának nekem.

MYRRHINE (*jő, többed magával*).

Talán utolsók is vagyunk, Lysistrate? —

70 Szólj hát, ne hallgass.

LYSISTRATE.

Nem dicsérhetem,

Hogy ily nagy ügyben *most* jő Myrrhine.

MYRRHINE.

Nem leltem a sötétben az övem'.

De mondd, ha sürgös; már vagyunk sokan.

LYSISTRATE.

Nem én ugyan; várjunk még egy kicsit,

75 Míg a Boeot s Peloponnesusi

Nők is bejönnek.

MYRRHINE.

Bölcsen mondod ezt.

De hisz' jön is már, íme, Lampito.

LYSISTRATE.

Kedves Lakónnő, Lampito, köszöntlek.

Mily szép vagy, édes, mint ragyog színed!

¹ *Anagyris* egy bűdös fa neve, melyhez hasonlít egyik attikai *demose*: *Anagyris*.

80 Hogy duzzad a tested! hisz' egy bikát
Megfojtanál.

LAMPITO (*lakón tájejtéssel beszél*) és többen.

Mög istenüccse; mer'
Tornádzok: a sarkam farom' veri.

LYSISTRATE.

S be' gömbölyű izéd van itt elől!

LAMPITO.

Úgy tapogattok, mint ó'tári barmot.

LYSISTRATE.

85 Hát e menyecske itt, hovávaló?

LAMPITO.

Boeótiábó' gyün az is, követnek.

LYSISTRATE.

Bizony, Boeótné, jó kövér is ám
Nálad az alföld.

KALONIKE.

Istenuccse, és
Ki van gyomlálva, csínosan pedig.

90 Hát e másik személy?

LAMPITO.

Jóféle ám —

Pedig Korinthy.¹

¹ A korinthusi nők rosz hírben állottak.

LYSISTRATE.

Elhiszem, bizony ;
Úgy már világos ; hisz mind olyan ott.

LAMPITO.

S ki csöditette mostang össze ezt az
Asszonhadat ?

LYSISTRATE.

Magam la.

LAMPITO.

Monddszi hát,
95 Mit akarsz velünk ?

LYSISTRATE.

Egyszerre, édesem.

MYRRHINE.

Szólj hát, mi fontos dolgod van velünk ?

LYSISTRATE.

No, mondom hát már, csak még egy kicsiny
Kérdést teszek.

MYRRHINE.

Akármit, a mi tetszik.

LYSISTRATE.

Nincs kedvetekre, úgy-e, hogy oda
100 Járjon, csatában, gyermekitek apja ?
Mert mindnek férje oda van, tudom.

KALONIKE.

Biz' öt hónapja őrzi már, szegénynek,
Eukratest¹ Thráciában, az enyém.

MYRRHINE.

S az enyém Pilosban — hét álló hava.

LAMPITO.

105 S az enyém, ha möggyün is olykó' esatábú',
Paizst ragadva mömmög e'röpű'.

LYSISTRATE.

De még egy szikra latrunk sem maradt;
Ugyhogy, mióta elpártolt Milétus,
Egy nyolczhüvelyknyi csiklandót se láttam,
110 Mely volt nekünk bőrből csinált segély.
Akartok-é hát, ha módját lelem,
Véget szakítani minden háborúnak?

MYRRHINE.

Igen biz én, ha mindjárt a kötöm
Kell is leoldni és beinnya rá.

KALONIKE.

115 Én is bizony, habár mint keszeget
Ketté hasítanak, úgy árulnak is.

LAMPITO.

Én is, hamingyá' a Taÿgetosra
Csúsznék, hogy onnan a békét belássam.

¹ Athenaei hadvezért, hogy el ne árulja honát.

LYSISTRATE.

Mondom tehát; nincs mit titkolni rajta.

120 Le kell ám, asszonyok — hogy férjeinket
Békére kényszerítsük — mondanunk
Egy ideig

MYRRHINE.

Miről?

LYSISTRATE.

Rálesztek ám?

MYRRHINE.

Rá, rá; ha meghalunk is.

LYSISTRATE.

Úgy tehát

Le kell ám mondanunk — a férfiről. —
125 No, miért fordultok el? hová szaladtok?
Biggyedt ajakkal mit ráztok fejet?
Mit sáppadoztok és hull könnyetek?
Rá lesztek-é hát, vagy se? Mit haboztok?

MYRRHINE.

Én nem leszek; hadd folyjon a háború!

KALONIKE.

130 Én sem, bizisten; csak hadd folyjon a harc!

LYSISTRATE.

Te mondogd ezt, keszeg? hisz' az imént
Nem bántad, ha ketté hasítanak is.

KALONIKE.

Akármit inkább : tűzbe ugranám,
Ha kéne, inkább, mint arról lemondjak ;

135 Mert semmi sincs olyan, Lysistrate.

LYSISTRATE.

No, hát te ?

MYRRHINE.

Én is tűzbe ugranám.

LYSISTRATE.

Oh hát, beh feslett mind egész nemünk !

No, nem hiába, hogy tragoediát

Irnak belőlünk, mert más sem vagyunk, mint

140 «Poseidon és ladik». ¹ — Hanem te, kedves

Lakónnő, tarts velem, maradj velem,

Úgy még megmentjük az ügyet.

LAMPITO.

Nehéz ám

Nőnek, bizisten, úgy magába' hálni :

Hanem legyen ; mert jó a béke is.

LYSISTRATE.

145 *Asszony* vagy édes ! s csak *te*, mind között.

MYRRHINE.

S ha — mentsen isten ! — azt, a mit te mondasz,

Akár*hogy* is megállanám : elő-

Mozdítaná az a békét ?

¹ Úgy látszik, valami közmondás.

LYSISTRATE.

De jóval.

Mert lásd, ha ott ülnénk, kifestve nyalkán,
 150 S járnánk előttük áttetsző ruhában,
 Jól megkopasztva, félig csupaszon,
 S ölelni vágyna férjünk nagy-mohón,
 Mi meg közel se mennénk makacsul:
 Hamar kibékülnének, azt tudom.

LAMPITO.

155 Meneláosz is, bi'on, mihánt Heléna
 Keblét meglátta, eldobá a kardját.

MYRRHINE.

De hátha majd mellőznek férjeink?

LYSISTRATE.

Pherekratesként: «nyúzz nyuzott ebet».¹

MYRRHINE.

Kutyát sem ér az a majmolt izé.
 160 Meg, hátha majd erővel húznak a
 Hálósobába.

LYSISTRATE.

Ragadd meg az ajtót.

MYRRHINE.

S ha ütnek-vernek?

¹ Ez úgylátszik, közmondásos beszéd, a főnebbi csiklandóra (v. 119) vonatkozik.

LYSISTRATE.

Engedj — kénytelen.

Erőszakolva nem gyönyör nekik.

Jajgass, veszékelj. Meglásd, hogy hamar

165 Elállanak : mert semmi élvezet

A férfinak, ha nőnek is nem az.

MYRRHINE.

Ha néktek úgy tetszik, mi ráleszünk.

LAMPITO.

S ha férjeinket *mi* rábirjuk is, hogy

Igaz s őszinte békét kössenek :

170 Az Aszanai¹ zajongó csöcseléket

Hogyan s ki birja rá, hogy ne bomó'jon?

LYSISTRATE.

Bizd ránk : mi rábeszéljük férjeinket.²

LAMPITO.

Nem, míg hajón jár az eszök, s Aszána

Rejtekhelyén a tenger kincs hever.³

LYSISTRATE.

175 Ki van csinálva már szépen az is :

Ma elfoglaljuk az Akropolist,

Mert a banyák ki vannak küldvemár,

Hogy, míg mi gyűlést tartunk, áldozat

Örvével, a fellegrárat vegyék be.

¹ *Athenaet* így ejtette a lakón. ² Vagy : «mi elvégezzük a magunkét.» ³ *Athena* temploma benső rejtekében 1000 talentomnyi közkincs hevert. Később hozzá nyultak s elköltötték.

LAMPITO.

180 Ezt jó' találtad; bár jól ütne ki.

LYSISTRATE.

No, Lampito, esküdjünk össze hát
Most, úgy-e, megtörhetlen esküvel?

LAMPITO.

Mondj esküformát, és mi esküsünk.

LYSISTRATE.

Helyes. — Hol a nyilasnő? ¹ — Hé, hová
185 Tekingetsz? — Tedd le csak pajzsod hanyatt
S nekem, szelt-húst ide!

MYRRHINE.

Lysistrate,
De ám hogyan fogsz esketni?

LYSISTRATE.

Hogyan?
«Pajzson, juh-ölve» — mondja Aeschylus
Már nem tudom, hol.

MYRRHINE.

Nem, Lysistrate,
190 Ne pajzsra eskess, ha békét akarsz.

LYSISTRATE.

Mire hát?

¹ *Nyilasok* (skythák) voltak a közszolgák, poroszlók. Tréfásan itt nő az is.

MYRRHINE.

Ha kapnánk valahonnan egy
Fehér lovat, levágnók áldozatnak.

LYSISTRATE.

Minek fehért?

MYRRHINE.

Hogy' esküdjünk tehát?

LYSISTRATE.

Jól van, ha kívánod, megmondom én.
195 Nagy barna csészét fektetünk hanyatt.¹
S levágva egy tömlő bort, esküszünk
Hogy — a csészébe nem töltünk vizet.²

LAMPITO.

Galambom, oh be pompás eskü lesz!

LYSISTRATE.

Hozzon ki csészét, tömlőt valaki! (*Hoznak.*)

MYRRHINE.

200 Oh, lelkem asszonyok, minő edény!
Ezt már marokra fogni kész öröm.

LYSISTRATE.

Azt tedd le mostan, s fogd a kan³ fülét. —
Oh Peitho⁴ úrnőm, s áldomás-kehely te,
Nők áldozatját, im, vedd kegyesen!

¹ T. i. a paizs helyett. (V. 185.) ² Arist. gyakran gúnyolja a nőket iszákossággal. ³ Az áldozatbarom. Itt a tömlő. ⁴ A hit s elhíttetés istennője. Fohászkodik.

MYRRHINE.

205 Szép színü a vér, szépen is bugyog.

LAMPITO.

Mög a szamatja, Kásztor uccse, kedves.

LYSISTRATE.

Hadd áldozom hát, asszonyok, előbb én. (*Inni akar.*)

MYRRHINE.

Nem áldozol biz itt, ha sors nem üt.

LYSISTRATE.

Tartsd, Lampito — s mindnyájan — a kehelyt:

210 *Egy* mondja, mind' nevében, a mit én,

S ti azt erősítétek esküvel.

«Nem fog se' férj, sem szerető soha —»

MYRRHINE.

Nem fog se' férj, sem szerető soha —

LYSISTRATE.

«Kéjlgve hozzám közelíteni —». Mondjad.

MYRRHINE.

215 Kéjlgve hozzám közelíteni. Jaj!

A térdem összerogy, Lysistrate.

LYSISTRATE.

«Úgy töltöm otthon éltemet, szüzen —»

MYRRHINE.

Úgy töltöm otthon éltemet, szüzen —

LYSISTRATE.

«Felpiperézve, sáfrányszín ruhában —»

MYRRHINE.

220 Felpiperézve, sáfrányszín ruhában —

LYSISTRATE.

«Hogy veszszén értem a férj mentül inkább —»

MYRRHINE.

Hogy veszszén értem a férj mentül inkább —

LYSISTRATE.

«S szavára önként nem hajlok soha —»

MYRRHINE.

Szavára önként nem hajlok soha —

LYSISTRATE.

225 «Erőszakkal pedig ha kényszerít —»

MYRRHINE.

Erőszakkal pedig ha kényszerít —

LYSISTRATE.

«Daczolva tűröm s vonzódás ne'kül —»

MYRRHINE.

Daczolva tűröm s vonzódás ne'kül —

LYSISTRATE.

«Czipőt se' tartok házhéjján neki —» ¹

¹ Ez (obscoen) hasonlatokat magy arázgatni nem lehet.

MYRRHINE.

230 Czipőt se' tartok házhéjján neki.

LYSISTRATE.

«Se' késnyelén oroszlán nem leszek —»¹

MYRRHINE.

Se' késnyelén oroszlány nem leszek.

LYSISTRATE.

«Ezt hitre mondva, ím kehelyt üríték —»

MYRRHINE.

Ezt hitre mondva, ím kehelyt üríték —

LYSISTRATE.

235 «S ha megtöröm — váljék vízzé a bor.»²

MYRRHINE.

S ha megtöröm — váljék vízzé a bor.

LYSISTRATE.

Esküsztek erre mind?

KALONIKE.

Zeus uccse, mind.

LYSISTRATE.

Most hadd öntöm ki hát.³

¹ Az az elefántesont oroszlány, mi kés vagy kard nyelén gyakori volt. ² Lásd fentebb: 197. v. ³ Libatio gyanánt.

MYRRHINE.

Hagyj benne, hékám,
Nekünk is, hogy barátságot igyunk.

(Zaj az Akropolis körül.)

LAMPITO.

240 Minő üvöltés?

LYSISTRATE.

Lám — mondom, ez az:

Athena fellekvárát asszonyink
Elfoglalák már. Most te, Lampito,
Végezd, eredj, Spártában dolgotat
S hagyd itt kezesnek többi társaid'.

(Lampito el.)

245 Mi meg jerünk be, és a nagy reteszt
Segítsünk ottben a kapukra tolni.

MYRRHINE.

Nem jönnek aztán — mit gondolsz — legott
Rohamra férjeink?

LYSISTRATE.

Hát bánom én?

Mert nincs ijesztés, tűz-vas, a mire
250 Előttök megnyiljék az a kapu,
Ha rá nem állnak a mi pontjainkra.

KALONIKE.

Nem, Aphrodite uccse! Hát azér'
Vón' győzhetetlen, s gonosz, a nevünk?

(El mind.)

VÉNEK KARA.

Haladj, Drakes ; ¹ bátran vezess, habár a vállad fáj is
 255 Emelve azt a nagy teher halvány olajfa rőzsét.

FÉL KAR.

[*Strophe 1.*]

Mit meg nem ér az ember egy hosszú éltén át, haj!
 Ki várta, Strimodór, hogy csak hallva halljon ilyet,
 Hogy nők, kiket nyilvánvaló vesztünkre otthon hízla-
 lunk,

Elfoglalják a szent szobort ² s az Akropolist bevegyék
 260 S bezárják a kaput vas rudakkal és reteszszel ?

MÁSODIK FÉLKAR.

Most hát siessünk szaporán a vár felé, Philurgos,
 Hogy körbe hányva e rőzsét körültek, valamennyit
 — Ki fellovalta őket e dologra, s a ki részt vett —
 Egy máglyatűznél, összesen, süssük meg önkezüleg,
 265 Egyértelmű szavazattal, s előbb is a Lykonnét. ³

[*Antistr. 1.*]

Déméter uccse, engem ki nem kaczagnak élve !
 Hisz' lám Kleomenes, ⁴ ki első bevette várunk' —
 Se' vitte szárazon el azt, de bár lakón dühöt lehelt,
 Fegyvert lerakva távozék, ütött-kopott gúnyába csak,
 270 Éhen, piszokban, szórösen, hat évig nem mosódva :
 Úgy ostromoltam hősileg innen ki azt a férfit
 Tizenhat sor paizs megett ⁵ aludván e kapuknál.
 S e nőket, az Euripides s az istenek gyűlöltit,

¹ A karvezér. ² Athena szobrát. ³ Lysistrate. ⁴ Spártai vezér, ki némely athénaiak árulásával bevette az Akropolist. ⁵ A hadi arcz-él, mely ma rendesen csak három ember mély, a görögöknél 16 és több is volt.

Én türjem a míg nyers vagyok, s elnézzem ily meré-
nyök' ? ...

275 Ne álljon úgy Marathonnál számomra győzelem-jel!

[*Stroph. 2.*

De már előttem e rövid kaptató ¹ van hátra csak

A várig, a hová utam siet;

Majd felczipeljük valahogy ezt a rözsefát számár

Nélkül is, bár a teherrúd már feltörte vállamat.

280 Mindazáltal menni kell, s fúni egyre a tüzet,

Nehogy majd fölérve azon vegyük észre: kialudt. (*Fúkálja*).

Fu, fú! jujuj, jujuj a füst!

[*Antistr. 2.*

Hogy' ömlik a fazékból, oh szent Herakles, kifelé,

S hogy' marja, mint veszett eb, a szemem'!

285 Akárhogy, e tűz *Csiki* ² tűz, *csipi* a *csipám* nagyon.

Fuss előre, fuss, Laches: vígy Athenának segélyt,

Vagy mikor védjük, ha most nem, a vár istenasszonyát?

Fu, fú! jujuj, jujuj a füst!

[*Epod.*

Isten segélyivel tüzünk fel van gerjedve, és él.

290 No, hátha most a rözsefát elébb itten lerakva,

Es venyige fáklyaínkat bedugván a fazékba

Meggyujtanók s kos módra ³ mind rohannánk a kapuk-
nak?

Aztán, ha felhívásra nem nyitnak kaput a nők benn,

Föl kell perzselni a kaput, s őket szorítani füsttel.

295 Tegyük le hát a galyesomót. Phú, adta füstje! juj! juj!

(*A nézők közé kiált:*)

No, mé'k samosi hadvezér kapná fel ezt a rözsét? ...

Ez már ugyan nekem tovább nem nyomja a gerinczem',

¹ Meredekség. ² Az eredeti *Lemnos* (sziget) és *leme* (csipa) szójáték helyett. ³ Érti a *faltörő* kost.

Terajtd a sor, jó fazék, hogy a szenet föléleszd
 És gyűjtsd meg a fáklyáinkat, előbb is az enyémet. —
 300 Győzelmek istennője, légy velünk, s engedd hogy a nők
 E pártütő merényletét dicsően visszaverjük!

NŐK KARA.

(A nők egy része kívülről vizet hoz a várba.)

Gőzt látok, úgy tetszik, alant vagy füstöt, asszonyok
 mint
 Égő tüze, ház ha kigyúl; azért jobban siessünk.

FÉL KAR.

Röpülj, röpülj Nikodike,
 305 Míg föl nem perzselődik Kalyke és Kritilla ¹
 Szítva körösleg
 Szolga sereg renyhe hadátol s öregek dühétől.

MÁSİK FÉL KAR.

Félek azonban, netalán kései a' segítség.
 Mert, hogy ihol megmeritém hajnal előtt vedremet
 310 Nagy-nehezen, összekoczogó cserepek s bélyegezett ²
 Szolgaleányok taszigálása között, [pofájú
 Felragadám sebtiben, és most beszorult nő feléinknek
 Oltani való vizet; [hozom az
 Mert tudomásomra esett, hogy fene vének,
 Mint fűteni fürdőt, mázsa-számra
 Viszik a tuskót fölfelé, és fenyegetnek vadúl
 Rettenetes szavaikkal,
 Hogy az utált asszonyokat fel kell pörkölni tűzzel.
 De te, Athena, sohse' add hogy őket égni lássam,

¹ A várban levő nők. ² A rabszolgákra bélyeget sütöttek.

320 Hadd szabadítsák meg e hont és lakosit a fene harc
dühétől;

Miért, aranysisakos úrnőm, hajlokod im' elfoglalám,
Hivlak is, oh Tritogenia, te segíts, és ha nekik férfi alájok
Hordjad velünk a vizet! [tüzel,

FÉLKAR.

(A férfiak már épen fel akarják gyújtani a kaput.)

Hagyd el. — Mi már ez, férfiak, gonddal¹ gonosz me-
rénylők?

325 Hát tenne ilyet istenes, jó lelkű, igaz ember?

VÉNEK KARA.

Váratlan e dolog nekünk: ilyet csak látva látni!
Ím, a kapukhoz női raj gyült össze védelemre.

NŐK KARA.

Hőköltök, úgy-e, vissza már? Sokalltok, úgy-e, minket?
Pedig még ezredrésze sincs ám itt a nőseregnek!

VÉNEK KARA.

330 No, Phaidrias, tűrjük tovább, hogy effélét gagyognak?
Nem kellett volna már botunk' szélyeltördelni rajtok?

NŐK KARA.

Tegyük le a vedret mi is a földre, asszonyok, hogy
Ne gátoljon, ha ránk egy is kezet találna vetni.

VÉNEK KARA.

Ha már pofon ütötte vón' kétszer-háromszor őket
335 Valamelyőnk, mint Bupalost,² bizony szavuk se' volna.

¹ Szándékosan. A szójáték végett így. ² Közmondásos. Hipponax gúnyköltő erősen pofonütött valami Bupalost.

NŐK KARA.

Hadd lám, ki üt hát? itt vagyok; ne itt az oreza, tartom:
De nem fogták még meg, kutya, úgy mint én, a herédet!

VÉNEK KARA.

Ha el nem hallgatsz, kiverem a nyelvelést belőled.

NŐK KARA.

Merd hát csak a kis újjoddal érinteni Stratyllist.¹

VÉNEK KARA.

340 S ha fültövön csaplak mindjárt ököllel, mit csinálsz, hé?

NŐK KARA.

Kirágom a tüdődet is, meg a beled' kiontom.

VÉNEK KARA.

Csak nincs bölsebb poéta mint Euripides, való az;
Mert semmi sincs oly szemtelen teremtés, mint az
asszony.

NŐK KARA.

Már most vegyük fel a vizes edényeket, Rhodippe.

VÉNEK KARA.

345 S minek hozád azt a vizet, isten nélkül való, hé?

NŐK KARA.

Hát a tüzet *te*, sírhalom? ² saját máglyádnak, úgy-e?

VÉNEK KARA.

Én, hogy barátnéid alá máglyát gyujtsak; tudod hát?

¹ A szőlőt. ² Vén, kinek koporsóban a fél lába.

NŐK KARA.

Én meg, hogy a te máglyádat, melyet rakál, eloltsam.

VÉNEK KARA.

Az én tüzem' te oltod el?

NŐK KARA.

Mindjárt mutatja a tett.

VÉNEK KARA.

350 Nem t'om, ha vajjon nem sütöm mindjárt beléd e
fáklyát.

NŐK KARA.

Jer csak, ha piszkos vagy talán, majd megfürösztelek
jól!

VÉNEK KARA.

Engem fürösztesz, vén szatyor?

NŐK KARA.

Mint vőlegény korodban.

VÉNEK KARA.

Hallád, mily vakmerőn beszél?

NŐK KARA.

Azér' vagyok szabad¹ nő.

VÉNEK KARA.

Mindjár' nem orditsz most nekem!

NŐK KARA.

Te meg több pert nem ítélsz.²

¹ Nem rab. ² Mint *heliasta* (napos bíró).

VÉNEK KARA.

375 Perzseld le a haját neki!

NŐK KARA.

No víz, most rajta, öntsd le! (önt.)

VÉNEK KARA.

Juj, juj nekem!

NŐK KARA.

Mert tán meleg? (újra önt.)

VÉNEK KARA.

Meleg? no, mit csinálsz, te?

NŐK KARA.

Locsollak, hogy kihajts¹ megint.

VÉNEK KARA.

Hisz' fázom a ne'kül is.

NŐK KARA.

Hát nincs veled tűz, a mivel magad fölmelegíthesd?

EGY TANÁCSOS (poroszlókkal).

Most sül ki, hova vitt a nő-tivornya,

380 Dobpergetés, sűrű szabázi² tor,S Adónis-jajveszéklés a tetőn,³

Melyről gyűlésben is hallottam egykor.

¹ Mint a növény. ² Bacchusi orgiák. ³ Volt egy ünnep, midőn a nők Adonist siratták, s leginkább a (lapos) háztetőn levő kertescskékben.

- Demostratos szól, rossz¹ napon: «jerünk
Siciliába»; de a tánczó nő
- 365 «Jaj, jaj Adónis»-t sír. Demostratos:
«Szedjünk Zakynthosból — úgymond — hadat»;
Holott az ittas nő a háztetőn,
«Sirasd Adónist» jajgat. — Ám, kivitte
Az istenverte hóbortos gonosz.
- 370 Ím, erre vitt a női dáridó!

VÉNEK KARA.

Hát még, ha újabb csínjök' hallanád!
Egyéb gyalázat mellett hogy vederrel
Nyakon öntének! úgy kell szárogatni
Ruhánkat, mint a ki belévizellt.

TANÁCSOS.

- 375 Poseidon tengeristen uccse, úgy kell!
Mert, hogyha mink *magunk* elrontjuk a nőt
S tanítjuk a hivalkodásra: innen
Burjánzik aztán nálok ily merény.
Magunk beszélünk a műhelybe, így:
- 380 «Aranyműves barátom, a nyakékből,
Mit a nőmnek csináltál, a peczek
Az este, a mint tánczolt, kiesett.
Nekem menőkém van most Salamisba:
De te, ha ráérsz, még ma este jöjj
- 385 A nőmhöz, s tedd be a peczket neki.»
Más a czipővargának, fiatal
Kemény husú legénynek, így beszél:

¹ Az oly szerencsétlen véget ért sicíliai hadjáratot Demostratos indítványozta, még pedig *rossz* napon, a mit a római *dies infaustus*nak nevezett, t. i. a nők Adonis-ünnepén.

- «Jó varga, nőknek egyik lába-ujját
 Szorítja a szíj,¹ mert kényes nagyon :
 390 Jöjj hát ma délbe', s tágítsd meg neki.»
 Ebből lesz aztán az ilyen dolog,
 Hogy én, tanácsos, most, mikor hajós-
 Legényre kéne a pénz, nem jutok
 Hozzá : becsukták e nők a kaput.
 395 Hanem mihaszna ácsorgunk ? Emeltyűt
 Nekem ! majd megtanítom én daczolni ! (*Poroszlókhöz*):
 Mit tátod a szád ? Hát neked, pimasz,
 Mit jár örökké kocsmán a szemed ?
 Feszítéd mindjár' a kapú alá
 400 Azt a csapófát ?² erről majd magam
 Feszítem.

LYSISTRATE (*kilép*).

Sohse bántsátok feszítő
 Rúddal : jövök magam ki. Minek a rúd ?
 Nem rúd, de inkább ész kell itt, okosság.

TANÁCSOS.

- Igazán ? te rossz csont. — Hol van a nyilas ?³
 405 Fogd meg csak ezt, s kösd hátra a kezét !

LYSISTRATE.

Artemis engem . . . ! ha csak egy kis ujjal
 Érint, a szolgavér, jaj lesz neki !

TANÁCSOS (*a nyilashoz*).

Hé, megijedtél ? Nem kapod derékon ?
 S te másik ? Nem kötitek gombolyagba ?

¹ A sarué (szandal). ² Emeltyü népi neve. ³ Poroszló.

STRATYLLIS.

410 Athena uccse, hogyha *erre* csak
Kezet mersz vetni: béled' taposom ki.

TANÁCSOS.

Még kitapossa! Hol másik nyilas? —
Ezt kösd elébb meg, a melyik ugat.

LYSISTRATE.

Hekate uccse, csak ujjod hegyével
415 Érintsd ez asszonyt: köppölyt kérsz legitt.

TANACSOS.

Mi ez? Hol a nyilas? *Ezt* fogd meg, ezt!
Majd megtanítlak én ki-kiszaladni. ¹

STRATYLLIS.

Szent Artemisre, ha hozzá közelgsz,
Kitépem a keserves jaj-hajad'!

TANÁCSOS.

420 Ohjéh, megint odább állt a nyilas!
Pedig ne hagyjuk asszonytól soha
Magunk' legyőzni! Rajta, mind, velem!
Harczrendbe, skythák! ²

LYSISTRATE.

Kastor uccse, majd
Meg is látjátok, milyen fegyveres
425 Négy dandárom van ottbenn harczi nőkből!

¹ A várból. ² Nyilasok, poroszlók.

TANÁCSOS *(a poroszlóknak :)*

Tekerjétek csak hátra a kezét!

LYSISTRATE.

Bajtársaim, nők, ki onnanbelől!

Ti magpiacztójaszöldségkofák,

Ti hagymakuktalisztkenyérkofák.

430 Fel! ütni-vétni, zúzni, tépni, vágni,

Gyalázni őket, orczáat félretenni! —

(Dulakodás. A poroszlók meghátrálnak).

TANÁCSOS.

No, szépen jártak az én nyilasim!

LYSISTRATE.

Hát mit reméltél? azt, hogy szolganők

Ellen hozád? Vagy azt hívéd, a nőnek

435 Epéje nincsen?

TANÁCSOS.

Még sok is, bizisten

Kivált ha csapszék van ottankörül.

VÉNEK KARA.

Oh, sok beszédet elfecsélt Tanácsosa e' hazának,

Mit állsz te szóba még tovább eme vadállatokkal?

Hát nem tudod, milyen fürdőt kapánk mi, így ze-
kében?

440 Hogy megmosák fejem' az imént, szappan ne'kül, sze-
génynek?

NŐK KARA.

No hát, bolond, másszor ne nyúlj az emberhez: kü-
lönben

Természetes, hogy a szemed környéke feldagadjon.
Megülök én, szemérmesen, mint egy menyasszony,
ottbent,

Senkit se bántok, egy pehelyt se mozdítok helyéből,
445 Ha nem szurkálnak mint darázs-fészket, s nem mér-
gesítnek.

VÉNEK KARA.

Oh Zeus, mitevők legyünk e sárkányokkal ?
Mert ezt túrni nem lehet ; vond feleletre tehát
Őket velem e merényért : mi célra foglalák el
Kranáa-várat,¹ a sziklatetőn
450 Épült Akropolis szent tilosát ?
Nosza hát kérdezd ki, ne higy nekiek, faggasd százféle
fogással,
Mert szégyen volna ilyen dolgot, mellőzve, ki nem pu-
hatolni.

TANÁCSOS.

No tehát legelőbb ezt kívánom, Zeus uccse, megérteni
tőlök :
Mi okon zártátok el a várat nagy vas reteszekkel elő-
lünk ?

LYSISTRATE.

455 No, hogy a pénz biztosságba' legyen, s ti ne harczol-
hassatok avval.

TANÁCSOS.

Hát pénzzel harczol az ember ?

LYSISTRATE.

Egyéb mindent is azért zavar össze.
Mert — hogy szabadon lophassanak — egy Peisander
s tisztre sovárgó

¹ Athenaet v. az Akropolist másutt is említi *Kranáa* néven.

Társai: mindég habarítnak egy-egy haskorgást.¹ Ámde
tegyék ők

A mit akarnak: hanem e pénzhez nem jutnak ugyan
soha többé!

TANÁCSOS.

460 Hát mit téssz vele?

LYSISTRATE.

Kérded? ezután mi leszünk annak kezelői.

TANÁCSOS.

Hogyan, e kincset *ti* kezelnétek?

LYSISTRATE.

S mi van ebben szörnyü előtted?
Hát nem mi kezeljük a házi vagyont otthon is néktek
egészen?

TANÁCSOS.

Az más.

LYSISTRATE.

De ugyan mért más? halljam.

TANÁCSOS.

Mert hadviselésre való ez.

LYSISTRATE.

Nem kell hadakozni, azon kezdem.

TANÁCSOS.

Hanem aztán hogy' maradunk meg?

¹ Zavart a városban.

LYSISTRATE.

465 *Mi fogunk megtartani benneteket.*

TANÁCSOS.

Ti?

LYSISTRATE.

Mi hát —

TANÁCSOS.

Nyomorultak!

LYSISTRATE.

Hogy mentve maradsz, akarod vagy nem.

TANÁCSOS.

Borzasztó!

LYSISTRATE.

H'jába haragszol:

Meg kell lenni azért —

TANÁCSOS.

Déméter szent uccse, valódi boszantás!

LYSISTRATE.

S védve maradnod.

TANÁCSOS.

De ha nincs kedvem?

LYSISTRATE.

Akkor még jobban, azért is.

TANACSOS.

S hogy' esett rátok, fejetek, törni a harc és béke ügyén
most?

LYSISTRATE.

470 Majd megfelelünk.

TANÁCSOS.

De hamar! másképp jaj lesz.

LYSISTRATE

Hallgass ide hát, de
A két kezedet légy szíves odább jártatni.

TANÁCSOS.

De nem bírom őket
Tartóztatni dühömben.

LYSISTRATE.

No tehát még jobban megkeserülöd.

TANÁCSOS.

Magad ellen károgtad, banya, ezt; de beszélj csak.

LYSISTRATE.

Már teszem épen. —

A férfiak eddigi háboruit túrtuk mi, a súlyos időket,
475 Női szerény modorunkban, akármit tetszett néktek cse-
lekedni,

Mert mukkanni se' hagyatok; ámbár nem volt a dolgo-
tok ingyént,

Hanem éltünk a gyanuperrel, sőt hallgattuk néha szo-
bánkból

Ha egy-egy fontosbügy iránt rosszúl folyt a vita köztetek
ottkünn.

Azután kérdők töletek (ámbár fáj a szívünk) moso-
lyogva:

480 «Mit végeztetek a béke felől mai gyűlésében a nép-
nek?

Mit fogtok az oszlopra ¹ felírni? — «Mi közöd hozzá?»
felel a férj,

«Nem hallgatsz?» És én hallgattam.

EGY NŐ.

Én szóltam vón' csak azért is

TANÁCSOS.

Kaptál is volna, ha nem hallgatsz.

LYSISTRATE.

No de én hallgatva bementem. —
Azután meg' mást, veszedelmesbet, hallánk végezve ta-
nácsban,

485 S kérdők: «Ugyan, édes uram, már hogy' végzettek oly
oktalanúl ezt?»

Ő meg, görbe szemet vetvén rám, azt mondja, ha szöni
nem ülök,

Megfájúl a fejem, de nagyon ám: a háboru férfiat
illet.

TANÁCSOS.

Jól mondta urad, Zeus uccse.

LYSISTRATE.

Ugyan mért jól, te gonosznak edénye,
Ha, midőn botorúl tanakodtatok is, nem volt szabad
észre terelnünk?

490 De, midőn nyilván s uton-utfélen ezt hallók töletek
immár:

¹ A békekötést oszlopra irták fel.

«Nincs ember az országban!» — «Nem akad már több
oly férfi, biz isten!»

Akkor mi, gyűlést tartván, fogadók közösen megmenteni
Hellást,

Mi, az asszonyok, egy szívvél-szájjal. Mire vártunk
volna különben? —

Ha tehát, mikor ily üdvöst akarunk és mondunk, szóra
figyeltek

495 S hallgattok szépen, mint *mi* előbb: bizonyos, hogy
lábra segélünk.

TANÁCSOS.

Minket *ti*? No már ez rettenetes! nincs mód eltérni.

LYSISTRATE.

Te hallgass.

TANÁCSOS.

Én hallgassak, neked, átkos nő, kinek a fejeden az a
fátyol¹

Van burkolva körül? Meghalnék inkább.

LYSISTRATE.

Hisz' ha csak ez a baj,

Nesze a fátyol, kösd fel magad a szürke fejedre,

500 És fogd ezt a kosaracsát,

Aztán felövedzve gyarass gyapjút, bab-eszegetve :

A háboru hölgyeket illet.

NŐK KARA.

Keljetek, asszonyok, vedreitek megöl,

Hogy társainknak, a mit lehet, mi is segítsünk.

¹ Egyszerűen : «ki nő-ruhát viselsz».

- 505 Mert nem fáradok én soha tánczba' míg a világ,
 S térdeim lankadás terhe nem fogja el.
 Kész is vagyok én mindenre velök, kikben van erő,
 Nemes indulat, van hősi merény,
 Van kecs, van erény, van honszerelem.
 510 Hanem, oh dajkák daliája te, és az anyókák durva
 csalánja.

(A karvezetőnek :)

Rohamra düvel s kegyelem nélkül! már jó szél hajtja
 hajónkat.

LYSISTRATE.

És vajha nekünk gyönyörédes Eros s a Kypros-szült
 Aphrodite
 Öntsön kebelünkbe varázs ingert, s bűbájt, csípőnkre
 lehelljen!

- A férfiakat meg' fogja el a dühödő kéjes merevenség:
 515 Akkor egész Hellas-szerte nevünk igazán ez lesz: Csa-
 tabontó.¹

TANÁCSOS.

Mi jeles tettért?

LYSISTRATE.

Ha legelsőbb is titeket gátlunk piacozni,²
 S örjöngeni ott, csupa fegyverben.

EGY NŐ.

No, mer' — engem Páphia³ uccse', —

¹ *Lysimache*. Hasonlót jelent a *Lysistrate* név is. (*Sereg-
 bontó.*) ² Az *agorán* gyülekezni. ³ Venus.

Most a fazekas vagy zöldséges sátrak közt is valamennyi

Talpig fegyverben forog a piacon, s olyan mint a korybantok.¹

TANÁCSOS.

520 Mert bizony úgy kell, a ki vitézlő.

LYSISTRATE.

De nevetséges dolog ám az,
Ha ki nagy Gorgon-paizsos kézzel odamegy, s czompót²
veszen aztán.

EGY NŐ.

Zeus uccse, magam láttam, mikor egy lóhátas nagy-
haju³ tiszt úr

Vén kofa-asszonytól vett pépjét beleönté réz sisakába;

Másik, csupa thrák,⁴ gerelyét rázván s kicsi pajzsát,
mint maga Téreus,

525 Nyeldeste az asszu figét šorban s a kofát majd holtra
ijeszté.

TANÁCSOS.

De hogyan tudnátok az országnak bonyolult és összecsomódzott

Ügyeit *ti* megoldani, rendezni?

LYSISTRATE.

Hát könnyen.

¹ Kybele papjai, kik fegyveresen tánczoltak. ² Hal. ³ Tehát lovag. ⁴ Olyan mint egy felfegyverzett thrák.

TANÁCSOS.

Nos ? magyarázd meg.

LYSISTRATE.

Mint a fonalunk mikor összebomol, hát fogjuk előbb a
csomót, így,
Azután orsóhegyen a szálát — külön, ezt ide, azt oda
— húzzuk:

530 Akképen e háboru dolgát is, csak bizzák ránk, mi ki-
bontjuk,
Követink által az ügyek szálát — külön ezt ide, azt oda
— vonván.

TANÁCSOS.

Hát, esztelenek, fonal és orsó- s gyapjúnunkával
akartok

Ti ilyen nagy dolgot elintézni?

LYSISTRATE.

Bizony ; es lett volna csak egy csöp
Eszetek, ti is a mi fonalmunkánk vennétek elő köz-
ügyekben.

TANÁCSOS.

535 De mikép? hadd lám.

LYSISTRATE.

Legelőbb is, mint gyapjúból a juhfürösztön,
A szennyet kéne kimosni, azaz a városból kibotolni
Mind a ki gonosz, s a királydinnyét, bojtortját róla le-
szedni;
Azután jól meggerébelti ama' hivatalra csoportosan
össze-

Csapzottakat, és a csombókos *tetejét*¹ leszakítani
mindnek ;

540 Azután pedig a köz jóakarát gyapját fésűlni kosárba,
Közzéje vegyítve a zsellért is, s ki hazánk vendége, ba-
rátja,

Még a ki adós a kincstárnak, hozzá elegyíteni azt is ;
Elkülöníteni a városokat, melyek e honból telepítvék
S melyek orsóval messze kinyújtott fonalakkint szerte
hevernek ;

545 Azután mind e fonalat szépen ide, egy pászmába, mo-
tólán

Összeesinálgatni, belőle pedig, jó sűrű-tömöttre, te-
kerni

Nagy gombolyagot, s ebből az öreg Démosnak² szőni
ruhácskát.

TANÁCSOS.

Nem rettenetes, hogy most ezek így kártolnak s gombo-
lyagoznak,

Kiknek hadi dolgokhoz köze sem volt másszor ?

LYSISTRATE.

Volt, gonosz ember !

550 Kétszeresen vagy többszörösen viselők : szültünk fiat
elsőbb,

Azután katonának fölszerelők.

TANÁCSOS.

Hallgass hát véle, ne hányd fel.

¹ A fejét. ² A személyesített athenaei Nép. (Lásd a *Lo-
vagokat*.)

LYSISTRATE.

Aztán, mikor a fiatal szép kort élveznünk kellene
vigan :

Egyedül hálunk, férjünk oda van ; no de hagyján a mi
bajunkat !

Hanem a pártába sülő hajadon lányok balsorsa bo-
szant ám.

TANÁCSOS.

555 A férfi talán sohse vénül meg ?

LYSISTRATE.

Meg ugyan, Zeus uccse, de más az.
Mert ő, hazatérve, ha ősz is már, kaphat nőül fiatal
lyányt,

Hanem a nőnek rövid a nyara, és az alatt kell látnia
hozzá,

Mert ha nem, ülhet pityeregve szegény, azután el nem
veszi senki.

TANÁCSOS.

De legény ám még az, azért hogy öreg !

LYSISTRATE,

560 Te pedig mért nem halsz már meg, ugyan ?

Van földed elég : válts sírt, temetőt ;

Majd útra lepényt sütök én mézzel.

Nesze ez ! *(leönti)* kösd fel koszorúnak.

EGY NŐ.

Nesze még ez is ! én adom ezt hozzá *(önt)*.

MASIK NŐ.

565 Tőlem pedig, ím, vedd e köszorút *(önt)*.

LYSISTRATE.

No, mi kell? mit vársz? Úlj a ladikba,
 Hí Cháron, eredj!
 Indulna, ha tudna miattad.¹

TANÁCSOS.

Nem szörnyűség már ezt kiállanom?
 570 Zeus uccse, mindjárt futok a Tanácshoz
 Magam' bemutatni, így a mint vagyok!

LYSISTRATE.

Talán bevádolsz, hogy ki sem teríténk?
 De harmadnapra meglesz ám, ne félj,
 Tőlünk a harmadnapos ² áldozat.

(*El mind, kivéve a kart.*)

Vének kara.

FÉL KAR.

[*Strophe.*]

575 Nincs idő tovább aludni, a ki ember és szabad,
 Férfiak! hanem gyürközzünk a dolognak szaporán.
 Mert úgy veszem észre, hogy ezek nagyobb
 S gonoszabb csínyen törik a fejök'
 S Hippias ³ zsarnok-korának érzem főleg a szagát,
 580 S félek erősen nehogy a Lakónok közül
 Kleisthenesék ⁴ lakán összegyűlt férfiak
 Istenverte asszonyinkat fellovalják álnokul
 Elfoglalni kincseinket
 S a napibért, a miből élek én.⁵

¹ De téged kell várnia. ² A római *inferiak*. ³ Ismeretes zsarnok, kinek öcsését, Hipparchost, Harmodios és Aristogeiton megölték. ⁴ Többször volt már gúnyolva mint asszonyias ember, sőt *asszony*. ⁵ Mint heliasta, azaz napidij melletti bíró-polgár.

MÁSİK FÉLKAR.

- 585 Szörnyü ám, hogy *ők* akarják a polgárt eszelni már,
 S nő létökre érez paizsról még fecsegni mernek itt,
 És hajlandók békét kötni Spárta bős vitézivel,
 Kikbe, csak mint a vicsorgó farkasokba bízom én.
 Így szövök-fonják nekünk a zsarnokságot, férfiak!
 590 Ámde rajtam, lesz gondom rá, hogy ne zsarnokoljanak:
 «Mirtusz lombja közzé rejtve hordom ez'tán kardomat»¹

Fegyverben járok gyűlésbe, Aristogeiton mögé,
 S *így* állok meg szobra mellett: (*mutatja:*)
 S másnak azt nem engedem,
 Hogy ez istenvert banyának *én* üssem ki a fogát.

NŐK KARA.

[*Antistrophe.*]

- 595 A szülőanyád se' ismer rád, ha innen haza mégyl!²
 De rakjuk le vödreinket, lelkem asszonyok, elébb.
 Üdvös tanácsot akarunk mi e
 Városnak adni, lakosok, bizony,
 A miért engem puhácskát fényben s kéjben fölnevelt.
 600 Mert heted évembe' már Herse titkát³ vivém,
 Mint tiz éves leány Artemis örlője³ valék,
 S medve,³ sáfrányszín ruhában a Brauróni ünnepen,
 S áldozatkosár vivő,³ mint
 Szép gyermek, tartva egy füzér fűgét.
 605 Nem vagyok hát én e honnak jó tanácscsal köteles?
 Azt pedig nekem ne hányja senki, hogy csak nő vagyok,
 Hogyha én jobbat tanácslok mint szokás itt rendesen.
 Mert adóban is van részem, én adózok katonát:

¹ «Kallistrates» ismeretes dalából. ² Úgy elveri. ³ Mindezek ünnepi szertartási szolgálatok, melyet növendék leányok végeztek.

De ti, istenadta vének, nem fizettek semmit is,
 610 Sőt a *méd-adónak* mondott ősi kincset is bizony
 Elpazarlátok, s helyébe nem fizettek új adót,
 Úgyhogy immár végveszélybe is jutánk miattatok.
 És ti még pisszenni mertek? Mert, ha ingerelsz
 tovább,
 Ezzel a kerges papuceszal ütlek itt mindjár' pofon.

VÉNEK KARA.

[2. Stroph.

615 Nem gyalázat már ez, még pedig nagy? . . .
 S úgy tetszik nekem, hogy e baj most is egyre nő még.
 Ámde hajrá! most segítsen, ki nem kappan férfiú.
 Vessük hát le a zekénket, a hogy illik férfinak,
 Férfiút szaglálni bátran s nem takargatni magát.
 620 Rajta mezítlábosaim,¹ mint mikoron Leipsydriont²
 Védni tudók, míg valánk³
 Most kell újra ifjodnunk, most és egész testünkre
 Szárnyat fűzni, és lerázni vén korunk nyügeit.
 Mert, ha bármi kis fogantyút ad ezeknek valaki,
 625 Nem nyugosznak, s majd csinálnak drága dolgokat
 nekünk,
 Még hajót is gyártanak majd, s fölszerelve harczi-
 Kész hajóssereggel jönnek ránk, mint Artemisia;⁴
 Vagy, ha lóval látnak hozzá, véged úgy lovashadunk!
 Jobb lovag sincs, mint az asszony: mintegy rásze-
 gezve ül
 630 És akárhogy fut, le nem csúsz. Nézd az Amázonokat
 A hogy Míkon férfiakkal festi lóhátas csatán. —

¹ Hogy könnyebben rohanjanak. ² Hely Attikában, melyet az Alkmaeonidák Hippias zsarnok ellenében fallal megerősítettek.

³ T. i. «a mik valánk». Míg ifjak voltunk. ⁴ A persa háborúból ismert hősnő.

Hanem őket egytül-egyig elkell fogni, és kifúrt
Deszka közzé, hegedűbe csiptetgetni a nyakok’.

NŐK KARA.

[2. *Antistroph.*

- Kastor uccsegen, ha még is bizgatsz,
 635 Elbocsátom disznó mérgem’, s megfűsüllek úgy, hogy
 Hívhatod segélyre, bögve, többi polgártársaid’.
 Rajta gyorsan asszonyok hát, mi is vetkezzünk neki
 S éreztessük nő szagát, ki harapásig dühbe jött.
 Most ide jöjjön valaki! hagyma neki több so’se kell
 640 Sem fekete bab, tudom;
 Mert, ha csak rossz szót is ejtesz (a’ hogy feldühödtem)
 Majd bábád leszek, mint kotló sasnak a ganéjbogár. ¹
 Mit törödném én veletek, míg nekem él Lampitó,
 S thebai kedves barátném a nemes Isménia?
 645 Mert ha hétszer megszavaznád azt a végzést ² még
 sem áll,
 Nyomorult, melyért körösleg minden szomszédod
 gyűlöl.
 Tegnap is lám, Hekaténak ülve játék-ünnepét,
 Hívtam a leányok közzé szomszéd játszótársokat
 Azt a kedves jó teremtest, a boeot’ ángolna-lyányt: ³
 650 De azt mondta, nem mer jöni a te végzésed miatt.
 Hanem látom sohse’ szűnsz meg ilyen végzést hozni,
 míg
 Úgy ki nem dobunk lábodnál fogva, hogy nyakad
 törik.

¹ Célzás egy Aesopi mesére. (Lásd: *Béke* 133.) ² A *beviteli* tilalomra vonatkozót. ³ Azaz ángolnát a Copais tóból, mely szintén tiltva volt a háboru alatt.

II.

NŐK KARA.

«Tervünk, tanácsunk fejdelm-asszonya
Mért oly borúsán jösz ki hajlokodból?»¹

LYSISTRATE.

655 Rosz asszonyok csíntette s nő-esze
Miatt ödöngök búsán fel s alá.

NŐK KARA.

Hogyan? hogyan?

LYSISTRATE.

Igazán, igazán.

NŐK KARA.

Mi a baj? Mondd meg jó barátaidnak.

LYSISTRATE.

«Rút mondanom, s elhallgatnom nehéz.»

NŐK KARA.

660 Tőlem ne titkold, hogy mi a bajunk.

LYSISTRATE.

A legrövidebb szóval: férfi kéne.

NŐK KARA.

Ne hagyj, Zeus!...

¹ Euripides töredéke.

LYSISTRATE.

Mit Zeus-özöl? ez úgy van, annyi szent.

Sehogy se' bírom őket tartani

665 A férfaktól: szökdösnek haza.

Már egyet a rés bontásán kapék

Amott, hol a Pán szirtbarlangja van;

Mást, hogy csigán tekergett lefelé;

Mást, hogy szökött; más tegnap egy veréb

670 Hátán akart repülni Orsilochos¹

Lakába, úgy rántám vissza, hajánál;

És száz ürügyet gondolnak ki, hogy

Mehessenek. No itt jön egy megint. —

Hová sietsz, hé?

NŐ.

Mennem kell haza:

675 Otthonn a gyapjum', a milétuszit,

Megeszi a moly.

LYSISTRATE.

Hm, miféle moly?

Térsz vissza?

NŐ.

Hisz' mindjárt jövök, bizisten,

Csak míg az ágyon elterítgetem.

LYSISTRATE.

Sohse' terítkezz'; egy tapot se' még.

NŐ.

680 El hagyjam romlani?

LYSISTRATE.

Ha kénytelen vagy. (Nő el.)

¹ Kerítő.

2-ik NŐ.

Jaj, én boldogtalan! jaj, a lenem!
Otthon hagyám, töretlen!

LYSISTRATE.

Ez meg a

Lenét akarja törni s fut haza. —
Hé, vissza csak!

2-ik NŐ.

A fényes csillagokra!

685 Csak megtilóloom és legott jövök.

LYSISTRATE.

Sohse tilóld; ha *te* megkezdenéd,
Más asszony is mindjár' olyat szeretne.

(2-ik nő el.)

3-ik NŐ.

Oh, szent Ilithiya! tartsd vissza még
Szülésemet, míg szentelt földre érek.

LYSISTRATE.

690 No, hát te mit bomolsz?

3-ik NŐ.

Mindjárt szülök.

LYSISTRATE.

Hisz' tegnap terhes sem valál.

3-ik NŐ.

De ma!

Hanem bocsáss a bábához haza
Tüstént, Lysistrate.

LYSISTRATE.

Ej, mit beszélsz? (*tapogatja.*)

Mi itt az a kemény?

3-ik NŐ.

Fiúgyerek.

LYSISTRATE.

695 Nem Aphrodite uccse az, hanem
Vahami öblös réz edény. Mutasd.
Óh csúnya jószág! *így* vagy viselő? ¹
A szent sisakkal? ¹

3-ik NŐ.

Zeusre! *az* vagyok.

LYSISTRATE.

Minek tehát *ez*?

3-ik NŐ.

Hogy, ha még a várban

700 Rám érik a szülés, hát e sisakba
Szüljek, mint a galambok.²

LYSISTRATE.

Ne beszélj!

Ürügy biz ez. Hanem csak várd be, hé,

Itt helyben — a sisak keresztelőjét.³

(*3-ik nő el.*)

¹ Athena istennő sisakja. ² *In galeā Martis nidum fecere columbae.* Az eszme, úgy látszik, a görögöknél is megvolt. ³ Inkább anachronismust használtam, mintsem hogy a komikumot elrontsam a megfelelő ünnep (amphidromia) magyarázatával.

4-ik NŐ.

De már én itt alunni sem tudok
 705 Mióta láttam a szent örkigyót.¹

5-ik NŐ.

S engem, szegényt, a virrasztás megöl :
 Annyit kuvikol itt a sok bagoly.²

LYSISTRATE.

Jó asszonyim, ne szörnyülködjeteK.
 Férjet kívántok : hát azt hiszíteK,
 710 Hogy minket *ők* nem ? Gyötrelmes, tudom,
 Az éj nekik. De tűrjeteK, galambom,
 S kinlódjatok még egy kis ideig,
 Mert jóslatunk van, hogy a győzelem
 Mienk, ha nem lázongunk. Ím a jóslat.

NŐK KARA.

715 Mondd el, hogyan szól ?

LYSISTRATE.

Hát figyeljeteK.

« Ámde, ha fecske csoport, a bankáktól menekülván,
 Meglapul egy helyben s tartózkodik a nemi kéjtől :
 Meg fog szűnni a baj, s teszi alsóvá, ki ma felső,
 Fennyendörgő Zeus ... »

NŐK KARA.

S *mi* leszünk a felyülfeküvők is ?

¹ Athena templomában. ² Athena tiszteletére élő baglyokat is tartottak.

LYSISTRATE.

720 «Ellenben, ha vizsályt kezdvén, kiröpülnek a fecskék
A szent templomból: kiderül, hogy nincs a világon
Semmi madár, mellyet bujaságban meg nem előznek.»

NŐK KARA.

Zeus úgy segéljen, a jóslat világos.
Ne csüggedezzünk, minden istenekre!
725 Hanem gyerünk be, tűrjünk. Csúnya vón'
Áthágni, kedvesim, a jóslatot. (*Nők, a karon kívül, el.*)

VÉNEK KARA.

[*Strophe.*]

Egy mesét fogok beszélni nektek,
Melyet hallottam gyerek koromban.
Volt egy ifju, Melánion a neve, ki
730 Házasodást kerülván, lakni mene hegyeknek mély
vadonába,
Ott maga hálót fonogat s egyre nyulászott, tartva
kutyákat,
Vissza se' tért soha gyűlölségből,
Ugy megutálta az asszonyokat;
És mi, józan életűek,
735 Nem kevésbbé Melánionnál.

EGY ÖREG.

Megcsókollak, vén banya...

EGY NŐ.

Több hagymát nem is eszel!

ÖREG.

Nyujtsd ki lábad', — rugkapálj!

NŐ.

Bokros néked ott nagyon.

ÖREG.

740 Hát, Myronidesnek ¹ is

Nem bozontos volt-e ott? de ember is volt

Ám a harcban; szinte mint Phormion.²

NŐK KARA.

[Antistrophe.]

Én is mondok egy mesét, szakasztott

Párját, íme, a Melánionénak.

745 Volt egy tüske-kerítte, körülzövekelt

Megközelíthetetlen arczu Timón, Erinys zord ivadéka;

Ez csupa embergyűlöletből tovazüllött, és so'se tért

Úgy gyűlölt vala benneteket, [meg,

Hitvány férfiak, örökké;

750 Míg a nőkhöz nyájas, kegyes volt.

EGY NŐ.

Adjak-é egy poflevest.

EGY ÖREG.

Azt ne; félek tőle tán?

NŐ.

Hát lábbal felrugjalak?

ÖREG.

Majd kilátszik a szakáll.

¹ Vezér Oenophytánál. ² Jeles hadvezér.

NŐ.

755 Még se' látnál semmit is,
Bár szakállas volna mint idős asszonynak:
Ámde mécsnél mindig elperzselem.

III.

LYSISTRATE (*jő a várból*).

Hahó! hahó!... Nők, gyorsan jöjjetek
Elő! (*Nők a várból kirohannak.*)

1-ső ASSZONY.

760 Mi baj, no? szólj, mit kiabálsz?

LYSISTRATE.

Egy férfi — örült férfi — jő amott,
Megszállta Aphrodite kéjdühe.
«Oh Kypros, Paphos és Kythere asszonya!
Haladj az úton, melyre léptél, egyenest.»¹

1-ső ASSZONY.

765 Hol van? ki az?

LYSISTRATE.

Chloé² temploma mellett.

1-ső ASSZONY.

Zeus uccse, ott van. Ki lehet, vajon?

¹ Tragikai töredék. (Értelme: bősítsd a férfiakat, a mint elkezdéd.) ² Ceres egyik mellékneve.

LYSISTRATE.

Vegyétek jól szemügyre. Ismeri
Valamelyikötök ?

MYRRHINE.

Zeusra ! én igen :

Hisz' a saját férjem, Kinésias.¹

LYSISTRATE.

770 *Te* dolgoz' őt hát megforgatni nyárson,
Meg- és felsütöni, lúddá tenni jól,
Szeretni is nem is ; megadni mindent
Egyen kívül, miről csak a pohár² tud.

MYRRHINE.

Meglesz, ne búsulj.

LYSISTRATE.

Én is ott leszek

775 *Veled* : segítlek őt pörkölni, sütni,
Bolonddá tenni. Ti távozzatok. (*Nők el.*)

KINESIAS (*jö, kis fiát szolgál hozza*).

Jaj, én szegény fejemnek ! hogy feszül
— Mint kit kerékre húznak — minden izmom !

LYSISTRATE.

Ki az, belül ott az örvonalon ?

KINESIAS.

Én.

¹ Dithyramb-költő, érzéki ember. ² Az esti lakoma, lefekvés előtt.

LYSISTRATE.

780 De férfi?

KINESIAS.

Férfi hát.

LYSISTRATE.

Kotródol onnan?

KINESIAS.

S ki vagy, hogy elparancsolsz?

LYSISTRATE.

Én, az ör.

KINESIAS.

Ha istened van, hívd ki Myrrhinát!

LYSISTRATE.

Majd én neked kihívom. Hát ki vagy?

KINESIAS.

A férje, a Farkas Kinesias.

LYSISTRATE.

785 Isten hozott, galambom; nem szokatlan

És idegen már köztünk a neved:

A nőd örökké száján hordja; mert

Ha egy tojást kap, almát: «ez legyen

Kinesiásé» mond...

KINESIAS.

Oh istenem!

LYSISTRATE.

790 Úgy, Aphrodite uccse ; és ha férjek
 Felől esik szó, nőd tüstint belévág :
 «Mind semmi, csak Kinesias az ember !»

KINESIAS.

Menj, hívd ki hát már.

LYSISTRATE.

Nos ? adsz valamit ?

KINESIAS.

Zeus uccse, mindent, a mit csak kívánsz.
 795 Ezem van : a mim van, mind od'adom.

LYSISTRATE.

No hát megyek s lehívom *(el)*.

KINESIAS.

De hamar,

Mert a mióta elszökött hazulról,
 Az életben sincs semmi gyönyöröm,
 Házamba lépni félek, oly üres
 800 Oly puszta ott nekem minden ; az ételt
 Kelletlenül eszem : mert nőszni vágyok.

MYRRHINE *(a várból)*.

Hisz szeretem, szeretem : de ha ő nem
 Akarja, hogy szeressem ? Hát ne is hívj.

KINESIAS.

Myrrhácska. édes, mit csinálsz te ott ?
 805 Jer, szállj le onnan.

MYRRHINE.

Nem Zeus uccse én !

KINESIAS.

Nem jössz le, ha én hívlak, Myrrhine ?

MYRRHINE.

Nem, mert ha nem kellek, mit hívogatsz ?

KINESIAS.

Te nem kellesz ! de hisz majd megveszek !

MYRRHINE.

Eltávozom.

KINESIAS.

Ne tedd azt ; legalább
810 Hallgass fiadra. Szólítsd a mamát, te !

GYEREK.

Mama, mama, mama !

KINESIAS.

Asszony, mi lelt ? Nem szánod a fiad' ?
Hetednap óta nem fürdött, szopott.

MYRRHINE.

Szánom biz én, de apja mit se' gondol
815 Szegénynyel.

KINESIAS.

Jőj le, kedves, a gyerekekhez.

MYRRHINE.

Oh anyasziv !... mennem kell ; mit tegyek ? (*Visszavonúl.*)

KINESIAS.

Úgy tetszik, ifjabb, ígézőbb nekem,
 Mint volt, ez a nő; kéj ránézni is;
 S hogy duzzog és büszkén bánik velem,
 820 Ép' az, mi engem vágyban elveszít.

MYRRHINE (*lent*).

Oh, rossz apának kedves kis fia,
 Hadd csókoljon meg, édes, a mamád!

KINESIAS.

Mér' tetted ezt, rossz nő? más asszonyok
 Szavára hallgatsz: búsíts engem is,
 825 Magad is epedsz ... (*meg akarja ölelni*).

MYRRHINE (*elugrik*).

No, csak hozzám ne nyúlj.

KINESIAS.

A házat — a mim van nekem s neked —
 Pusztúltni hagynád?

MYRRHINE.

Kicsit bánom én.

KINESIAS.

Kicsit? hogy a tyúk tépi fonalad'
 S hurezolja szélyel?

MYRRHINE.

Nem bánom, bizisten.

KINESIAS.

830 S az Aphrodite-ünnepet mióta
Nem ülted immár! Nem jössz vissza hát?

MYRRHINE.

Zeus uccse nem, ha békét nem szereztek
S a háborúnak véget nem szakítottok.

KINESIAS.

No hát meglesz, ha kell.

MYRRHINE.

No hát haza

835 Megyek, ha kell, én is. Most eskü tilt.

KINESIAS.

Csak egy kicsit dőlnél le hát velem.

MYRRHINE.

Nem én, — bár nem mondom, hogy nem szeretlek.

KINESIAS.

Szeretsz? mért nem dőlsz hát le, Myrrhikám?

MYRRHINE.

Te csúnya ember, a gyerek előtt?

KINESIAS.

840 Nem istenuccse; (*szolgának* :) Manes, vidd haza. —

No ládd, a gyermek el van távolítva;

Hát mégse' dőlsz le?

MYRRHINE.

Hol csinálna, golyhó,

Az ember olyat?

KINESIAS.

Pán barlangja jó lesz.

MYRRHINE.

És hogy' jövök tisztán a várba vissza?

KINESIAS.

845 Megfürdöl szépen a Klepsydra ¹ csurgón.

MYRRHINE.

Megesküdtem, szegény! megtörjem azt?

KINESIAS.

Fejemre szálljon! azzal mit se' gondolj.

MYRRHINE.

No, hadd hozok hát ágyat.

KINESIAS.

Sohse' bántsod:

A földön is jó.

MYRRHINE.

Nem, Apollon uccse!

850 A földre nem fekszel, ha rossz vagy is (el).

KINESIAS.

Szeret ez asszony engem, az világos.

¹ Egy forrás, melyet a törvényszéki vizóra nevére neveztek el.

MYRRHINE (*tábori nyoszolyával*).

No! csak feküdj le; én meg vetkezem.
De, a mennyköbe, hát még a derékaly?

KINESIAS.

Mics'a derékaly? Nem kell.

* MYRRHINE.

Artemisre!

855 Hogy' fekszel a szíjján?

KINESIAS.

Adj egy pusztit.

MYRRHINE.

Ne hát no! (*Megcsalja s elszalad.*)

KINESIAS.

Ennyes! — Jöszte csak hamar!

MYRRHINE (*visszatér*).

Itt a derékaly. Dőlj le, vetkezem már.
De, a gutába, hisz még vánkoso-d sincs!

KINESIAS.

Nekem nem is kell!

MYRRHINE.

De kell ám nekem (*el*).

KINESIAS.

860 No, itt az éh Herakles¹ böjtje van.

¹ Közmondás. A nagyétű Herakles kinosan várta végig (komoediákban) az ebéd előkészületeit.

MYRRHINE (*jő vánkossal*).

Ugorj' fel, állj fel.

KINESIAS.

Van már mindenem.

MYRRHINE.

Ugy, *mindened* ?

KINESIAS.

Csak jöszte, aranyom.

MYRRHINE.

Már oldom az övem'. De ne felejtsd
A béke dolgát, s rá ne szedj, asz'ondom.

KINESIAS.

865 Nem, veszszenek el!

MYRRHINE.

Te, hisz' még lazsnakod sines --

KINESIAS.

Zeus uccse, az nem is kell, csak egyéb kell.

MYRRHINE.

Meglesz, ne félj, az is. Tüstént jövök (*el*).

KINESIAS.

Megöl ez asszony a surgyéival!

MYRRHINE.

Állj fel még egy kicsit.

KINESIAS.

Bezzeg, felállt ez.

MYRRHINE.

870 Kivánsz kenőcsöt?

KINESIAS.

Apollonra, én nem!

MYRRHINE.

Hitemre! kapni fogsz, ha kell, ha nem (*el*).

KINESIAS.

Oh, Zeus atyám, bár mind kiömlenék!

MYRRHINE (*jő*).

No, nyujtsd ki a karod' és kenekedj'.

KINESIAS.

Nem jó kenőcs, Apollon uccse, nem:

875 Tűröm-füből van, nem nász-illatú.

MYRRHINE.

Jaj, én ügyetlen: Rhodusit hozék!

KINESIAS.

Jó ez, galambom! hagyd el.

MYRRHINE.

Ne csacsogj (*el*).

KINESIAS.

Veszett vón' el, ki főzte is először!

MYRRHINE (*jő*).

Ne most ez a tok.

KINESIAS.

Van már nálam egy.

880 De, istenadta, már ne hozz nekem
Semmit, hanem feküdj' le.

MYRRHINE.

Artemisre,

Mindjárt; csak a czipőm' fűzöm ki még.
Hanem, barátom, a békére kell ám
Szavazni aztán!

KINESIAS.

Majd meggondolom.

(*Myrrhine elszalad.*)

885 Megölt ez asszony, tönkre tett egészen
S mikor megnyúzott, kapja, elszalad.
Hova legyenek, jaj; ki segít rajtam;
Miután a legszebbike megcsalt?
Hogy' szoptatom ezt már?
890 Hol van az Ebróka?¹
Béreljen neki dajkát!

VÉNEK KARA.

Iszonyú baj ez, oh nyomorult, melyben
Eped a lelked, felsülve nagyon.
Szánlak bizony én is, aj-aj!
895 Mert hát, micsoda vese birná ki,
Micsoda szív ezt? micsoda ágyék?

¹ Gúnyneve Philostratos kerítőnek. Lásd *Lovagok* 988. v.

És mely here, mely farsika győzné
Ezt a feszülést
Hajnalra, hiába! ?

KINESIAS.

900 Oh Zeus, iszonyú ingörcsök ezek !

VÉNEK KARA.

Mind ő okozá neked ezt, ládd-é,
Az utálatos, a' fertelmes nő.

KINESIAS.

Zeus uccse, nem ! a kedves, gyönyörű !

VÉNEK KARA.

Hogyan a gyönyörű ?

905 Gonosz az, gonosz ám. Oh Zeus, oh Zeus,
Bár vészviharod, mint egy boglyát,
Összezilálná forgószállal
S fölkerékítve tovább vinné,
Azután ismét földre levetné :
910 S hirtelen ennek
Esnék egyenest az ölébe !

IV.

Hirnök Lacedaemonból

(bőr *phallussal*¹ valamint a többi, ezentúl föllépő férfiak mindnyájan.)

HIRNÖK.

Hun az aszánai² öregtanács?
Vaj a prytánok? Új hírt mondanék.

TANÁCSOS.

De hát ki vagy te? ember, vagy lidércz?

HIRNÖK.

⁹¹⁵ Hirnök bi' én, iftyú embör, 'stenuccse!
Gyüvök Spártábó', békeség iránt.

TANÁCSOS.

De hát, gerelyt hossz a köpeny alatt?

HIRNÖK.

Nem én bi'on.

TANÁCSOS.

Minek fordúlsz tehát el?

Mért rántod össze zubbonyod'? Talán
⁹²⁰ Dagadt vagy, a nagy úttól?

¹ A görög nemzet, melynél a phallus közhordozása nyilvános isteni tiszteletnek tette egy részét, nem oly szemmel nézte az ily jeleneteket, mint mi néznők. V. ö. *Acharn.* 230. v. ² Athenaei. Öregtanács: *gerusia*, mint Spártában.

HIRNÖK.

Kastor uccseg,

Bolond ez ám!

TANÁCSOS.

Felállott, csúnya ember!

HIRNÖK.

Nekem, Zeus uccse, nem. Csak ne bomó'.

TANÁCSOS.

Hát itt mi van?

HIRNÖK.

Lakóni botlevél!¹

TANÁCSOS.

No már, ha ez lakóni botlevél!...

925 De mondj valót, hisz' úgy is jól tudom:

Hogy' állnak Lakedaemon dolgai?

HIRNÖK.

Mind fő'felé; a szövetségesek

Szintén fő'álltak. Pellánát² szeretnék.

TANÁCSOS.

S ki hozta rátok ezt a nyavalyát? Pán?

HIRNÖK.

930 Nem a; kezdője Lampito vala,

Oszteg a többi asszony, a ki van

¹ A *skytala* nevű, botra tekert levél. ² *Pellene*, város Achaiában. A czélzás vagy az ott készült tunicára, vagy a hasonló nevű hetaerára vonatkozik.

Spártába', mind egy füstre s egy csapásra'
Eeverte férjét az ágy szélirő'.

TANÁCSOS.

Most hogy vagytok ?

HIRNÖK.

Nyavalgunk, görnyedezve

935 Járunk az útezán mint lámpásvivők,¹

Mer' asszonyink hozzá se hannak a

Testükhöl érni míg egy akaratból

Hellasszal a békét meg nem kötök.

TANÁCSOS.

Most értem : itt nagy összeesküvés van

940 Az asszonyoktól és mindenfelől.

Menj hát sietve, s mondd, hogy küldjenek

Békélni felhatalmazottakat !

Én a Tanácsban részünkről hasonló

Javaslok, ezt a bűnjelt² felmutatván.

HIRNÖK.

945 Röptűve mék ; mer' bölcs minden szavad (*el*).

VÉNEK KARA.

Nincs olyan legyőzhetetlen állat egy is mint a nő :

Vakmerőbb az tűznél, párduczon is túl tesz az.

NŐK KARA.

Ezt belátva, mért viselsz hát ellenem ily háborút ?

Rajtad áll, szegény, hogy mindig élj szeretetben velem.

¹ Ezek azért görnyednek, hogy a lámpát a szél el ne oltsa.

² A *phallust*.

VÉNEK KARA.

950 Mert a nőnemet gyűlölni én soha meg nem szünök.

NŐK KARA.

A mint tetszik; most azonban nem tudom elnézni,
 hogy

Oly csupasz légy (mert nevetség tárgya vagy, azt látom én):

Hanem odamenve hozzád, rád adom a zubbonyod'.

(Nők a férfiakat föllöltöztetik.)

VÉNEK KARA.

Ezt biz' isten jól gondoltad s nem cselekedted roszul,

955 Mert lehánytam volt ruháim' szörnyü haragom miatt.

NŐK KARA.

Most *van* ember forma rajtad s nem nevet a fél-
 világ;

Sőt, ha engem nem busítnál, azt a fenevadat is

Kipiszkálnám a szemedből, a mi, ehol, benne van.

VÉNEK KARA.

Az gyötört hát engem eddig, a harapós szörnyeteg!

960 Ásd ki onnan és mutasd meg, hogyha kivevéd, nekem:

Mert bizisten régen szúrja a szemem' az átkozott.

NŐK KARA.

Megteszem hát, bár mogorva zsémbes öreg vagy, fiam.

Zeus atyám, be' szörnyü jószág! né, micsoda szűnyog ez!

Látod ezt? van ilyen szűnyog még Trikorythusban is?¹

¹ A scholion azt mondja, hogy az lapályos, vizenyős (jó szűnyogtermő) hely volt.

VÉNEK KARA.

965 Jól tévél velem, Zeus uccse; rég' ideje ássa már
A kutat; s most, hogy kivetted, omlanak a könnyeim.

NŐK KARA.

Én letörölöm azt is, ámbár rossz vagy, igen rossz pedig,
S megcsókolak

VÉNEK KARA.

Meg ne csókolj! . . .

NŐK KARA.

Ha akarod, ha nem is. (*megteszik.*)

VÉNEK KARA.

Zeus akárhová tegyen, beh tudtok hízelegni, nők!
970 Nem hiába' mondja bezzeg, s nem rosszúl a példaszó:
«Sem az istenverte nőkkel nincsen üdv, se' nélkülök.»

NŐK KARA.

Most közöttünk szent a béke, s már ezentul én soha
Semmi bántót nem cselekszem, tőletek se' tűrök ám.
Hanem álljunk *egy* csoportba, s kezdjünk egy szép
éneket.

(*A két kar egyesül.*)

A NŐK.

[*Strophe.*]

975 Nincs eszünkbe' semmi rosszat senkiről, oh férfiak,
Szólni a polgárok közül,
Sőt csupa jót mondani s tenni ma mindenkivel
Oh mert hiszen elég nyomoruság¹ a mibe' most va-
Minden ember tehát, férfi, nő, a kinek [gyunk;

¹ A háború.

980 Pénzre van szüksége, most
 Jelentse bé: két mína vagy három; — van ottben
 Sok, s az erszény a mienk.
 És, ha majdan béke lesz
 A ki most tőlünk kölesön vett, a mivel tartozni fog,
 985 Sohse adja meg.

Majd csapunk nagy vendégséget bizony a karystusi ¹
 Jeles derék férfiaknak;
 Lencse van elég nekem, egy kis malacz is, meg egyéb;
 A hús pedig, az oly puha, olyan gyönyörű, hogy még!...
 990 Jertek el hát, ma még; jókor ám — csak előbb
 Szépen megfürödjetek —
 Mind' gyermekestül; aztán csak belépni bátran,
 Nem kérdezni senkitől,
 Csak bejöni egyenest
 995 Mint tulajdon házatokba, fesztelen: mert a kapu —
 Becsukva vár.²

VÉNEK KARA.

Hanem ott jönnek Spártából a követek nagy hosszú
 szakállal
 S kidüledt zubbonynyal³ mintha malacz-kosarat hozná-
 nak alatta.

¹ Latorságról híresek. ² Tréfás fordulat, alább is többször.

³ A *phallus* miatt.

V.

VÉNEK KARA.

Üdv legelőbb is, Lakon férfiak!
 1000 Mi állapotba' jöttök, szóljatok?

KÖVET. 1

Fölösleges hosszú beszéddel élnünk:
 Láthatja bárki, hogy mely állapotban.

VÉNEK KARA.

Ohó! az a baj *csökön*yös nagyon,
 S mind gonoszabbúl nő még a tüze.

KÖVET.

1005 Nem képes ² az. Mit is fecsegni? Jöjjön
 S kössön velünk békét, ki mint akar.

(Athenei polgárok jönnek.)

VÉNEK KARA.

De látom, itt is honfitársaim,
 Mint testgyakorló férfiak, hasukról
 A zubbonyt hátracsapták, úgy hogy e
 1010 Betegség, a mint látszik, torna-kór. ³

EGY ATHENAEI.

Ki mondaná meg, hol Lysistrate?
 Mert hát, mi férfiak, csak *így* vagyunk.

¹ Lakon dialectusban beszél, de azt, a következő komolyabb helyeken, nem lehetett valamely magyar tájszólással nevetségessé tenni. ² Nem lehetséges, *képtelen*. ³ A torna Spártában divatozott leginkább.

VÉNEK KARA.

Ez a betegség egynemű amazzal.
Tán hajnalonkint görcsök fognak el?

AETHENAEI.

1015 Söt elveszünk, bizisten, a miatt,
Úgyhogy, ha békét nem köttök hamar,
Nincs mód, hogy le ne gyűrjük Kleisthenest.¹

VÉNEK KARA.

Ha eszetek van, a köpenyt elül
Fogjátok össze, mert megláthat egy
1020 Szobor-csonkító.²

AETHENAEI.

Jól mondod, bizony.

LAKÓN KÖVET.

De jól, bizisten. Vessük *úgy* a köntöst.

AETHENAEI.

Üdv, oh Lakónok. Czudarul vagyunk!

LAK. KÖVET.

Bizony mi, hékám, megjárónók veszettül,
Ha ily merőn meglátnának *azok*.

AETHENAEI.

1025 No hát, Lakónok, nyiltan kell beszélni:
Mi jóba' jártok?

¹ Cinaedus. ² Vonatkozás a *herma*-csonkításra, melylyel Alikbiadest gyanúsították. Értelme: *hermának* néz s leüti a fejeket. T. i. a hermák is *phallussal* képeztettek.

Mag ni pique!

L. KÖVET.

Jöttünk követül

A béke végett.

AETHENAEI.

Úgy jól van. Mi is.

Mért nem hívjuk tehát Lysistratét?

Csak ő tud köztünk békét szerzeni.

L. KÖVET.

1030 Biz'isten, még, ha kell, Lysistratost is.¹

VÉNEK KARA.

De hívni sem kell, úgy látom: hisz' ott

Jön már — a mint meghallá — ő maga.

*(Lysistrate jő).*Üdv, asszonyi nem fő bajnoka, üdv! most kell hogy
légy igazán teMarczona, gyöngéd, komor és nyájas, méltóságos, sze-
lid és bölcs,1035 Mikor a hellén nép elsei, lásd, elfogva ígézeted által,
Idejöttenek és bajukat közösen rád bízta eligazítani.

LYSISTRATE.

Az nem nehéz, ha őket ily dühben
Kaphatni, és míg egymásnak nem estek.Hadd lám tehát. — Hol a *Kibékülés*?²

1040 Vezesd elébb is a Lakónokat

Elő, de könnyű kézzel és ne durván

¹ Ez csak tréfa a *Lysistrate* névre. ² Leányalakban személyesítve, jó a *Kibékülés*.

S ne — mint a férfiak — ügyetlenül,
Hanem szelíden, mint asszonyhoz illik.
Ha a kezét nem adja, fogd lejobb.

(Kibékülés elővezeti a Lakónokat).

1045 No, most az Athenaeieket is.

Ott fogd meg, a hol adják, úgy vezesd. (*Megtörténik*).

Lakónok, erre álljatok; közelb ;

Ti meg amarra ; s halljátok szavam' !

Én nő vagyok csak, de van bennem ész,

1050 S nem rosz, magamtul is már, a fejem,

De meg, apámtól és az öregektől

Hallván sokat, nem nőttem parlagon.

Előbb is megdorgállak egyaránt

S méltán, hogy a kik, mint vérrokonok,

1055 Egy vízmedenczéből öntöztök oltárt

Olympián, Pythóban és Pylaeben ¹

(S hányat lehetne mondanom ha kén' !);

Midőn nyakunkon a barbár' — ti egymást

Irtjátok haddal s Hellás városit. —

1060 Eddig van első része a beszédnek.

ATHENAEI.

Engem pedig már megöl a — köpés.

LYSISTRATE.

Aztán, Lakónok (rátok térve szómmal) :

Tudjátok-é, mikor Periklidas

Jött Athenaebe, a Lakón követ,

1065 S ott ült könyörgve, kérve hadsegélyt,

Oltárainkon, sáppadtan bibor

¹ Thermopylae.

Mezében? Akkor Messéné, s együtt

A földrázó isten¹ szorongata.

De rögtön indult Kimon négyezer

1070 Vértessel: s Lakedaimon mentve lett.

S ti most duljátok Athenae határit,

Hálából a mért jól tett veletek?

ATHENAEI.

Méltatlan ez tőlök, Lysistrate!

L. KÖVET.

Méltatlan ám, de szörnyű jó a másé.

LYSISTRATE.

1075 S véled, Athenae szárazon megy el?

Tudod, hogy a Lakónok is, midőn

Daróczban² jártatok (haddal jövőn,

Sok Thessal embert kardra hánytak itten,

Sok Hippiás-pártit s védelmezőt)

1080 Az nap, csupán ők, víván veletek

Szabaddá tettek, s a darócz helyett

Ismét köpenybe' öltöztettenek?

L. KÖVET.

Nem láttam asszonyt ennél igazabbat.

ATHENAEI.

De én se' csókolnivalóbb szukát.

¹ Poseidon. A messenei támadás és a földindulás egyszerre lepte meg a spártaiakat. ² Szolgaruhában, Pisistratus és Hippias alatt, kik erre kényszeríték.

LYSISTRATE.

1085 Kik ennyi jóval voltatok tehát
Egymás iránt, mit harczoltok? miért
Nem vettek véget a közös nyomornak?
Hogyan békére nem léptek? mi gátol?

L. KÖVET.

Há'jsz' *mi* akarnók, h'azt a kis kötényt ¹
1090 Ők visszaadnák.

LYSISTRATE.

Mellyiket?

L. KÖVET.

Pylost,
Mert az nekünk kell, tapogatjuk is.

ATHENAEI.

Poseidon uccse, nem markoltok abba!

LYSISTRATE.

Adjátok át, hé.

ATHENAEI.

Aztán kit nyomunk?

LYSISTRATE.

Hát kérjeteك cserébe más helyet.

ATHENAEI.

1095 No hát, ebanyja, adjátok nekünk

¹ Köténynek mondja Pylos erősséget.

Előbb is ezt az Echinust, mögötte
A Máli öblöt, s Megara czombjait.¹

L. KÖVET.

Nem; *annyt* istenuccse nem, barátom!

LYSISTRATE.

Hagyd néki; mit czivódnál czombokért?

ATHENAEI.

1100 Pörére vetkezem,² szántok-vetek.

L. KÖVET.

De én trágyázok elsőbb, istenuccse.

LYSISTRATE.

Igen, ha békét köttök, *az* után.

Hanem, ha tetszik, tartsatok tanácsot.

Közölve a segédársakkal is.

ATHENAEI.

1105 Miféle társakkal? *Kemény* bajunk van:

Hát társaink nem mind azt végzenék,

Hogy nőszni kell?

L. KÖVET.

Biz' a miénk is azt.

AETHENAEI.

Zeus uccse, még egész Karystos is.²

¹ Megara tengerre nyúló kőfalait, melyek a kikötőt védték.

² Miután béke lesz. ³ Lásd fentebb: 986. v.

LYSISTRATE.

Jól van. Tehát most tisztálkodjatok meg,
 1110 Majd fenn a várban megvendégelünk
 Mi asszonyok, a mink van a kosárban.
 Egymásnak esküt teszték ott s hitet;
 Aztán karöltve hazamegy kiki
 Saját nejével.

ATHENAEI.

Csak jerünk, hamar!

L. KÖVET.

1115 Vezess, a merre tetszik.

ATHENAEI.

Csak hamar. (*El mind.*)

NŐK KARA.

[*Strophe.*

Tarka szőnyegem, kendőim, szép ruháim, köntösöm
 Arany ékszerem, mind a mi van,
 Hordja-vigye, engedem szívesen, akárki most
 A gyermekinek, majd ha leánya kosarat ¹ viszen.
 1120 Hát vegyen — mondom — a bentlevő kincseim
 Közzül mindenikötök, és
 Ne legyen oly erős pecsét egyen se, hogy le ne
 Tépné róla a viaszt,
 S el ne vinné a mi van.
 1125 Csak hogy jól megnézzé, mert, ha jobban nem lát,
 mint magam —
 Semmit se' lát.
 S a kinek gabnája nincsen, ámde van cselédje sok
 És van sok apró gyermeke,

[*Antistr.*

¹ Áldozatnál.

Tőlem a legfinomabb liszteket az viheti ;

1130 Hát vékás¹ kenyerem ! gyönyörűség nézni milyen
nagy az.

A ki hát most akar, a szegények közül,

Jöjön a házamhoz, és

Hozzon szakajtót és szütyőt,² kap életet majd,

Töltsi Mánes,³ az enyém.

1135 Csakhogy — azt megmondom — az

Ajtómhoz közel ne járjon, s óvakodjék : a kutyám

— Igen hamis.

VI.

(*Lézengő városiak jönnek.*)

EGY LÉZENGŐ.

Hé, nyiss kaput !

KAPUS.

Nem takorodtok el ?

Mit ácsorogtok ? Megperzseljelek

1140 Szövétnékemmel ? — Csúnya város ez !

(*Elmegy. Visszatér.*)

No, nem nyitom ki. Vagy, ha kényszeríttek,

Miattatok majd én járok roszul.

MÁS LÉZENGŐ.

No hát mi is roszul járunk veled.

¹ Oly kenyér, mely egész vékából sült. ² Kisebb zsák.

³ Szolga.

KAPUS.

Nem mentek el? . . . Hé, majd fáj a hajad!
 1145 Nem mentek el, hogy a Lakónok, ottbenn
 Jóllakva, szépen távozhassanak?

EGY ATHENAEI (*a várból jöve*).

Nem láttam ily szép lakomát soha.
 Még a Lakónok is oly kedvesek
 Valának; és mi oly bölcsek, pohárnál.

VÉNEK KARA.

1150 Az rendes: úgy sincs józanon eszünk.
 Ha szót fogadna nékem Athenae,
 Mind részegen küldné követjeit:
 Mert most, ha józanul Spártába járunk,
 Mind azt keressük, hol tegyünk zavart,
 1155 Hogy meg se halljuk, a mit mondanak,
 S gyanítsuk azt, a mit nem mondanak,
 És mást jelentünk, mint a mi való.
 De *most* szeretünk mindent: még ha tán
 Telamont¹ danolta vón' is valaki
 1160 Kleitagora² helyett, azt is megdicsérjük
 Söt esküszünk rá, hamis esküvel.

KAPUS.

De már ezek meg' visszaforranak:
 Nem takarodtok, seprűzni valók!

EGY LÉZENGŐ.

Zeus uccse! mert már oszlanak belől.

¹ Egy harci dal Telamon fiáról Ajasról. ² Spártai nő-költő. L. *Darázsok* 1197. v.

L. KÖVET (*sípossal*).

- 1165 Vedd a fuvószerszámod', kedvesem,
 Had' ugrom egyet s dallok egy jeles dalt
 Az athenaeiekre és magunkra.

ATHENAEI.

Vedd a fuvókád', áldjon meg az isten,
 Gyönyörködöm, ha látom tánczotok'. *Fuvola.*)

LAKÓNOK KARA.

- 1170 Gerjeszd a fiatalságot
 Oh Mnemosyne, s az én dalomat, mely
 Ismer minket s az Athenaeieket,
 Mikor, ők ugyan Artemisiumnál
 Rohantak istenileg a hajókra
 1175 S megverék a médust;
 Minket meg Leónidás vezérle, mind megannyi
 Fogait köszörülő vadkant;
 Sok tájték virult körül ábrázatunkon,
 És inainkon sok veríték folya le;
 1180 Mert nem kevesebb volt az ellen, mint föveny — a
 Isteni Szűz, vadölő Artemis, [Persák.
 Jer most a béke-pohárra,
 Te, ki bennünket összezavartál
 Sok idő óta: de most legyen a frigy
 1185 S barátság mindörökre üdvös;
 S a kétszinű rókaságnak
 Legyen vége közöttünk. Oh
 Jere hát, jer, szűzi vadásznő!

LYSISTRATE.

- No most, hogy minden rendbe jött, Lakónok
 1190 Vezessétek ti e nőket haza,

S *ti* ezeket: álljon férfi nője mellé,
Nő férje mellé. Most a jó szerencsén
Örülve, lejtsünk isteninknek, és
Ezentul óvakodjunk tenni bűnt.

ATHENAEIEK KARA.

- 1195 Nosza kart vezess, hívj Charisokat,
Hívd segélyül Artemist,
Hívd karvezető iker Iéiost ¹
A kegyest, és Nysioszt ²
A kinek ittasan ég Maenádok közepett szeme,
1200 És lánggal lobogó Zeust, mennyei
Felséges hitvesével,
S mindazon isteneket, kik soha nem feledékeny
Tanúi ez örömtelen frigynek,
Melyet Kypris adott nekünk!
1205 Alaláj, ié paeon! ugorjatok nagyot
Mint diadalmon,
Jé! evoé! evoé! evoé!

LYSISTRATE.

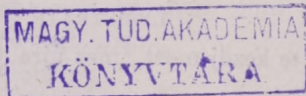
Lakón, te kezdj most, ímez újra, új dalt.

LAKÓNOK KARA.

- Taügetost a kellemet elhagyva, jersze
1210 Oh lakóni Múza, dicsérd
Apollon istent, az Amyklaei ³ dicsőt,
S a rézlakú Aşánát
S a hős Tyndaridákat ⁴

¹ Apollon. ² Bacchus. ³ Hol temploma volt. ⁴ Castor és Pol-
lux (Polydenkes).

- Kik az Eurótásnál vigadoznak.
- 1215 Haja-rá ! ropjad ; haja ! rázd gyors inaid',
Mert Spártáról énekelünk,
Hol kedves az isteni kar-dal s lábdobogás :
Hol csikóként a leányok Eurótás vize mellett
Gyors lábakkal ugorva, tombolnak erősen,
- 1220 Szétlobogó hajjal,
Mint thyrsus-rázó és lejtő bacchánsnőké ;
S vezérli a Latóna
Szűz leánya, a díszes karvezér.
Nosza, kösd hajadat fonatékba elül, —
- 1225 Mint szarvas ugorj' gyors lábaidon,
Tapsold ki a táncz ütemit kézzel :
S e rézlaku istennőt, az erőset,
A diadalmast dicsérje dalod.

A MÁSODIK KÖTET TARTALMA.

	Lap.
AZ ACHARNAEBELIEK	1
A MADARAK	81
A BÉKÁK	203
LYSISTRATE	315

Jegyzet. Az első kötet végén ismertetett versformákon kívül újabb formák a többi műben sem igen fordulnak elő; azok magyarázatát folytatni tehát fölösleges.

MAGY. TUD. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA